

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2264443	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2019-2022			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2019 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
 2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het college van burgemeester en wethouders heeft op 25 september de Beleidsbegroting 2019-2022 vastgesteld en aangeboden aan de gemeenteraad. De raad besluit op 6 november a.s. over de begroting. De politieke markt vindt volgens verwachting plaats op 17 oktober.

De Beleidsbegroting is een uitwerking van de Kaderbrief 2019 -2022 en geeft een overzicht van de plannen voor de komende jaren en de financiële stand van zaken. Met een begrotingsomzet in 2019 van circa € 304 miljoen is de gemeente in staat om veel ambities en activiteiten uit te voeren. Het college hecht daarbij veel belang aan de thema's open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein.

Door maatregelen te treffen in het sociaal domein slaagt de gemeente er in om de komende jaren de begroting structureel op orde te hebben en blijft de algemene reserve boven het gewenste niveau. Het college van B en W verwacht 2019 af te kunnen sluiten met een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019.

Per saldo nemen de lokale woonlasten voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

De gemeentebegroting is toegankelijk via het financieel portaal op www.hengelo.nl. Zo is het voor iedereen inzichtelijk wat het college van B en W in 2019 wil gaan doen en hoeveel geld daarvoor beschikbaar wordt gesteld.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2264443	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2019-2022			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Gemeentewet

Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan.

Kaderbrief 2019-2022

De Kaderbrief is het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Financieel op orde

Maatregelen sociaal domein

Zoals in de Kaderbrief 2019-2022 beschreven zijn we tijdens de formatiebesprekingen geconfronteerd met forse toenemende tekorten binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, prijsstijgingen en door de kortingen die het Rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Zonder bijsturing in de uitvoering van onze taken, blijft het tekort in het sociaal domein oplopen. Dat is voor de financiële gezondheid van de gemeente niet houdbaar. Met het Interventieprogramma voor het sociaal domein wordt invulling gegeven aan het terugbrengen van de tekorten in de komende jaren, die leidt tot een zo optimaal mogelijke uitvoering binnen begrensde financiële kaders.

Overige autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen, zoals aangegeven in de Kaderbrief, zijn nu in de voorliggende begroting verwerkt. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkelingen van de uitgaven en/of inkomsten voor de bijstandsontvangers, de bijzondere bijstand, de re-integratie- en participatievoorzieningen, de onderwijshuisvesting, de invoering van de Omgevingswet en de extra kosten voor de Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Nieuw beleid

Ondanks de beperkte financiële ruimte zijn we in staat geweest om een aantal voorstellen voor nieuw beleid op te nemen in de Kaderbrief. Wij vinden het erg belangrijk om de transformatieopgave van de binnenstad een extra impuls te geven bovenop de eerder al beschikbare middelen. Met het oog op de toekomstige generaties staat duurzaamheid hoog op onze agenda. Hiervoor worden extra middelen ingezet. Om de nieuwe gezamenlijke huisvesting van Oyfo op korte termijn te realiseren wordt voorgesteld een (gelimiteerd) aanvullend budget beschikbaar te stellen. De verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voortgezet Speciaal Onderwijs is vooralsnog p.m. geraamd. We willen hierover eerst met uw raad van gedachten wisselen, maar we zien dit wel als een nieuwe beleidswens.

In de politieke markt van 4 juli jl. is de Kaderbrief met uw gemeenteraad en inwoners besproken. Tijdens deze markt is toegezegd dat de intensivering van het internationaal beleid zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting.

Als bijdrage ter dekking van het coalitieprogramma opgenomen investeringsagenda leggen wij de ambtelijke organisatie een oplopende efficiency taakstelling op, die in 2022 uitkomt op 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling mag flexibel worden ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Ontwikkeling algemene reserve

In de eerste begrotingsjaren gaan we uiteindelijk de ontstane tekorten grotendeels afdekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven (conform de Kaderbrief 2019-2022).

Per 1 januari 2019 is de verwachte stand van de algemene reserve € 15,9 miljoen en ultimo 2022 € 19,7 miljoen.

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2019 bijna € 304 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Hierbij zien we de centrale thema's de open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein als grootste uitdagingen.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kaderbrief 2019-2022 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Kaderbrief 2019-2022	0	0	282	408
Intensivering internationaal beleid	-57	-57	-57	-57
Overige verschillen	90	235	91	-108
Begrotingssaldo 2019-2022	33	178	316	243

Uiteindelijk resteert er een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019, € 178.000 in 2020, € 316.000 in 2021 en € 243.000 in 2022.

Woonlasten

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

Nieuwe begrotingsopzet / autorisatieniveau

Nieuwe begrotingsopzet

De gemeenteraad stelt jaarlijks de Beleidsbegroting vast. De wijze, waarop het college van B en W haar "huishoudboekje" presenteert, is van evident belang voor raadsleden, collegeleden, ambtenaren, Hengelose organisaties en inwoners.

Alle gemeenten in Nederland zijn geconfronteerd met nieuwe begrotingsvoorschriften. De gemeenten moeten rapporteren op voorgeschreven taakvelden om zodoende de onderlinge vergelijkbaarheid te vergroten. In Hengelo heeft dit geleid om ook de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden (raadsbesluit 24 april 2018; zaaknummer 2221046). Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting met ingang van 2019 de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid en milieu, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Autorisatieniveau vorige begroting

Het autorisatieniveau van de raad lag in de vorige begrotingsopzet op programmaniveau. Met het vaststellen van de begroting autoriseerde de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar. Als er programma overstijgende wijzigingen zijn dan is hier altijd een raadsbesluit voor nodig. Binnen het programma is het college bevoegd om te schuiven. Uiteraard alleen als dit past binnen de door de raad vastgestelde beleidsdoelstellingen, maatschappelijke effecten en overige kaders.

Voorstel nieuw autorisatieniveau

De budgettaire omvang per programma verschilt sterk per programma; van circa € 8 miljoen bij programma 1 Veiligheid tot ruim € 131 miljoen bij programma 6 Sociaal domein, op een totale begrotingsomzet van € 304 miljoen. Om het aantal raadsvoorstellen en de administratieve (besluitvormings)lasten niet exponentieel te laten toenemen, stellen wij voor om het autorisatieniveau op programmaniveau in tact te laten met uitzondering van programma 6 Sociaal domein. Dit was ook het verzoek uit uw raad tijdens de vergadering van 24 april 2018.

De totale lasten en baten per taakveld in het sociaal domein zien er als volgt uit:

Totaal programma: 6. Sociaal domein			bedragen (* € 1.000)		
Deel-programma's	Taak-velden	Omschrijving taakvelden	Lasten	Baten	Saldo
1.	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075	741	-11.334
	6.2	Wijkteams	-4.385	0	-4.385
2.	6.3	Inkomensregelingen	-51.913	43.374	-8.539
	6.4	Begeleide participatie	-12.032	0	-12.032
	6.5	Arbeidsparticipatie	-5.410	61	-5.349
3.	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672	0	-2.672
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321	1.213	-20.108
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183	0	-18.183
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-411	0	-411
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-2.928	0	-2.928
Totaal programma : 6. Sociaal domein			-131.330	45.389	-85.941

We stellen voor om programma 6 Sociaal domein in de volgende deelprogramma's als autorisatieniveau uit te splitsen:

1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82

In deelprogramma 1 zitten budgetten die betrekking hebben op Participatie, Jeugd én Wmo. Deze willen we niet uit elkaar trekken. Inhoudelijk niet om de transformatie verder vorm te geven en uitvoerend niet omdat we dan de komende jaren met het genereren van sturingsinformatie telkens teveel handwerk moeten verrichten (Excel bestanden bijhouden, wat foutgevoelig is). Wel willen we voorafgaand aan het opstellen van de volgende Beleidsbegroting 2020-2023 deze nieuwe indeling in deelprogramma's voor programma 6 met uw raad evalueren.

Onze focus ligt de komende jaren sowieso op het monitoren van het risicovolle sociaal domein. Hierbij zullen we absoluut niet voorbij gaan aan onze informatieplicht van ons college aan uw raad.

Persbericht

Een persbericht volgt ook bij het definitieve raadsbesluit.

Vervoltraject

De Beleidsbegroting 2019-2022 is digitaal op het financieel portaal beschikbaar. Na de vaststelling door uw raad zal deze eventueel worden aangevuld met eventuele aangenomen moties en/of amendementen.

Vervolgens wordt de begroting aangeboden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel in het kader van het financieel toezicht.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2019 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
 2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.

FINANCIËLE ASPECTEN

De samenvatting van de belangrijkste financiële mutaties treft u aan in hoofdstuk 4 van de Beleidsbegroting 2019-2022.

BIJLAGE(N)

Beleidsbegroting 2019-2022.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

GEMEENTE

Beleidsbegroting 2019 - 2022

CONCEPT

Versie: 25 september 2018
Vastgesteld door het college van B en W
ten behoeve van besluitvorming in de gemeenteraad van 6 november 2018

INHOUDSOPGAVE BELEIDSBEGROTING

1. Inleiding	5
2. Leeswijzer	7
3. Raadsadvies en -raadsbesluit	9
4. De financiën van de gemeente Hengelo	15
4.1. Financieel op orde blijven	15
4.2. Van Kaderbrief naar Beleidsbegroting	16
4.3. Nieuw beleid	17
4.4. Belasting- en tariefmaatregelen	17
4.5. Overige ontwikkelingen en risico's	18
4.6. Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid	21
5. Programmaplan	23
5.1. Centrale thema's	23
1. Open bestuursstijl	23
2. Aantrekkelijke (binnen)stad	23
3. Sociaal domein	25
4. Duurzame stad	26
5.2. Beleidsprogramma's	28
1: Veiligheid	28
2: Verkeer, vervoer en waterstaat	32
3: Economie	39
4: Onderwijs	47
5: Sport, Cultuur en Recreatie	53
6: Sociaal domein	65
7: Volksgezondheid en milieu	91
8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	101
9: Bestuur en ondersteuning	109
6. Paragrafen	127
6.1. Lokale heffingen	128
6.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	140
6.3. Onderhoud kapitaalgoederen	149
6.4. Grondbeleid	158
6.5. Financiering	164
6.6. Verbonden partijen	171
6.7. Bedrijfsvoering	180
6.8. Investerings	188
6.9. Subsidies	191
7. Financiële overzichten	195
7.1. Overzicht van lasten en baten per programma	197
7.2. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	198
8. Bijlagen	199
8.1. Reserves en voorzieningen	200
8.2. Lasten en baten per taakveld	207
8.3. EMU-saldo	208
8.4. Overzicht van incidentele baten en lasten 2019-2022	209
8.5. Overzicht van verbonden partijen en vertegenwoordiging	210
8.6. Meerjarig investeringsoverzicht	214
8.7. Nieuw beleid	215

1. Inleiding

De voorliggende Beleidsbegroting 2019-2022 is een uitvloeisel van de (financiële) effecten die zijn beschreven in de Kaderbrief 2019-2022. De Kaderbrief is op 4 juli 2018 in de politieke markt behandeld. De brief is een optelsom van de actualisering van het reeds eerder vastgestelde bestaande beleid en het nieuwe voorgestelde beleid. Daarna is de begroting op detailniveau uitgewerkt.

Moderne overheid

Uitgangspunt bij ons handelen is dat we een moderne overheid zijn, met een open stijl van het besturen van de stad. Die openheid en moderne bestuursstijl ziet u terug in ons coalitieprogramma. Geen dichtgetimmerd verhaal met maatregelen, die tot in de finesses zijn uitgewerkt. Dat past niet bij ons. Wij geven ook in deze begroting zowel inhoudelijk als financieel richting, maar er is ruimte voor de gemeenteraad en voor de stad om samen de verdere invulling te bepalen. Wij willen en kunnen het ook niet alleen. Daarvoor zijn de uitdagingen en opgaven te groot. Vandaar dat er ook een motiemarkt is georganiseerd op 19 september jongstleden. In deze markt konden inwoners en/of organisaties ideeën en plannen onder de aandacht brengen van raadsleden. Indien een raadslid overtuigd is, dan kan de politieke partij het idee/plan in een motie verwoorden en inbrengen tijdens de raadsbehandeling van de begroting op 6 november a.s.

Interventieprogramma sociaal domein

Wij werden lopende de formatiebesprekingen geconfronteerd met fors toenemende tekorten op het sociale domein (met name jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, ook als gevolg van de demografische ontwikkelingen, prijsstijgingen en natuurlijk door de kortingen die het rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Wij gaan alles op alles zetten om de enorme tekorten terug te brengen. Al in de loop van 2018 hebben we de richting moeten bijstellen op basis van het interventieprogramma sociaal domein. Dat is een forse opgave. Wij werken er naar toe dat het sociaal domein aan het eind van de meerjarenbegroting budgettair neutraal is.

Nieuwe ambities binnenstad en duurzaamheid

Door maatregelen in het sociaal domein bleef er ook enige ruimte over voor nieuwe ambities, zoals de impulsen in de binnenstad en duurzaamheid. Dat willen we, dat is ook noodzakelijk en dat verdient onze stad!

Financiën op orde

We slagen er in door maatregelen te treffen in met name het sociaal domein om de komende jaren de begroting structureel op orde te hebben. Tevens blijft de algemene reserve boven het gewenste niveau.

Het financieel portaal

De gemeentebegroting is weer toegankelijk gemaakt via het financieel portaal. Met het portaal willen we ons omvangrijke takenpakket compleet, leesbaar en overzichtelijk weergeven en laten zien waar we het geld aan uitgeven. Het portaal is op maat raadpleegbaar voor verschillende doelgroepen. Van inwoners die misschien op hoofdlijnen in de begroting kijken, tot verenigingen, organisaties en raadsleden die in detail (een onderdeel van) de begroting tot zich willen nemen.

Raadsbehandeling

De behandeling van de Beleidsbegroting vindt plaats in de oordeelsvormende politieke markt van 17 oktober a.s. De raadsvergadering over de begroting vindt plaats op 6 november a.s.

Hengelo, 25 september 2018

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo

2. Leeswijzer

In hoofdstuk 3 treft u het raadsadvies en het bijbehorende ontwerpraadsbesluit aan. De Beleidsbegroting bestaat daarna uit de volgende hoofdstukken:

Hoofdstuk 4

In hoofdstuk 4 wordt de financiële positie van de gemeente Hengelo weergegeven en het financieel meerjarenperspectief geschetst. Ook het vastgestelde nieuw beleid op basis van de Kaderbrief 2019-2022 komt hier aan de orde.

Hoofdstuk 5

In hoofdstuk 5 worden de begrotingsprogramma's beschreven. De programma's vormen de kern van de begroting. Met ingang van het jaar 2019 hebben we een nieuwe opzet van de beleidsprogramma's. In de raadsvergadering van 24 april 2018 is besloten om de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden. Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting met ingang van 2019 de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid en milieu, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Per programma worden de volgende gegevens vermeld: de hoofddoelstelling, een financieel overzicht met de taakvelden, een opsomming van de relevante beleidsnota's en beleidsindicatoren en de bijdrage van de diverse verbonden partijen aan de doelstelling van het programma/taakveld. Elk programma kent vervolgens een (op basis van de begrotingsvoorschriften) onderverdeling naar taakvelden. Per taakveld zullen zo veel mogelijk (beleidsinhoudelijke en financiële) gegevens worden geclusterd. Concreet komt dit erop neer, dat per taakveld een nadere analyse plaats zal vinden aan de hand van de volgende vragen: wat willen we bereiken?, wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?, wat blijven we doen?, wat mag het kosten? en een financiële toelichting betreffende de verschillen > € 50.000 of > 10% van het budget.

Hoofdstuk 6

In hoofdstuk 6 staan de door het rijk voorgeschreven verplichte paragrafen. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting op specifieke onderwerpen, zoals het weerstandsvermogen en risicobeheersing, het grondbeleid, het onderhoud van kapitaalgoederen en de lokale heffingen. Hieraan hebben we de paragrafen Investerings en Subsidies aan toegevoegd. Dit zijn geen verplichte paragrafen. De financiële gevolgen van de investeringen en subsidies lopen ook dwars door de programma's heen.

Hoofdstuk 7

Hoofdstuk 7 geeft een overzicht van lasten en baten per programma en een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

Hoofdstuk 8

In hoofdstuk 8 worden alle bijlagen weergegeven, waaronder de baten en lasten per taakveld, de overzichten van de reserves en voorzieningen, de verbonden partijen en het meerjarig investeringsoverzicht.

3. Raadsadvies en raadsbesluit

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2264443	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2019-2022			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Gemeentewet

Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan.

Kaderbrief 2019-2022

De Kaderbrief is het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Financieel op orde

Maatregelen sociaal domein

Zoals in de Kaderbrief 2019-2022 beschreven zijn we tijdens de formatiebesprekingen geconfronteerd met forse toenemende tekorten binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, prijsstijgingen en door de kortingen die het Rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Zonder bijsturing in de uitvoering van onze taken, blijft het tekort in het sociaal domein oplopen. Dat is voor de financiële gezondheid van de gemeente niet houdbaar. Met het Interventieprogramma voor het sociaal domein wordt invulling gegeven aan het terugbrengen van de tekorten in de komende jaren, die leidt tot een zo optimaal mogelijke uitvoering binnen begrensde financiële kaders.

Overige autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen, zoals aangegeven in de Kaderbrief, zijn nu in de voorliggende begroting verwerkt. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkelingen van de uitgaven en/of inkomsten voor de bijstandsontvangers, de bijzondere bijstand, de re-integratie- en participatievoorzieningen, de onderwijshuisvesting, de invoering van de Omgevingswet en de extra kosten voor de Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Nieuw beleid

Ondanks de beperkte financiële ruimte zijn we in staat geweest om een aantal voorstellen voor nieuw beleid op te nemen in de Kaderbrief. Wij vinden het erg belangrijk om de transformatieopgave van de binnenstad een extra impuls te geven bovenop de eerder al beschikbare middelen. Met het oog op de toekomstige generaties staat duurzaamheid hoog op onze agenda. Hiervoor worden extra middelen ingezet. Om de nieuwe gezamenlijke huisvesting van Oyfo op korte termijn te realiseren wordt voorgesteld een (gelimiteerd) aanvullend budget beschikbaar te stellen. De verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voortgezet Speciaal Onderwijs is vooralsnog p.m. geraamd. We willen hierover eerst met uw raad van gedachten wisselen, maar we zien dit wel als een nieuwe beleidswens. In de politieke markt van 4 juli jl. is de Kaderbrief met uw gemeenteraad en inwoners besproken. Tijdens deze markt is toegezegd dat de intensivering van het internationaal beleid zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting.

Als bijdrage ter dekking van het coalitieprogramma opgenomen investeringsagenda leggen wij de ambtelijke organisatie een oplopende efficiency taakstelling op, die in 2022 uitkomt op 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling mag flexibel worden ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Ontwikkeling algemene reserve

In de eerste begrotingsjaren gaan we uiteindelijk de ontstane tekorten grotendeels afdekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven (conform de Kaderbrief 2019-2022).

Per 1 januari 2019 is de verwachte stand van de algemene reserve € 15,9 miljoen en ultimo 2022 € 19,7 miljoen.

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2019 bijna € 304 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Hierbij zien we de centrale thema's de open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein als grootste uitdagingen.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kaderbrief 2019-2022 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Kaderbrief 2019-2022	0	0	282	408
Intensivering internationaal beleid	-57	-57	-57	-57
Overige verschillen	90	235	91	-108
Begrotingssaldo 2019-2022	33	178	316	243

Uiteindelijk resteert er een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019, € 178.000 in 2020, € 316.000 in 2021 en € 243.000 in 2022.

Woonlasten

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

Nieuwe begrotingsopzet/autorisatieniveau

Nieuwe begrotingsopzet

De gemeenteraad stelt jaarlijks de Beleidsbegroting vast. De wijze, waarop het college van B en W haar "huishoudboekje" presenteert, is van evident belang voor raadsleden, collegeleden, ambtenaren, Hengelose organisaties en inwoners.

Alle gemeenten in Nederland zijn geconfronteerd met nieuwe begrotingsvoorschriften. De gemeenten moeten rapporteren op voorgeschreven taakvelden om zodoende de onderlinge vergelijkbaarheid te vergroten. In Hengelo heeft dit geleid om ook de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden (raadsbesluit 24 april 2018; zaaknummer 2221046). Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting met ingang van 2019 de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid en milieu, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Autorisatieniveau vorige begroting

Het autorisatieniveau van de raad lag in de vorige begrotingsopzet op programmaniveau. Met het vaststellen van de begroting autoriseerde de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar. Als er programma overstijgende wijzigingen zijn dan is hier altijd een raadsbesluit voor nodig. Binnen het programma is het college bevoegd om te schuiven. Uiteraard alleen als dit past binnen de door de raad vastgestelde beleidsdoelstellingen, maatschappelijke effecten en overige kaders.

Voorstel nieuw autorisatieniveau

De budgettaire omvang per programma verschilt sterk per programma; van circa € 8 miljoen bij programma 1 Veiligheid tot ruim € 131 miljoen bij programma 6 Sociaal domein, op een totale begrotingsomzet van € 304 miljoen. Om het aantal raadsvoorstellen en de administratieve (besluitvormings)lasten niet exponentieel te laten toenemen, stellen wij voor om het autorisatieniveau op programmaniveau in tact te laten met uitzondering van programma 6 Sociaal domein. Dit was ook het verzoek uit uw raad tijdens de vergadering van 24 april 2018.

De totale lasten en baten per taakveld in het sociaal domein zien er als volgt uit:

Totaal programma: 6. Sociaal domein			bedragen (* € 1.000)		
Deel-programma's	Taak-velden	Omschrijving taakvelden	Lasten	Baten	Saldo
1.	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075	741	-11.334
	6.2	Wijkteams	-4.385	0	-4.385
2.	6.3	Inkomensregelingen	-51.913	43.374	-8.539
	6.4	Begeleide participatie	-12.032	0	-12.032
	6.5	Arbeidsparticipatie	-5.410	61	-5.349
3.	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672	0	-2.672
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321	1.213	-20.108
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183	0	-18.183
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-411	0	-411
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-2.928	0	-2.928
Totaal programma : 6. Sociaal domein			-131.330	45.389	-85.941

We stellen voor om programma 6 Sociaal domein in de volgende deelprogramma's als autorisatieniveau uit te splitsen:

1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82

In deelprogramma 1 zitten budgetten die betrekking hebben op Participatie, Jeugd én Wmo. Deze willen we niet uit elkaar trekken. Inhoudelijk niet om de transformatie verder vorm te geven en uitvoerend niet omdat we dan de komende jaren met het genereren van sturingsinformatie telkens teveel handwerk moeten verrichten (Excel bestanden bijhouden, wat foutgevoelig is). Wel willen we voorafgaand aan het opstellen van de volgende Beleidsbegroting 2020-2023 deze nieuwe indeling in deelprogramma's voor programma 6 met uw raad evalueren.

Onze focus ligt de komende jaren sowieso op het monitoren van het risicovolle sociaal domein. Hierbij zullen we absoluut niet voorbij gaan aan onze informatieplicht van ons college aan uw raad.

Persbericht

Een persbericht volgt ook bij het definitieve raadsbesluit.

Vervolgtraject

De Beleidsbegroting 2019-2022 is digitaal op het financieel portaal beschikbaar. Na de vaststelling door uw raad zal deze eventueel worden aangevuld met eventuele aangenomen moties en/of amendementen.

Vervolgens wordt de begroting aangeboden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel in het kader van het financieel toezicht.

BESPREK- EN BESLISPUNTEN

1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2019 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
 2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.

FINANCIËLE ASPECTEN

De samenvatting van de belangrijkste financiële mutaties treft u aan in hoofdstuk 4 van de Beleidsbegroting 2019-2022.

BIJLAGE(N)

Beleidsbegroting 2019-2022.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

(ruimte voor definitief raadsbesluit)

(ruimte voor definitief raadsbesluit)

4. De financiën van de gemeente Hengelo

4.1 Financieel op orde blijven

Maatregelen sociaal domein

Zoals in de Kaderbrief 2019-2022 beschreven zijn we tijdens de formatiebesprekingen geconfronteerd met forse toenemende tekorten binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, prijsstijgingen en door de kortingen die het Rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Zonder bijsturing in de uitvoering van onze taken, blijft het tekort in het sociaal domein oplopen. Dat is voor de financiële gezondheid van de gemeente niet houdbaar. Met het interventieprogramma voor het sociaal domein wordt invulling gegeven aan het terugbrengen van de tekorten in de komende jaren, die leidt tot een zo optimaal mogelijke uitvoering binnen begrensde financiële kaders.

Overige autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen, zoals aangegeven in de Kaderbrief zijn nu in de voorliggende begroting verwerkt. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkelingen van de uitgaven en/of inkomsten voor de bijstandsontvangers, de bijzondere bijstand, de re-integratie- en participatievoorzieningen, de onderwijshuisvesting, de invoering van de Omgevingswet en de extra kosten voor de Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Nieuw beleid

Door de beperkte financiële ruimte zijn we zeer terughoudend geweest met de voorstellen voor nieuw beleid in de Kaderbrief. Wel vinden wij het erg belangrijk om de transformatieopgave van de binnenstad (inclusief Stationsomgeving en Hart van Zuid) een extra impuls te geven bovenop de eerder al beschikbare middelen. Met het oog op de toekomstige generaties staat duurzaamheid hoog op onze agenda. Hiervoor worden extra middelen ingezet. Om de nieuwe gezamenlijke huisvesting van Oyfo op korte termijn te realiseren wordt voorgesteld een (gelimiteerd) aanvullend budget beschikbaar te stellen. De verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voortgezet Speciaal Onderwijs is vooralsnog p.m. geraamd. We willen hierover eerst met uw raad van gedachten wisselen, maar we zien dit wel als een nieuwe beleidswens.

Als bijdrage ter dekking van het coalitieprogramma opgenomen investeringsagenda leggen wij de ambtelijke organisatie een oplopende efficiency taakstelling op, die in 2022 uitkomt op 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling mag flexibel worden ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Ontwikkeling algemene reserve

In de eerste begrotingsjaren gaan we uiteindelijk de ontstane tekorten grotendeels afdekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven. De grafische weergave van de ontwikkeling van de algemene reserve wordt getoond in paragraaf 4.1.5 'Overige ontwikkelingen en risico's.'

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2019 bijna € 304 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Hierbij zien we de centrale thema's de open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein als grootste uitdagingen. Deze thema's zijn beschreven in hoofdstuk 5.

Woonlasten

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

Volgende paragrafen

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op het meerjarenperspectief 2019-2022 en het nieuw beleid op basis van de Kaderbrief 2019-2022. De ontwikkelingen in het meerjarenperspectief worden in dit hoofdstuk op hoofdlijnen beschreven. Tevens wordt ingegaan op de overige ontwikkelingen en risico's, de financiële positie, de belasting- en tariefmaatregelen en de begrotingsuitgangspunten die zijn gehanteerd bij het opstellen van deze begroting.

4.2 Van Kaderbrief naar Beleidsbegroting

Op basis van het provinciaal financieel toezicht is het van belang dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. De gemeenteraad is uiteindelijk verantwoordelijk voor een structureel sluitende gemeentebegroting. Het structureel begrotingssaldo wordt in paragraaf 6.2.5 'Kengetallen' toegelicht.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kaderbrief 2019-2022 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Kaderbrief 2019-2022	0	0	282	408
Intensivering internationaal beleid	-57	-57	-57	-57
Overige verschillen	90	235	91	-108
Begrotingssaldo 2019-2022	33	178	316	243

Het vertrekpunt voor bovenstaand overzicht is de Kaderbrief 2019-2022. Voor de jaren 2019 en 2020 is het saldo nihil. In de laatste 2 begrotingsjaren, 2021 en 2022, sluit de Kaderbrief met een positief saldo van € 282.000 en € 408.000.

Intensivering internationaal beleid

In de politieke markt van 4 juli jl. is de Kaderbrief met uw gemeenteraad en inwoners besproken. Tijdens deze markt is toegezegd dat de intensivering van het internationaal beleid zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting.

In (verkiezingsjaar) 2018 was er sprake van een Kaderbrief van ons college aan uw raad zonder besluitvorming. Normaliter, in een niet verkiezingsjaar, bieden we een Kadernota aan ter besluitvorming door uw raad. Echter het nieuw beleid van de Kaderbrief 2019-2022 was de financiële uitwerking van het coalitieprogramma. Dit nieuw beleid wordt nu aangevuld met het raadsbesluit over een actievare invulling van het internationaal beleid. Hierbij gaat het om extra structurele lasten van bijna € 57.000 conform het raadsbesluit van 6 maart 2018 (zaaknummer 2201735). Het raadsbesluit over 'Voorstellen voor mogelijkheden voor een actieve invulling van het internationaal beleid' luidt:

1. Uitvoering te geven aan de negen voorstellen internationaal beleid ter aanvulling op het huidige internationale beleid.
2. De uitvoering voor 2018 incidenteel te dekken vanuit bestaand budget en voor de periode daarna als nieuw beleid te betrekken bij de Kadernota 2019-2022.

Gelet op het feit dat er dit jaar geen sprake is van een Kadernota, stellen wij u nu (bij deze begroting) voor om een besluit te nemen over de intensivering van het internationaal beleid.

Overige verschillen

De detailuitwerking van de begroting mondt uit in diverse kleine verschillen. Per saldo leidt dit in het eerste jaar tot een overschot van € 90.000 en in het laatste jaar tot een tekort van € 108.000. Er is een klein structureel voordeel ontstaan in de personeelslasten. Het gaat hierbij om een iets lagere raming aan sociale premies ten opzichte van de Beleidsbegroting 2018-2021. Daarnaast zijn de kapitaallasten geactualiseerd. Dit leidt tot een verschuiving in de kapitaallasten over de begrotingsjaren. Bij de actualisatie van de (vervangings-)investeringen is opnieuw gekeken naar het verwachte jaar van realisatie/in gebruik name. Dit geldt zowel voor de rente dan wel afschrijving op diverse taakvelden.

Begrotingssaldo 2019-2022

Na bovengenoemde mutaties resteert er uiteindelijk een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019, € 178.000 in 2020, € 316.000 in 2021 en € 243.000 in 2022.

4.3 Nieuw beleid

Op basis van de Kaderbrief 2019-2022 is het nieuw beleid verwerkt in de voorliggende Beleidsbegroting. De financiële effecten hiervan maken onderdeel uit van het financieel perspectief van de Kaderbrief 2019-2022 (zie de eerste regel van de bovenstaande tabel bij het Financieel perspectief).

De nieuwe beleidsvoorstellen betreffen extra (financiële) impulsen in de binnenstad, duurzaamheid, de gezamenlijke huisvesting Oyfo op een locatie, de mogelijke verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voorgezet Speciaal Onderwijs. Daarnaast is voorgesteld om de ambtelijke organisatie taken slimmer, beter en efficiënter uit te laten voeren. Tevens vinden wij het belangrijk om ons Afval(beleid) te monitoren en het hybride systeem te evalueren. Op basis daarvan wordt in het eerste kwartaal van 2019 bepaald of/dan wel hoe het hybride systeem voortgezet moet worden en met welke tarieven.

Tijdens de behandeling van de Kaderbrief is de intensivering van internationaal beleid aan de lijst van nieuw beleid toegevoegd. In bijlage 8.7 treft u het overzicht van het opgenomen nieuw beleid aan. Het eerste gedeelte in dit overzicht, op basis van het collegevoorstel, is uitvoerig beschreven in hoofdstuk 4 van de Kaderbrief 2019-2022. Deze brief is te raadplegen op de gemeentelijke website. Het nieuw beleid wordt tevens toegelicht in de programma's (hoofdstuk 5).

4.4 Belasting- en tariefmaatregelen

Ontwikkeling lokale woonlasten

In de Kaderbrief 2019-2022 waren de indicatieve belastingtarieven voor 2019 gepresenteerd. Nu de begroting op detailniveau is uitgewerkt is er een verlaging van de totale woonlasten te zien ten opzichte van deze Kaderbrief. Met name door een lager gemiddeld afvalaanbod valt de afvalstoffenheffing lager uit.

Woonlasten 2019

Onderstaande tabel laat de tarieven voor 2018 en de effecten van de voorgestelde belastingtarieven 2019 zien bij een gemiddelde WOZ-waarde, een gemiddeld tarief afvalstoffenheffing (op basis van gemiddeld afvalaanbod in de verzamelcontainers met ingang 2019 en op basis van 240 liter restcontainer in 2018) en het tarief voor rioolheffing:

	2018:	2019:
OZB eigenaar	€ 276,28	€ 281,24
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishoudens)	€ 213,24	€ 201,84
Rioolheffing	<u>€ 220,32</u>	<u>€ 228,00</u>
TOTAAL	€ 709,84	€ 711,08

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

In het raadsadvies 'Belastingtarieven 2019' (zaaknummer: 2273451) is het totaalpakket aan belastingmaatregelen toegelicht. In paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' wordt ingegaan op de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten voor de periode 2006-2017. In deze paragraaf wordt ook uitgebreid ingegaan op o.a. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht op hoofdlijnen voor de berekening van de diverse tarieven/heffingen en welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen.

Voor de afvalbegroting gelden met name risico's op de stromen verpakkingsmateriaal en oud papier. In beide gevallen lopen de vergoedingen voor deze stromen terug, maar hoe sterk de daling is en hoe lang dit doorzet is door de internationale marktwerking moeilijk in te schatten. Ook het aantal aanbiedingen van de huishoudens die zijn overgegaan op de ondergrondse container laat zich op het moment van schrijven nog moeilijk voorspellen.

De rioolheffing stijgt jaarlijks met 3,5% tot en met het jaar 2022 conform het vastgestelde Gemeentelijke Rioleringsplan.

4.5 Overige ontwikkelingen en risico's

Stelpost afvlakking accressen

Uit ervaring weten we dat de (meerjarige) gemeentefondsuitkeringen moeilijk zijn te voorspellen. De afgelopen jaren werd de gemeente Hengelo regelmatig geconfronteerd met schommelingen van tussen de € 1 en 2 miljoen, zowel in positieve als in negatieve zin. In het verleden hebben we daarvoor de stelpost afvlakking accressen ingesteld. In de meicirculaire 2018 hebben we een beroep op deze stelpost moeten doen, zodat er na de meicirculaire 2018 nog een stelpost resteert voor de jaren: 2019: ruim € 1,3 miljoen; 2020: € 0,75 miljoen; 2021: € 11.000; 2022: 0. Opmerkelijk zijn nog steeds de hoge accresramingen in met name de jaren 2018 en 2019 (rond de 6%), terwijl de jaren daarna het accres schommelt tussen de 3 en 4%. Indien bijvoorbeeld het erg rooskleurige accres 2018 of 2019 neerwaarts wordt bijgesteld in een volgende circulaire dan werkt dit ook structureel door. Gelet op de hoge accresramingen in 2018 en 2019 wordt voorgesteld deze stelpost vooralsnog te handhaven. Bij de septembercirculaire 2018 en de meicirculaire 2019 zal worden bekeken of deze bedragen wel/niet moeten worden gehandhaafd. Dan is er hopelijk ook meer duidelijkheid over de mogelijke risico's, die we dan nog lopen ten aanzien van de gemeentefondsuitkering.

BTW-compensatiefonds (BCF)

In bijlage 3 "Financiële effecten van de meicirculaire 2018 van het gemeentefonds" van de Kaderbrief 2019-2022 bent u uitgebreid geïnformeerd over de gewijzigde voorschotregeling met betrekking tot het BTW compensatiefonds. Het nadelig effect van € 2,2 miljoen in 2019 oplopend tot € 3,7 miljoen in 2022 is volledig verwerkt in deze Beleidsbegroting. In de toekomst wordt jaarlijks op basis van de laatste inzichten bij de septembercirculaire van dat jaar een nieuw voorschot gegeven. Dat voorschot wordt vervolgens afgerekend bij de meicirculaire in het volgende jaar.

Risico's

Separaat aan deze begroting zal een afzonderlijk voorstel over Integraal risicomanagement en weerstandsvormogen worden aangeboden aan uw raad (zaaknummer: 2271956). Na het verschijnen van de Kaderbrief 2019 heeft er een nieuwe risico-inventarisatieronde plaatsgevonden. De risicoprofielen zijn naar de meest recente inzichten geactualiseerd. Zie ook paragraaf 6.2 Weerstandsvormogen en risicobeheersing.

Door nieuwe inzichten in de financiële situatie en de ontwikkelingen ten aanzien van het inkooptraject is er binnen het Sociaal Domein een verschuiving te zien in de grootste risico's. Risico's zoals onvoorziene kosten door de transitie en onverwachte bezuinigingen bij Jeugdzorg en Wmo zijn komen te vervallen, omdat dit feiten zijn geworden en om die reden opgenomen zijn in de begroting. Daarentegen zijn er nieuwe risico's toegevoegd, zoals de lobby om compensatie te ontvangen van het rijk en het niet behalen van de beoogde resultaten met het inkooptraject.

Ten aanzien van grondexploitaties zijn geen grote wijzigingen geconstateerd. De gehanteerde uitgangspunten en de huidige marktontwikkelingen geven geen aanleiding tot een wijziging van het risicoprofiel. Het risico van de Parkeergarage BP Hofstedestraat is ongewijzigd gebleven. Er zijn geen ontwikkelingen die tot een ander risicoprofiel leiden.

De lopende grote projecten laten wel een ander risicobeeld zien. Doordat de projecten verder gevorderd zijn, is er steeds meer grip op onverwachte gebeurtenissen. Dit is duidelijk terug te zien bij het project Warmtenet en ook bij de renovatie van het stadhuis en de nieuwbouw van het stadskantoor.

Financiële positie

Op basis van de laatste risico-inventarisatie is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 21,1 miljoen. Dit is vergeleken met de € 24,8 miljoen opgenomen in de Kaderbrief 2019-2022 een verbetering van € 3,7 miljoen.

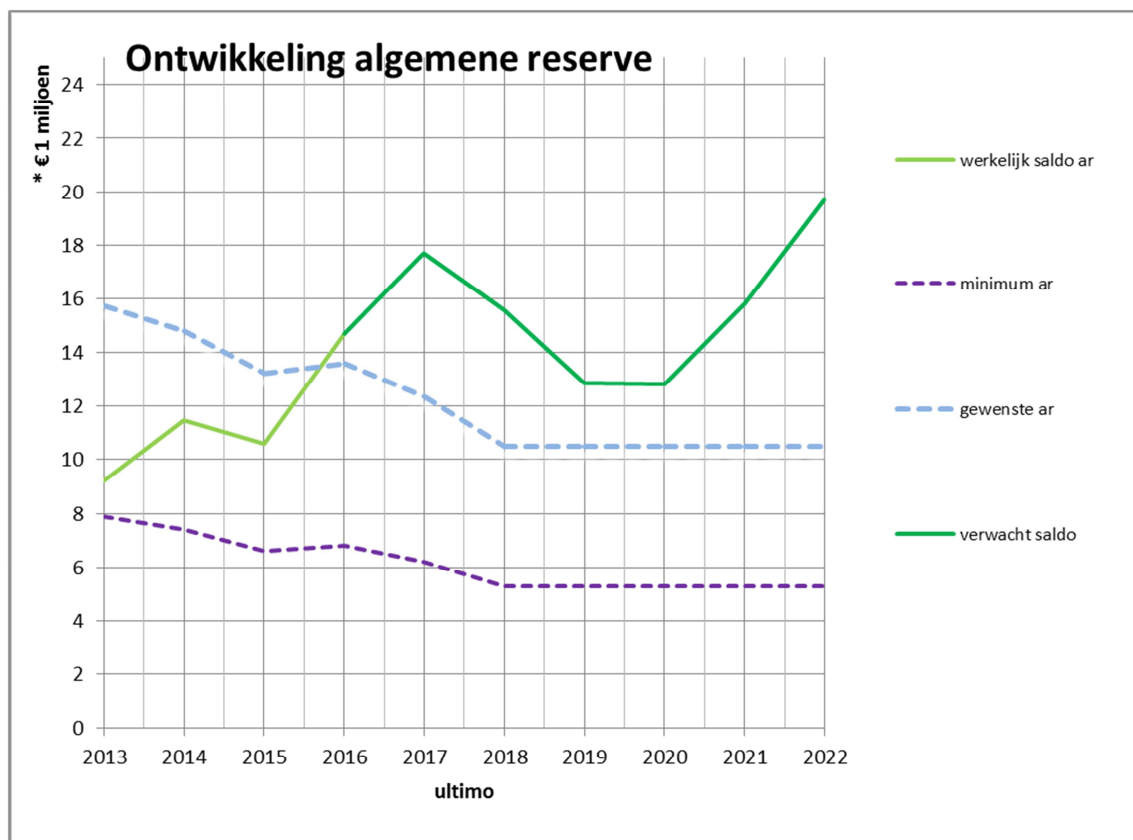
Conform de vastgelegde beleidsregels is het gewenste niveau van de algemene reserve 50% van het risicoprofiel, dat wil zeggen afgerond € 10,6 miljoen (de helft van € 21,1 miljoen).

Vanaf 2020 handhaven we de structurele toevoeging van ruim € 1 miljoen aan de algemene reserve. Geadviseerd wordt om deze structurele dotatie in de algemene reserve in stand te laten in verband met de grote onzekerheid omtrent het verkrijgen van extra middelen van het rijk voor het sociaal domein en de grote opgave om ook de resterende bezuinigingsbedragen te realiseren.

Wel is ons voorstel om in de eerste begrotingsjaren de uiteindelijke ontstane tekorten grotendeels af te dekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven. Met ingang van het jaar 2022 is de netto-toevoeging aan de algemene reserve ruim € 3,8 miljoen.

Deze handelswijze is conform de formulering in het coalitieprogramma: 'De algemene reserve benutten we, waar deze boven het afgesproken gewenste niveau komt, om tijdelijke knelpunten op te lossen en/of om kansen te benutten, zoals is geformuleerd in het coalitieprogramma.'

De ontwikkeling van de algemene reserve ziet er als volgt uit:

In bovenstaande grafiek is het restant van het rekeningsaldo 2017 ad € 474.000 aan de algemene reserve toegevoegd conform de besluitvorming in uw gemeenteraad op 3 juli 2018.

In de bovenstaande grafiek is geen rekening gehouden met de 1^e Beleidsrapportage 2018. Deze rapportage liet een tekort zien van € 5,8 miljoen. Dit bedrag wordt betrokken bij het opstellen van de 2^e Beleidsrapportage, zodat we dan een beter beeld hebben van de extrapolatie van alle begrotingscijfers naar het eind van het jaar. Indien we er niet in slagen om dit tekort op te lossen zal dit uiteindelijk leiden tot een extra onttrekking uit de algemene reserve.

De algemene reserve grondexploitatie laat een verwachte stijging zien van € 0,3 miljoen per 1 januari 2019 oplopend tot € 2,8 miljoen per 31 december 2022. In de paragraaf 6.4 Grondbeleid treft u een uitgebreid overzicht aan van de belangrijkste ontwikkelingen in de diverse grondexploitaties.

4.6 Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid

De grondslagen voor de ramingen bestaand beleid, voor het opstellen van de Beleidsbegroting 2019-2022, zijn in bijlage 1 'Begrotingsuitgangspunten 2019-2022' van de Kaderbrief 2019-2022 uitvoerig beschreven. De grondslagen zijn hieronder beknopt weergegeven:

Onderdeel:	Uitgangspunt:
Prijscompensatie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren)	0,60%
Looncompensatie 2019	3,00%
Subsidies prijs-/looncompensatie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren)	2,47%
Huren- inflatiecorrectie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren en/of indien geen andere afspraken gelden)	0,60%
Belastingen, heffingen en tarieven - inflatiecorrectie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren en indien niet kostendekkend)	0,60%
Meerjarenramingen 2020-2022 voorgaande onderdelen	constante lonen en prijzen
Rente eigen gemeentelijke grondexploitatie	2,00%
Omslagrente overige investeringen	2,00%
Gemeentefondsuitkering	meicirculaire 2018
Onvoorzien	€ 166.000

5. Programmaplan

5.1 Centrale thema's

1. Open bestuursstijl

Wij willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. We trekken samen op met onze inwoners en onze raad en werken zo gezamenlijk aan oplossingen voor Hengelo. Dat doen we op verschillende onderwerpen en binnen verschillende programma's.

We willen meer ruimte geven voor het oppakken van initiatieven en het benutten van kansen vanuit de samenleving. Bestuurlijk én ambtelijk hebben we een positieve basishouding ten opzichte van burgerinitiatieven. We denken mee, bieden ruimte en kijken hoe we als gemeente deze initiatieven het beste kunnen ondersteunen. Daarbij besteden we ook voldoende aandacht aan verwachting-management.

En ook in onze planprocessen krijgen onze inwoners en ondernemers meer te zeggen en betrekken we inwoners in een vroeg stadium bij beleid. Op die manier kunnen we optimaal gebruik maken van de kennis en kunde van onze inwoners, ondernemers en andere samenwerkingspartners.

Deze open bestuursstijl komt de komende jaren ook tot uitdrukking in de relatie tussen college en raad. Het college wil vaker 'open voorstellen' aan de raad voorleggen, waarbij bijvoorbeeld meerdere realistische scenario's worden gepresenteerd. Op die manier kan er meer open over allerlei onderwerpen gesproken worden en draagt de discussie hierover bij aan de juiste afweging vanuit verschillende invalshoeken.

De drie overige centrale thema's: de binnenstad, het sociaal domein en duurzaamheid zijn bij uitstek onderwerpen waarover we met de raad en met de samenleving in gesprek willen. We willen de komende jaren ruimte bieden om het echt samen te doen en om samen oplossingen te vinden, die passen bij Hengelo.

Dit alles vraagt een flexibele organisatie, gericht op samenwerking, verbinding en transparantie. Een organisatie die in direct contact staat met inwoners en die in staat is opgavegericht te werken, met creativiteit en innovatie als belangrijke competenties.

In programma 9 (Bestuur en ondersteuning) en in de paragraaf 6.7 Bedrijfsvoering leest u hoe we hier de komende jaren aan willen werken.

2. Aantrekkelijke (binnen)stad

De gemeente, stichting Centrummanagement Hengelo (SCH), stichting Vastgoed Hengelo (SVH), en Hengelo Promotie hebben de handen in een geslagen voor de binnenstad. We willen de leegstand bestrijden en weer meer bezoekers naar ons centrum trekken. Bovendien willen we deze bezoekers 'verleiden' om langer te blijven, door een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in winkelen, eten & drinken, uitgaan en evenementen te bieden. En we willen een compacter centrum met meer mogelijkheden om te wonen. Al deze investeringen en inspanningen moeten leiden tot een aangenaam en levendig centrum.

De binnenstad is al langere tijd een speerpunt van onze gemeente. Samen met onze partners hebben we in 2017 het Integraal Actieplan voor een Vitale Hengelose Binnenstad opgesteld. De komende jaren wordt de uitwerking van dat plan en de samenwerking ook steeds meer zichtbaar voor onze inwoners en ondernemers. Op verschillende plekken gaat de schop in de grond. We werken hard aan een bereikbaar en compact stadshart met een herkenbaar Hengeloos karakter. En dat is ook écht hard nodig: we hebben te maken met een winkelleegstand van circa 20% en een dalende waardering door de eigen inwoners voor de binnenstad. De komende jaren moeten we investeren, om dit tijt te keren. En dat is een pittige opgave, waarin wij overigens niet uniek zijn: overal in het land zien we dat binnensteden aan verandering onderhevig zijn. Er is een aantal duidelijke trends waarneembaar die gevolgen heeft voor vrijwel elke binnenstad: internet aankopen, vergrijzing, andere vormen van vrijetijdsbesteding. We moeten kijken hoe we deze bedreigingen kunnen omvormen tot kansen, specifiek voor Hengelo. Dat vraagt een integrale aanpak, lange adem, en goede samenwerking tussen alle partners in de binnenstad. En het vraagt een behoorlijke investering. De hoofdlijnen daarvoor zijn uitgezet in het actieplan. En in deze Beleidsbegroting vindt u de concrete vertaling daarvan binnen verschillende programma's terug.

Investerings uit het actieplan

In het actieplan zijn verschillende belangrijke investeringen opgenomen om de stad aantrekkelijker te maken: de herinrichting van de Enschedesestraat en het gebied rondom het Stadhuis, de herinrichting van het kernwinkelgebied, het vrijzetten van de Lambertuspassage en de ontwikkeling van het Marktplaats.

- De herinrichting van de Enschedesestraat inclusief het aanpassen van de Langestraat en Burg. Jansenplein is inmiddels in uitvoering. Deze werkzaamheden ronden we medio 2019 af.
- In samenspraak met de Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) werken we aan een plan voor de sloop van de Lambertuspassage en de aanpak van het omliggende gebied.
- Na afronding van de Enschedesestraat wordt de planning en herinrichting van het kernwinkelgebied in nauw overleg met de partners en binnenstadsondernemers verder uitgewerkt en in gang gezet.
- Voor de ontwikkeling van het Marktplaats is een prijsvraag georganiseerd waarbij de Hengelose bevolking zich in grote meerderheid heeft uitgesproken voor het plan van West 8. In de komende maanden ontwikkelen gemeente, West 8 en een groot aantal partijen uit de stad een plan om dit gebied te ontwikkelen tot een aantrekkelijke plek in de binnenstad die moet bijdragen aan een aantrekkelijke en levendige binnenstad.

Wat een binnenstad ook aantrekkelijk maakt is frequent en veelzijdig evenementenaanbod. Er dient meer reuring te komen en met name het culturele aanbod neemt daarbij een belangrijke plaats in. Wij betrekken de culturele organisaties en (amateur)verenigingen nauwer bij het realiseren van een bruisende binnenstad en doen een beroep op onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) om zich meer te verbinden met andere partijen in de binnenstad, om deze nog aantrekkelijker te maken voor onze inwoners en bezoekers.

Versterken woonfunctie

We willen meer woningen in de binnenstad creëren. We willen een aantrekkelijk woonklimaat in de binnenstad creëren voor diverse doelgroepen. In 2018 is de Telgenflat omgebouwd naar woongebouw. Alle 83 appartementen zijn bij oplevering verhuurd, voornamelijk aan de doelgroep starters. Daarnaast werken we op verschillende plekken mee aan het transformeren van winkelruimte naar woonruimte of naar het wonen in en boven winkels. In de komende jaren zetten we in op het ontwikkelen van appartementen voor het hogere/duurdere segment van de markt. Bijvoorbeeld in de Bataafse Kamp. Ook onderzoeken we of een deel van de bestemming van het V&D pand omgezet kan worden naar wonen, willen we de uitstraling van de panden aan de Enschedesestraat verbeteren en werken we mee aan de ontwikkeling van de woningbouwplannen langs de Marskant en in het voormalig Postkantoor. Naar verwachting wordt in 2019 gestart met de bouw van het appartementencomplex bij de Ariënschool en het Badhuis.

Aantrekken nieuwe ondernemers/bestrijden leegstand

Op basis van het DNA van Hengelo wordt een digitaal bidbook opgesteld als instrument om te ondersteunen bij de acquisitie van bedrijven en investeerders voor de Hengelose binnenstad. Het is de bedoeling in 2018 meer menskracht voor acquisitie te werven, met bijbehorend netwerk in de retail. Het wordt zijn/haar opdracht om nieuwe winkelformules naar Hengelo te halen.

Aanvullende middelen binnenstad Kaderbrief 2019-2022

Vooralsnog zijn de (aanvullende) middelen op basis van de Kaderbrief 2019-2022, oplopend van € 250.000 in 2019 tot € 1.000.000 in 2022, op de stelpost binnenstad (programma 9) geraamd. Wanneer het aanvullende binnenstadprogramma concreter is ingevuld, dan kunnen de betreffende middelen op de desbetreffende taakvelden worden geraamd.

3. Sociaal Domein

Een groot aantal taken binnen het sociaal domein is per 1 januari 2015 van het Rijk overgedragen naar de lokale overheid. Dit zijn de decentralisaties en worden ook wel transities genoemd. De taken die overgedragen zijn, betreffen de Jeugd(zorg) de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) en de Participatiewet. Daarnaast is het Passend Onderwijs ingevoerd. Het rijk wilde daarmee de hulpverlening goedkoper en dichterbij de inwoner brengen met minder en eenvoudiger regels.

Beleidskader en integrale aanpak

Leidend voor de uitvoering van deze taken is voor het college het beleidsplan *Met Respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning* en de transformatieagenda *Hengelo sociaal met lef!*.

Wij pakken de decentralisaties in samenhang op. Het bouwen van het nieuwe stelsel van maatschappelijke ondersteuning gaat daarmee verder dan enkel de invoering en implementatie van de nieuwe wettelijke taken. Het is van invloed op ons hele sociale beleid.

Om het totale sociale domein goed te kunnen overzien en werkbaar te houden, hebben wij het in het beleidsplan *Met Respect...* opgedeeld in drie programma's: Jeugd, Wmo en Werk en inkomen. Vanuit de drie programma's wordt waar nodig afstemming gezocht. Zo is informatie en advies een onderdeel in alle programma's, evenals armoede en schulden. Ook is preventie en de inzet van Wijkkracht en andere partners in de wijk (zoals huisartsen, GGD, etc.) relevant voor de drie programma's.

Naast de drie programma's zijn er thema's die overstijgend en integraal worden opgepakt. De vijf belangrijkste integrale thema's voor 2019 (en verder) zijn wat ons betreft:

1. 18-/18+
2. Mismatch arbeidsmarkt
3. Passend wonen en zorg
4. Duurzame gezinsondersteuning
5. Verder versterken welzijn van alle inwoners (vrije tijd, sport, cultuur, e.a.)

De afgelopen jaren heeft de zorg en ondersteuning aan onze inwoners steeds voorop gestaan. Wij zijn van mening dat we daarin zijn geslaagd, maar zijn ons ook bewust van de grote opgaven die ons nog wachten. We merken dat de transities er nog niet voor hebben gezorgd dat het Hengelse wensbeeld, dat inwoners zo snel mogelijk, zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis een antwoord kunnen vinden op hun (hulp)vraag, volledig realiteit is geworden. Dat de beoogde veranderingen uit onze transformatieagenda meer tijd vergen. Tijd die wij eigenlijk niet hebben, gezien de financiële tekorten waar wij mee te maken hebben.

Financiële tekorten

Wij kregen vanaf 2015 voor onze (nieuwe) taken minder financiële middelen van het Rijk dan Rijk en Provincie voordien uitgaven. Ook in de komende jaren worden wij geconfronteerd met toenemende kosten en krimpende budgetten. De tekorten spitsen zich toe op de uitvoering van de Wmo en de Jeugdhulp. In 2017 zijn in het kader van de Participatiewet geen tekorten ontstaan en worden die voor 2018 en verder niet voorzien.

Op basis van analyses van de indicaties en verwijzingen, de jaarrekening 2017 en de verwachtingen van het doorzetten van trends van stijgende zorgbehoeften, zijn nieuwe prognoses voor de zorgvraag in de Wmo en jeugdhulp opgesteld voor de komende jaren. Bij ongewijzigd beleid leidt dat tot oplopende tekorten in de begroting tot bedragen van € 8,9 miljoen in 2020. Dat is in financieel opzicht niet houdbaar.

Wij moeten constateren dat de in de nota *Met respect...* geformuleerde gewenste kwaliteit niet in balans is met de budgetten en dat versoering noodzakelijk is. Daarom heeft het college in 2017 en 2018 maatregelen genomen tot ombuiging van de meerjarenbegrotingen, verwoord in de notitie *Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo, maatregelen voor 2017 en verder en het Interventieprogramma Sociaal Domein gemeente Hengelo*.

De maatregelen die tot nu toe genomen zijn, liggen in lijn met de visie en uitgangspunten van het beleidsplan. Er worden echter nog maatregelen onderzocht die mogelijk vragen om aanpassing van onze beleidskaders in 2019.

4. Duurzame stad

Duurzaamheid is absoluut één van de hoofdthema's voor de komende collegeperiode, maar ook voor de vele generaties Hengeloërs na ons. Daarom willen we voor Hengelo in 2050 een klimaatneutrale energiebalans. Dit houdt in, dat alle energie, die we dan in Hengelo gebruiken, duurzaam wordt opgewekt (energieneutraal) én dat al het verkeer en alle bedrijven geen CO2 meer uitstoten (CO2 - / Klimaatneutraal).

Om deze doelen te bereiken, maken we de komende jaren verschillende keuzes. We gaan voor circulaire economie; afval bestaat niet en grondstoffen worden steeds opnieuw gebruikt. En hoe mooi is het als we daarmee mensen werk kunnen bieden die nu nog aan de kant staan. Ook gaan we voor de energietransitie, klimaatadaptatie en duurzaam bouwen. En tot slot niet onbelangrijk we willen hier middelen voor vrijmaken. We willen de komende jaren groeien naar een totaal

beschikbaar bedrag van € 500.000. Hiervan is vooralsnog € 375.000 beschikbaar voor exploitatie uitgaven en € 125.000 voor de kapitaallasten van investeringen. Hiermee kunnen we eenmalig ruim € 1 miljoen investeren in duurzaamheid. Vooralsnog zijn de middelen op basis van de Kaderbrief 2019-2022, oplopend van € 200.000 in 2019 tot € 500.000 in 2022, op de stelpost duurzaamheid (programma 9) geraamd. Het uitvoeringsprogramma 2019 wordt eind dit jaar besproken in een interactieve politieke markt. We willen daar de initiatieven vanuit de samenleving bespreken. Daarnaast hebben we vanuit de rijksoverheid te maken met landelijke ontwikkelingen en verplichtingen die ook een plek krijgen. Dit alles te samen vormt het fundament van het uitvoeringsprogramma. Uiteindelijk wordt het duurzaamheidsprogramma 2019 door de gemeenteraad vastgesteld. Dan worden de betreffende middelen op de desbetreffende taakvelden geraamd, waar de duurzaamheidsmaatregelen betrekking op hebben.

We kiezen voor de meest duurzame oplossingen en doen dat ook in onze inkoop en aanbesteding.

We gaan concreet met de volgende thema's aan de slag:

1. *Energietransitie*: Het Programma Nieuwe Energie Hengelo 2018-2022 (NEH) richt zich op het ondersteunen en faciliteren van lokale initiatieven. Bijvoorbeeld de vorming van energiecoöperaties.

Daarnaast willen we graag samen met de stad:

- a. een of twee windmolens faciliteren en meewerken aan de ontwikkeling van zonneparken. Hierbij gaat het om initiatieven die uit de samenleving komen.
- b. En samen met Metropool aan de slag, om hun gebouw binnen 5 jaar te verduurzamen. We willen samen van een energielabel F naar een energielabel A.

We maken al werk van de landelijke opgave voor aardgasvrije wijken in 2050. Zo willen we realiseren dat alle nieuwbouw vanaf komend jaar al aardgasvrij is. Net als de nieuwbouwlocatie Woolderlanen, op het voormalige Seahorseterrein. Dat gaan we via beleidsregels regelen. En ook willen we ervaring opdoen met het aardgasvrij maken van bestaande wijken. We hebben de Nijverheid daarvoor als landelijke proeftuin voorgedragen en we hopen daar in 2019 mee aan de slag te kunnen, om dat samen met de bewoners verder uit te werken en op te pakken.

Ook gaat het Energieloket mensen en bedrijven nog meer en beter adviseren over hoe ze zelf aan de slag kunnen met energiebesparing, energietransitie en verduurzaming in de gemeente Hengelo.

2. *Verduurzaming*: We willen bedrijventerreinen klimaatneutraal maken
3. *Klimaatadaptatie*: Hitte, luchtkwaliteit, wateroverlast en stormen stellen ons voor nieuwe problemen en uitdagingen. We gaan extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken.
4. *Circulaire economie*: Circulaire economie is een nauwelijks ontgonnen terrein dat vele kansen biedt in termen van hergebruik van waardevolle grondstoffen. We zetten mensen in die nu nog 'langs de kant staan' en werken integraal aan projectvoorstellen (sociale wijk economie). Dit soort 'crossovers' in ons beleid (dus slimmer en voordeliger) zijn nieuw en uitdagend.
5. *Mobiliteit*: We willen dat het gebruik van de fiets aantrekkelijk wordt gemaakt als alternatief vervoers- en transportmiddel. Daarbij denken we ook aan stadsdistributie.
6. *Schone lucht*: We willen een voorlichtingsprogramma opzetten over de gevolgen en milieueffecten van houtstook.

5.2 Beleidsprogramma's

Programma 1 Veiligheid

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We zetten ons in om Hengelo een leefbare en veilige stad te laten zijn voor onze inwoners en mensen die hier werken en recreëren.

Dat gaat niet vanzelf, dus zetten we vol in op de prioriteiten van het veiligheidsbeleid, jeugd en middelengebruik, radicalisering en polarisatie en ondermijning.

Financieel overzicht

Programma 1 Veiligheid		(bedragen * 1.000)				
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-5.975		-5.975	-6.015	-6.055	-6.096
1.2 Openbare orde en veiligheid	-2.266	102	-2.164	-2.164	-2.164	-2.164
Totaal programma	-8.241	102	-8.139	-8.179	-8.219	-8.260

Relevante beleidsnota's

- Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2017 – 2021 (2017)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt	20%	20%	18%	18%	18%	18%
Aantal opgerolde hennepkwekerijen	35	40	50	50	50	50

Verplichte kengetallen

	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Verwijzingen naar Halt (per 10.000 inwoners in de leeftijd 12-17 jaar)		208,1 (2016)	165 (2017)
Winkeldiefstallen (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners)	1,9 (2015)	1,9 (2016)	1,9 (2017)
Geweldsmisdrijven (het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners)	5,6 (2015)	5 (2016)	4,7 (2017)
Diefstallen uit woning (het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners)	3,7 (2015)	3,8 (2016)	3,4 (2017)
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	6,7 (2015)	4,9 (2016)	4,5 (2017)

Verbonden partijen

- *Veiligheidsregio Twente*

De Veiligheidsregio Twente draagt bij aan het behalen van de hoofddoelstelling van het programma door in regionaal verband de crisisorganisatie in Twente op te leiden, te trainen en te beoefenen. Hierdoor zijn en blijven we ook als Hengelo in staat om een (dreigende) crisis of incident zo snel en effectief mogelijk aan te pakken en zo snel mogelijk terug te keren naar routine. De Veiligheidsregio Twente stelt o.a. de volgende plannen vast: Regionaal risicoprofiel, regionaal beleidsplan en regionaal crisisplan.

- *District Veiligheids Overleg*

Daarnaast wordt er in regionaal verband gewerkt aan de aanpak van ondermijning maar ook aan radicalisering en polarisatie, wat ook in Hengelo speerpunten zijn. Door kennis en ervaring te bundelen kunnen we daadkrachtiger optreden.

Taakveld 1.1. Crisisbeheer en brandweer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur

Wat willen we bereiken?

De Veiligheidsregio Twente is voor Hengelo en Twente de organisatie voor de brandweer en de voorbereiding op en bestrijding van rampen en crisis. We willen een flexibele, slagvaardige en outputgerichte crisisorganisatie, waarbij de burger centraal wordt gesteld, die met passende inzet branden, rampen en crisis zo goed mogelijk bestrijdt. Een goede voorbereiding met oefening en training hierbij is van groot belang.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

In 2017 is een nieuwe crisis-organisatie ingevoerd en beoefend. De basis staat. In 2019 zetten we ons in om dit verder te vervolmaken. Daarbij oefenen en trainen we ook meer 'nieuwe' crisisvormen dan alleen de klassieke vormen zoals branden etc. Zo wordt bijvoorbeeld ingezet op cybersecurity en terroristische dreigingen.

Wat blijven we doen?

Financieren van de Veiligheidsregio voor brandweertaken en ter voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises.

Het opleiden, trainen en oefenen van functionarissen binnen de crisisorganisatie. Dit zowel regionaal als op we richten lokaal niveau.

Wat mag het kosten?

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.10.1	Regionale brandweer	-5.780	-5.769	-5.975	-6.015	-6.055	-6.096
Totaal taakveld		-5.780	-5.769	-5.975	-6.015	-6.055	-6.096

Financiële toelichting

1.10.1 Veiligheidsregio Twente (- € 206.000)

Naast de indexering van het budget (- € 166.000) heeft de Veiligheidsregio Twente (VRT) aangegeven dat 5 ontwikkelingen structureel kostenverhogend gaan werken. Dit zijn de meldkamertransitie, exploitatie openbaar brandmeldsysteem, BTW compensatie op investeringen, vervanging onroerende activa en vervanging (voorheen rijks)materieel. De extra kosten bedragen € 1,2 miljoen. Deze worden via een oplopende staffel in rekening gebracht, van 2019 tot en met 2022 respectievelijk € 0,3 miljoen, € 0,6 miljoen, € 0,9 miljoen en € 1,2 miljoen. Wij nemen deze staffel mee voor ons Hengeloos aandeel: € 40.000, € 80.000, € 120.000 en € 161.000. Dit is terug te vinden in de Kaderbrief 2019-2022 (19-FP-9.8).

Taakveld 1.2. Openbare orde en veiligheid

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Regulering en Toezicht/Burgerzaken
Budgethouder(s)	Willy van Diepen/Fabian Daniluk/Martin. Flee
Financieel adviseur	Mart Keur/Sem Becker/Jan Akkerman

Wat willen we bereiken?

We zetten ons in voor het goed gebruik van de openbare ruimte in de brede zin (leefbaarheid, openbare orde en integrale veiligheid). We willen niet langer deel uit maken van de top 100 van de meest onveilige gemeenten en zetten daarvoor toezichthouders in.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We richten ons specifiek op het terugbrengen van het aantal woninginbraken, vernielingen en fietsendiefstallen.
- We dragen zorg voor een veilige en aantrekkelijke horeca en dit willen we borgen in de exploitatievergunning.
- We onderschrijven de regionale prioriteit en treden op tegen ondermijning en criminele economie. En samen met de politie, SRT, RIEC en OM richten we ons expliciet op illegale hennepcultuur, synthetische drugs, outlaw motorgangs, zorgfraude en een weerbare maatschappij en overheid.
- Verbeterde zichtbaarheid van de wijkagent.
- We willen een Vuurwerkevenement organiseren in de binnenstad.
- Stimuleren van een dekkend netwerk AED's (witte vlekkenkaart).

Wat blijven we doen?

- Adviseren van de burgemeester rond alle wettelijke taken op het gebied van openbare orde, leefbaarheid en veiligheid.
- Beleid maken en uitvoeren met betrekking tot toezicht en handhaving in de openbare ruimte zoals afhandelen van overlastmeldingen, handhavingsverzoeken, parkeercontroles en gevonden voorwerpen. parkeercontroles en gevonden voorwerpen.
- Financieren van noodopvang van dieren en destructie van dode dieren.
- Financieren van ruiming van conventionele explosieven.

Wat mag het kosten?

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.20.1	Opvang zwerfdieren	-197	-193	-194	-194	-194	-194
1.20.2	Lijkschouwing	-41	-38	-38	-38	-38	-38
1.20.3	Integrale veiligheid	-462	-564	-574	-574	-574	-574
1.20.4	Opruimen explosieven	-5	-6	-5	-5	-5	-5
1.20.5	Handhaving openbare ruimte	-807	-905	-1.002	-1.002	-1.002	-1.002
1.20.7	Parkeercontroles	-324	-364	-351	-351	-351	-351
Totaal taakveld		-1.836	-2.070	-2.164	-2.164	-2.164	-2.164

Financiële toelichting

1.20.5 Handhaving openbare ruimte (- € 97.000)

De personele inzet is op dit subtaakveld hoger dan in 2018 werd begroot (- € 80.000). Dit komt door een wijziging in de bedrijfsvoering en verschuiving van focus op taken. Men verwacht in 2019 een hogere inzet op het gebied van evenementen door een toename in het aantal evenementen en een verbeterd maar intensiever proces rondom evenementen. Dit heeft gevolgen voor de regievoering en vergunningverlening rondom evenementen, maar ook voor het toezicht en handhaving. Tegelijkertijd worden lagere legesinkomsten verwacht door deregulering APV (- € 12.000).

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Wij dragen er zorg voor dat Hengelo goed bereikbaar is over de weg, het spoor en het water. Daarbij horen goede parkeervoorzieningen voor fiets en auto, met name in de binnenstad en is de openbare ruimte goed onderhouden, schoon en veilig.

We willen met name het fietsgebruik stimuleren, omdat fietsen gezond is en duurzaam bovendien.

Financieel overzicht

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		(bedragen * 1.000)				
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.1 Verkeer en vervoer	-7.688	432	-7.256	-7.311	-7.403	-7.426
2.2 Parkeren	-1.085	0	-1.085	-1.083	-1.083	-1.086
2.4 Economische havens en waterwegen	-557	513	-44	-85	-82	-80
2.5 Openbaar vervoer	-381		-381	-379	-376	-373
Totaal programma	-9.712	945	-8.767	-8.857	-8.944	-8.965

Relevante beleidsnota's

- Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2012-2020 (2013)
- Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (2003)
- Nota Autoparkeren (2008)
- Evaluatie parkeerbeleid (2010)
- Uitvoeringsnota Fietsen (2003)
- Uitvoeringsprogramma binnenhavenvisie 2017-2030 (2017)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage van de armaturen dat is voorzien van LED verlichting	10%	11%	13%	13%	13%	13%

Kengetallen

Er zijn geen verplichte kengetallen die onder dit programma vallen.

Verbonden partijen

- *Regio Twente*

De Regio Twente werkt vóór en samen mét de veertien Twentse gemeenten en maatschappelijke partners aan een vitaal Twente waarin inwoners gezond en kansrijk zijn.

- *Gildebor*

Gildebor voert het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uit.

- *Gemeenschappelijk Havenbedrijf Twente*

Het havenbedrijf verbindt vervoerders en bedrijven met de meest dynamische mainport van Oost-Nederland: de binnenhavens van Lochem, Hof van Twente, Hengelo, Almelo en Enschede.

- *Gemeentelijk Belastingkantoor Twente*

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten.

Taakveld 2.1. Verkeer en vervoer

Betrokken afdeling(en)	Wegen, groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

We vinden het belangrijk dat de stad goed, veilig en duurzaam bereikbaar is voor bewoners, forenzen en bezoekers over de weg, het spoor en het water.

De openbare ruimte is goed onderhouden, schoon en veilig.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We maken een nieuw mobiliteitsplan voor de stad ter vervanging van het oude en gedateerde Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (Gvvp).

We geven prioriteit aan de binnenstad via het vastgestelde actieplan binnenstad. Hierin werken we initiatieven en maatregelen uit voor een bereikbare binnenstad zoals het maken van een verkeerscirculatieplan en voorstellen voor (fiets)parkeren.

We willen bewerkstelligen dat bezoekers langer in de binnenstad blijven. We gaan onderzoeken hoe we dit kunnen stimuleren. Voor grote ontsluitingswegen streven we er naar de doorstroming te vergroten door groene golven (bij VRI's).

Ook staan de volgende investeringen gepland:

De Deldenerstraat wordt de komende jaren aangepakt. Projectmatig is het opgedeeld in 3 delen: Geerdinksweg - Tuindorpstraat, Tuindorpstraat - Marskant inclusief Mitchamplein en Marskant - Bornsestraat. In 2019 zullen de eerste ontwerpen uitgewerkt worden van het deel rondom het Mitchamplein. Hiervoor moet gekeken worden hoe dit ingepast kan worden in verband met voormalig garage Meijer. De financiële dekking van de gehele traverse is nog niet gedekt. Daar waar sprake is van rioolvervanging (het deel tussen de Geerdinksweg en de Tuindorpstraat) zal ook de herinrichting van de weg bekostigd worden uit het GRP. Voor de overige delen van de Deldenerstraat dient voor de realisatie nog dekking te worden gevonden.

Ook gaan we verder met het investeren in verhardingen. Daar waar kabels en leidingen vervangen zijn en tegelverhardingen vervangen moeten worden, zullen de oude materialen worden vervangen.

Wat blijven we doen?

Wegen, straten en pleinen onderhouden.

Verwijderen van afval, schoonhouden van de openbare ruimte (inclusief straatmeubilair) en bestrijden van gladheid.

Wegen, paden en openbare ruimte voorzien van voldoende licht.

Beheren en onderhouden van bebordingen en straatnaamborden.

Beheren en onderhouden verkeersregelininstallaties en veiligheidssystemen om de verkeersveiligheid en doorstroming op minimaal hetzelfde niveau te waarborgen.

Beleid maken over verkeer en vervoer, verkeersvoorzieningen ontwerpen en verkeersadviezen geven.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.10.1	Wegen, straten en pleinen	-2.986	-3.523	-3.648	-3.700	-3.754	-3.750
2.10.2	Netheid openbare ruimte	-1.282	-1.300	-1.342	-1.308	-1.309	-1.309
2.10.4	Openbare verlichting	-661	-953	-872	-888	-904	-921
2.10.5	Gladheidbestrijding	-359	-341	-349	-349	-349	-349
2.10.6	Verkeersmaatregelen uitvoering	-359	-449	-437	-434	-434	-434
2.10.8	Verkeersbeleid	-806	-643	-608	-632	-653	-664
Totaal taakveld		-6.453	-7.208	-7.256	-7.311	-7.403	-7.426

Financiële toelichting

2.10.1 Wegen, straten en pleinen (- € 125.000)

De totale exploitatielasten zijn per saldo ongeveer € 125.000 hoger dan in 2018. Dit komt hoofdzakelijk door de kapitaallasten die circa € 150.000 hoger uitvallen. Ondanks het lagere rentepercentage zijn deze in 2019 hoger, omdat er nieuwe projecten zijn (Industrieplein/ Skatepark, Herinrichting Kuipersdijk). Er zijn ook projecten, waarvan het zwaartepunt van de kapitaallasten in deze periode valt. Dit zijn de projecten die in 2018 als "Nieuw Beleid" zijn aangemeld (tegelerk Grobbentunnel en vervangingsinvesteringen in wegen). De resterende exploitatielasten vallen circa € 25.000 lager uit ten opzichte van 2018. Oorzaak is de incidenteel hogere raming in 2018 als gevolg van een eenmalige budgetoverheveling uit 2017.

2.10.4 Openbare verlichting (€ 81.000)

Om de openbare verlichting op een duurzame wijze te vervangen en energie te kunnen besparen is in de Kadernota 2018-2021 een investeringsbudget van € 310.000 opgenomen om dit proces te versnellen. Daarnaast bestaat er nog de oorspronkelijke jaarlijkse vervangingsinvestering voor openbare verlichting van € 315.000. Deze vervangingsinvesteringen zorgen voor een verhoging van de kapitaallasten (€ 25.000). Daarnaast zijn er in 2019 lagere begrote lasten diensten derden (€ 103.000). Dit komt enerzijds door een incidentele budgetoverheveling in 2018 uit voorgaande jaren en anderzijds door lagere energielasten die als autonome ontwikkeling in de begroting 2019 zijn verwerkt.

Taakveld 2.2. Parkeren

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht
Budgethouder(s)	Fabian Daniluk
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Voor de binnenstad als visitekaartje van Hengelo is parkeren van groot belang. We hebben daarom inzicht nodig in de voor- en nadelen van de diverse parkeermaatregelen in relatie tot de stedelijke ontwikkeling, vraag en aanbod, doelgroepen, gastvrijheid, gezondheid en het behouden en versterken van duurzaamheid.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Monitoring van de opgestelde parkeerbalans.
- Uitbreiding en verbetering dashboard parkeerdata.
- Experimenteren met parkeermaatregelen.
- Eventueel parkeerplaatsen opheffen om de kwaliteit van de openbare ruimte te versterken of ontwikkelingen mogelijk te maken.
- We maken een verkeerscirculatieplan en doen daarbij voorstellen voor (fiets)parkeren ten behoeve van de verbeterde bereikbaarheid van de binnenstad voor bewoners en bezoekers.

Wat blijven we doen?

- Beheren en exploiteren van blauwe zones, het betaald parkeergebied en parkeergarage De Beurs.
- Waar gevraagd uitbreiding van de blauwe zone faciliteren (o.a. Deldenerstraat en ROC omgeving).
- Waar mogelijk verbeteren exploitatieresultaat parkeren.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.2 Parkeren				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.20.1	Parkeervoorzieningen	-917	-946	-1.085	-1.083	-1.083	-1.086
Totaal taakveld		-917	-946	-1.085	-1.083	-1.083	-1.086

Financiële toelichting

2.20.1 Parkeervoorzieningen (- € 139.000)

Door een wijziging in de bedrijfsvoering zijn er op dit subtaakveld in de begroting 2019 hogere ambtelijke lasten ten opzichte van 2018 (- € 105.000). Dit komt door de verwachting dat er een hogere inzet nodig zal zijn op het gebied van "Inrichten blauwe zones", omdat daar meer vraag naar is. Verder is er de begeleiding van medewerkers in de fietsenstalling op het Kloosterhofterrein. Deze zijn daar door de SWB gedetacheerd.

Daarnaast zijn er ten opzichte van 2018 circa € 33.000 hogere exploitatielasten zichtbaar. Enerzijds betreft dit € 13.000 hogere kapitaallasten door gedane investeringen, anderzijds € 18.000 hogere lasten "diensten derden" (overwegend energielasten als autonome ontwikkeling).

Taakveld 2.3. Recreatieve havens

Dit taakveld is voor de gemeente Hengelo niet van toepassing.

Taakveld 2.4. Economische havens en waterwegen

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht/Wegen Groen en Water
Budgethouder(s)	Fabian Daniluk/Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

De binnenhavens aan de Twentekanalen van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem vormen samen één van de grootste binnenhavens van Nederland. De binnenhavens worden gekenmerkt door hun strategische ligging op de belangrijke Europese Northsea Baltic verkeerscorridor tussen de zeehavens en het Europese achterland in Duitsland, Polen en de Baltische staten. De haveninfrastructuur gaan wij verbeteren om de gebruikers (vervoerders) en het (watergebonden) bedrijfsleven te faciliteren. Wij scheppen voorwaarden voor innovatie.

Wij gaan werken aan het realiseren van meer deskundigheid en slagkracht op het gebied van havenbeheer, efficiënter maken en uniformering van haven gerelateerde taken, logistiek en bevordering van vervoer over water in de regio.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Als partner levert het Gemeentelijk Havenbedrijf Twente voor de logistieke sector een substantiële bijdrage aan de economische structuurversterking en werkgelegenheid in de Regio en directe omgeving met als resultaat:

- Toename van goederenvervoer over water uitgedrukt in tonnages en containereenheden.
- Toename van (haven gerelateerde) bedrijven uitgedrukt in aantallen.
- Toename van de werkgelegenheid uitgedrukt in arbeidsplaatsen.
- Positief effect op milieu, leefbaarheid en veiligheid uitgedrukt in vermindering aantallen vrachtwagens en daaraan gerelateerde uitstoot.
- Stijging van het Bruto Regionaal Product.

Wij gaan verder met de fysieke aanpassingen in de haven ten behoeve van grotere schepen, klasse Va. Dit doen wij om grotere schepen toegang te bieden tot onze haven en hier te kunnen laden en lossen.

Wat blijven we doen?

Wij blijven investeren om het vaarwegproduct "Twentekanalen" aantrekkelijker te maken voor het bedrijfsleven en daarmee de regionale economie te versterken en werkgelegenheid in de Regio te bevorderen.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Twente heeft gewerkt aan naamsbekendheid. In de richting van de gebruikers is de regelgeving geüniformeerd (havenverordening en verordening op de inning van haven-, kade- en opslagelden). Ook is een systeem geïntroduceerd op basis waarvan schippers korting kunnen krijgen op de havengelden indien zij beschikken over bepaalde duurzaamheidscertificaten (Greenaward methodiek) en is voor de registratie van havenbezoeken een digitaal portal operationeel.

Wij blijven investeren in de fysieke haveninfrastructuur om daar waar nodig deze infrastructuur aan te passen aan de grotere vaarwegklasse (klasse Va). Het Rijk investeert fors in het opwaarderen van de Twentekanalen. Voor de verschillende investeringen is recent door de EU een subsidie verstrekt. Wij blijven ook de komende jaren hierop inzetten.

Sleutelwoorden die de komende periode bepalend zijn in relatie tot de uitvoering van het bedrijfsplan zijn "Slim, duurzaam en veilig". Wij werken aan de uitwerking/realisatie van het concept "Smart Port Twente". Een digitaal platform waarin allerlei informatie beschikbaar komt voor gebruikers, ondernemers, overheden en geïnteresseerden op het gebied van de dienstverlening, verkeersmanagement, milieu en monitoring, assetmanagement en controlesysteem op de scheepsregistratie.

Vanaf 1 januari 2019 gaan de havenmeesters geen schaduwregistratie meer bijhouden. Zij gaan zich uitsluitend bezig houden met nautische taken, leefbaarheid en veiligheid in het havengebied. De deelnemende gemeenten hebben zelf voldoende capaciteit havenmeesters. In 2019 is er vervoer op het water beschikbaar voor havenmeesters zodat de havenmeesters de nautische taken op een goede manier op het water kunnen uitvoeren. Dit doen de havenmeesters in een rol vanuit de gemeente maar in samenwerking met Rijkswaterstaat.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.40.1	Havenbeheer	153	160	138	138	138	138
2.40.2	Fysiek havenbeheer	0	-77	-182	-222	-220	-218
Totaal taakveld		153	84	-44	-85	-82	-80

Financiële toelichting

2.40.2 Fysiek havenbeheer (- € 105.000)

Ten opzichte van 2018 zijn er in 2019 hogere kapitaallasten, die een gevolg zijn van de in de Kadernota 2019-2022 (19-FP-2.2) opgenomen investeringen "Opwaarderen Haveninfrastructuur".

Taakveld 2.5. Openbaar vervoer

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een zo passend mogelijke mobiliteitsoplossing te bieden waarbij het openbaar vervoer een belangrijke plaats inneemt. Inwoners en bezoekers van de stad kunnen zich goed met het openbaar vervoer verplaatsen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan nieuwe afspraken maken over het voortzetten van het project Gratis openbaar vervoer, omdat de overeenkomst met Syntus/Keolis betreffende gratis openbaar vervoer voor 65+-ers met een laag inkomen eind 2019 afloopt...

Het openbaar vervoer in Nederland is aan het veranderen. Van aanbiedingsgericht naar vraaggericht. "Dunne" lijnen komen in de verdrukking. Voor Hengelo geldt dit met name voor lijn 10 en 12. De Provincie Overijssel is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in Hengelo. Samen met Syntus/Keolis en de Provincie moet gezocht worden naar alternatieven. Wij moeten daarbij ook op zoek naar een nieuwe balans tussen openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer. Hiervoor zullen wij proefprojecten opzetten.

Wat blijven we doen?

- Beleid maken over openbaar vervoer (OV) en onderhouden van OV-systemen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.50.1	Openbaar vervoer	-337	-391	-381	-379	-376	-373
Totaal taakveld		-337	-391	-381	-379	-376	-373

Financiële toelichting

Binnen dit taakveld zijn geen substantiële afwijkingen geconstateerd.

Programma 3 Economie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Hengelo heeft een sterk economisch profiel met onze maakindustrie, vakmanschap en techniek. Vanuit de gemeente gaan we dat de komende jaren verder uitbouwen en faciliteren. We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. Daarnaast willen we Hengelo als aantrekkelijke vestigingsplaats extra stevig in de markt zetten. Onze acquisitie is gericht op bedrijven die een bijdrage leveren aan onze werkgelegenheid en die ons economisch profiel helpen versterken. En omdat de economie zich niets aantrekt van de gemeentegrenzen, werken wij bij deze opgave samen met onze regionale partners. De ontwikkeling van de binnenstad is van belang voor een prettige en aantrekkelijke stad. Samen met onze partners werken we aan de uitvoering van het Actieplan Binnenstad en zorgen we voor meer reuring in de stad.

Financieel overzicht

Programma 3 Economie		(bedragen * 1.000)				
Taakveld	Lasten	Baten	Saldo			
	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.1 Economische ontwikkeling	-92		-92	-92	-92	-92
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-5.063	4.969	-94	-94	-94	-94
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-518	423	-96	-96	-88	-96
3.4 Economische promotie	-797	335	-462	-462	-462	-462
Totaal programma	-6.471	5.727	-744	-744	-736	-743

Relevante beleidsnota's

- Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020
- Horecavisie (2017)
- Detailhandelsvisie (2012)
- Kantorenvisie (2012)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (2013)
- Nota Vrijetijdseconomie Hengelo (2011-2021)
- Twente Werkt (2014)
- Nota Sterker aan het werk (2017)
- Nota grondbeleid (2017)
- Grondprijzennotitie (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal bedrijfsbezoeken	700	700	700	700	700	700

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Het aantal vestigingen van bedrijven (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar)	104,2 (2015)	107,2 (2016)	135,5 (2017)
Functiemenging (de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))	55,1 (2015)	54,6 (2016)	55,6 (2017)

Verbonden partijen

Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijven Terrein Twente

Het RBT heeft tot taak het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van het bedrijventerrein XL, ten tijde van de vaststelling van deze regeling bruto groot ongeveer 180 hectare.

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken. Regio Twente een belangrijke bijdrage aan de positionering van Twente als vooraanstaande technologische topregio, zowel landelijk als in Europa. Ze faciliteert en versterkt de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de veertien gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren en samenwerkingspartners van de gemeenten. De Agenda voor Twente en wijze waarop daarin wordt samengewerkt, zijn daarbij richtinggevend.

Taakveld 3.1. Economische ontwikkeling

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Met binnenstadpartners en ondernemers werken we aan het realiseren van een compact bruisend stadshart (zonder structurele leegstand), met onderscheidende aanloopgebieden om daarmee ook de economische aantrekkingskracht te vergroten.

We zorgen voor een vitale winkelstructuur op regionaal, stedelijk en wijk/buurtniveau door tijdig in te spelen op trends en ontwikkelingen in de detailhandel/retail sector.

We versterken de groei van het lokale en regionale MKB en werken aan een sterke sector High Tech Systemen en Materialen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Om bovengenoemde doelstellingen te realiseren, willen we concreet werken aan:

Binnenstad:

- We stellen gebiedsprofielen op, waarbij we voor de diverse binnenstadfuncties (winkelen, horeca/ terras, evenementen, cultuur, wonen, werken) gebiedsgerichte keuzes maken.
- We stellen een acquisitiestrategie op waarin we concrete proposities beschrijven waarmee een acquireur op pad gaat.
- We bevorderen ondernemerschap door regelgeving te vereenvoudigen en regeldruk te verlagen.
- We gaan specifiek onderzoek en analyse verrichten naar gedrag en herkomst van de bezoeker van de binnenstad via nieuwe meetmethoden met behulp van sensordata (wifi), voor zover dit past binnen de geldende privacywetgeving.

Evenementenbeleid:

Een goede evenementenprogrammering draagt bij aan de economische structuurversterking van Hengelo en specifiek voor de binnenstad. Met het nieuwe evenementenbeleid willen we aandacht voor het versterken van het Hengelose profiel, het opzetten van een toetsingskader voor de subsidiering, de wijze van subsidieverstrekking, innovatie/vernieuwing in het aanbod en samenwerking/kruisbestuiving met binnenstadpartners en cultuurinstellingen voor een betere programmering.

Heroverweging detailhandelsstructuurvisie:

Er zijn diverse ontwikkelingen in de stad die vragen om een heroverweging van de detailhandelsstructuurvisie en het aanpalende beleid/regelgeving. We kijken hierbij gebiedsgericht naar het functioneren van de verschillende winkelgebieden en themagericht naar structurele verandering en in het Retail landschap. We pakken met prioriteit de volgende onderwerpen op:

- Een compacte en aantrekkelijke binnenstad heeft een hoge prioriteit en we werken het programma binnenstad, waarvoor 4 programmalijnen zijn opgesteld, verder uit.
- In regionaal verband gaan we in gesprek om afspraken te maken over de vestiging van nieuwe grootschalige (perifere) detailhandel in de regio.
- Andere thema's die we in beeld brengen zijn ondergeschikte detailhandel bij bedrijven, de algehele behoefte aan functiemenging binnen bedrijven (blurring), de internethandel, de plancapaciteit en de leegstand.

MKB/HTSP:

We werken intensiever aan de promotie van en de instroom in techniek (Techniekpact, Twente goes Techno, de bevordering van innovatie en export samen met het WTC Twente, Novel-T (Kennispark Twente) High Tech Systems Park (Thales), Saxion en ROC van Twente (Hart van Zuid).

Wat blijven we doen?

- Beleid maken over de economische structuur in Hengelo en Twente.
- Uitvoering geven aan de programmalijnen uit de Agenda voor Twente.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.10.2	Algemene economische adviezen	-47	-52	-92	-92	-92	-92
Totaal taakveld		-47	-52	-92	-92	-92	-92

Financiële toelichting

3.10.2 Algemene economische adviezen (- € 40.000)

In 2018 is een deel van het budget van het taakveld economische ontwikkeling eenmalig naar beneden bijgesteld om de kosten te kunnen dekken voor de extra inzet op het wijzigen en actualiseren van bestemmingsplannen.

Taakveld 3.2. Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie /Grondzaken
Budgethouder(s)	Willy van Diepen/Roy Knobben
Financieel adviseur	Mart Keur/Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

Binnen de regio Twente zijn afspraken gemaakt over programmering van de bedrijventerreinen voor de periode tot en met 2020. Op basis van die afspraken hebben gemeenten een plan van aanpak moeten maken voor de her- of in sommige gevallen zelfs deprogrammering van hun geplande hoeveelheid hectares bedrijventerrein. Borne en Hengelo worden in dit kader gezien als één bedrijvenmarkt. Deprogrammeren is niet nodig. Hengelo en Borne mogen in 10 jaar 50 hectare bedrijventerrein uitgeven op de locaties: Westermaat De Veldkamp, Westermaat Campus, Oosterveld en de Kanaalzone in Hart van Zuid.

We moeten ervoor zorgen dat de bestaande werklocaties toekomstbestendig zijn, d.w.z. interessant voor vestiging door nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven. Dit vraagt van ons ook aandacht voor vernieuwing van verouderde (deel)locaties.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We willen (minimaal)5 hectare bedrijventerrein per jaar verkopen en het juiste bedrijf op de juiste locatie huisvesten. Daarbij maken we gebruik van:

- De profielen van en ambities van de diverse bedrijventerreinen.
- De concrete, uitvoeringsgerichte plannen, die voor acquisitie, promotie, marketing, relatiebeheer zijn gemaakt.
- De uitgiftevoorwaarden, die zijn gestroomlijnd.
- Het uitgifteproces, dat is geoptimaliseerd.
- Een hiertoe ontwikkeld monitoringsysteem.

We willen locatie Timmersveld herstructureren tot een terrein met een ander, kleinschaliger profiel en/of een andere functionele invulling is wenselijk. Dit vraagt een goede voorbereiding om in 2021 en 2022 tot herontwikkeling te komen.

Wat blijven we doen?

- Sturen op kaders zoals vastgelegd in de grondexploitaties.
- Relaties onderhouden met bestaande en nieuwe bedrijven via accountmanagers.
- Bestaande bedrijfslocaties verder ontwikkelen en onderhouden en/of herstructureren en verduurzamen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.20.3	Bedrijventerreinen grondexpl.	-1.455	2.557	0	0	0	0
3.20.4	Ontwikkeling bedrijventerreinen	-169	-99	-94	-94	-94	-94
Totaal taakveld		-1.624	2.457	-94	-94	-94	-94

Financiële toelichting

3.20.3 Bedrijventerreinen grondexploitatie (- € 2.557.000)

In principe gaan de grondexploitaties budgetneutraal door de begroting. Echter als gevolg van het nieuwe BBV is er een splitsing gemaakt tussen enerzijds de woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 en anderzijds de bedrijventerreinen subtaakveld 3.20.3. Dit heeft als gevolg dat er een éénmalig nadeel tussen 2019 en 2018 ontstaat bij de bedrijventerreinen van ruim € 2,5 miljoen. Op woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 ontstaat een voordeel van ruim € 2,5 miljoen, zodat de grondexploitaties (inclusief verrekening reserve grondexploitaties) nog steeds budgetneutraal door de begroting gaat.

De ontwikkeling van de boekwaarde van bedrijventerreinen ziet er als volgt uit:

3.20.3 Bedrijventerreinen	(x € 1 miljoen)				
	2018	2019	2020	2021	2022
Kosten	2,3	1,8	1,0	0,9	0,8
Bijdragen	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Verkopen	-4,6	-4,9	-4,9	-5,7	-5,5
Boekwaarde	-2,7	-3,1	-3,1	-4,9	-4,7

De jaarresultaten worden verrekend met de balansposten voorraden en onderhanden werk, zodat deze geen invloed hebben op het jaarresultaat. Voor het volledige beeld van de grondexploitatie wordt verwezen naar de herzieningen van de grondexploitaties per 1 januari 2018.

Taakveld 3.3. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Sem Becker/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. We willen intensiever samenwerken met ondernemers en anderen belanghebbenden uit Hengelo, de regio en op landelijk niveau. Concreet betekent dit dat we sterker willen inzetten op het leggen en onderhouden van contacten met deze partijen.

We verbeteren de dienstverlening aan ondernemers en stakeholders en halen zo ook meer en betere input op voor (strategische) beleidsvorming en programmering van binnenstad, Hart van Zuid en bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We stellen een meerjarenaccountplan op voor het leggen en onderhouden van relaties met ondernemers in de binnenstad, Hart van Zuid en op de bedrijfslocaties. Welke ondernemers bezoeken we, met welk doel en hoe vertalen we de informatie die we krijgen naar plannen en projecten?

We zetten in op extra acquisitie voor de binnenstad.

Wat blijven we doen?

- Het organiseren en aansturen van de (week)markt.
- Het uitvoeren van diverse economische projecten.
- De regionale acquisitie voor logistieke en High Tech Systems en Materials.
- Deelname aan het regionale acquisitie en accountmanagersoverleg.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.30.1	Markt	-13	33	44	44	52	44
3.30.2	Specifieke projecten	-40	-33	-32	-32	-32	-32
3.30.3	Economische ontwikkeling	-137	-96	-108	-108	-108	-108
Totaal taakveld		-191	-96	-96	-96	-88	-96

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen substantiële veranderingen om toe te lichten.

Taakveld 3.4. Economische promotie

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Silvia Pikkemaat/Mart Keur/Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Om Hengelo te promoten willen wij het stadsverhaal van Hengelo met de bijbehorende kernwaarden (DNA) en het (economisch) aanbod van Hengelo of het nu gaat om de binnenstad, Hart van Zuid, de winkelgebieden, de bedrijventerreinen en de evenementen beter bekend maken bij verschillende doelgroepen (investeerders, ondernemers, bewoners en bezoekers). Door een duidelijke clustering in thema's en gebieden kunnen we de herkenbaarheid, bekendheid en het uitdragen van het stadsverhaal met het bijbehorende aanbod verbeteren

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Voor de economische promotie van Hengelo worden de volgende instrumenten in 2019 ingezet en/of ontwikkeld:

- Promotieplan binnenstad: We gaan meer investeren in stadspromotie en specifiek binnenstadspromotie. Het aanbod van cultuur, evenementen, winkelen, horeca moet nog beter gepromoot worden. Er komen hiervoor meer middelen beschikbaar. In een nieuw promotieplan (in coalitieakkoord staat: communicatiestrategie voor de binnenstad) wordt de aanpak beschreven, waarbij de binnenstad als prioritair gebied wordt benoemd. We maken hierover afspraken met Hengelo Promotie en de andere binnenstadpartners.
- Herzien subsidieafspraken Hengelo Promotie: Wijzigingen in het evenementen/stadspromotiebeleid werken door in de subsidieafspraken met Hengelo Promotie voor 2019 en verder.
- Promotie bedrijventerreinen Hengelo en Borne: Deze wordt gezamenlijk opgepakt (vergroten aantrekkelijkheid website door toepassing 3D opnames; brochures).
- Marktplaats: Een belangrijk speerpunt in de komende jaren is de herinrichting van het Marktplaats. Het college zet zich vol energie in voor het realiseren van het winnende plan voor de markt. Daarbij zien wij met name een commerciële invulling met grote publieke aantrekkingskracht voor ons. Als er vóór 1 april 2019 geen zicht op een duurzame invulling/programmering is gevonden, gaan we hier niet mee door en gaan we nieuwe plannen ontwikkelen voor het Marktplaats.

Wat blijven we doen?

- Bidbook binnenstad: Het Bidbook voor de binnenstad is een dynamisch instrument waarmee we onze stad en specifiek de binnenstad op een aantrekkelijke wijze in woord en beeld presenteren aan marktpartijen. Hierin trekken we samen op met de binnenstadpartners.
- Belastingen (laten) innen, zoals toeristenbelasting.
- Het promoten van Hengelo als economische vestigingsplaats.
- Subsidiëren van Bureau Hengelo voor stadspromotie en evenementen. Mogelijk dat er door gewijzigd beleid (evenementenbeleid en beleid stadspromotie) wijzigingen in de subsidiering vanaf 2019 gaan plaatsvinden.
- Het organiseren en aansturen van de kermis.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.4 Economische promotie				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.40.1	Toeristenbelasting	171	130	131	131	131	131
3.40.2	Economische promotie	-130	-143	-179	-179	-179	-179
3.40.5	VVV / stadspromotie	-498	-483	-500	-500	-500	-500
3.40.6	Kermis	-3	18	85	85	85	85
Totaal taakveld		-460	-479	-462	-462	-462	-462

Financiële toelichting

3.40.2 Economische promotie (- € 36.000)

Er wordt in 2019 meer personele inzet geleverd op het gebied van regionale samenwerking, op het aantrekken van organisaties naar onze (binnen)stad en op promotie van de (binnen)stad ten

opzichte van 2018. Dit komt voort uit de extra nadruk op de binnenstad als centraal thema van de coalitie in de komende coalitieperiode.

3.40.6 Kermis (€ 67.000)

Bij de 1^e Beleidsrapportage 2018 zijn de lasten en baten kermis met € 65.000 af geraamd en als nadeel incidenteel in de begroting 2018 verwerkt. De (meerjaren-)begroting 2019-2022 gaat nog uit van de bestaande situatie. Bij de komende tussentijdse rapportages zal worden gezien in hoeverre structurele neerwaartse bijstelling van de ramingen voor de kermis dienen plaats te vinden.

Programma 4 Onderwijs

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Bruggink
Betrokken sector(en)	Sociaal
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter

Hoofddoelstelling

- We dragen zorg voor voldoende en adequate schoolgebouwen, evenwichtig gespreid over de stad, zodat alle kinderen in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen.
- We hechten er aan dat alle kinderen en volwassenen in Hengelo de kans krijgen om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen; meer specifiek zetten we in op een zo groot mogelijk bereik van de Voorschool, een optimale aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en een goede afstemming tussen onderwijs en zorg;
- We zorgen er voor, dat onze wettelijke taken rond het onderwijs goed worden uitgevoerd door voldoende onderwijs met een openbaar karakter aan te bieden.

Financieel overzicht

Programma 4 Onderwijs			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten	Baten	Saldo			
	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.1 Openbaar basisonderwijs	-31	35	4	4	4	4
4.2 Onderwijshuisvesting	-7.586	493	-7.093	-6.938	-7.027	-6.871
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-3.793	1.322	-2.471	-2.521	-2.556	-2.556
Totaal programma	-11.411	1.850	-9.560	-9.455	-9.579	-9.423

Relevante beleidsnota's

- Integraal Onderwijshuisvestingsplan (po/vo)
- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Kwaliteitskader Hengelose Voorschool (2018)
- Scenario Voorschool (2017)
- Transformatieagenda (2017)
- Twentse Belofte (2016)
- Twentse Visie op Vervoer (2015)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal peuterplaatsen in voorschoolse voorziening	630	700	700	700	700	700
Aantal VVE kindplaatsen	200	200	200	200	200	200

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Omvang absoluut verzuim (niet ingeschreven op een school) <i>(per 1.000 leerlingen)</i>	4 (2014)	1,42 (2016)	0,96 (2017)
Omvang relatief verzuim (wel ingeschreven, maar ongeoorloofd aanwezig) <i>(per 1.000 leerlingen)</i>	38 (2014)	23,94 (2016)	11,79 (2017)
Aantal vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie <i>(percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar))</i>	1,7 (2014)	1,7 (2016)	1,8 (2016)

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Taakveld 4.1. Openbaar onderwijs

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)Budgethouder(s)	Marcel van de Meer
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Wij zorgen voor een aanbod van openbaar onderwijs; een taak waarvoor wij wettelijk verantwoordelijk zijn. We hebben daarbij gekozen voor twee verzelfstandigde stichtingen: Primato voor het openbaar primair onderwijs en de OSG voor het openbaar voortgezet onderwijs.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Vanwege het teruglopend aantal leerlingen en de gevolgen hiervan voor Primato, gaat extra aandacht uit naar het primair openbaar onderwijs.

Om in te spelen op de daling van het leerlingenaantal in het primair onderwijs gaan we op basis van een visie investeren in scholen en toewerken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.

Wat blijven we doen?

Wij voeren de wettelijke taken uit rond het openbaar onderwijs zowel bestuurlijke als financieel. Om dit te kunnen doen, sturen de stichtingen jaarlijks hun begroting en jaarrekening ter kennisname naar de gemeenteraad. Daarnaast wordt er jaarlijks een bijeenkomst georganiseerd tussen de directeur-bestuurder en raad van toezicht van beide stichtingen met de gemeenteraad.

Wat mag het kosten?

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.10.1	Ambtelijke ondersteuning openbaar onderwijs	15	3	4	4	4	4
Totaal taakveld		15	3	4	4	4	4

Financiële toelichting

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Taakveld 4.2. Onderwijshuisvesting

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)Budgethouder(s)	Marcel van de Meer
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Het is onze wettelijke taak om te voorzien in voldoende en adequate schoolgebouwen. Dat betekent dat alle leerlingen in Hengelo in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen. We investeren in scholen en werken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Wij werken, in samenspraak met het onderwijsveld, aan een geactualiseerd integraal huisvestingsplan voor het primair onderwijs om onderwijs, waar mogelijk voor iedereen in de eigen wijk te behouden.
- Wij realiseren ons, dat het speciaal onderwijs er is voor een kwetsbare groep leerlingen, waardoor er andere eisen aan een schoolgebouw gelden. Wij constateren dat er momenteel geen sprake is van een goede accommodatie. Daarom brengen we in beeld wat er nodig is en op welke wijze we er invulling aan kunnen geven.
- Wij voeren het Integraal Huisvestingsplan (IHP) uit.
- We gaan het tijdelijke ruimtetekort van de bestaande scholen op het scholeneiland oplossen. Daarnaast faciliteren we de nieuwe school voor havo/vwo, het Mezquita College, met ingang van het schooljaar 2019-2020. Deze nieuwe school heeft toestemming van de Minister om te starten in Hengelo en de gemeente heeft vervolgens wettelijk de verplichting in huisvesting te voorzien. We kiezen in dit geval niet voor investeren in nieuwbouw, maar voor huisvesting in een bestaand pand.
- We zien als landelijk beeld dat tarieven stijgen en bouwregels worden aangescherpt. Wij constateren dat de huidige normvergoeding voor huisvestingskosten tot knelpunten leidt. Voor toekomstige ontwikkelingen gaan wij in gesprek met de raad over een oplossing voor de knelpunten.

Wat blijven we doen?

- Opstellen van een programma onderwijshuisvesting samen met schoolbesturen over nieuwbouw en aanpassing van gebouwen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs.
- Beschikbaar stellen van voldoende en functionele gymnastieklokalen ten behoeve van het onderwijs.

Wat mag het kosten?

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.20.1	Huisvesting openbaar basisonderwijs	-401	-296	-297	-293	-289	-286
4.20.2	Huisvesting bijzonder basisonderwijs	-2.691	-2.542	-2.290	-2.262	-2.243	-2.205
4.20.3	Huisvesting speciaal basis- en voortgezet onderwijs	-75	-83	-83	-83	-83	-83
4.20.4	Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs	-852	-702	-959	-702	-695	-689
4.20.5	Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs	-1.290	-1.099	-1.745	-1.866	-1.987	-1.880
4.20.6	Gymnastieklokalen	-465	-634	-645	-665	-664	-664
4.20.7	Overige uitgaven	-712	-1.386	-1.074	-1.066	-1.065	-1.064
Totaal taakveld		-6.485	-6.741	-7.093	-6.938	-7.027	-6.871

Financiële toelichting

4.20.2 Huisvesting bijzonder basisonderwijs (€ 252.000)

Het voordeel in 2019 van € 252.000 wordt voor € 140.000 verklaard door een aanpassing aan de J. Perkstraat volgens het onderwijsprogramma 2018. Daarnaast is sprake van vrijval van kapitaallasten van ruim € 100.000.

4.20.4 Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs (- € 257.000)

Het nadeel van € 257.000 in 2019 wordt voor € 250.000 verklaard door de extra ruimtebehoefte voor OSG/Mezquita. Dit zoals verwoord in de Kaderbrief 2019-2022. Het resterende verschil is het gevolg van vrijvallende kapitaallasten.

4.20.5 Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs (- € 647.000)

Dit subtaakveld laat een nadeel zien van € 647.000, dat als volgt kan worden gespecificeerd:

•	Kapitaallasten nieuwbouw VMBO	€ 166.000
•	Stijging OZB door met name VMBO	€ 128.000
•	Ruimtebehoefte OSG/Mezquita	€ 366.000
•	Voordeel verzekeringspremie door verhoging eigen risico	<u>-€ 13.000</u>
		€ 647.000

4.20.7 Overige uitgaven onderwijshuisvesting (€ 313.000)

Dit subtaakveld laat in 2019 een voordeel zien van € 313.000, dat grotendeels wordt veroorzaakt door een eenmalige storting in 2018 van € 250.000 in de onderhoudsvoorziening onderwijsgebouwen (inclusief gymlokalen). Het resterende verschil betreft kapitaallasten en toegerekende loonkosten.

Taakveld 4.3. Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek/Marcel vd Meer/Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	G Puppels/Mariska Reimink/Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Wij willen alle kinderen en volwassenen de kans bieden om zich optimaal te ontwikkelen op hun eigen niveau.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We breiden door middel van een pilot het aantal uren Voor- en Vroegschoolse Educatie uit van 10 naar 16 uur.

We werken aan een nog beter bereik van de voorschool in Hengelo.

Het ROC en de gemeente Hengelo geven in 2019 samen uitvoering aan het profiel voor het ROC Hengelo, zodat jongeren een optimale aansluiting kunnen maken op de arbeidsmarkt.

We ontwikkelen het Perspectiefjaar binnen een pilot. Via het Perspectiefjaar begeleiden we jongeren in de leeftijdsgroep van 23 tot 27 jaar met een life-coach om perspectief te bieden op een carrière (werk, studie). Het betreft jongeren die door omstandigheden (nog) niet de juiste route hebben gevonden richting studie en/of werk en om die reden extra begeleiding krijgen.

Wat blijven we doen?

- We blijven ons inzetten om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden in de voorschoolse periode en het primair onderwijs door in te zetten op voldoende plekken voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE).
- We bieden leerlingen in de basisschoolleeftijd op maat (taal)ondersteuning
- Wij blijven de doorgaande lijn van voorschool naar vroegschool in samenwerking in Integrale Kindcentra (IKC) stimuleren.
- We geven de kwaliteit van de voor- en vroegschool en de ondersteuning voor jongere kinderen een impuls met behulp van het Expertisecentrum Jonge Kind.
- We zorgen voor een verbetering van de zorgstructuur in het onderwijs door de zorgstructuur samen met het onderwijs (PO, VO en SO/VSO) op maat door te ontwikkelen.
- We blijven ons inzetten op het bestrijden en voorkomen van verzuim bij jongeren. De leerplichtambtenaren gaan in gesprek met jongeren die verzuimen en proberen hen terug te leiden naar school. En zij voeren preventief gesprekken ter voorkoming van verzuim. Er is een directe relatie tussen leerplicht en het team Jeugd en Gezin.
- We zetten in op het behalen van een startkwalificatie bij jongeren door samen met het onderwijs te voorkomen dat jongeren de school verlaten en het begeleiden van jongeren terug naar school of naar werk.
- We zetten in op leerlingenvervoer door aanvragen hiervoor te behandelen en integraal vervoersondersteuning op maat te bieden.
- We zetten ons in voor de ontwikkeling van volwassenen door het coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden voor volwassenen te bevorderen.

- We blijven inzetten op alfabetisering en het tegengaan van laaggeletterdheid onder verschillende doelgroepen. Wij benutten onze infrastructuur waarin samenwerken met partners om laaggeletterdheid te traceren en vervolgens te verhelpen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.30.1	Onderwijsbeleid	-1.017	-1.056	-1.124	-1.173	-1.222	-1.222
4.30.2	Leerlingenvervoer	-704	-904	-934	-934	-934	-934
4.30.3	Leerplicht RMC	-94	-101	-173	-173	-173	-173
4.30.4	Achterstandenbeleid	-214	-191	-182	-182	-182	-182
4.30.5	Volwasseneneducatie	-31	-27	-27	-27	-27	-27
4.30.6	Overige uitgaven	-15	-30	-31	-31	-18	-18
Totaal taakveld		-2.074	-2.309	-2.471	-2.521	-2.556	-2.556

Financiële toelichting

4.30.1 Onderwijsbeleid (- € 69.000)

Het nadeel van € 69.000 in 2019 is met name het gevolg van toerekening van loonkosten en indexering van subsidies.

4.30.3 Leerplicht/RMC (- € 72.000)

Het nadeel van € 72.000 wordt volledig veroorzaakt door de toerekening van loonkosten.

Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders Bruggink/van Wakeren
Betrokken sector(en)	Sociaal/Fysiek/Dienstverlening
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp/Martin Fleer

Hoofddoelstelling

Sport

Wij vinden het belangrijk dat alle Hengeloërs, jong en oud, genoeg bewegen. Uiteraard maakt iedereen die keuze zelf, maar wij willen daar graag bij ondersteunen. Dat doen wij door overal in de stad goede en veilige onderkomens te bieden aan sportverenigingen. Ook steunen wij de vrijwilligers binnen de clubs en zorgen dat alle basisschoolleerlingen kennismaken met verschillende sporten.

Kunst en cultuur

Wij willen graag dat iedereen in Hengelo kan genieten van kunst en cultuur. Niemand is hetzelfde; ieder z'n eigen smaak. Daarom willen we graag een aanbod dat afwisselend is én van goede kwaliteit. Mensen moeten uiteraard weten waar zij dat aanbod kunnen vinden, maar ook hoe zij zelf aan de slag kunnen gaan op het gebied van kunst en cultuur. Wij dragen daaraan bij door bijvoorbeeld culturele instellingen te subsidiëren of gebouwen te verhuren.

Financieel overzicht

Programma 5 Sport, cultuur en recreatie			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.1 Sportbeleid en activering	-348	0	-348	-348	-348	-348
5.2 Sportaccommodaties	-6.994	3.026	-3.969	-4.007	-3.974	-3.996
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-6.007	777	-5.230	-5.079	-5.068	-5.057
5.4 Musea	-466		-466	-464	-462	-460
5.5 Cultureel erfgoed	-260		-260	-260	-260	-260
5.6 Media	-2.541	55	-2.486	-2.484	-2.382	-2.381
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.102		-6.102	-6.084	-6.093	-6.104
Totaal programma	-22.717	3.857	-18.860	-18.726	-18.586	-18.606

Relevante beleidsnota's

- Kadernota Sport en Bewegen (2017)
- Kunst- en cultuurvisie Hengelo 2014-2020
- Kwartier maken voor de Collectie Hengelo (2008)
- Beleidsnota Cultuurhistorisch Erfgoed 2014-2022
- Nota Vrijetijdseconomie 2011-2021
- Horecavisie (2016)

- Vitale coalities (2008)
- Nota Snippergroen (2015)
- Groenplan Hengelo (2013)
- Bomenverordening (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage kinderen basisonderwijs met overgewicht	16%	16%	16%	16%	16%	16%
Perken, plantsoenen en parken in de buurt zijn goed onderhouden (% (helemaal) mee eens)	57%	59%	60%	60%	60%	60%
In de buurt zijn weinig dingen kapot (% (helemaal) mee eens)	71%	72%	72%	72%	72%	72%
Mijn buurt is schoon (% (helemaal) mee eens)	59%	60%	60%	60%	60%	60%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Percentage niet sporters (<i>t.o.v. het totaal aantal inwoners</i>)	50,6 (2014)	50,8 (2015)	48,4 (2016)

Verbonden partijen

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Sport*

De regio Twente (in de vorm van het BO Sport) draagt bij aan het programma door onderlinge afstemming, kennisdeling en samenhang te bevorderen. Eind 2017 is er zelfs een regionale notitie 'Sport en Bewegen in Twente' gemaakt en onderschreven door alle 14 Twentse gemeenten.

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Vrijtijdseconomie*

Regio Twente draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de recreatieparken. Regio Twente draagt bij aan het programma door het bevorderen van recreatie en toerisme.

- *Gildebor*

Gildebor draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en de sportaccommodaties.

Taakveld 5.1. Sportbeleid en activering

Betrokken afdeling(en)	Afdeling Beleid
(Deel)Budgethouder(s)	Mark Oude Bennink
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

We streven er naar dat zoveel mogelijk inwoners van Hengelo (blijven) sporten en bewegen en worden aangezet tot een actieve leefstijl.

Het sportbeleid levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen binnen het sociaal domein.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan de preventieve inzet van sport en bewegen op het terrein van (jeugd)zorg en Wmo door ontwikkelen en borgen. We dagen partners uit om zelf met ideeën te komen.

Vanuit de regionale samenwerking zetten we nadrukkelijk in op de volgende thema's: 'meedoen door kwetsbare doelgroepen/gehandicaptensport', 'sport en bewegen voor een vitale en gezonde samenleving' en 'talentherkenning, ontwikkeling en ondersteuning'.

Hengelose sportverenigingen kunnen subsidies aanvragen voor sportkennismakings-activiteiten of voor het opleiden van trainers gericht op de doelgroep jeugd. Deze subsidieregeling gaan we verruimen door hier de doelgroepen senioren of mindervaliden aan toe te voegen.

Wij willen de breedtesport stimuleren. De bezettingsgraad van de sportaccommodaties moet omhoog. Hiervoor is nodig dat we de zichtbaarheid van ons sportkapitaal bij onze inwoners wordt vergroot, ook zal een digitaal verhuursysteem in gebruik worden genomen.

Wij zetten in op het stimuleren van topsport en talentontwikkeling in Hengelose topsportaccommodaties, zoals het Twentebad, het FBK stadion en Sports Centre Hengelo.

Graag willen we Regionale trainingscentra huisvesten in Hengelo.

De trend is dat sporters steeds meer onafhankelijk van verenigingen sporten. Daarom zetten wij meer in op het faciliteren van sporten en bewegen in de openbare ruimte door het creëren van een meer beweegvriendelijke omgeving.

Wat blijven we doen?

Stimuleren van sport op scholen, in wijken en in gemeentelijke accommodaties voor specifieke doelgroepen, zoals jeugd en mensen met een beperking.

Ondersteunen van sportverenigingen door onder anderen het voeren van verenigingsgesprekken en het organiseren van themabijeenkomsten sport.

Wij blijven ons richten op het realiseren van duurzame verbindingen tussen sport-/beweegaanbieders en onderwijs- /zorg- en welzijnsaanbieders. Hierbij dient sport als middel voor jeugd(zorg), gezondheid en preventie van eenzaamheid. Dit doen we door samen te werken met partijen als Wijkkracht en GGD.

De inzet van de combinatiefunctionarissen sport (waaronder o.a. Hengelo Sport) op de specifieke doelgroepen blijft ongewijzigd.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.10.2	Subsidies sport	-74	-83	-84	-84	-84	-84
5.10.3	Sportstimulering	-99	-98	-97	-97	-97	-97
5.10.4	Ondersteuning van sport	-105	-179	-167	-167	-167	-167
Totaal taakveld		-278	-361	-348	-348	-348	-348

Financiële toelichting

5.10.3 Sportstimulering (€ 1.000)

Het saldo van de begroting 2019 wijkt nauwelijks af van het saldo van de begroting 2018, maar de lasten en baten afzonderlijk laten beide in 2018 een nadeel zien van € 147.000. Dit betrof een provinciale bijdrage in 2018 voor de uitvoering van het provinciale project 'Zorg, Sport en Bewegen' in 14 gemeenten, waarvoor de gemeente Hengelo penvoerder is.

Taakveld 5.2. Sportaccommodaties

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Twentebad
(Deel)Budgethouder(s)	Mark Oude Bennink/Iilja Melisie
Financieel adviseur	Mariska Reimink/Jan Akkerman

Wat willen we bereiken?

Wij willen de inwoners van Hengelo stimuleren om te bewegen door een betaalbaar aanbod van sportaccommodaties te bieden dat aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van de inwoners. De sportaccommodaties moeten voldoen aan de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij zetten in op een betere bezetting van onze sportaccommodaties. Dit doen we door:

- het verhuursysteem te verbeteren; via met een digitaal verhuurprogramma goed laten zien welke sportaccommodaties te huur zijn en dit klantvriendelijk aanbieden. Huren wordt gemakkelijk en snel. De communicatie met ons als beheerders wordt eenvoudiger
- het contact met de gebruikers te optimaliseren via nieuwe websites en
- sportinitiatieven plaats te laten vinden in Hengelose sportaccommodaties; dit soort initiatieven zijn bijvoorbeeld De FBK-games, het Auni-toernooi en de dubbele mijl maar ook de huisvesting van het Twentebad en/het FBK-stadion.

Wij gaan vooral inwoners met fysieke of mentale beperkingen beter laten zien wat voor hun mogelijkheden zijn om te sporten en bewegen. Nadrukkelijk promoten wij hierbij doelen als revalidatie en ontmoeting.

We gaan het compleet gerenoveerde Twentebad feestelijk openen.

In 2019 staan vier kunstgrasrenovaties gepland waarvan drie voetbalvelden en één hockeyveld. Ook zal er een nieuw kunstgrasveld of hybrideveld worden aangelegd als de betreffende huurder akkoord gaat met het geldende huurtarief.

Wij onderzoeken of de veldcapaciteit op de sportparken voldoende toekomstbestendig is. Door voorziene ledentalontwikkelingen verwachten wij capaciteitstekorten en overschotten op een aantal sportparken. Dit vraagt om passende maatregelen.

Wat blijven we doen?

De Hengelose sportaccommodaties bestaan onder meer uit het Twentebad, het FBK stadion, 5 sporthallen, 14 gymzalen en 8 sportparken. Deze gemeentelijke accommodaties blijven betaalbaar voor inwoners doordat we ze tegen maatschappelijke tarieven verhuren aan Hengelose verenigingen en inwoners. Daarnaast verhuren we in de avonden en weekenden ook een aantal sportaccommodaties die eigendom zijn van onderwijsinstellingen.

Wij houden onze sportaccommodaties aantoonbaar veilig, schoon en in goede staat van onderhoud conform de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Wij blijven Gildebor inhuren voor het onderhoud van sportvelden.

Wij blijven ons inzetten voor een goed trainingscomplex van FC Twente in Hengelo.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.20.1	Sporthallen	-315	-351	-333	-330	-328	-326
5.20.2	FBK stadion	-290	-229	-197	-207	-203	-200
5.20.3	Zwembaden	-1.687	-1.886	-1.755	-1.842	-1.827	-1.822
5.20.4	Sportparken	-2.247	-1.699	-1.612	-1.558	-1.547	-1.579
5.20.5	Tennisparken	-4	-2	1	1	1	1
5.20.6	Overige sportaccommodaties	-69	-56	-48	-48	-47	-47
5.20.7	Subsidie sportaccommodaties	-26	-23	-24	-24	-24	-24
Totaal taakveld		-4.638	-4.248	-3.969	-4.007	-3.974	-3.996

Financiële toelichting

5.20.3 Zwembaden (€ 131.000)

Het voordeel van € 131.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere baten toegangsbewijzen (structureel € 18.000 als gevolg van indexatie); lagere dotatie (incidenteel) voor onderhoud gebouwen in verband met de grootschalige renovatie in 2018/2019 € 25.000; eenmalige verlaging van het budget voor onderhoud met € 61.000 in verband met de renovatie; lagere loonkosten € 41.000; lager budget voor gas; vanaf 2019 is dit structureel met € 31.000 verlaagd door bezuinigingen gerelateerd aan de renovatie; de kapitaallasten zijn als gevolg van investeringen in renovatie en nieuwbouw met € 42.000 gestegen ten opzichte van de begroting van 2018.

5.20.4 Sportparken (€ 87.000)

Het voordeel van € 87.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt met name veroorzaakt door vrijval kapitaallasten kunstgrasveld FC Twente van € 123.000. Hier staan extra kapitaallasten door actualisering van de investeringsbudgetten voor kunstgrasvelden van € 32.000 tegenover.

Taakveld 5.3. Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Klaske Buis/Margreet Weide
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen wij bereiken?

Iedereen moet in Hengelo kunnen genieten van kunst en cultuur; welke smaak of interesse ook. Daarom willen we dat Hengelo een afwisselend kunst- en cultuuraanbod heeft van goede kwaliteit. En dan niet alleen om naar te kijken en te beleven, maar ook om zelf mee te doen en te leren. Daarnaast wil de gemeente Hengelo kansen geven aan kunstenaars om in Hengelo te werken en hun werk te presenteren.

Wat gaan wij daarvoor anders doen in 2019?

- Binnen het Actieplan Binnenstad neemt de positionering van evenementen en – meer specifiek- het culturele aanbod een belangrijke plaats in. Wij betrekken de culturele organisaties/groepen en (amateur)verenigingen nauwer bij het realiseren van een bruisende binnenstad. Wij doen een beroep op onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) om zich meer te verbinden met andere partijen in de binnenstad, om deze nog aantrekkelijker te maken voor onze inwoners en bezoekers. Wij zien het convenant dat de Hengelose horeca, de binnenstadondernemers en Metropool hebben afgesloten daarbij als voorbeeld.
- Wij onderstrepen de toegevoegde waarde in alle vormen van kunstuitingen in de binnenstad. Wij zien voor de beeldende kunst een verbinding met de binnenstad als onderdeel van de programmering van evenementen en activiteiten. Wij willen ruimte geven aan creativiteit door binnen het budget voor de binnenstad middelen te reserveren voor de programmering van dergelijke uitingen.
- Wij beoordelen de kwaliteit van onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) op basis van het Culturele Waardemodel. Daarbij wordt op gelijkwaardige wijze gekeken naar de inhoudelijke én maatschappelijke kwaliteit van de instelling. Het profiel van de instelling bepaalt de context van de beoordeling.
- Wij zijn ervan overtuigd dat de brede, kwalitatief hoogstaande programmering en krachtige uitstraling van Oyfo Kunst & Techniek de culturele identiteit van Hengelo kan versterken en de stad aantrekkelijker kan maken. Wij gaan ervan uit dat de gezamenlijke huisvesting van Oyfo Kunst en Techniek op het Hazemeijerterrein wordt gerealiseerd.
- Samen met Schouwburg Hengelo en de stakeholders geven wij verder vorm en verdieping aan het concept van Theater van de stad. Een Theater van de stad dat laagdrempelig is, nieuwe doelgroepen in onze samenleving opzoekt en samen met inwoners ook nieuwe programmering tot stand brengt. Het gebouw van de schouwburg gaat in eigendom over naar de gemeente, zodat de schouwburgorganisatie zich kan concentreren op de ontwikkeling richting Theater van de stad.
- Wij werken samen met Enschede, Almelo, andere Twentse gemeenten en culturele instellingen aan de uitvoering van het profiel van de stedelijke cultuurregio Twente. Dit biedt kansen als het gaat om het versterken van de culturele infrastructuur voor inwoners van Twente. De gezamenlijke subsidiëring van Poppodium Twente/Metropool door Enschede en Hengelo zien wij daarbij als voorbeeld.

Wij streven naar een duurzame culturele infrastructuur. Dit gaat niet alleen over de culturele programmering, maar ook over de cultuurgebouwen. Poppodium Twente/Metropool heeft op eigen initiatief een verduurzamingplan ontwikkeld om binnen 5 jaar het gebouw van Metropool een energielabel F naar een energielabel A te brengen. De gemeente is eigenaar van het gebouw en wij stellen - voor zover mogelijk - financieel, het gebouw, onze kennis en kunde ter beschikking. De terugverdientermin moet redelijk zijn.

Wat blijven wij doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek (voorheen Muziekschool, CREA centrum voor kunsteducatie CREA en Techniekmuseum HEIM).
- Subsidiëren van Schouwburg Hengelo.
- Subsidiëren van Poppodium Twente/Metropool, samen met de gemeente Enschede.
- Subsidiëren van amateurverenigingen.
- Beheren en onderhouden gemeentelijk kunstbezit.
- Subsidiëren van ateliers en beeldende kunst.
- Financiering kunst- en cultuureducatie op scholen.
- Subsidiëren van diverse culturele activiteiten zoals carillonbespelingen, 4 mei Herdenking en Koningsdag.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.30.1	Muziekschool (Oyfo)	-1.175	-1.225	-1.249	-1.108	-1.106	-1.105
5.30.2	Creativiteitscentra (Oyfo)	-503	-543	-530	-530	-530	-530
5.30.3	Schouwburg Hengelo	-2.117	-2.312	-2.205	-2.198	-2.192	-2.185
5.30.4	Metropool	-813	-753	-743	-741	-738	-735
5.30.5	Culturele (amateur) verenigingen en instellingen	-131	-131	-134	-134	-134	-134
5.30.6	Beeldende kunst	-161	-190	-207	-207	-207	-207
5.30.7	Cultuur en school	0	-22	-22	-22	-22	-22
5.30.8	Diverse cultuursubsidies	-122	-248	-140	-140	-140	-140
Totaal taakveld		-5.023	-5.422	-5.230	-5.079	-5.068	-5.057

Financiële toelichting

5.30.3 Schouwburg Hengelo (€ 107.000)

Het voordeel van € 107.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt veroorzaakt door een in 2018 incidenteel budget van € 122.000 voor achterstallig onderhoud (voordeel); vrijval van kapitaallasten ad € 25.000 (voordeel); indexatie van het subsidiebedrag met € 40.000 (nadeel).

5.30.8 Diverse cultuursubsidies (incl. Stadsbeiaardier) (€ 107.000)

Het voordeel ten opzichte van de begroting 2018 bedraagt € 107.000 en wordt voor € 115.000 veroorzaakt door het jubileum "150 jaar Stork" in 2018. Dit voordeel wordt voor een klein deel nadelig beïnvloed door indexatie van subsidies en toegerekende loonkosten.

Taakveld 5.4. Musea

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Klaske Buis
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Wij willen ervoor zorgen dat de Collectie Hengelo wordt onderhouden en zichtbaar gemaakt. De Collectie Hengelo omvat al het (cultureel en industrieel) erfgoed dat een rechtstreekse relatie heeft met de geschiedenis en identiteit van Hengelo.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij zijn ervan overtuigd dat de brede, kwalitatief hoogstaande programmering en krachtige uitstraling van Oyfo Kunst & Techniek de culturele identiteit van Hengelo kan versterken en de stad aantrekkelijker kan maken. Wij gaan ervan uit dat de gezamenlijke huisvesting van Oyfo Kunst & Techniek op het Hazemeijerterrein in 2019 wordt gerealiseerd.

Wat blijven we doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek (voorheen Muziekschool, CREA centrum voor kunsteducatie CREA en Techniekmuseum HEIM).
- Subsidiëren van Museum Hengelo, Historisch Archief Beckum en Historie Brandweer Hengelo.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.4 Musea		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.40.1	HEIM	-383	-429	-404	-403	-401	-399
5.40.2	Overige musea	-27	-63	-61	-61	-61	-61
Totaal taakveld		-409	-492	-466	-464	-462	-460

Financiële toelichting

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Taakveld 5.5. Cultureel erfgoed

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Stad en Regie
(Deel)budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mariska Reimink/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Cultureel erfgoed maakt een steeds essentiëler onderdeel uit van onze stad. Het gaat niet alleen fysiek om gebouwen, stedenbouwkundige opzet, landschap maar ook om de verhalen, de historie, de beleving van erfgoed. Behoud door herontwikkeling is overgegaan in behoud door bewustwording. Trots op de wederopbouw, het industriële verleden, een prachtig Tuindorp en alle verhalen die daarbij verteld kunnen worden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We schenken aandacht aan het thema Energie en erfgoed. Cultureel erfgoed is duurzaam van zichzelf, maar het verduurzamen in de termen van energiezuinigheid bijt elkaar en vraagt om kennis en kunde om de uitdaging 'van 't gas af' goed te kunnen aangaan.

We haken in een vroeg stadium aan bij ontwikkelingen om erfgoed een onderdeel te laten zijn van elke ontwikkeling.

We breiden de Cultuurhistorische Waardenkaart uit en 'zetten deze in de markt'.

We willen het cultureel erfgoed beter zichtbaar maken en zetten een aantal projecten in gang met behulp van het Kloas aan de Brug Erfgoedfonds.

Wij onderzoeken de mogelijkheden om de zijvleugel (de sporthal) van de voormalige MTS te behouden zonder dat dit ten koste gaat van de realisatiedoelstelling op deze plek.

Wat blijven we doen?

- Subsidiëren van restauraties van cultureel erfgoed, zoals monumentale panden, Tuindorp 't Lansink, begraafplaatsen, herdenkingsmonumenten, studies voor herbestemming karakteristieke boerderijen en opstallen en communicatie/PR projecten gerelateerd aan erfgoed.
- Eigenaren adviseren op het gebied van restauratie, onderhoud, energiezuinigheid.
- Beleid maken en uitvoeren inzake erfgoed, archeologie en Cultuurhistorie
- Projecten op het gebied van erfgoed initiëren en tot uitvoering brengen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.50.1	Monumentenzorg	-218	-354	-256	-256	-256	-256
5.50.2	Diverse monumenten	0	-4	-4	-4	-4	-4
Totaal taakveld		-218	-358	-260	-260	-260	-260

Financiële toelichting

5.50.1 Monumentenzorg (€ 98.000)

In 2018 heeft de gemeente Hengelo een eenmalige bijdrage van €100.000 gedaan voor de Telgenflat. Dekking was aanwezig in de Reserve Ruimtelijke Kwaliteit Binnenstad. Voor de jaren 2019 en verder zit het begrote bedrag weer op het normale niveau.

Taakveld 5.6. Media

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Margreet Weide
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen wij bereiken?

In de huidige tijd van digitalisering en globalisering vinden wij het belangrijk dat iedere inwoner van Hengelo goed kan functioneren in onze complexe samenleving. De toegang hebben tot maatschappelijk relevante informatie is daarbij cruciaal. De bibliotheek en de lokale omroep vervullen daarin belangrijke functies.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Stichting Lokale Omroep Hengelo krijgt in 2019 een incidentele subsidie voor:

de inzet van 1 Fte voor het maken van de professionaliseringsslag van de organisatie;

partnerschap in het Regionaal Mediacentrum Twente, een samenwerkingsverband van lokale omroepen die toewerken naar de vorming van een streekomroep Twente, conform de streekindeling zoals vastgesteld door de stichting Nederlandse Publieke Omroepen (NLPO).

Wat blijven wij doen?

Subsidiëren van Bibliotheek Hengelo als het lokale fysieke en digitale informatieknoppunt dat de persoonlijke ontwikkeling van mensen stimuleert en faciliteert.

Subsidiëren van RadioHengeloTV als de lokale publieke omroep die voorziet in een lokaal toereikend media-aanbod en staat voor onafhankelijke journalistiek.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.6 Media				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.60.1	Bibliotheek	-2.375	-2.337	-2.387	-2.386	-2.334	-2.333
5.60.2	RTV Hengelo	-45	-96	-99	-99	-48	-48
Totaal taakveld		-2.420	-2.433	-2.486	-2.484	-2.382	-2.381

Financiële toelichting

5.60.1 Bibliotheek (- € 50.000)

Het nadeel van € 50.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt veroorzaakt door indexatie subsidie (- € 55.000) en toegerekende lonen en rente (€ 5.000).

Taakveld 5.7. Openbaar groen en openlucht recreatie

Betrokken afdeling(en)	Wegen Groen en Water/Stad en Regie/Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Louis Fikkert/Willy van Diepen/Yvonne vd Reek
Financieel adviseur	Sem Becker/Mart Keur/Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

We willen voor onze bewoners en bezoekers een openbare ruimte die aantrekkelijk is en die klaar is voor de toekomst. Iedereen moet de buitenruimte kunnen gebruiken en iedereen moet er volop van kunnen genieten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We maken de binnenstad aantrekkelijker door groen en water toe te voegen.

De nieuwe kapverordening is in 2018 in werking getreden en zal in 2019 worden geëvalueerd.

We gaan onderzoeken of we de beeldkwaliteitseisen voor het onderhoud van de openbare ruimte kunnen uniformeren door gebruik te maken van de CROW systematiek.

We gaan de huidige systematiek van gifvrij onkruid- bestrijden evalueren.

Wat blijven we doen?

- Wij maken van de stad een prettige woon- en leefomgeving. Wij zorgen voor voldoende, gevarieerd en goed onderhouden openbaar groen. Daarbij houden wij rekening met de verschillende gebruiks- en natuurfuncties en met toekomstige klimaatontwikkelingen.
- Samen met onze externe groenpartners stimuleren wij bewoners om ook tuinen groen te maken en te houden.
- Twee maal per jaar overleggen wij met onze externe groenpartners tijdens de Groene Tafel. Het doel is om elkaar te informeren over actualiteiten op het gebied van groen in Hengelo. Ook delen wij kennis en werken aan gezamenlijke groenprojecten en/of -activiteiten in Hengelo.
- Wij zorgen voor uitdagende, veilige en goed onderhouden speel- en ontmoetingsplekken, afgestemd op de bevolkingssamenstelling in de wijken en buurten.
- Wij zorgen voor voldoende voorzieningen voor vrije sportbeoefening in de openbare ruimte (de zgn. 12+ speelplekken), zoals trapvelden en basketbalvoorzieningen.
- Vrij spel is overal waar dat veilig kan in de openbare ruimte toegestaan (informeel spelen).
- De kinderboerderij geeft bewoners en bezoekers de mogelijkheid om te ontspannen, te recreëren en in contact te komen met dieren en planten.
- De stad wordt onderhouden volgens de vastgestelde beeldkwaliteitsnormen.
- De Bijzondere Bomenlijst wordt in 2019 geactualiseerd.
- Subsidiëren van recreatieparken in regionaal verband.
- We blijven actief bijdragen aan de verbetering van de leefomstandigheden van bijen en andere insecten, zoals afgesproken in het Bijenconvenant.
- We streven naar meer biodiversiteit, o.a. door ecologisch beheer van bermen en graslanden en variatie in beplantingen.

- Wij blijven maatregelen nemen om water langer vast te houden in het gebied, o.a. door afkoppelen en de genoemde vergroening van tuinen en groene daken.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.70.1	Oppervlaktewater	-118	-67	-78	-75	-75	-75
5.70.2	Openbaar groen	-4.820	-5.093	-4.996	-4.968	-4.966	-4.965
5.70.4	Regionale samenwerking	-256	-215	-221	-221	-221	-221
5.70.7	Speelvoorzieningen	-565	-570	-571	-585	-596	-608
5.70.9	Kinderboerderij	-234	-235	-237	-234	-234	-234
Totaal taakveld		-5.993	-6.180	-6.102	-6.084	-6.093	-6.104

Financiële toelichting

5.70.2 Openbaar Groen (€ 97.000)

Ten opzichte van 2018 zijn het vooral de lagere lasten "diensten van derden" die het verschil veroorzaken. In de 1e Beleidsrapportage 2018 zijn de lasten in de begroting 2018 incidenteel verhoogd door de extra lasten van de stormschade (€ 200.000). In de begroting 2019 is deze post niet opgenomen, het betrof immers een incidentele bijstelling. Dit positieve verschil wordt negatief beïnvloed door een hogere doorberekening vanuit Gildebor als gevolg van indexering van de bestaande DVO (conform afspraken), hogere lasten ter bestrijding van de eikenprocessierups (Kaderbrief 2019-2022; 19-FP-5.4), maar ook door hogere lasten als gevolg van areaaluitbreiding (- € 75.000).

Programma 6 Sociaal domein

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren, ten Heuw en Bruggink
Betrokken sector(en)	Sociaal
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter

Hoofddoelstelling

Iedereen in Hengelo moet kunnen mee doen. Inwoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals zorgen er samen voor dat (kwetsbare) mensen die tijdelijk of voor een langere periode ondersteuning nodig hebben, deze zoveel mogelijk op maat krijgen, passend bij hun mogelijkheden en specifieke situatie. Dit geldt voor ondersteuning vanuit de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en/of de Participatiewet).

De volgende uitgangspunten vinden we daarbij belangrijk:

- Versterken van eigen kracht van mensen en hun omgeving.
- Iedereen krijgt zoveel mogelijk de ondersteuning en zorg (op maat) die hij/zij nodig heeft.
- Eén huishouden (één gezin), één plan en waar nodig één regisseur.
- Behoud het goede.
- Ontwikkelen en verbeteren van werkwijze gericht op eigen kracht van mensen en omgeving.
- Sterke inzet op welzijn, mantelzorg en vrijwilligers en de hierbij benodigde voorzieningen.
- Verbinden zorg, welzijn, jeugd, onderwijs en participatie, zowel inhoudelijk als financieel.
- Begeleiding vooral richten op ondersteuning bij participatie.
- Verhogen van doelmatigheid, zorg dragen voor productieve prikkels richting zorgaanbieders en minder bureaucratie.
- Ruimte voor en vertrouwen in professionals.

Er is sprake van financiële tekorten. Daarom zijn in 2017 en 2018 maatregelen genomen om tot ombuigingen in de meerjarenbegrotingen te komen (notitie Ondersteuning Zorg en Jeugd 2017, Interventieprogramma Sociaal Domein 2018).

Financieel overzicht

Programma 6 Sociaal domein			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075	741	-11.334	-11.296	-11.267	-11.264
6.2 Wijkteams	-4.385		-4.385	-4.131	-4.131	-4.131
6.3 Inkomensregelingen	-51.913	43.374	-8.539	-8.843	-9.177	-9.211
6.4 Begeleide participatie	-12.032		-12.032	-11.428	-11.125	-10.875
6.5 Arbeidsparticipatie	-5.410	61	-5.349	-5.414	-5.347	-5.347
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672	0	-2.672	-2.672	-2.672	-2.672
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321	1.213	-20.108	-19.537	-18.576	-18.095
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183		-18.183	-17.408	-16.558	-16.308
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-411		-411	-411	-411	-411
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-2.928		-2.928	-2.928	-2.928	-2.928
Totaal programma	-131.330	45.389	-85.941	-84.068	-82.194	-81.243

Relevante beleidsnota's

- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Vitale Coalities – gezondheidsbeleid (2014, wordt in 2018 geactualiseerd)
- Nota Schuldhulpverlening 2016 – 2020
- Nota Armoedebelief Hengelo 2016 – 2020
- Actieplan mantelzorg (2015)
- Actieplan vrijwilligerswerk (2016)
- Notitie 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo, maatregelen voor 2017 en verder'
- Koersdocument Integrale inkoop jeugd en Wmo (2016)
- Transformatie-agenda 'Hengelo sociaal met lef' (2016)
- Nota Handhaving Sociaal Domein (2017)
- Nota Werk maken van Werk 2016-2020
- Twents model inkoop maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp (2017)
- Interventieprogramma Sociaal Domein (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
% scholieren dat kiest voor een technisch profiel	23,5%	23,8%	24%	24%	24%	24%
Ingekochte re-integratietrajecten	212	300	300	300	300	300
Uitstroom naar werk (incl. zelfstandig ondernemerschap) aantal en %)	339 (45,2%)	340 (47,5%)	340 (47%)	340 (47%)	340 (47%)	340 (47%)
Uitstroom overig (aantal en %)	411 (54,8%)	410 (52,5%)	410 (53%)	410 (53%)	410 (53%)	410 (53%)
Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum	16,7%	16,8%	17%	17%	17%	17%
% Hengelose personen dat een inkomen heeft dat landelijk gezien tot de laagste 20% behoort.	12,7%	13%	13%	13%	13%	13%
aantal gestarte schuldhulpverleningstrajecten	591	620	640	640	640	640
aantal afgeronde schuldhulpverleningstrajecten	591	620	640	640	640	640
aantal afgeronde schuldhulpverleningstrajecten	571	590	610	610	610	610
Aantal beschutte werkplekken	14	26	34	N.B.	N.B.	N.B.
Percentage cliënten dat zich beter voelt door hulp	72% (2015)	73% (2016)	73%	73%	73%	73%
Percentage cliënten waarbij door hulp het beter gaat op school, werk, dagbesteding	59% (2015)	64% (2016)	64%	64%	64%	64%
Samengestelde indicator 'eigen kracht'. Door de Wmo-ondersteuning:- kan ik beter dingen doen die ik wil; - kan ik me beter redden; - heb ik een betere kwaliteit van leven	76%	76%	76%	76%	76%	76%
% ouderen dat aangeeft matig tot zeer eenzaam te zijn	47%	47%	47%	47%	47%	47%
Aantal unieke cliënten die binnen een kalenderjaar een Wmo-voorziening hebben gehad	6.362	6.388	6.400	6.400	6.400	6.400

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Aantal banen (per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	884,2	868,8 (2016)	910,1 (2017)
Het percentage jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter (t.o.v. het totaal aantal jongeren tussen de 12-21 jaar)	2,49% (2012)	1,46% (2015)	1,46% (2015)
Het aantal kinderen in uitkeringsgezinnen (percentage kinderen tot 18 jaar)	5,8% (2012)	6,28% (2015)	6,28% (2015)

Netto arbeidsparticipatie (<i>Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking</i>)	64,7 (2015)	65,5% (2016)	67,1% (2017)
Aantal werkloze jongeren (<i>Percentage werkloze jongeren 16-22 jaar</i>)	1,24 (2012)	1,86% (2015)	1,86% (2015)
Personen met een bijstandsuitkering (<i>per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019</i>)	506 (2017)	497 (2016)	51 (2 ^e halfjaar 2017)
Personen met een lopend re-integratietraject (<i>per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019; in de leeftijd 15-64 jaar</i>)	122,4 (2015)	193 (2016)	25,3 (2 ^e halfjaar 2017)
Aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp (<i>Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar</i>)	8,9 (2015)	9,5% (2016)	8,6% (2 ^e halfjaar 2017)
Aantal jongeren met een beschermingsmaatregel (<i>percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar</i>)	1,3 (2015)	1,4% (2016)	1,3% (2 ^e halfjaar 2017)
Aantal jongeren met een reclasseringsmaatregel (<i>Percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-22 jaar)</i>)	0,7 (2015)	0,7% (2016)	0,4% (2 ^e halfjaar 2017)
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (<i>per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019</i>)	820 (2015)	810 (2016)	76 (2 ^e halfjaar 2017)

Verbonden partijen

- *Regio Twente, Bestuurscommissie Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)*

Samen met onze regiogemeenten zorgen wij voor inkoop van de juiste (geïndiceerde) maatwerkondersteuning zodat het beschikbaar is voor inwoners die het nodig hebben.

- *Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)*

Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen door middel van preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken*

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken.

- *Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf (SWB)*

Uitvoeringsorganisatie om namens de deelnemende gemeenten de Wet sociale werkvoorziening uit te voeren.

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk. De SWB voert in dat kader arbeidsontwikkeltrajecten uit en ondersteunt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om aan de slag te komen. Hierbij moet regulier werk altijd het uitgangspunt zijn. Wanneer dat (nog) niet haalbaar is kunnen instrumenten als loonkostensubsidie en beschut werk worden ingezet.

- *Werkplein Twente*

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk; in het Werkplein werken wij samen met het UWV om werkzoekenden en werkgevers hierin te ondersteunen.

- *Stadsbank Oost Nederland*

Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening zijn wij verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening aan onze inwoners, inclusief preventie en nazorg. Ons doel is mensen waar

mogelijk mensen schuldenvrij- of hun schuldenlast beheersbaar te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuldregelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank. Binnen de Stadsbank werken 22 gemeenten samen.

- *Uitvoeringsorganisatie Sociale Zaken*

Voor de uitvoering van de Participatiewet werken we samen met Borne en Haaksbergen. Naast bijstand verstrekking wordt ook uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid en armoedebelid.

Taakveld 6.1. Samenkracht en burgerparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/Beleid/Stad en Regie
(Deel)budgethouder(s)	Martin Goorden/Yvonne vd Reek/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Gert Puppels/Henry Seep/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Wij geloven in de eigen kracht van onze inwoners. Hengelo heeft een betrokken samenleving. Wij willen ruimte geven aan het eigen initiatief en de verantwoordelijkheid van onze inwoners en instellingen.

Wel willen wij dat iedereen mee kan doen. Zoveel mogelijk op eigen kracht en met hulp van het eigen netwerk (familie, vrienden, burens). Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning. Waar nodig kan aanvullend ondersteuning vanuit de Jeugdwet of Wmo ingezet worden. Maar door gerichte preventie willen wij dit zoveel mogelijk voorkomen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan bezig met de uitvoering of voorbereiding van de maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen. We denken hierbij aan:

- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen in de wijken: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief dat wil zeggen in groepen aangeboden kunnen worden en wij gaan in navolging van de lef-projecten 'Dag en vrijetijdsbesteding' en 'Doe-gebied' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dichterbij huis lichtere vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Herinrichting welzijnswerk: accommodaties inzetten voor voorliggende collectieve voorzieningen en herhuisvesting van partners.
- Wijkkracht: versobering opvoed- en opgroei-ondersteuning LOES en/of versobering van andere taken die door Wijkkracht worden uitgevoerd.
- Versoberd preventief jeugdbeleid: onder andere versoberen van impulsmiddelen 'Opgroeien en ontwikkelen', vrijwillig jeugdwerk, informatie- en advies, regeling 'Preventie opgroei-problemen' en overige preventieve subsidies.
- Onderzoek naar passende kinderopvang: preventieve voorziening door 2e lijns jeugdhulp in (reguliere) kinderopvang, om kinderen met een zorgvraag daarop te vangen (in plaats van in gespecialiseerde kinderdagcentra of andere vormen van jeugdhulpverlening).

Wijkkracht

Wijkkracht speelt een belangrijke rol in het stimuleren van de eigen kracht en initiatieven van onze inwoners. Het primaire doel van de wijkteams van Wijkkracht is de snelle beantwoording van vragen en oplossingen van problemen in de eigen omgeving, maar het achterliggende doel is om inzet van

maatwerkvoorzieningen te voorkomen dan wel uit te stellen, óf dit juist zo snel mogelijk in te zetten. De teams werken integraal en zijn inzetbaar voor alle inwoners in een wijk als algemene (soms collectieve) voorliggende voorziening. Het gaat om praktische inzet en ondersteuning (het doen) en waar nodig signalering van zwaardere problematiek. De wijkteams in Hengelo geven niet de indicaties af voor de maatwerkvoorzieningen. Dat doen de eigen toegangsteams van de gemeente (zie taakveld 6.2).

Voor Wijkkracht zal 2019 in het teken staan van verdere uitvoering van het actieplan 'positioneren, profileren en professionaliseren', dat bestaat uit zeven actielijnen:

1. Zichtbaarheid via positieversterking van Wijkkracht o.a. door netwerken
2. Meer collectief aanbod vanuit individuele casuïstiek (ook voor jeugd)
3. Stimuleren van burgerkracht, o.a. via rol sociaal activeringsmakelaar
4. Doelgroepen centraal, zoals GGZ, LVB en jeugd
5. Nieuwe werkwijze gericht op transformeren met de samenleving, o.a. met betrekking tot versterken van eigen kracht (duurzaam innoveren)
6. Versterken van de interne structuur (governance Wijkkracht)
7. Omslag maken naar welzijn 'nieuwe stijl' (persoonlijk leiderschap).

Met Wijkkracht bekijken we hoe we invulling kunnen geven aan de opdrachten uit het Interventieprogramma.

Wat blijven we doen?

Veel (preventieve) reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Bekostigen van peuterplekken en VVE plekken door middel van subsidiekader voorscholen.
- Uitvoeren wettelijke toezichtstaken rond kinderopvang en peuterspeelzalen.
- Ondersteunen zorgstructuren in het (regulier) onderwijs.
- Jeugdkracht: de opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen direct en effectief ondersteunen als vragen zich voordoen en voorkomen dat problemen groter worden. De partijen die dit uitvoeren zorgen voor samenhang in de ondersteuning van Hengelose jeugdigen en gezinnen.
- Subsidiëren opgroei- en opvoedondersteuning.
- Subsidiëren van algemeen jeugd- en jongerenwerk, zoals jongerencentra (Innocent, Cerberus) en scouting en specifiek jeugd- en jongerenwerk gericht op jongeren die buiten de boot dreigen te vallen (Skillz). Voor een groot deel is dit onderdeel van Wijkkracht.
- Subsidiëren van Stichting Welzijn Ouderen Hengelo (SWOH), onderdeel van Wijkkracht, Seniorenplatform en een aantal ouderenbonden.
- Subsidiëren van preventie vanuit de Geestelijke gezondheidszorg (GGZ), zoals de inloop/inloophuis voor mensen met een psychiatrische aandoening.
- Subsidiëren van beheer, activiteiten en exploitatie van wijkwelzijnsvoorzieningen, zoals buurtcentra en speeltuinen.
- Inzetten stadsdeelregisseurs als vaste contactpersonen tussen gemeente en wijkbewoners en stimuleren bewonersparticipatie door o.a. subsidiëren van bewonersorganisaties en beschikbaar stellen van buurtbonnen.
- Subsidiëren van het antidiscriminatiebureau Artikel 1.

- Aandacht voor LHBT (Lesbies Homo Biseksueel Transgender) door verlengen actieplan
- Uitvoeren actieplannen mantelzorg en vrijwilligerswerk. Mantelzorgers kunnen voor informatie over voorzieningen en voor ondersteuning terecht bij Wijkkracht.
- Subsidiëren van het Servicepunt Vrijwilligers, dat, als onderdeel van Wijkkracht, een cruciale rol vervult in het bij elkaar brengen van de vraag naar en het aanbod van vrijwilligers.
- Subsidiëren van mantelzorg- en cliëntondersteuning.
- Subsidiëren van de Adviesraad Sociaal Domein, de Wmo-cliëntenraad en gehandicapten-organisaties.
- Subsidiëren van Wijkkracht voor brede inzet vanuit sociaal werk in de wijk (voorheen algemeen maatschappelijk werk en thuisbegeleiding).
- Sportstimulering. Zie hiervoor taakveld 5.1, sportbeleid en activering.
- Uitvoering geven aan het nieuwe convenant voor cultuureducatie. Zie hiervoor taakveld 5.3, cultuurpresentatie,-productie en -participatie.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.10.0	Sociaal Werk (in de wijk)	-4.753	-5.445	-5.307	-5.274	-5.249	-5.249
6.10.1	Inloop GGZ / Dak- en thuislozen	-662	-691	-703	-703	-703	-703
6.10.2	Toegankelijkheid algemene voorzieningen	-67	-73	-57	-57	-57	-57
6.10.3	Preventie	-1.063	-1.075	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
6.10.4	Versterken vindplaats Jeugd	-203	-262	-276	-276	-276	-276
6.10.6	Adviesraden	-498	-471	-33	-33	-33	-33
6.10.7	Wijkwelzijnsvoorzieningen	-2.113	-2.183	-2.196	-2.191	-2.187	-2.184
6.10.8	Kinderopvang	-748	-735	-744	-744	-744	-744
6.10.9	Sociale vernieuwing/wijkaanpak	-839	-858	-918	-918	-918	-918
Totaal taakveld		-10.946	-11.795	-11.334	-11.296	-11.267	-11.264

Financiële toelichting

6.10.0 Sociaal Werk (in de wijk) (138.000);

6.10.1 t/m 6.10.4 en 6.10.7 (-48.000);

6.10.6 Subsidieregelingen algemeen (438.000)

In totaal laten deze samenhangende subtaakvelden een voordeel zien ten opzichte van 2018 van in totaaliteit € 528.000. Dit voordeel is hoofdzakelijk het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Algemeen maatschappelijk werk (- € 22.000); de extra lasten worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.
- Ouderenbeleid Stichting Welzijn Ouderen (- € 18.000; de extra lasten worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.
- Lokale minderheden (LHBT) (- € 20.000); de rijksbijdrage voor lokale minderheden is komen te vervallen.

- Mantelzorg/ informele zorg (€ 21.000); er worden minder uren toegerekend aan dit onderdeel.
- Ondersteuning sociale wijkteams (- € 25.000); de extra lasten worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.
- Voorliggende voorzieningen Jeugd (- € 67.000); de pilot 'Goed uit elkaar!' is van start gegaan. Het gaat daarbij om het begeleiden van gezinnen direct nadat ze besloten hebben uit elkaar te gaan, met als doel het versterken van ouderschap na scheiding en het voorkomen van problematische scheidingen. In 2018 waren de (opstart) kosten geraamd op € 20.000, voor 2019 zijn de kosten geraamd op € 70.000. Tevens is rekening gehouden met een prijsindex.
- Voorliggende voorzieningen Wmo (- € 35.000); de dag- en vrijetijdsbesteding voor allochtone ouderen (AVEM) wordt opgeschaald. Verwachte extra kosten zijn € 30.000. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door toepassing van een prijsindexatie.
- Innovatiebudget (€ 426.000); in 2018 was er nog € 426.000 aan innovatiemiddelen te besteden. In 2019 zijn deze middelen niet meer beschikbaar, conform de 'Notitie Ondersteuning & Zorg voor Jeugd en Wmo'.
- Versterken doorontwikkeling Wijkkracht (€ 400.000); via de Kadernota 2017-2020 heeft Wijkkracht 2 jaar lang een budget gekregen ad € 400.000 voor de verdere doorontwikkeling van het verstrekken van goede en tijdige zorg aan de voorkant (ook voor jeugd). De middelen werden onttrokken aan het innovatiebudget. Het project wordt begin 2019 afgerond.
- Verwarde personen (- € 134.000); vanuit de ministeries van VWS en V&J en de VNG is besloten tot het inrichten van een 'Aanjaagteam', dat inmiddels is overgegaan in het 'Schakelteam voor personen met verward gedrag' onder leiding van Onno Hoes. Per 1 oktober 2018 moet iedere gemeente over een goed werkende aanpak voor mensen met verward gedrag beschikken. De Veiligheidsregio Twente heeft zich ten doel gesteld samen met gemeenten tot een 'blauwdruk' te komen als handreiking en richtlijn voor de lokale sluitende aanpak. Voor de uitvoering van de aanpak zijn extra middelen nodig.
- 6.10.9 Sociale vernieuwing/wijkaanpak (- € 60.000). Het tekort wordt veroorzaakt door een herschikking van de personele inzet op dit taakveld.

Taakveld 6.2. Wijkteams

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
(Deel)budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

(Opmerking vooraf: de titel van dit taakveld heeft binnen Hengelo een andere betekenis. In veel gemeenten indiceren de wijkteams. Dit is in Hengelo niet zo. Bij ons verlenen de wijkteams lichte ondersteuning in de wijk en zijn het dus de toegangsteams bij de gemeente die indiceren voor een maatwerkvoorziening. Hengelo kent naast het zorgloket een team Jeugd en Gezin (inclusief leerplicht), een team Wmo en vier teams Werk en inkomen.)

Wat willen we bereiken?

Wij willen via goede vraagverheldering op meerdere leefgebieden (wonen, zorg, welzijn, opgroeien, opvoeden, inkomen, e.a.) de vraag/het probleem van inwoners helder in beeld brengen en samen met hen kijken wat zij zelf kunnen (met steun van de omgeving) en welke extra ondersteuning zij nodig hebben.

Waar nodig indiceren de toegangsteams voor een maatwerkvoorziening, wordt schuldhelpverlening ingezet en/of een uitkering verstrekt.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Een groot aantal maatregelen uit het interventieprogramma moeten worden uitgevoerd door de teams Jeugd en Gezin en Wmo. Zij zitten met inwoners om tafel om te kijken waar het met minder kan. De maatregelen die voor hen van belang zijn:

- Vermindering inzet ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief (in groepen) geboden kunnen worden en wij gaan in navolging van het lef-projecten 'Dag en vrijetijdsbesteding' en 'Doe-gebied' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.

Wat blijven we doen?

Veel (preventieve) reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals: Informeren, adviseren en ondersteunen van cliënten bij het zorgloket (in samenwerking met wijkteams).

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.2 Wijkteams		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.20.1	Toegang tot maatwerkvoorzieningen	0	0	-4.385	-4.131	-4.131	-4.131
Totaal taakveld		0	0	-4.385	-4.131	-4.131	-4.131

Financiële toelichting

6.20.1 Toegang tot maatwerkvoorzieningen (- € 4.385.000)

In voorgaande begrotingen werden de personeelslasten verdeeld over de zorg gerelateerde producten. In lijn met de nieuwe verslaggevingsvoorschriften en ter vergroting van het inzicht in de (ontwikkeling van de) personeelslasten hebben we ervoor gekozen om met ingang van verslagjaar 2019 de personeelslasten van alle toegangsmedewerkers centraal binnen dit sub taakveld te registreren. Daarbij is onderscheid gemaakt naar team Jeugd & Gezin (€ 1,8 miljoen) en team WMO (€ 2,6 miljoen). Ter vergelijking: vorig jaar bedroegen de personeelslasten voor team Jeugd & Gezin eveneens € 1,8 miljoen en team WMO € 2,9 miljoen. Het verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat er dit jaar minder uren worden toegerekend aan de werkzaamheden bij de toegang.

Taakveld 6.3. Inkomensregelingen

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/ ROZ/Kwaliteit en Control/ Regulering en Toezicht
Budgethouder(s)	Martin Goorden/Ellen Lansink/Peter Lage Venterink/Fabian Daniluk
Financieel adviseur	Gert Puppels/Henry Seep/Mart Keur/Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor het verstrekken van bijstand aan inwoners van Hengelo die in zodanige omstandigheden verkeren dat ze niet over middelen beschikken om in de noodzakelijke kosten van het bestaan kunnen voorzien. Wij verstrekken daarnaast vanuit het minimabeleid middelen zodat ook inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport en maatschappelijke activiteiten. Voor bijzondere noodzakelijke kosten van het bestaan verstrekken wij bijzondere bijstand.

Ondernemers die tijdelijk in nood verkeren worden door ons financieel ondersteund en krijgen advies om de winstgevendheid van hun bedrijf weer op peil te krijgen.

We zetten handhaving en preventiemedewerkers in om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan. Dit geldt zowel voor de Participatiewet als de Wmo. Wat wij in het kader van de Wmo doen is uitgewerkt bij 6.71.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Het proces van de uitkeringsintake wordt anders ingericht waarbij aan de kop van het proces direct gekeken wordt naar de mogelijkheden om aan het werk te gaan.
- De pilot waarin vanuit het Kindpakket huiswerkbegeleiding wordt in 2019 doorontwikkeld.
- Met het project Boosten van startend ondernemerschap gaan we netwerkvorming, groeiende starters en sociaal ondernemen stimuleren.
- Door een aantal autonome ontwikkelingen, waaronder een aantrekkende economie, doen minder ondernemers een beroep op ondernemersregelingen. Het ROZ gaat daarom haar dienstverleningsproces doorontwikkelen.
- We gaan een nieuw contract aan voor de collectieve zorgverzekering voor minima.
- Vanuit handhaving wordt meer projectmatig gewerkt en onderzoeken worden waar mogelijk integraal opgepakt.

Wat blijven we doen?

- Bijstand verstrekken aan inwoners van Hengelo die niet over middelen beschikken om in de noodzakelijke algemene kosten van het bestaan te kunnen voorzien. Voor de groep waaraan wij algemene bijstand verstrekken zijn wij ook verantwoordelijk voor activering en begeleiding naar werk. Wat wij in dit kader doen is uitgewerkt bij de taakvelden 6.4 en 6.5.
- Individuele inkomenstoeslagen verstrekken aan huishoudens die langer dan drie jaar
- een laag inkomen hebben.
- Bevorderen van maatschappelijke participatie door het verstrekken van vergoedingen

- voor sport- en culturele activiteiten.
- Kwijtschelden van afvalstoffenheffing en rioolheffing voor minima.
- Bijzondere bijstand verstrekken aan huishoudens met een laag inkomen voor bijzondere noodzakelijke uitgaven.
- Het ROZ, met Hengelo als centrumgemeente voor de meeste gemeenten in Twente en de Achterhoek, blijft startersadviesing, ondernemersadviesing en schuldhulpverlening voor ondernemers bieden. Onderdeel hiervan is het uitvoeren gemeentelijke uitkerings- en kredietfaciliteiten voor starters en ondernemers in het kader van het Bbz.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.30.0	Inkomensonderst. chronisch zieken	-1.390	-1.302	-1.307	-1.307	-1.307	-1.307
6.30.1	Inkomensvoorziening	1.004	3.239	2.361	2.101	1.782	1.782
6.30.2	Minimaregelingen	-967	-1.640	-1.065	-1.090	-1.090	-1.090
6.30.3	Kwijtschelding	-1.281	-1.144	-1.155	-1.170	-1.186	-1.209
6.30.4	Bijzondere bijstand	-3.533	-3.895	-3.670	-3.670	-3.670	-3.670
6.30.7	Inkomensvoorziening post NL	-328	-360	-568	-568	-568	-568
6.30.8	Participatiewet beheer	-2.899	-3.535	-3.313	-3.317	-3.317	-3.328
6.30.9	ROZ	26	-78	179	179	179	179
Totaal taakveld		-9.367	-8.715	-8.539	-8.843	-9.177	-9.211

Financiële toelichting

6.30.1 Inkomensvoorziening (- € 877.000)

Als gevolg van een daling van het bijstandsvolume in 2017 met 2% kan het bijstandsvolume voor de jaren 2019 e.v. neerwaarts worden bijgesteld. Voor 2019 gaat het om een voordeel op de bijstandskosten van € 2.983.000 vergeleken met de vorige meerjarenbegroting. Ten opzichte van 2018 stijgen de kosten met € 661.000. Deze kosten zijn gebaseerd op 2.427 uitkeringen tegen een prijs van € 14.475.

Het Buigbudget is voor 2019 € 656.000 lager geraamd dan in 2018. Het budget van 2018 is gebaseerd op het 'nader voorlopig budget'. Hieruit zijn voorzichtigheidshalve nog geen conclusies getrokken voor de jaren 2019 e.v.

Door een toename van het aantal bijstandsgerechtigden, dat op een baan geplaatst wordt vanuit het zgn. doelgroepenregister, stijgt het budget voor loonkostensubsidies in 2019 met € 85.000. De loonkostensubsidies worden uit het Inkomensdeel (Buigbudget) betaald.

De inkomsten uit terugvordering bijstand zijn bij de 1^e Beleidsrapportage 2018 met € 525.000 eenmalig af geraamd.

6.30.2 Minimaregelingen (€ 575.000)

De hier verantwoorde kosten voor minimabeleid zijn in 2018 € 431.000 hoger als gevolg van de verdeling van de extra middelen ter bestrijding van kinderarmoede. Deze middelen zijn voor 2019 nog niet verdeeld over dit subtaakveld. Daarnaast zijn de kosten in 2018 € 174.000 hoger door niet bestede middelen in 2017, welke via budgetoverheveling aan het budget van 2018 zijn toegevoegd. Daar staat tegenover dat de toegerekende salariskosten aan dit subtaakveld in 2019 met € 30.000 stijgen.

6.30.4 Bijzondere bijstand (€ 225.000)

De baten uit terugvordering van bijzondere leenbijstand voor inrichtingskosten zijn op grond van de cijfers in 2017 in 2019 met € 50.000 opgehoogd. Doordat deze baten bij de 1e Beleidsrapportage 2018 op grond van de realisatie met € 29.000 moesten worden afgeraamd, leidt dit tot een verschil met de begroting 2019 van € 79.000.

Door terugloop in het aantal bijstandsgerechtigden dat een langdurig beroep doet op de bijzondere bijstand is het budget voor individuele inkomens toeslag met € 16.000 verlaagd. Ook is voor een bedrag van € 72.000 minder aan salariskosten aan dit subtaakveld toegerekend.

Bij verstrekkingen bijzondere bijstand dalen de kosten voor statushouders met € 30.000 met name door een teruglopend beroep hierop door statushouders.

Het budget voor uitgeprocedeerde asielzoekers is bij de 1e Beleidsrapportage 2018 met € 28.000 opgehoogd.

6.30.7 Inkomensvoorziening PostNL (- € 208.000)

SWB en PostNL hebben hun contractafspraken gewijzigd waardoor er minder werkplekken beschikbaar zijn. Verder spelen autonome ontwikkelingen (grote vraag naar arbeidskrachten in de markt) ervoor dat vanuit de Participatiewet minder mensen worden ingezet bij PostNL. Dat leidt tot een daling van loonkosten in 2018. Het effect voor 2019 is nog onduidelijk.

6.30.8 Participatiewet beheer (€ 222.000)

Er wordt in 2019 voor een bedrag van € 479.000 minder aan salariskosten aan dit subtaakveld toegerekend. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2019 de personeelslasten van alle toegangsmedewerkers centraal binnen subtaakveld 6.20.1 "Toegang tot maatwerkvoorzieningen" worden geregistreerd. Zie hiervoor ook de toelichting onder taakveld 6.2 Wijkteams.

Een voordeel van € 37.000 wordt verklaard door het saldo van enkele kleinere aanpassingen in de begroting 2018 bij de 1e Beleidsrapportage.

Ook dalen de kosten voor desintegratieschade aan de gemeente Haaksbergen voor de gemeenschappelijke regeling SMS (Samen Maakt Sterker) met € 83.000.

Hiertegenover staat een nadeel van € 194.000 doordat een bijdrage OZJT (Ondersteuning Zorg Jeugd Twente) aan de regio 2018 is overgeheveld naar het Sociaal Domein. Deze overheveling dient nog in 2019 nog plaats te vinden.

In 2018 is een werkcoach specifiek voor Haaksbergen aangetrokken en doorbelast. Dit leidt in 2019 tot een nadeel van € 43.000.

Tot slot is sprake van een nadeel van € 140.000 door verrekening van een stelpost overhead binnen het taakveld Sociaal.

6.30.9 ROZ (€ 258.000)

Dit wordt met name veroorzaakt door:

Bbz (€ 149.000)

Door de aantrekkende economie is het aantal ondernemers dat een beroep doet op een uitkering levensonderhoud Bbz sterk afgenomen. Bij de 1e Beleidsrapportage 2018 is de begroting hiervoor aangepast. De begroting 2019 is hiervoor niet aangepast, doordat nog onzeker is in hoeverre dit effect structureel is.

Bedrijfs- en startersadvisering, Sociale economie (€ 107.000)

Als gevolg van beleidskeuzes van de gemeente Enschede ontvangt het ROZ van deze gemeente € 150.000 euro minder voor startersadvisering. Deze inkomsten-daling wordt opgevangen door wijziging/afname van dienstverlening en een bezuiniging op formatie en overheadkosten. Hierdoor verloopt één en ander budgettair neutraal.

Voor dit subtaakveld is het effect als volgt: een lagere toerekening salarissen van € 63.000 aan bedrijfsadvisering door bezuiniging op de formatie, een bezuiniging op Sociale Economie van € 25.000 en overige bezuinigingen € 19.000.

Taakveld 6.4. Begeleide participatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen
Budgethouder(s)	Martin Goorden
Financieel adviseur	Gert Puppels

Wat willen we bereiken?

In Hengelo hebben we de ambitie iedereen mee te laten doen naar vermogen. Dit betekent ook dat al onze inwoners hun eigen inbreng hebben in de Hengelose samenleving. Deze activiteiten zijn in eerste instantie niet gericht op terugkeer op de arbeidsmarkt, maar zijn te omschrijven als vrijwilligerswerk en mogen regulier werk niet verdringen. Vanzelfsprekend kijken we altijd naar de mogelijkheden van iemand. Betaald werk is uiteindelijk altijd het hoogste doel. Indien dat op een bepaald moment wel tot de mogelijkheden behoort zetten wij ons volledig in om dat doel te bereiken.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We onderzoeken of we kunnen aansluiten bij toekomstige plekken die worden gecreëerd voor mensen die vanuit de geïndiceerde dagbesteding worden overgeheveld naar een (nog op te richten) voorliggende collectieve voorziening. Dit geeft extra kansen voor de doelgroep die meer begeleiding nodig heeft dan geboden kan worden bij het verrichten van maatschappelijke participatie of regulier vrijwilligerswerk.

Wat blijven we doen?

Uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Met ingang van 1-1-2015 maakt de Wsw deel uit van de Participatiewet. Voor de uitvoering hiervan ontvangt de gemeente een gemeentefondsbijdrage WSW. Deze rijksbijdrage wordt overdragen aan SWB om de loonkosten te dekken van de bestaande werkplekken voor inwoners met een indicatie sociale werkvoorziening.

Samenwerken met onze partners in de stad. De plekken voor maatschappelijke participatie zijn bij maatschappelijke-, zorg-, welzijns-, culturele-, en sportorganisaties.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.4 Begeleide participatie					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.40.1	SWB	-13.186	-12.068	-12.032	-11.428	-11.125	-10.875
Totaal taakveld		-13.186	-12.068	-12.032	-11.428	-11.125	-10.875

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 6.5. Arbeidsparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Kwaliteit en Control/ ROZ
(Deel)budgethouder(s)	Sandrine Wermelink/Yvonne vd Reek/Peter Lage Venterink/Ellen Lansink
Financieel adviseur	Gert Puppels

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Participatiewet zijn wij zowel verantwoordelijk voor het verstrekken van bijstand als de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De arbeidsmarkt is sterk in ontwikkeling. Na jarenlange laagconjunctuur is er nu sprake van een sterke economische groei. Dit leidt tot tekorten op de arbeidsmarkt. Mensen die (nog) geen werk hebben zijn vaak moeilijker op een vacature te plaatsen. Dit betekent dat er zowel aan de kant van de werknemers (bijv. training en jobcoaching) als aan de kant van de werkgevers (bijv. werkplekaanpassingen en ondersteuning) extra inzet gepleegd moeten worden om tot een match te komen.

We willen onderzoeken welke personen met een indicatie dagbesteding arbeidsvermogen hebben zodat ze kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld in nieuw beschut). Dit zal naar verwachting een besparing opleveren.

Ook (sociaal) ondernemerschap wordt ingezet als instrument om deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

Wat blijven we doen?

- We bevorderen, adviseren en faciliteren van starters en zzp-ers.
- Workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden
- kopen we in en voeren we uit.
- Om de taal-, reken- en ICT-vaardigheden van alle burgers te vergroten coördineren en organiseren we activiteiten.
- We zetten in op maximale participatie van inburgeraars.
- Het vormgeven van re-integratie en participatie samen met diverse partijen, waaronder de SWB.
- Beleid ontwikkelen gericht op terugkeer van bijstandsgerechtigden naar zo regulier mogelijk werk.
- We blijven zorg dragen voor een sluitende aanpak voor (kwetsbare) jongeren.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.50.0	Maatschappelijke participatie	-72	-87	-88	-88	-88	-88
6.50.1	Participatiewet trajecten	-1.598	-2.112	-2.269	-2.334	-2.267	-2.267
6.50.2	Participatiewet trajecten SWB	-2.523	-2.583	-2.599	-2.599	-2.599	-2.599
6.50.3	Inburgering	-74	-556	-121	-121	-121	-121
6.50.4	Werkloosheidsbeleid	-100	-132	-105	-105	-105	-105
6.50.9	Participatiewet trajecten ROZ	-138	-189	-168	-168	-168	-168
Totaal taakveld		-4.505	-5.661	-5.349	-5.414	-5.347	-5.347

Financiële toelichting

6.50.1 Participatiewet trajecten (- € 156.000)

In 2019 wordt per saldo voor een bedrag van € 28.000 meer aan salariskosten aan PW trajecten toegerekend. Ook is door het Rijk in 2019 meer geld beschikbaar gesteld voor PW trajecten nieuwe doelgroep. Hierdoor zijn op dit subtaakveld € 132.000 hogere kosten.

De gemeente Hengelo heeft een taakstelling om vanaf 2019 34 nieuw beschut werkplekken te realiseren, tegenover 26 werkplekken in 2018. Uitgaand van € 8.500 aan begeleidingskosten per werkplek leidt dit tot een kostenuitzetting van € 68.000.

De salariskosten van 2 fte voor het Perspectiefjaar werkloze jongeren in 2018 zijn in 2019 omgezet naar salaris voor 1 fte en inhuur personeel voor 1 fte. De kosten dalen hier van € 138.000 naar € 66.000 doordat de salariskosten in 2019 aan andere subtaakvelden zijn toegerekend.

6.50.3 Inburgering (€ 436.000)

In 2019 is er een voordeel van € 376.000 op de inburgeringstrajecten voor statushouders omdat in 2018 extra budgetten beschikbaar waren door overheveling van middelen vanuit 2017. Ook is er in 2019 geen budget van € 60.000 meer beschikbaar voor innovatieve projecten.

Taakveld 6.6. Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Betrokken afdeling(en)	Afdeling Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen.

De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Vanuit de 'oude' Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2007) worden hiervoor al jaren hulpmiddelen, aanpassingen aan woningen, collectief vervoer verstrekt en huishoudelijke ondersteuning geboden om dit mogelijk te maken. Deze maatwerkvoorzieningen vallen onder dit taakveld. De nieuwe taken in de Wmo, zoals dagbesteding en individuele begeleiding, inclusief huishoudelijke ondersteuning en vervoer vallen onder taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De uitdaging voor 2019 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden, met het toenemend aantal cliënten en dalende inkomsten vanuit het Rijk. De maatregelen uit het interventieprogramma zullen leidend zijn voor 2019. Ook voor de verstrekkingen binnen dit taakveld zullen wij kijken waar versoering en vermindering aan de orde kan zijn. Met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').

Wat blijven we doen?

Binnen dit taakveld verstrekken wij de volgende voorzieningen:

- Wij zullen hulpmiddelen, zoals rolstoelen en scootmobiel, blijven verstrekken.
- Vervoer: bieden van een vervoersoplossing in de regio (Regiotaxi) wanneer gebruik openbaar vervoer niet meer kan.
- Verstrekkingen wonen: in specifieke situaties zullen wij verhuiskosten toekennen of woningaanpassingen financieren.
- Daarnaast zullen wij de stimuleringsregeling "Lang zult u wonen" voortzetten, waarbij woningeigenaren subsidie kunnen aanvragen om hun woning levensloopbestendig te maken.
- Verstrekkingen invalidenparkeerkaart: ook voor de uitgifte van invalidenparkeerkaart kunnen inwoners bij ons terecht.
- Medisch indiceren: om goed te kunnen beoordelen of inwoners voor een van bovengenoemde verstrekkingen in aanmerking komen is het soms nodig mensen eerst medisch te laten indiceren door een arts. Deze dienstverlening blijven wij inkopen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.60.1	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-3.489	-2.539	-2.672	-2.672	-2.672	-2.672
Totaal taakveld		-3.489	-2.539	-2.672	-2.672	-2.672	-2.672

Financiële toelichting

6.60.1 Maatwerkvoorzieningen (WMO) (- € 133.000)

We verwachten dat de lasten binnen dit subtaakveld maatwerkvoorzieningen met € 133.000 toenemen. De woonvoorzieningen laten een lichte stijging van de uitgaven zien van € 36.000 en de hulpmiddelen een stijging van € 90.000. Beide uitzettingen worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Betrokken afdeling(en)	Beleid/ ROZ/Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek/Ellen Lansink/Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Gert Puppels/Henry Seep

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van volwassenen (18+) met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen.

De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen en functioneren.

De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend een Wmo-maatwerkvoorziening worden ingezet.

We zetten handhaving en preventiemedewerkers in om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan.

Aan inwoners met problematische schulden bieden wij schuldhulpbemiddeling gericht op het stabiliseren en zo mogelijk verkleinen van de schuld en het voorkomen van huisuitzettingen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De uitdaging voor 2019 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden, met het toenemend aantal cliënten en dalende inkomsten vanuit het Rijk.

De maatregelen uit het interventieprogramma zullen leidend zijn voor 2019:

- Vermindering inzet Wmo ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief (in groepen) ingezet kunnen worden en wij gaan in navolging van het Ief-project 'Dag en vrijetijdsbesteding' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Meer Persoonsgebonden budget in plaats van Zorg in natura;
- Beschermd en begeleid wonen: wij gaan de indicaties bij andere aanbieders van begeleid wonen onderzoeken en wij gaan kijken of dit ook om een andere financieringsvorm vraagt.
- Wij gaan onderzoeken of het mogelijk is om huishoudelijke ondersteuning als een algemene voorziening te organiseren.
- Toezicht en handhaving pakken we op door middel van uitvoering geven aan het barrièremodel in het kader van de nieuwe inkoop. Daarnaast wordt naar aanleiding van signalen onderzoek uitgevoerd bij zorgaanbieders, samen met partners zoals de belastingdienst, het Zorgkantoor en met andere Twentse gemeenten.

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn er nieuwe contracten afgesloten voor alle maatwerkvoorzieningen (met uitzondering van huishoudelijke ondersteuning). De ondersteuning is ingekocht via het nieuwe Twentse model. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners, dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte geeft om dit resultaat te behalen. In 2019 (en verder) moeten wij dit model goed monitoren en toewerken naar resultaatgerichte financiering.

Maatwerk vervoer

De versobering gaat ook op voor het maatwerk vervoer. Deels is dit gekoppeld aan de versobering van de dagbesteding. Maar wij moeten ook op zoek naar een nieuwe balans tussen openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer. Hiervoor zullen wij proefprojecten opzetten.

Invoering abonnementstarief

Het kabinet wil in 2019 een vaste maximale bijdrage Wmo van € 17,50 invoeren. Vanaf 2020 zal het abonnementstarief gelden. Het houdt in dat alle cliënten die gebruik maken van Wmo voorzieningen een vaste bijdrage van € 17,50 per vier weken gaan betalen (onafhankelijk van zorggebruik, inkomen en vermogen). In 2019 wordt nog gewerkt met een tussenvariant. Naast het gegeven dat dit een financiële aderlating is (het Rijk compenseert ons hiervoor onvoldoende) verwachten wij ook in de uitvoering meer cliënten die een beroep zullen doen op de Wmo-voorzieningen (drempel is veel lager).

Schuldhulpverlening

Landelijk beeld laat zien dat het aantal mensen met (problematische) schulden hoog blijft, maar het aantal aanvragen schuldhulpverlening licht daalt. In Hengelo kiezen we er voor om in 2019 in te zetten op vroegsignalering: mensen in een vroeger stadium, met beginnende schulden, actief benaderen. Dit zal enerzijds grotere druk op BudgetAlert geven, maar de dienstverlening kan sneller vanwege de minder zware schuldenlast. Dit zal in volgende jaren waarschijnlijk een besparing opleveren.

Wat blijven we doen?

Veel reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Wij zullen huishoudelijke ondersteuning, individuele begeleiding en dagbesteding blijven indiceren en financieren. De inzet in uren en dagdelen zal wel worden begrensd tot een bepaald maximum (uitzonderingen daar gelaten).
- In aansluiting daarop zullen wij ook het vervoer van en naar de dagbesteding verstrekken. Ook daarbij zullen wij kritischer kijken wanneer wel/niet.
- Vervoersvoorzieningen zoals collectief vraagafhankelijk vervoer financieren voor mensen met een Wmo-indicatie (voorheen Regiotaxi).
- Schuldbemiddeling bieden aan inwoners met schulden.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.71.2	Huishoudelijke ondersteuning	-5.787	-7.437	-7.169	-7.168	-7.168	-7.168
6.71.3	Maatwerk vervoer	-1.265	-1.343	-1.396	-1.396	-1.396	-1.396
6.71.4	Individuele voorzieningen PGB HO	-865	-722	-761	-761	-761	-761
6.71.5	Individuele voorzieningen PGB WMO	-2.015	-1.939	-2.090	-2.093	-2.058	-2.077
6.71.6	Eigen bijdrage WMO	1.595	1.595	845	845	845	845
6.71.7	Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO	-9.809	-10.957	-8.156	-7.506	-6.581	-6.081
6.71.8	Schuldhelpverlening	-1.279	-1.309	-1.261	-1.338	-1.338	-1.338
6.71.9	Schuldhelpverlening ROZ	-122	-92	-121	-121	-121	-121
Totaal taakveld		-19.546	-22.205	-20.108	-19.537	-18.576	-18.095

Financiële toelichting

6.71.2 Huishoudelijke ondersteuning (€ 269.000)

De huishoudelijke hulpen Wmo ('eenvoudige schoonmaak HH1') worden sinds april 2018 conform loonschaal 15 uitbetaald (voorheen loonschaal 10). Aangezien in 2019 voor het eerst een volledig jaar conform loonschaal 15 uitbetaald wordt, leidt dit voor ons tot extra lasten van ongeveer € 371.000.

Met ingang van 2019 worden de tarieven, conform de in 2017 afgesloten contracten, geïndexeerd. Het financieel effect hiervan is € 360.000.

De loonkosten worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder sub taakveld 6.2 Wijkteams (€ 1.000.000).

6.71.3 Maatwerk vervoer (- € 52.000)

Ook het maatwerk vervoer is geïndexeerd. Dit leidt tot € 52.000 extra lasten.

6.71.5 Individuele voorzieningen PGB WMO (- € 151.000)

Net als de zorg in natura, worden ook de tarieven voor persoonsgebonden budgetten geïndexeerd. Het financiële effect hiervan is € 104.000. Daarnaast wordt nog rekening gehouden met een volume ontwikkeling van 2,5%, oftewel € 47.000.

6.71.6 Eigen bijdrage WMO (- € 750.000)

In het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' van kabinet Rutte III zijn ten aanzien van de eigen bijdrage WMO de voornemens opgenomen die vanaf 2019 effect hebben op de begroting:

- Iedereen betaalt een vaste eigen bijdrage voor WMO: € 17,50 per 4 weken. Bij de berekening van de eigen bijdrage wordt niet meer gekeken naar de hoogte van het inkomen, vermogen en het gebruik;
- Bij de eigen bijdrage voor beschermd wonen telt vermogen minder zwaar mee. De vermogensbijtelling gaat van 8% naar 4%.

Voor de gemeente betekent dit dat de inkomsten uit eigen bijdragen teruglopen. Het nadelige effect op de inkomsten wordt geschat op € 750.000. Daarnaast verwachten we een aanzuigende werking. De (financiële) omvang hiervan is niet bekend.

6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO (€ 2.801.000):

Taakstellingen WMO (€ 1.555.000)

Zoals uit eerdere berichtgeving blijkt (Kaderbrief, Interventieplan,...) verwachten we dat de tekorten de komende jaren verder zullen oplopen, zolang er geen maatregelen worden genomen. Ten tijde van het opstellen van deze begroting wordt er hard gewerkt aan een interventieplan. Op hoofdlijnen zijn inmiddels een aantal taakstellende maatregelen benoemd, welke nu verder uitgewerkt worden.

Voorlopig staan de taakstellingen nog op een stelpost geparkeerd. Voor de jaarschijf 2019 bedraagt deze ruim € 1,5 miljoen. (De stelpost is geschaard onder subtaakveld Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO). Daarnaast is er nog een stelpost ad € 25.000 ontstaan, waarvoor nog maatregelen ingevuld moeten worden.

Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO (€ 1.246.000)

Met ingang van 2019 gaan de nieuwe inkoopcontracten 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo' van kracht. Wat betreft de prijzen zijn wij gehouden aan de Algemene Maatregel van Bestuur waarin staat dat wij reële prijzen moeten hanteren. De prijzen, zoals vermeld in de contracten zullen jaarlijks worden geïndexeerd. De prijzen genoemd in 'Tarieven Twents Model' zijn gebaseerd op 2017. Om tarieven aan te passen aan het actuele prijspeil wordt indexering van de Nederlandse Zorgautoriteit toegepast. Er wordt gerekend met een gewogen index voor personele kosten 75% en materiele kosten en kapitaallasten 25%. Voor 2018 betekent dit $0,75 \times 2,96\% + 0,25 \times 1,55\% = 2,61\%$. Dezelfde index is ook voor 2019 vastgesteld. Omdat in de contracten tot en met 2018 niet geïndexeerd werd, is het financiële effect in 2019 tweemaal zo hoog. Voor de Maatwerkvoorzieningen Zorg in Natural WMO bedraagt dit € 514.000.

De loonkosten welke tot en met 2018 werden toegerekend aan de maatwerkvoorzieningen WMO worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder subtaakveld 6.2 Wijkteams (€ 1.750.000).

In 2017 zijn wij gestart met de realisatie van het ombuigingsplan, die met name ook effect moeten hebben in 2018 en verder. Wij merken dat het inbedden van de maatregelen meer tijd vergt en dat sommige geprognostiseerde effecten positiever zijn ingeschat dan nu reëel haalbaar blijkt. Zoals wij in de notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en WMO aangaven, konden niet alle maatregelen stevig worden onderbouwd, omdat wij nog over onvoldoende ervaringscijfers beschikten. Door te investeren in het verkrijgen van grip op cijfers, middels een taskforce, kunnen wij op onderdelen nu betere prognoses maken. De maatregelen uit het ombuigingen pakket zijn daarom geactualiseerd en bijgesteld. Voor de Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO betekent dit concreet dat we in 2019 € 212.000 minder te besteden hebben.

Tevens wordt door vergrijzing nog rekening gehouden met een volume ontwikkeling van 2,5%, oftewel € 236.000.

6.71.9 Schuldhelpverlening ROZ (- € 29.000)

Op dit subtaakveld zijn er lagere inkomsten ad € 40.000 door weggevallen omzet van de gemeente Enschede. Door hiermee samenhangende bezuinigingen is er een voordeel op schuldhelpverlening ROZ ondernemers van € 11.000.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek/Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders.

Wanneer extra ondersteuning nodig is, biedt de Jeugdwet hiervoor mogelijkheden. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend jeugdhulp worden ingezet.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De uitdaging voor 2019 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden met een toenemend aantal klanten en dalende rijksinkomsten. De maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen en zullen vanaf nu moeten worden uitgevoerd dan wel voorbereid:

- Vermindering ondersteuning jeugdhulp: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief dat wil zeggen in groepen aangeboden kunnen worden en wij gaan in navolging van het lef-project 'Doe-boerderij' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dichterbij huis lichtere vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Meer Persoonsgebonden budget in plaats van Zorg in natura (waar niet risicovol)
- GGZ en opvoedhulp: wij gaan nog meer afspraken met huisartsen maken over verminderen van verwijzingen naar jeugd-GGZ (Geestelijke gezondheidszorg) en jeugdhulp en zullen de praktijkondersteuning bij huisartsen verder door ontwikkelen.
- Zakelijk partnerschap: samen met ons hebben zorgaanbieders en andere verwijzers (zoals huisartsen en gecertificeerde instellingen (GI's)) een grote verantwoordelijkheid in het slagen van de stelselwijziging jeugd. Vanuit die gedeelde verantwoordelijkheid willen wij afspraken maken met de grootste jeugdhulpaanbieders en verwijzers in Hengelo om gericht te sturen op kwaliteit en uitgaven.

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn er nieuwe contracten afgesloten voor alle jeugdhulp voorzieningen. De ondersteuning is ingekocht via het nieuwe Twentse model. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners, dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte geeft om dit resultaat te behalen. In 2019 (en verder) moeten wij dit model goed monitoren en toewerken naar resultaatgerichte financiering.

Wat blijven we doen?

- Reguliere activiteiten zullen doorlopen, zoals:
- Wij zullen jeugdhulp blijven indiceren en financieren. De inzet in uren en dagdelen zal wel worden begrensd tot een bepaald maximum (uitzonderingen daar gelaten).
- In aansluiting daarop zullen wij ook het vervoer van en naar de dagbesteding verstrekken. Ook daarbij zullen wij kritischer kijken wanneer wel/niet.
- Voortzetten van de zogenaamde Jeugdtafels, waarbij afstemming en samenwerking wordt gerealiseerd tussen jeugdhulppartners en professionals voor jeugd in het voorveld.
- Uitvoering geven aan het nieuwe Lef-project 'Volwassen worden... daar ontkom je niet aan'. Dit project zorgt ervoor dat voor alle 16,5 jarigen die jeugdhulp ontvangen een toekomstplan wordt gemaakt zodat zij op hun 18e zo zelfstandig mogelijk functioneren op de belangrijkste leefgebieden (wonen, dagbesteding, financiën, sociale contacten). Dit om ervoor te zorgen dat de overgang naar een andere wetgeving goed gemaakt kan worden en te voorkomen dat zij in de verlengde jeugdzorg terecht komen.

- Verder uitwerking geven aan het regionale actieplan duurzame gezinsvormen, zoals pleegzorg en gezinshuizen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.72.0	Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)	-410	-775	-816	-816	-816	-816
6.72.2	Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd)	-132	-132	-139	-139	-139	-139
6.72.5	Individuele voorzieningen PGB Jeugd	-358	-288	-304	-304	-304	-304
6.72.8	Individuele voorzieningen ZIN Jeugd	-22.105	-21.901	-16.923	-16.148	-15.298	-15.048
Totaal taakveld		-23.005	-23.097	-18.183	-17.408	-16.558	-16.308

Financiële toelichting

6.72.8 Individuele voorzieningen ZIN Jeugd (€ 4.978.000):

Taakstellingen Jeugd (€ 2.950.000)

Zoals uit eerdere berichtgeving blijkt (Kaderbrief, Interventieplan,...) verwachten we dat de tekorten de komende jaren verder zullen oplopen, zolang er geen maatregelen worden genomen. Ten tijde van het opstellen van deze begroting wordt er hard gewerkt aan een interventieplan. Op hoofdlijnen zijn inmiddels een aantal taakstellende maatregelen benoemd, welke nu verder uitgewerkt worden.

Voorlopig staan de taakstellingen nog op een stelpost geparkeerd. Voor de jaarschijf 2019 bedraagt deze ruim € 2,9 miljoen. Daarnaast is er nog een stelpost ad € 25.000 ontstaan, waarvoor nog maatregelen uitgedacht moeten worden.

Individuele voorzieningen Jeugd ZIN (€ 2.028.000)

Deze mutatie kan hoofdzakelijk als volgt worden verklaard.

De loonkosten welke tot en met 2018 werden toegerekend aan de individuele voorzieningen Jeugd worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder subtaakveld 6.2 Wijkteams (€ 1.737.000).

Met ingang van 2019 gaan de nieuwe inkoopcontracten 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo' van kracht. Wat betreft de prijzen zijn wij gehouden aan de Algemene Maatregel van Bestuur waarin staat dat wij reële prijzen moeten hanteren. De prijzen genoemd in 'Tarieven Twents Model' zijn gebaseerd op 2017. Om tarieven aan te passen aan het actuele prijspeil wordt indexering van de Nederlandse Zorgautoriteit toegepast. Er wordt gerekend met een gewogen index voor personele kosten 75% en materiele kosten en kapitaallasten 25%. Voor 2018 betekent dit $0,75 * 2,96\% + 0,25 * 1,55\% = 2,61\%$. Dezelfde index is ook voor 2019 vastgesteld. Omdat in de contracten tot en met 2018 niet geïndexeerd werd, is het financiële effect in 2019 tweemaal zo groot. Voor de Individuele voorzieningen Jeugd ZIN bedraagt dit € 1.000.000.

In 2017 zijn wij gestart met de realisatie van het ombuigingsplan, die met name ook effect moeten hebben in 2018 en verder. Wij merken dat het inbedden van de maatregelen meer tijd vergt en dat sommige geprognoseerde effecten positiever zijn ingeschat dan nu reëel haalbaar blijkt. Zoals wij in de notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en Wmo aangaven, konden niet alle maatregelen stevig worden onderbouwd, omdat wij nog over onvoldoende ervaringscijfers beschikten. Door te investeren in het verkrijgen van grip op cijfers, middels een taskforce, kunnen wij op onderdelen nu betere prognoses maken. De maatregelen uit het ombuigingen pakket zijn daarom geactualiseerd en bijgesteld. In het ombuigingsplan gingen we er al vanuit dat we in 2019 € 550.000 minder zouden besteden dan in 2018 aan Individuele Voorzieningen Jeugd ZIN. Nu verwachten we daar boven op nog eens € 515.000 minder te besteden.

Zoals in de notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en Wmo reeds werd aangegeven, verwachten we dat vanwege de nieuwe inkoopwijze Jeugd en Wmo, GRIP niet meer afzonderlijk gesubsidieerd

hoeft te worden. GRIP biedt zeer intensieve regie op en integrale ondersteuning van het gezin, met als doel dat het gezin weer grip krijgt op de eigen situatie. GRIP is een zorgvorm die wij via een subsidie afnemen van een aantal aanbieders waar wij ook andere zorgvormen via raamcontracten inkopen. Hierdoor verwachten we € 200.000 minder te besteden.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen.

De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Het tegengaan en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het bieden van hulp aan slachtoffers en plegers.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Het Interventieprogramma is ook hier leidend:

- Versobering en vermindering inzet Wmo ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Beschermd en begeleid wonen: wij zullen de indicaties van cliënten die begeleid wonen opnieuw bekijken en onderzoeken of begeleid wonen een andere vorm van financiering vraagt.
- Verschuiven van cliënten die nu nog dagbesteding hebben, maar die ook in aanmerking zouden komen voor beschut werk (financiering vanuit Participatiewet).

Beschermd wonen

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk voor Beschermd wonen (GGZ) op grond van de Wmo 2015. De regie en de financiële middelen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang liggen vooralsnog bij de centrumgemeente Enschede. In 2019 (en verder) staan wij voor de opgave om Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang inhoudelijk door te ontwikkelen, te decentraliseren en toekomstbestendig te organiseren. De VNG en het Rijk hebben daar bestuurlijke afspraken over gemaakt. Het ligt in de bedoeling na 2022 de verantwoordelijkheid te verleggen van centrumgemeente naar alle gemeenten.

Aanpak personen met verward gedrag

Per 1 oktober 2018 beschikt iedere gemeente over een aanpak voor mensen met verward gedrag. De regie over deze aanpak ligt bij ons als gemeente, maar wij werken daarbij nauw samen met de ketenpartners (zoals GGZ, Politie, OM, Veiligheidshuis, zorg- en hulpverleningsinstanties, GGD, ROAZ, de meldkamer en ervaringsdeskundigen). Er zijn lokale en regionale afspraken gemaakt om

deze aanpak goed te laten functioneren. Daarmee is een eerste stap gezet, maar 2019 vraagt extra aandacht en inzet om het tot een succes te maken.

Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Wij willen huiselijk geweld tegengaan met een sluitende aanpak huiselijk geweld als onderdeel van de maatschappelijke opvang. De taken op het gebied van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling bestaan uit: preventie/signaleren; analyse en interventie; en herstel en nazorg.

We werken regionaal samen aan de Regiovisie Huiselijk geweld en kindermishandeling 2018-2022. Speerpunten hierin zijn o.a. ouderenmishandeling en de doorontwikkeling Veilig Thuis Twente en Veiligheidshuis Twente.

We werken regionaal samen rond de thema's tijdelijk huisverbod, code rood en preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uitkomst hiervan is o.a. een regionaal werkproces Tijdelijk huisverbod (THV). De Wmo regisseurs van Hengelo voeren dit werkproces uit voor gemeente Borne, Haaksbergen en Hof van Twente.

Wat blijven we doen?

De reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Subsidiëren van maatschappelijke opvang en begeleiding door Humanitas onder Dak.
- Subsidiëren van Tactus en Mediant voor bemoeizorg.
- Financiering Streettriage: een team van een sociaalpsychiatrische verpleegkundige en een politieagent reageert als eerste op meldingen van overlast door personen met verward gedrag.
- Via de Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) subsidiëren wij Veilig Thuis Twente (VTT), waar slachtoffers, plegers, omstanders of professionals terecht kunnen met vragen over of meldingen van huiselijke geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.81.1	Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)	-462	-403	-411	-411	-411	-411
Totaal taakveld		-462	-403	-411	-411	-411	-411

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 6.82. Geëscaleerde zorg 18-

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders.

Wanneer extra ondersteuning nodig is, biedt de Jeugdwet hiervoor mogelijkheden. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend jeugdhulp worden ingezet. Dit gebeurt doorgaans vrijwillig, maar kan ook op last van de kinderrechter gedwongen worden ingezet.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan bezig met de uitvoering of voorbereiding van de maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen:

- Sturing op Gecertificeerde instellingen (GI's): de GI's voeren de jeugdbescherming, jeugdreclassering uit dat door de rechter aan cliënten is opgelegd. Wij willen meer sturen op de inzet van deze GI's én op de door hun extra ingezette jeugdhulp.
- Verblijf: omdat dit een grote uitgavenpost is met relatief dure trajecten willen wij dat deze aanbieders meer ambulant gaan behandelen. Tevens willen wij samen met deze aanbieders zoeken naar andere typen afspraken en financieringsvormen om zo sneller te kunnen vernieuwen en veranderen.
- Zakelijk partnerschap: samen met ons hebben jeugdhulpaanbieders en andere verwijzers (zoals huisartsen en GI's) een grote verantwoordelijkheid in het slagen van de stelselwijziging jeugd. Vanuit die gedeelde verantwoordelijkheid willen wij afspraken maken met de grootste jeugdhulpaanbieders en verwijzers in Hengelo om gericht te sturen op kwaliteit en uitgaven.
- Geen verlengde jeugdzorg: in relatie tot de intensieve zorgtrajecten en verblijf zien wij een grote groep jeugdigen die 18 jaar zijn, waarvoor verlengde jeugdzorg wordt ingezet (is eigenlijk bedoeld tot 18 jaar). Voorstel is dit te beperken.
- Loskoppelen van zorgcomponent en verblijfscomponent zodat doorstroming uit zorg makkelijker gaat. Nu gaat het vaak moeilijk omdat het vinden van passende woonruimte moeizaam gaat. Dit vraagt om voldoende zelfstandige woonruimte voor jongeren en mogelijk investeringen in vastgoed en/of nieuwe afspraken met Welbions.

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn de beschermingsmaatregelen, jeugdreclassering en jeugdzorg plus gesubsidieerd (voorheen via aanbesteding ingekocht). Het nieuwe Twentse model is daarbij leidend geweest.

Wat blijven we doen?

Reguliere activiteiten zullen doorlopen, zoals:

- Via de Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) subsidiëren wij Veilig Thuis Twente (VTT). Zie taakveld 6.81, geëscaleerde zorg 18+.
- Uitvoering geven aan de afspraken met de raad voor de kinderscherming waardoor afweging wel/niet inzetten van gedwongen kader gemaakt kan worden.
- Waar nodig inzetten van jeugdzorg Plus op last van de rechter.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.82.2	Veilig Thuis Twente	-606	-623	-450	-450	-450	-450
6.82.8	Geëscaleerde zorg in natura (Jeugd)	-2.511	-2.661	-2.478	-2.478	-2.478	-2.478
Totaal taakveld		-3.116	-3.284	-2.928	-2.928	-2.928	-2.928

Financiële toelichting

6.82.2 Veilig Thuis Twente (€ 173.000)

De lasten welke Regio Twente bij ons in rekening brengt voor de bedrijfsvoering van het OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugd Twente) worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder programma 9.

6.82.8 Geëscaleerde zorg 18- in natura Jeugd (€ 183.000)

De loonkosten worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder subtaakveld 6.2 Wijkteams (€ 207.000).

N.B.

Met ingang van 2019 worden jeugdbeschermingsmaatregelen (JB), jeugdreclasseringsmaatregelen (JR) en jeugdzorgplus (JZ+) gesubsidieerd volgens de nieuwe subsidieverordening Maatregelhulp Regio Twente. Wat betreft de prijzen zijn wij gehouden aan de Algemene Maatregel van Bestuur waarin staat dat wij reële prijzen moeten hanteren. De prijzen, zoals vermeld in de contracten zullen jaarlijks worden geïndiceerd. De prijzen genoemd in 'Tarieven Twents Model' zijn gebaseerd op 2017. Om tarieven aan te passen aan het actuele prijspeil wordt indexering van de Nederlandse Zorgautoriteit toegepast. Er wordt gerekend met een gewogen index voor personele kosten 75% en materiele kosten en kapitaallasten 25%. Voor 2018 betekent dit $0,75 * 2,96\% + 0,25 * 1,55\% = 2,61\%$. Dezelfde index is ook voor 2019 vastgesteld. Omdat in de contracten tot en met 2018 niet geïndexeerd werd, is het financiële effect in 2019 tweemaal zo groot. Voor de geëscaleerde zorg in natura (Jeugd) bedraagt dit € 124.000.

Zoals nader uitgewerkt in de Notitie Ondersteuning en Zorg voor Wmo en Jeugd verwachten wij met ingang van 2019 een besparing te realiseren vanwege de nieuwe wijze van Inkopen. Voor de geëscaleerde zorg is deze besparing geraamd op € 100.000.

Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren en Bruggink
Betrokken sector(en)	Sociaal/Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We willen een gezonde levensstijl bij onze inwoners onder de aandacht brengen en daar waar mogelijk bevorderen, waarbij de focus ligt op zelfredzaamheid, eigen kracht en participatie. We zetten daarbij in op preventie, integraliteit en het tegengaan van gezondheidsverschillen.

We willen samen met de inwoners, instellingen en ondernemers de stad verduurzamen. Niet alleen omdat we nu prettig willen leven, maar ook omdat we Hengelo goed willen achterlaten voor een volgende generatie. Dat doen we in 2019 op deze manier:

- Wij werken mee aan de ontwikkeling van zonneparken. Bij de afweging en inpassing van zonneparken geven wij voorrang aan lokale initiatieven van onderop.
- De afspraak maken dat nieuwbouw zoveel mogelijk aardgasvrij wordt gebouwd (bijvoorbeeld in Woolderlanen).
- Intensief optrekken met Welbions om woningen en omgeving duurzaam te maken, zoals een proef met de Nijverheid als aardgasloze wijk
- afspraken rond minder versterking van tuinen en meer groen.
- Wij gaan elektrisch rijden bevorderen. Dat doen we bijvoorbeeld door elk verzoek voor een elektrische laadpaal te honoreren (dat is gratis voor de inwoners).

Financieel overzicht

Programma 7 Volksgezondheid en milieu			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.1 Volksgezondheid	-2.829		-2.829	-2.829	-2.823	-2.665
7.2 Riolerings	-7.437	9.345	1.909	1.924	1.940	1.963
7.3 Afval	-8.770	10.539	1.769	1.645	1.598	1.588
7.4 Milieubeheer	-1.713	90	-1.624	-1.623	-1.423	-1.451
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-691	502	-188	-189	-187	-186
Totaal programma	-21.440	20.476	-964	-1.072	-896	-751

Relevante beleidsnota's

- Vitale coalities (gezondheidsbeleid)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022
- Programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021
- Nota Bodembeheer gemeente Hengelo "Twents beleid voor goede grond" (2011)
- Bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo (2011)
- Keuzescenario Afvalloos Hengelo (2015)

- Landelijk Afval Plan 3 2017-2029
- Slimmer omgaan met grondstoffen

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Streefwaarden:		
				Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage hernieuwbare energie		4%	6%	ambitie is 20% in 2023		
Energiebesparing		4%	6%	8%	10%	12%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	158 (2014)	145 (2015)	128 (2016)
Hernieuwbare elektriciteit (aandeel nieuwe energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente)	26,8% (2013)	73,2% (2015) *	89,5% (2016)

Verbonden partijen

- *Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)*
Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen d.m.v. preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).
- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid*
- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu*
Regio Twente werkt samen met gemeenten aan een afvalloos en duurzaam Twente.
- *Welbions*
Welbions werkt samen met de gemeente aan het verduurzamen van het woningbezit.
- *Twente Milieu*
Twente Milieu is adviseur en afvalinzamelaar voor de gemeente Hengelo.
- *Twence*
Twence is de afvalwerker voor de gemeente Hengelo.

Taakveld 7.1. Volksgezondheid

Betrokken afdeling(en)	Beleid
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

We willen de gezondheid van de mensen bevorderen en daarbij extra aandacht schenken aan, preventie, gezondheidsbescherming, het verminderen van gezondheidsverschillen en een integrale aanpak. We willen toewerken naar meer gezonde levensjaren en een beperking van de zorgkosten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We benaderen gezondheid positief; we gaan uit van de eigen kracht van mensen en hebben daarbij aandacht voor de mentale weerbaarheid van onze inwoners. (o.a. dementie en eenzaamheid).
- We gaan het accent verschuiven van individueel maatwerk naar collectief aanbod.
- Ondanks dat we daartoe geen wettelijke taak hebben, gaan we stimuleren dat er een dekkend netwerk van AED's binnen Hengelo is. In eerste instantie door transparant te maken in welke gebieden geen AED beschikbaar is.
- We gaan met onze partners in het voorliggende veld (waaronder de GGD/JGZ) in overleg over hoe we hun preventieve inzet optimaal kunnen benutten in het kader van onze gemeentelijke opgaven ten aanzien van jeugdzorg en Wmo.
- We werken verder aan het vormgeven van een sluitende (lokale en waar wenselijke regionale) aanpak en een passend ondersteuningsaanbod voor de doelgroep 'personen met verward gedrag'.
- We volgen de ontwikkelingen bij het ZGT nauwgezet en blijven het belang van goede zorg en daarmee een Hengelse locatie benadrukken.

Wat blijven we doen?

- Financieren van de GGD voor publieke gezondheidszorg, zoals epidemiologie,
- gezondheidszorgbevordering en infectieziektenbestrijding.
- De GGD financieren voor uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg.
- De GGD heeft het Meldpunt vervuilde woningen en coördineert het schoonmaken van zeer vervuilde woningen indien nodig in Hengelo. Hiervoor krijgen zij subsidie.
- We blijven inzetten op het verminderen van gezondheidsachterstanden; o.a. door de inzet van tijdelijke GIDS-middelen.
- Waar nodig en mogelijk blijft het bevorderen van een gezonde leefstijl onderdeel van het bestaande takenpakket van professionals vanuit sport, welzijn en onderwijs.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.1 Volksgezondheid		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.10.1	Overige gezondheidszorg	-723	-760	-772	-772	-766	-608
7.10.2	Jeugdhulpverlening 0-19 jaar	-1.909	-1.991	-2.057	-2.057	-2.057	-2.057
Totaal taakveld		-2.632	-2.751	-2.829	-2.829	-2.823	-2.665

Financiële toelichting

7.10.2 Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (- € 66.000)

Het basistakenpakket JGZ wordt uitgevoerd door de GGD (regio Twente). Wij verstrekken de Regio Twente hier jaarlijks een bijdrage voor. Deze bijdrage is € 53.000 naar boven bijgesteld. Daarnaast worden er ook meer uren besteed aan dit taakveld. Het financiële effect hiervan bedraagt € 13.000.

Taakveld 7.2. Riolering

Betrokken afdeling(en)	Wegen Groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Vanwege het belang van riolering voor het beschermen van de volksgezondheid, zorgen we ervoor dat de infrastructuur in goede staat is en voor een goede werking van de riolering.

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, re-lining of deelreparaties blijft maatwerk.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We optimaliseren het moment van rioolvervanging. Werkzaamheden aan de riolering worden zoveel mogelijk gecombineerd met onderhoud aan wegen en straten en (her)inrichting van de openbare ruimte. Dat bespaart kosten en beperkt overlast.

Door de klimaatverandering zullen hevige regenbuien vaker voorkomen. Om ook in de toekomst het wateroverlastrisico beperkt te houden moeten we de riolering en het stedelijk watersysteem hierop aanpassen. Zelfs nog grotere leidingen kunnen al dit water niet opvangen. Er zijn vooral bovengrondse maatregelen nodig, zowel in groenstroken van de gemeente als op particulier terrein. We kiezen voor een duurzame aanpak en richten de openbare ruimte in met robuuste oplossingen om de hevige neerslag op te kunnen vangen. Door daarnaast te investeren in maatregelen op de meest kwetsbare locaties, houden we de risico's op wateroverlast beperkt.

We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende dekking nodig.

Wat blijven we doen?

Riool, grondwater en afvoer van (afgekoppeld) hemelwater beheren.

Rioolheffing ontvangen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.2 Riolering		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.20.1	Riolering	1.672	1.686	1.909	1.924	1.940	1.963
Totaal taakveld		1.672	1.686	1.909	1.924	1.940	1.963

Financiële toelichting

7.20.1 Riolering (€ 223.000)

Ten opzichte van de begroting 2018 zijn de exploitatielasten € 80.000 hoger geraamd. Oorzaak is voor het grootste deel de hogere kapitaallasten (- € 58.000), die gebaseerd zijn op het onlangs vastgestelde investeringsplan GRP 2018-2023. Om de investeringen zoals genoemd in het investeringsplan te kunnen doen is bovendien een hogere dotatie aan de voorziening begroot (- € 130.000). De opbrengst van de rioolheffingen dienen voor de kostendeckendheid van de rioleringslasten en worden ten opzichte van 2018 € 430.000 hoger geraamd. Enerzijds wordt dit verschil veroorzaakt door de uitgangspunten bij het opstellen van het GRP, waarbij uitgegaan is van een ander prijspeil; anderzijds wordt door uitbreiding van het aantal aansluitingen een hogere opbrengst gerealiseerd. De stijging van de tarieven blijft hierbij beperkt tot 3,5%, conform het bestaand beleid.

Taakveld 7.3. Afval

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Wij willen onze wereld goed doorgeven aan volgende generaties. Echter grondstoffen raken op, de zeespiegel stijgt en het leefklimaat staat onder druk. We moeten samen met onze inwoners verantwoordelijkheid nemen.

Daarom zetten we in op het voorkomen van afval, het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen en hergebruik van afvalstromen in plaats van het verbranden of storten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- In het kader van het nieuwe afvalbeleid en omgekeerd inzamelen is er in 2019 een dekkend netwerk van ondergrondse verzamelcontainers en voor wie dit wenst een grijze container;
- De bruikleenvergoeding voor de keuzecontainer van € 36 naar € 24 per 1 januari 2019;
- Bij Twence gaan we een onderzoek doen naar de mogelijkheden en wenselijkheid van nascheiding aanvullend op bronscheiding;

- Omdat het nieuwe afvalbeleid voor veel mensen een grote overgang is, willen we de service zo veel mogelijk verhogen rond afval inzamelen. Dat doen we in 2019 op deze manier:
- We verruimen de openingstijden van het Milieupark en onderzoeken of we een fietsroute kunnen maken over het Milieupark.
- We gaan 'voorjaarsschoonmaak' houden in wijken en buurten; we komen langs met een mobiel milieupark om grof huishoudelijk afval op te halen;
- We willen een recycle- en restore-functie op het Milieupark aan de Wegtersweg of in de buurt van het Milieupark.
- We gaan de nieuwe manier van afval inzamelen goed evalueren en proberen de dienstverlening waar nodig te verbeteren en de tarieven zo scherp mogelijk te krijgen. Ook gaan we bekijken hoe we toezichthouders zo effectief mogelijk kunnen inzetten om afvaldump tegen te gaan. Er komen aanvullende maatregelen voor het bestrijden van zwerfafval.
- We houden oog voor de hulpbehoevenden en kwetsbaren in de samenleving, net als mensen met een smalle beurs, bijvoorbeeld door coulant om te gaan met aanvragen voor een zorgcontainer.

Wat blijven we doen?

- Ophalen van afval en grondstoffen.
- Verwerken van afval en grondstoffen.
- Exploiteren van het Milieupark.
- Uitvoeren van afvalinspecties door stadstoezicht.
- Afvalstoffenheffing ontvangen. Uitgangspunt is dat de totale afvalbegroting kostendekkend is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen winst maakt op afval.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.3 Afval		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.30.1	Afval	2.135	1.768	1.769	1.645	1.598	1.588
Totaal taakveld		2.135	1.768	1.769	1.645	1.598	1.588

Financiële toelichting

7.30.1 Afval

De afvalbegroting is een sluitende begroting. De BTW toerekening en de kosten voor de opslag van overhead gebeurt extra comptabel en is op dit taakveld niveau niet zichtbaar. Dit heeft te maken met de landelijke regelgeving Commissie BBV. Het positieve saldo van het taakveld 7.3 Afval komt overeen met de raming voor de dekking van deze extracomptabele posten.

Er zijn geen substantiële verschillen. De extra kosten voor de nieuwe slimmere aanpak van rattenbestrijding (19-FP-7.1) zijn ook al in 2018 meegenomen bij de 1^e Beleidsrapportage.

Hierin is ook gemeld dat er tijdelijk meer kosten zijn voor de inzameling van afval door zowel de keuzecontainer als de ondergrondse container. In het coalitieakkoord is afgesproken dat aan het eind van 2018 wordt geëvalueerd wat de bevindingen en ervaringen zijn. Op basis van die evaluatie wordt beoordeeld of het hybride systeem wordt doorgezet, en tegen welk tarief. Er zijn op basis van de huidige inzichten geen grote verschillen in 2019 ten opzichte van 2018, omdat de incidentele nadelen (inzamelkosten, maar ook teruglopende vergoeding voor verpakkingsafval en oud-papier wegens een dalende marktprijs) worden gedekt door de afvalvoorziening. Dit is eveneens bij de 1e Beleidsrapportage aan uw raad gemeld. In 2019 en 2020 is sprake van desintegratie kosten voor de invoering van het Diftar systeem (respectievelijk - € 60.000 en - € 49.000). Daarnaast lopen de gesaldeerde inzamelkosten voor de verschillende afvalstromen licht terug.

Taakveld 7.4. Milieubeheer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Wegen Groen en Water/ Regulering en Toezicht
Budgethouder(s)	Willy van Diepen/Louis Fikkert/Fabian Daniluk
Financieel adviseur	Mart Keur/Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Door het opstellen van integraal milieubeleid willen we zorgen voor een veilig en duurzaam gebruik van de stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We passen het Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving-beleid aan, waarbij de meest recente opvattingen worden verwerkt in het uitvoeringsbeleid op basis van milieu, bodem, geluid en duurzaamheid. Daarnaast gaan we in 2019 gericht bezig met de volgende acties:

- Het plan van Popodium Metropool om te verduurzamen moet klaar zijn. Dat betekent dat er aanpassingen komen aan het pand, zodat Metropool van energielabel F naar A gaat.
- De geluidssanering van de Enschedesestraat en de Deurningerstraat is afgerond. De Enschedesestraat is voorzien van geluidsarm asfalt. Een deel van de woningen langs de Enschedesestraat en Deurningerstraat worden geïsoleerd. En we startten met de geluidsanering van de Breemarsweg en Deldenerstraat.
- De (diepe) ondergrond heeft blijvend onze aandacht. We zetten de samenwerking met de andere Twentse gemeenten en de provincie Overijssel voort, omdat we in de regio afwegingen willen maken over het duurzaam gebruik van de bodem en ondergrond in de toekomst. We willen meer 'verbinding' van de bovengrondse ruimte met de ondergrond. Samen met de andere Twentse gemeenten werken we aan een regionale bodemkwaliteitskaart en bodembeheernota.
- In samenwerking met regiogemeenten passen we de Twentse Energie Strategie aan op basis van de normen die hiervoor worden gegeven vanuit het Rijk.
- We formuleren kaders voor grootschalige opwek duurzame energie integraal vanuit een ruimtelijke visie en in verbinding met de Twentse Energie Strategie.
- We stellen beleid op voor duurzame mobiliteit en het plaatsen van laadpalen.
- We stellen warmteplannen op met een gemeentelijke dekking doorlopend in 2020, vanuit een integrale gebiedsgericht aanpak aardgasvrije wijken en gekoppeld aan het opstellen van omgevingsvisies en omgevingsplannen. Hiervoor vragen we subsidie aan bij het ministerie van BZK.
- We ondersteunen en stimuleren de realisatie van zonnepark(en) op Niet in Exploitatie genomen gronden.

- We gaan meerjarige onderhoudsprogramma's opstellen voor maatschappelijk vastgoed.
- We gaan een duurzaam energiecontract voor de gemeente aanbesteden.
- We willen bedrijvenpark Twentekanaal (BIT) en Businesspark Westermaat Campus verduurzamen, vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak en een activerende en regulerende rol van de gemeente in samenwerking met de Twentse Energie Strategie (TES).
- Ter voorbereiding op de Omgevingswet onderzoeken we of we ons milieubeleid meer integraal kunnen vormgeven en hoe we dit kunnen doen. We kijken daarbij met name naar de beleidsruimte die de nieuwe wet- en regelgeving biedt om normen gebied-specifiek te bepalen en regelruimte te bieden.

Wat blijven we doen?

- Beheren en onderhouden van openbare toiletvoorzieningen.
- Beleid maken en adviseren over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid.
- Toezicht houden op milieuregelgeving en uitvoering bodemsaneringen.
- Stimuleringsregeling groene daken blijft van kracht.
- Faciliteren initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan een gezond, groen en energieneutraal Hengelo.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.4 Milieubeheer		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.40.1	Milieu	-5	-20	-20	-20	-20	-20
7.40.2	Geluid	-100	-138	-74	-74	-74	-74
7.40.3	Bodem	1.565	-662	-187	-187	-187	-187
7.40.4	Milieu vergunning en advies	-292	-328	-190	-190	-190	-190
7.40.5	Openbare toiletten	-101	-85	-88	-87	-67	-95
7.40.6	Duurzaamheid	-76	-286	-308	-308	-128	-128
7.40.7	Handhaving milieu	-497	-572	-546	-546	-546	-546
7.40.8	Handhaving bodem	-221	-219	-211	-211	-211	-211
Totaal taakveld		272	-2.311	-1.624	-1.623	-1.423	-1.451

Financiële toelichting

7.40.2 Geluid (€ 64.000)

In 2018 is er meer personele inzet geleverd. In 2019 zien we de personele kosten dalen. Dit wordt veroorzaakt door extra personele inzet (incidenteel) inzake het Actieplan Omgevingslawaaai 2018.

7.40.3 Bodem (€ 475.000)

In 2018 liggen de begrote kosten substantieel hoger dan daarna. Dit heeft te maken met verschillende projecten die in 2018 worden uitgevoerd waarbij er veel kosten worden verwacht om verontreinigde grond in de bodem af te voeren. Het gaat dan specifiek om de herinrichting van de Kuipersdijk (- € 150.000), sanering van grond in het Hart van Zuid (- € 200.000), en een sanering in het deelgebied 't Rot (- € 103.000). Zie hiervoor ook de geraamde onttrekking uit de reserve bodemsanering bij programma 9. In de jaren na 2018 lopen de verwachte uitgaven terug naar een

lager niveau. Hierbij moet worden opgemerkt dat het bestedingsplan voor de bodem naar verwachting in het 2^e helft van 2018 ter vaststelling zal worden aangeboden, zodat er voor deze uitgaven dan ook meerjarig een duidelijker beeld is. Vervolgens zal via een afzonderlijke wijziging de begroting 2019 worden bijgesteld.

7.40.4 Milieuvergunningen en advies (€ 138.000)

In 2018 is er meer personele inzet gepleegd. In 2019 zien we de personele kosten dalen door de bedrijfsvoering meer te focussen op andere taakvelden.

Taakveld 7.5.Begraafplaatsen en crematoria

Betrokken afdeling(en)	Wegen groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

De gemeente beheert en onderhoudt de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en aan de Oldenzaalsestraat. De parken stralen rust en respect uit. De gemeente voert op beide parken begrafenissen uit en draagt zorg voor de as-bestemmingen. Beide begraafplaatsen zijn openbaar en vrij toegankelijk van zonsopkomst tot zonsondergang. In Hengelo gaat het jaarlijks gemiddeld om 150 begrafenissen en 70 as-bestemmingen. Ook helpt de gemeente jaarlijks bij de organisatie van bijeenkomsten ter nagedachtenis aan de overledenen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Geen specifieke beleidsvoornemens voor 2019.

Wat blijven we doen?

- Het begraven en begraven houden van stoffelijke resten op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Het beheren en onderhouden van twee begraaf- en gedenkparken (Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat) en het op deze begraaf- en gedenkparken uitvoeren van de begrafenissen.
- Het zorg dragen voor de as-bestemmingen op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Plaatsen urnenzuilen, kelders, aanbrengen grafnummering.
- Het onderhouden van de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat conform IBOR-niveau 'hoog'.
- Het bijhouden van de administratie (o.a. locatie graven en persoonsgegevens). Dit gebeurt naast de administratie van afdeling Burgerzaken.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een lichtjestocht op de Begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat ter nagedachtenis van overledenen die begraven zijn in het begraaf- en gedenkpark.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een Allerzielenviering rond Allerzielen (2 november) op het begraaf- en gedenkpark Deurningerstraat.

- 2 x per jaar (voor- en najaar) onderhouden van de Joodse Begraafplaats aan de Dennenbosweg.
- Het begeleiden van excursies (o.a. scholen), gemiddeld 3 x per jaar.
- Gildebor organiseert en begeleidt jaarlijks activiteiten op beide begraaf- en gedenkparken tijdens de Open Monumentendag (1 x per jaar).

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.50.1	Begraven	-200	-139	-188	-189	-187	-186
Totaal taakveld		-200	-139	-188	-189	-187	-186

Financiële toelichting

7.50.1 Begraven (- € 49.000)

Op dit subtaakveld zijn hogere exploitatielasten zichtbaar (- € 27.000). Dit komt overwegend door hogere doorberekende perceptiekosten vanuit het GBT. Daarnaast worden binnen dit taakveld in 2019 ook lagere inkomsten verwacht (- € 22.000) doordat minder overledenen begraven worden.

Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren en Gerrits
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We werken aan een goed en veilig woon- en leefklimaat (constructieve veiligheid) in Hengelo. Daarbij besteden we specifiek aandacht aan de projecten binnenstad en Hart van Zuid en het thema duurzaamheid.

We gaan er samen voor zorgen dat we met de juiste dingen op de juiste plekken in de stad bezig zijn en ook focus hebben en houden met het lange termijn perspectief in beeld. Daarbij kijken we integraal en in samenhang met de sociale opgaven. We zorgen dat we een actuele visie op de stad hebben, en samen met relevante partners in de stad maken we in het kader van de omgevingsvisie een nadere vertaling. We spelen daarbij in op initiatieven vanuit de stad.

Financieel overzicht

Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.1 Ruimtelijke ordening	-1.278	79	-1.199	-1.199	-1.199	-1.199
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-23.957	22.858	-1.099	-815	-807	-462
8.3 Wonen en bouwen	-2.627	2.131	-495	-540	-426	-290
Totaal programma	-27.862	25.069	-2.794	-2.553	-2.433	-1.951

Relevante beleidsnota's

- Omgevingsvisie Overijssel (2017)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente 2014-2018
- Woonvisie Hengelo 2016 - 2026

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
CO2-uitstoot verkeer en vervoer (o.b.v. emissieregistratie)	128.000	128.000	128.000	128.000	128.000	128.000
Aandeel woningen met minimaal een B-label	1.800	1.800	3.000	3.000	3.000	3.000
Aantal mensen dat langer dan 10 jaar op hetzelfde adres woont	52%	52%	52%	52%	52%	52%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	3,8 (2013)	3,2 (2014)	5 (2016)
Demografische druk (de som van het aantal personen van 0-20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar)	andere definitie	71,7% (2017)	72% (2018)

Verbonden partijen

Welbions

Welbions draagt aan het programma mee met de sociale woningvoorraad die zij ontwikkelt en beheert, op basis van de woonvisie vastgelegd in de woningbouwafspraken met de gemeente Hengelo.

Taakveld 8.1. Ruimtelijke ordening

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Projecten en Subsidies/ Stad en Regie
Budgethouder(s)	Ad interim/Ad interim/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur/Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

We willen als gemeente goed voorbereid zijn op de komst van de Omgevingswet, die waarschijnlijk in 2021 in werking gaat treden. Met deze wet verandert de manier van ruimtelijk beleid maken. Het wordt makkelijker, overzichtelijker en vooral meer in samenwerking met de samenleving. Daarom werken we, waar dat kan, alvast in de geest van de Omgevingswet. Dus in plaats van 'Nee, tenzij....' naar 'Ja, mits.....' en samen met de samenleving.

We willen als gemeente gewenste ontwikkelingen mogelijk maken en ongewenste ontwikkelingen tegengaan. Hiervoor moeten we over een actueel planologisch en juridisch kader beschikken.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We bereiden ons voor op de komst van de Omgevingswet, door onze bestemmingsplannen Omgevingswet proof te maken en deze plannen meer mét de samenleving te ontwikkelen
- We werken het Programma Omgevingswet verder uit, met als doel de Omgevingswet te kunnen implementeren in 2021.
- We zorgen dat we een actuele (omgevings)visie op de stad hebben.
- We werken aan een omgevingsvisie, o.a. voor het buitengebied van Hengelo.
- De actualisatie van onze bestemmingsplannen laten we veel meer faciliterend zijn aan de gewenste ontwikkelingen in de stad. Dat betekent dat we niet meer standaard iedere 10 jaar actualiseren maar aansluiten bij de behoefte.
- We actualiseren de prioriteiten van toezicht en handhaving.

Wat blijven we doen?

- Omgevingsvisie opstellen.
- Bestemmingsplannen opstellen en actueel houden.
- We blijven werken aan de verbetering van onze dienstverlening in bestemmingsplannen- en vergunningenprocessen.
- Toezicht en handhaving blijven we uitvoeren op basis van het 'piep-systeem' en een risicoafweging.

Wat mag het kosten?

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.10.1	Structuurplannen algemeen	-179	-206	-203	-203	-203	-203
8.10.2	Bestemmingsplannen	-237	-436	-493	-493	-493	-493
8.10.3	Adviezen ruimtelijke ordening	-326	-315	-290	-290	-290	-290
8.10.7	Voorbereiding plannen & projecten	-158	-217	-213	-213	-213	-213
Totaal taakveld		-901	-1.174	-1.199	-1.199	-1.199	-1.199

Financiële toelichting

8.10.2 Bestemmingsplannen (- € 57.000)

Ten opzichte van 2018 is er meer personele inzet begroot om de bestemmingsplannen 'Omgevingswetproof' te maken en ervaring op te doen met de nieuwe werkwijze.

Taakveld 8.2. Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Betrokken afdeling(en)	Grondzaken
Budgethouder(s)	Roy Knobben
Financieel adviseur	Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

Wij willen sturing blijven geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit daarvan. Hierbij past een actieve en regisserende rol, maar dit hoeft niet altijd te leiden tot een keuze voor een actief grondbeleid. Er zal telkens van geval tot geval (situationeel) worden gezien welke vorm van grondbeleid (actief of passief) het meest passend is. Een belangrijke grondexploitatie is die van de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid. Wij zorgen dat Hart van Zuid verandert in een toegankelijk en vitaal stadsdeel waar je kunt wonen, werken, leren en recreëren. Dat doen wij samen met bewoners, bedrijven en instellingen, grondeigenaren en andere stakeholders in, en betrokken bij, het gebied.

Wij willen sturing blijven geven aan vastgoed door middel van een vastgoedbedrijf met als kerntaken:

- het afstoten, verwerven en of realiseren van nieuwbouw van vastgoed;
- het verhuren van gemeentelijk vastgoed;
- Het verzorgen van het technisch beheer voor gemeentelijke sectoren, doelgroepen van beleid en derden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Grondbedrijf:

- We gaan intensiever en zakelijker om met marktpartijen zodat we meer woningen kunnen realiseren en tempo daarin stimuleren. Een goed voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van de noordrand van Broek Noord. Met de ontwikkelaar zijn in 2018 afspraken gemaakt over het versnellen van de woningbouwproductie (totaal circa 100 woningen) op deze locatie. De afspraken moeten leiden tot de start van de woningbouw in 2019.
- Start verkoop aan de Marskant.
- We zullen ons weer volop inzetten om het mogelijk te maken te voldoen aan de vraag naar kavels voor de particuliere bouw. Dalmeden is dé Hengelose woningbouwlocatie voor mensen die zelf een eigen woning willen (laten) bouwen; particulier opdrachtgeverschap. Door de aantrekkende woningmarkt is de vraag naar vrije kavels voor particulier opdrachtgeverschap in Dalmeden toegenomen.
- We zorgen ervoor dat de kavels in Stromen en Meander Zuid (totaal 43) begin 2019 juridisch en technisch bouwrijp zijn, zodat we direct met de verkoop kunnen starten, het gros van de 44 kavels in Meander en de 24 nog niet verkochte kavels in de overige deelgebieden zijn verkocht.
- We werken de stedenbouwkundige plannen voor de rest van Meander uit, zodat ook voor dit deel van Dalmeden het bestemmingsplan in 2019 kan worden afgerond en de grond bouwrijp kan worden gemaakt. Op deze manier zorgen we er voor dat we tijdig nieuw aanbod van kavels hebben.

Binnen het project Hart van Zuid wordt in 2019 het volgende gerealiseerd:

- we maken een ontwikkelstrategie voor het WTC Twente Businessdistrict;
- het Industrieplein krijgt een nieuwe inrichting.
- de koper van het Vereenigingsgebouw start de verbouw tot horeca-, hotel- en vergaderfaciliteit.
- we nemen de nieuwe Laan Hart van Zuid en de nieuwe brug over het Twentekanaal in gebruik.
- we starten met het ontwerpen voor de aanliggende infrastructuur Hart van Zuid (Lansinkesweg en industriestraat)
- we starten met de uitgifte van kavels voor watergebonden bedrijvigheid in de Kanaalzone.
- we brengen de gebiedsmarketing en communicatie op peil.

Vastgoedbedrijf:

- We verkopen de Bataafse Kamp ten behoeve van de realisatie van appartementen.
- Uitvoering verduurzamen gemeentelijk vastgoed.

Wat blijven we doen?

- Financieel strategisch adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen
- Sturen op kaders zoals vastgelegd in grondexploitaties en contracten
- Beheren, onderhouden en verkopen van gemeentelijk vastgoed.
- De mogelijkheid bieden om grond in erfpacht uit te geven voor maatschappelijke organisaties, bedrijventerreinen en woningbouw.

Wat mag het kosten?

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.20.1	Grondexploitatie (algemeen)	-6.864	-618	-1.650	-1.381	-1.376	-1.034
8.20.2	Grondexploitatie samenwerkingsovereenkomsten	-23	0	0	0	0	0
8.20.3	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.455	-2.557	0	0	0	0
8.20.7	Vastgoed	79	-634	-257	-242	-239	-236
8.20.8	Erfpacht	855	748	808	808	808	808
Totaal taakveld		-4.498	-3.061	-1.099	-815	-807	-462

Financiële toelichting

Algemeen

Hierboven staan in een regel alle kosten en opbrengsten van de grondexploitaties voor de woningbouw. In de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2018 is deze begroting nader gespecificeerd. Volledigheidshalve wordt hiernaar verwezen. De grondexploitaties zijn op 3 juli 2018 door uw raad vastgesteld.

8.20.1 Grondexploitatie (algemeen) (-1.032.000)

Dit subtaakveld is een verzameling van kosten en verrekeningen die niet direct aan een complex toe te rekenen zijn o.a. promotiekosten beheer volkstuinen, maar ook verrekeningen tussen de grondcomplexen en de reserve grondexploitatie. Omdat deze verrekeningen met de reserve vrijwel altijd eenmalig vertonen de uitgaven en inkomsten een grillig beeld.

De begrote uitgaven in 2019 zijn € 117.000 hoger doordat de kosten van de reeds afgesloten complexen ruim € 140.000 (eenmalig) zijn dan in 2018.

Ook de inkomsten zijn aanzienlijk lager geraamd dan in 2018 namelijk ruim € 900.000 dit komt doordat er sprake was van eenmalige verrekening (€ 847.000) ten behoeve van het project herinrichting Kuipersdijk en de opbrengst van de verkoop van een perceel grond (€ 60.000).

Het budgettaire effect van deze bovenstaande mutaties worden volledig opgevangen door de verrekening met de reserve kapitaallasten c.q. de reserve grondexploitatie.

8.20.3 Grondexploitaties Woningbouw (€ 2.557.000)

In principe gaan de grondexploitaties budgetneutraal door de begroting. Echter als gevolg van het nieuwe BBV is er een splitsing gemaakt tussen enerzijds de woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 en anderzijds de bedrijventerreinen subtaakveld 3.20.3. Dit heeft als gevolg dat er een éénmalig nadeel tussen 2019 en 2018 ontstaat bij de bedrijventerreinen van ruim € 2,5 miljoen. Op woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 ontstaat een voordeel van ruim € 2,5 miljoen, zodat de grondexploitaties (inclusief verrekening reserve grondexploitaties) nog steeds budgetneutraal door de begroting gaat.

De ontwikkeling van de boekwaarde van de woningbouwlocaties ziet er als volgt uit:

	2018	2019	2020	2021	2022
Kosten	22,7	13,8	7,9	3,0	4,2
Bijdragen	-7,3	-5,2	-4,3	-0,2	-0,2
Verkopen	-14,2	-15,8	-14,8	-21,1	-11,3
	-1,5	-10,4	-15,1	-23,2	-12,0

De jaarresultaten worden verrekend met de balansposten voorraden en onderhanden werk, zodat deze geen invloed hebben op het jaarresultaat. Voor het volledige beeld van de grondexploitatie wordt verwezen naar de herzieningen van de grondexploitaties per 1 januari 2018.

8.20.7 Vastgoed (€ 377.000)

De verbetering van het saldo van het vastgoed komt voornamelijk doordat de verbouwing van Cerberus en Innocent van € 420.000 in de begroting 2018 was verwerkt overigens ten laste van de reserve equalisatie accommodaties (programma 9).

Daarnaast is er een budget van € 25.000 toegevoegd aan de begroting t.b.v. het onderhoud van bouwwerken niet zijnde accommodaties (Kaderbrief 2019-2022; 19-FP-8.1)

De bezuinigingstaakstelling van het vastgoedbedrijf zorgt voor een nadeel van € 87.000, doordat de taakstelling vastgoed is verschoven. In 2019 is de taakstelling geraamd als onttrekking uit de reserve vastgoedbedrijf. Het overig verschil wordt veroorzaakt door lagere personele inzet, advieskosten en kapitaallasten.

8.20.8 Erfpacht (€ 60.000)

Om het verblijfsklimaat in de binnenstad te verbeteren is er een het Integraal Actieplan voor een Vitale Hengelse Binnenstad opgesteld. Een belangrijk onderdeel hiervan is de herinrichting van de Enschedesestraat. In het ontwerp kon de bestaande kiosk niet worden ingepast daarom zal deze verdwijnen en is de boekwaarde in 2018 van ruim € 50.000 afgewaardeerd. Daarnaast ontvangen we € 10.000 meer aan opbrengsten erfpachten.

Taakveld 8.3. Wonen en Bouwen

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Stad en Regie
Budgethouder(s)	Ad interim/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Annelyn te Wierik/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

- Wij zorgen voor een veilig en gezond woon- en werkklimaat.
- Wij willen voldoende en betaalbare woningen.
- Wij stimuleren het wonen in de binnenstad.
- Wij bouwen aan een levendig stadsdeel in zuid (als uitkomst van het project Hart van Zuid).

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We gaan de woningbouw versnellen met de focus op realisatie van woningen en uitvoering van woningbouwprojecten. Het uitgangspunt wordt maximaal programmeren voor 100% realisatie. Daarbij proberen wij projecten zoveel mogelijk naar voren te halen of te versnellen. De nieuwbouwraming voor 2018 en 2019 is ambitieus. Wat er feitelijk wordt gerealiseerd is in belangrijke mate afhankelijk van de markt. De markt heeft op dit moment te maken met oplopende tekorten in personeel en materiaal alsmede een sterke stijging van de bouwkosten. Dit zal van invloed zijn op de doorlooptijd/haalbaarheid van projecten en leiden tot vertraging of mogelijk zelfs uitval van projecten.
- Wij sturen strakker op de prestatieafspraken met Welbions om de minimale sociale woningvoorraad op peil te houden.
- We stimuleren het wonen in de Binnenstad.
- We stimuleren de ontwikkelpartner in Hart van Zuid om die deelgebieden waarover zij de regie heeft in Hart van Zuid zo spoedig mogelijk tot (woningbouw-)ontwikkeling over te gaan.
- We faciliteren en, waar mogelijk, stimuleren private ontwikkelingen aan de randen' van Hart van Zuid. (Etef Journee, EMGA/Dikkers).
- Ten zuiden van het station wordt de ruimte benut en worden de kansen benut voor de versterking van de economische structuur door de ontwikkeling van een internationaal bruisend zakenklimaat. De vitaliteit van het zuidelijk stadsdeel wordt verbeterd door de ontwikkeling van een gevarieerd programma (wonen, werken, leren en recreëren).
- We gaan de prioriteiten van ons toezicht herijken. Dit om ook met het toezicht aan te sluiten bij de opgaven in de stad (bijvoorbeeld duurzaamheid). Om dat te doen worden de toetscriteria als constructieve veiligheid, brandveiligheid en duurzaamheid herijkt.

Wat blijven we doen?

- Monitoren nieuwbouwprogramma.
- Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de topografische kaart Hengelo en geografische databases beheren en onderhouden en vastgoed- en geo-informatie inwinnen, beheren, analyseren en presenteren.
- Omgevingsvergunningen verstrekken zoals rond bouw, verontreiniging, brandveiligheid en bomen kappen.
- Toezicht houden op naleving van omgevingsvergunningen en handhaven.

Wat mag het kosten?

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.30.1	Stadsvernieuwingsactiviteiten	-109	-47	-30	-30	-30	-30
8.30.2	Integraal Actieplan Binnenstad	0	-418	-423	-420	-417	-414
8.30.3	Constructieve veiligheid	-134	-97	-94	-94	-94	-94
8.30.4	Volkshuisvesting	-99	-82	-90	-90	-90	-90
8.30.5	Vergunningverlening bouwen	1.264	710	811	811	811	811
8.30.6	Handhaving bouwen	-593	-773	-608	-655	-545	-412
8.30.8	Startersleningen SVN	-81	-71	-61	-61	-61	-61
Totaal taakveld		247	-779	-495	-540	-426	-290

Financiële toelichting

8.30.5 Vergunningverlening bouwen (€ 101.000)

In 2018 is door de aantrekkende bouw de begroting zowel aan de opbrengsten als aan de kostenkant verhoogd met € 200.000. Voor 2019 is dit eveneens gedaan en onder meer verwerkt in het financieel perspectief (19-FP-8.3 en 19-FP-8.4), zodat deze ontwikkeling budgetneutraal verloopt. Door de verschuivingen in de sector Fysiek en de herverdeling van taken is een deel van de medewerkers ingezet op andere taken dan in 2018 (voornamelijk vergunningverlening evenementen door hogere aantallen en een verbeterd maar intensiever proces) waardoor er op dit subtaakveld minder uren worden begroot.

8.30.6 Handhaving bouwen (€ 166.000)

Het voordeel wordt hier veroorzaakt door lagere formatie (€ 41.000), een verschuiving van werkzaamheden naar het juiste taakveld (€ 77.000), verschuiving van juridische capaciteit naar taakveld 7.4 vanwege meer gevraagde inzet (€ 28.000) en een verlaging van het sectoruurtarief (€ 20.000). Meerjarig ontstaat er vanaf 2021 een voordeel doordat de kosten van de invoering van de Omgevingswet teruglopen.

Programma 9 Bestuur en ondersteuning

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg
Betrokken sector(en)	Directie/Dienstverlening/Middelen
Aanspreekpunt ambtelijk	Jan Eshuis/Martin Fleer/Pieter Kistemaker

Hoofddoelstelling

Open bestuursstijl

We willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. De Hengelse inwoners, ondernemers en organisaties staan centraal. We focussen op zaken waar de stad aantoonbaar behoefte aan heeft. Onze bestuursstijl is open en doelgericht. We gaan samen optrekken met onze inwoners om te werken aan de oplossingen voor Hengelo. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving en bieden ruimte om het echt samen te doen.

Bestuurlijke samenwerking

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, primair gericht op de inhoud van de samenwerking. Daarbij zoeken we vervolgens de beste vorm. Dat betekent dat het principe van 'coalitions of the willing' voorop blijft staan, waarbij wij groot belang hechten aan het tempo en de slagvaardigheid van de samenwerking.

Dienstverlening

Bij een moderne overheid hoort een moderne dienstverlening. We gaan onze dienstverlening de komende periode nog meer vanuit de logica van de inwoners en partners vormgeven. We hebben daarvoor vijf serviceformules ontwikkeld. Zo gaan we er voor zorgen dat Hengeloërs en partners vooraf weten wat ze van ons kunnen verwachten.

Financieel

Wij streven naar een transparant en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende reserves om incidentele tegenvallers op te vangen. We blijven strak sturen op de financiële huishouding van de gemeente. De lasten voor de inwoners blijven in 2019 grotendeels gelijk. Er komt geen verhoging van de gemeentelijke belastingen, afgezien van de inflatiecorrectie. Dit geldt voor inwoners, bedrijven en instellingen.

Financieel overzicht

Programma 9 Bestuur en ondersteuning			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.1 Bestuur	-4.264		-4.264	-4.291	-4.259	-4.248
0.2 Burgerzaken	-2.331	988	-1.343	-1.388	-1.403	-1.415
0.4 Overhead	-27.424	2.342	-25.082	-25.189	-25.076	-25.090
0.5 Treasury	-13.997	17.212	3.215	3.394	3.161	2.938
0.61 OZB woningen	-832	10.567	9.734	9.781	9.941	10.042
0.62 OZB niet-woningen	-89	12.426	12.336	12.468	12.674	12.900
0.63 Parkeerbelasting	-46	1.620	1.574	1.573	1.572	1.571
0.64 Belastingen overig	-33	805	772	772	772	772
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		140.063	140.063	141.338	141.825	142.732
0.8 Overige baten en lasten	-4.600	597	-4.003	-4.583	-5.001	-6.261
0.9 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	-11.038	13.838	2.799	-43	-2.303	-3.755
Totaal programma	-64.656	200.457	135.802	133.832	131.902	130.184

Relevante beleidsnota's

- Financiële verordening 2018
- Nota investerings- en activeringsbeleid 2017
- Notitie gewenste hoogte algemene reserve 2012
- Nota reserves en voorzieningen 2016
- Treasurybesluit 2014
- Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014
- Nota verbonden partijen (2014)

Beleidsindicatoren

Er zijn voor dit programma geen eigen gemeentelijke beleidsindicatoren.

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,2	8,15 (2017)	8,25
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	8	7,71 (2017)	8,05
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	618	686,96 (2018)	716
Overhead (percentage van de totale lasten)	6,47	8,88% (2018)	8,29%
Externe inhuur (percentage van totale loonsom + kosten externen)	4,98	2,02	2,16
Gemiddelde WOZ-waarde	163.000 (2015)	€ 166.000 (2016)	€ 168.000 (2017)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	651 (2016)	€ 674 (2017)	€ 714 (2018)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	747 (2016)	€ 780 (2017)	€ 787 (2018)

Verbonden partijen

- Regio Twente/Regio Twente,
- Bestuurscommissie Agenda van Twente
- Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Financiën
- In dit programma is vooral de bestuurlijke dimensie van de samenwerking aan de orde, verwoord in de doelstellingen van taakveld 0.1 bestuur. De inhoudelijke onderdelen van Regio Twente, zoals de GGD en de recreatieparken komen in de desbetreffende inhoudelijke programma's terug.
- Regio Twente, Kennispunt Twente/
- Regio Twente, Shared Service Netwerk Twente (SSNT)
- Deze bedrijfsvoeringsonderdelen zijn voorbeelden van regionale samenwerking op de bedrijfsvoering met als doelstellingen de 3K's, verhoging kwaliteit, vermindering kosten en kwetsbaarheid.

Taakveld 0.1. Bestuur

Betrokken afdeling(en)	Griffie/Directie/Financiën
(Deel)Budgethouder(s)	Gert Jan Eeftink/Jan Eshuis/Pieter Kistemaker
Financieel adviseur	Dolf Bosveld/Albert Jan Pleiter/Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

Wij willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. Wij doen het slim, democratisch en met meer service. In onze planprocessen krijgen onze inwoners meer te zeggen (en zal de gemeente ook luisteren). Dit heeft al geleid tot het Interventieprogramma Sociaal Domein en zal ook één van opbrengsten worden van de invoering van de nieuwe Omgevingswet. Werken vanuit de logica van de klant/inwoner komt centraal te staan. We bieden meer ruimte aan en willen samen optrekken met onze inwoners en onze raad om te werken aan de oplossingen voor Hengelo.

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, gericht op de inhoud en op samenwerking. Wij willen graag zowel binnen de raad als het college over en weer collegiaal werken, dat is anders dan vanuit 'je eigen doos met dossiers' met daaraan verbonden opvattingen en overtuigingen. Wij streven naar consensus in brede en vitale coalities. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving over dilemma's, lastige samenhangen, voor- en nadelen van beleid. Ook de raadsleden moeten mee kunnen kijken hoe beleid vorm krijgt, dat kan bijvoorbeeld via raadswerkgroepen.

Bij de regionale samenwerking blijft voor ons het principe van coalitions of the willing voorop staan. Met een open houding acteren wij in regionaal verband, waarbij geen enkele samenwerking op voorhand wordt uitgesloten. Actief doorpakken, tempo en slagvaardigheid wegen voor ons zwaarder dan het altijd blijven koersen op het samenwerken met alle 14 gemeenten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Wij gaan richting geven, luisteren en ruimte bieden aan inwoners, ondernemers en organisaties. Wij zoeken hen actief op en brengen ze in positie.
- Wij gaan regelmatig open voorstellen aan de raad voorleggen.
- Wij kiezen een pro actieve stijl, waarbij we ons niet afhankelijk opstellen van de media, maar vooral onze eigen kanalen en die van onze partners in de stad inzetten.
- Onze open communicatie is tijdig, regelmatig en in begrijpelijke taal en gericht op voorlichting in plaats van verkopen.
- We betrekken inwoners in een vroeg stadium bij beleid. Bewonersinitiatieven in wijken faciliteren we. Onze rol is daarbij in verbinding brengen van verschillende initiatieven en netwerken. En het betekent voor de gemeente vooral de bereidheid tot loslaten.
- Wij gaan de projecten uit de Agenda voor Twente uitvoeren, waarbij wij een positieve grondhouding hebben naar het verhogen van het budget tot € 12,50 per inwoner op het moment dat er een goede invulling is voor de nu beschikbaar gestelde € 7,50 en het financieel haalbaar is.

Wat blijven we doen?

- De leden van de gemeenteraad en het college van B en W betalen.
- De gemeenteraad ondersteunen door middel van een griffie en een rekenkamer.
- Bestuurlijk samenwerken in de Regio Twente, Euregio en in VNG-verband en dit bekostigen.

- Actieve deelname in de (eu)regionale samenwerkingsverbanden als MONT en Eurocities.
- Het lobbynetwerk in Den Haag, Brussel en Euregio benutten.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.1 Bestuur		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.10.1	Raad en raadscommissies	-833	-910	-924	-952	-951	-951
0.10.2	Griffie	-284	-294	-329	-329	-329	-329
0.10.3	Rekenkamer	-48	-64	-21	-21	-21	-21
0.10.6	College van burgemeester en wethouders	-1.029	-1.551	-1.616	-1.616	-1.585	-1.574
0.10.7	Bestuurlijke samenwerking	-524	-1.207	-1.218	-1.218	-1.218	-1.218
0.10.8	Reg./intern. samenwerking	-84	-153	-156	-156	-156	-156
Totaal taakveld		-2.802	-4.179	-4.264	-4.291	-4.259	-4.248

Financiële toelichting

0.10.6 College van B en W (- € 65.000)

Het nadeel wordt o.a. veroorzaakt door de stijging begrote loonkosten (€ 42.000) en de verzekering kortleven risico wethouders (€ 20.000) op basis van de Kaderbrief 2019-2022, 19- FP-9.3.

0.10.8 Regionale/internationale samenwerking (- € 5.000):

Verschuiving van de formatiebezuiniging (bezuinigingsvoorstel 2016-2019: O 7.3.1. bestuursondersteuning) van subtaakveld 0.80.7 Externe subsidieverwerving naar subtaakveld 0.10.8 Regionale en internationale samenwerking. In de politieke markt d.d. 4 juli is besloten om de formatiebezuiniging te laten vervallen (ten behoeve van de intensivering van het internationaal beleid).

Taakveld 0.2. Burgerzaken

Betrokken afdeling(en)	Burgerzaken
Budgethouder(s)	Martin Fleer/Aquine Zondag
Financieel adviseur	Jan Akkerman

Wat willen we bereiken?

Wij willen onze baliemedewerkers klaarstomen voor de toekomst. De huidige afdeling Burgerzaken bestaat uit de traditionele afdeling Burgerzaken én het klantencontactcentrum (KCC). De afdeling staat voor ingrijpende veranderingen. Dat geldt met name voor het werk aan de balie. Het aantal aanvragen voor paspoorten en ID-kaarten loopt vanaf maart 2019 namelijk drastisch terug met ongeveer 70%. Tegelijkertijd hebben we te maken met een steeds verder toenemende digitalisering.

De klanten die straks nog aan de balie komen, hebben vaak speciale aandacht nodig. Het werk aan de balie wordt dus minder, maar ingewikkelder. Dat vereist een ander type baliemedewerker.

De rol van het KCC wordt juist steeds groter. Wij willen de dienstverlening vanuit het KCC uitbreiden en nóg beter laten aansluiten op de verwachtingen van onze klanten.

Verder vinden wij het belangrijk dat medewerkers zo goed mogelijk meegaan met alle veranderingen. En wij zoeken een goede balans tussen optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- De afdeling Burgerzaken zal in naam verdwijnen. De kerntaken van Burgerzaken blijven natuurlijk wel bestaan, met name op het gebied van identiteitsmanagement en persoonsinformatie. Sterker nog, deze taken en de daarvoor benodigde vakkennis zijn van groot belang voor de dienstverlening.
- We gaan meer aandacht besteden aan de communicatie met onze klanten. We schrijven aantrekkelijke, heldere en leesbare teksten, die zijn afgestemd op de ontvanger.
- We besteden meer aandacht aan de motivering van onze besluiten.
- In onze mondelinge communicatie zijn we open, vriendelijk en duidelijk.

Wat blijven we doen?

- Informatie verschaffen via het KCC en website.
- Uitvoeren van naturalisatieprocessen.
- Voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.
- Opmaken en verstrekken van identiteitsbewijzen (rijbewijzen en/of reisdocumenten).
- Opmaken en verstrekken van akten van de burgerlijke stand, zoals bij geboorte, huwelijk en overlijden.
- Het organiseren van verkiezingen.
- Uitvoeren van de Wet op de Lijkbezorging.
- Vastleggen, verstrekken en bijhouden van gegevens over inwoners uit de Basis Registratie Personen (BRP).

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.2 Burgerzaken		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.20.1	Burgerzaken	-872	-998	-979	-1.023	-1.039	-1.051
0.20.3	Vastgoedinformatie	-352	-409	-364	-364	-364	-364
Totaal taakveld		-1.224	-1.407	-1.343	-1.388	-1.403	-1.415

Financiële toelichting

0.20.1 Burgerzaken (€ 19.000)

Met ingang van 2014 is de geldigheidsduur voor identiteitsbewijzen van 5 naar 10 jaar gegaan (voor personen van 18 jaar en ouder). Dit heeft tot gevolg dat de vervanging van bewijzen die afgegeven zijn in 2014 in 2019 beperkt plaatsvindt. Daarom zijn zowel de baten en lasten van Burgerzaken met ingang van 2019 fors verlaagd. De baten zijn met circa € 700.000 verlaagd en de lasten met ongeveer € 718.000.

0.20.3 Vastgoedinformatie (€ 45.000)

Het voordeel is het gevolg van de verschuiving van de inzet personele uren naar groenadviezen.

Taakveld 0.4. Dienstverlening (Overhead)

Betrokken afdeling(en)	Stafondersteuning/Communicatie/Financiën/Concern control/sectoren Dienstverlening/Middelen/Sociaal/Fysiek
Budgethouder(s)	Jan Eshuis/Martin Fleeer/Pieter Kistemaker/Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp
Financieel adviseur	Bert Lankheet/Albert Jan Pleiter/Silvia Pikkemaat/Gert Puppels/Annelyn te Wierik

Wat willen we bereiken?

In tegenstelling tot het oude gemeentelijke aanbod-denken gaan we onze dienstverlening de komende periode meer vanuit de 'logica van onze inwoners' vormgeven. Dat doen we door te onderkennen dat de inwoner uiteenlopende rollen heeft in relatie tot onze gemeente. En dat deze rol het type dienstverlening bepaalt dat daar vervolgens bij past. De inwoner als participant realiseert samen met de overheid een product of beleid. De inwoner als klant vraagt om de levering van standaardproducten als een paspoort of een buurtfeest of om het wegwijs maken bij het verkrijgen van een rolstoel of een horecaverunning. De inwoner als onderdaan heeft alles te maken met het toezien op wet- en regelgeving. En de rol van de gemeente bij de inwoner als gebruiker draait om het zorgen voor een veilige, schone en leefbare stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Op basis van deze rollen en relaties hebben we dienstverleningsformules ontwikkeld: Flitsformule, Wegwijsformule, Co-creatieformule, Handhaafformule en de Beheerformule. Alle producten en diensten die wij als gemeente Hengelo leveren behoren tot één van deze formules, waarbij het niet uitmaakt of een product nu vanuit bijvoorbeeld sociale domein of fysieke domein wordt geleverd. De geboden dienstverlening en gehanteerde interne werkwijzen zijn voor alle producten binnen een formule gelijk. Hierdoor sluiten we aan bij de verwachting van de inwoner: leveren van een goede en consequente dienstverlening ongeacht het product of dienst. Hierdoor bieden we zekerheden waar de inwoner ons aan mag houden. Daarnaast biedt het onze medewerkers houvast: er gelden interne afspraken en leren onze medewerkers van elkaar ongeacht in welke afdeling ze zitten of voor welk werkgebied ze verantwoordelijk voor de dienstverlening zijn. Een belangrijk aandachtspunt voor 2019 is dat medewerkers zich bewust worden van de houding en gedrag die past bij een formule, en dit vervolgens gaan toepassen.

Het formule-denken helpt ons niet alleen bij het verbeteren van onze dienstverlening. Het stuurt ons ook bij de inrichting van het nieuwe stadskantoor. Voor de producten die tot de Co-creatieformule behoren, zullen we bijvoorbeeld meer ontmoetingsruimtes gaan creëren waarin we inwoners, instellingen, ondernemers etc. kunnen ontvangen en creatief kunnen samenwerken. In het nieuwe stadskantoor zullen ook ruimtes aanwezig zijn om de producten die vallen onder de Wegwijsformule optimaal te kunnen ondersteunen. Door onze producten te implementeren volgens de Flitsformule en omdat onze inwoners digitaal vaardiger worden zijn minder fysieke balies benodigd. Het digitaal vaardiger worden van onze inwoners en de eisen die ze als gevolg daarvan stellen aan hoe wij informatie verstrekken over onze producten en diensten noodzaakt ons om in 2019 een nieuwe website te gaan realiseren. Om dezelfde redenen zullen we in 2019 ook meer innovatie technologische oplossingen gaan toepassen. We zien vooral op dit gebied veel mogelijkheden door het inzetten van blockchain en beter gebruik van aanwezige data.

We gaan tenslotte in 2019 ook inzetten op het verder digitaliseren en automatisering van onze interne processen, waardoor we beter kunnen voldoen aan de eisen die gesteld worden vanuit de formules en de verwachtingen die onze inwoners hebben.

Als bijdrage ter dekking van de in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen investeringsagenda wordt de ambtelijke organisatie een efficiency taakstelling opgelegd die op termijn oploopt naar 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling wordt flexibel ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Wat blijven we doen?

Voor veel producten en diensten leveren we al jaren een goede dienstverlening. Dit blijven we zeker voor deze producten ook doen. Alles wat we daar geleerd hebben zetten we in om de dienstverlening te verbeteren voor die producten en diensten waar het nodig is. We gaan dus vooral kijken naar wat we vandaag al goed doen en gaan daar verder op door ontwikkelen.

Voorbeelden van producten en diensten waar we het goed doen en de werkwijzen en uitgangspunten die we daar hanteren gaan gebruiken voor het verbeteren van andere producten zijn onder andere:

- de telefonische bereikbaarheid van ons klantencontactcentrum;
- MijnHengelo.nl – selfservice en informatievoorziening op maat voor verschillende doelgroepen;
- e-Formulieren – voor de meeste producten is een handig digitaal aanvraagformulier beschikbaar;
- Afhandelen van vragen via Whatsapp – in plaats van de telefoon zoeken Hengeloërs steeds vaker contact met de gemeente via andere moderne communicatiemiddelen.

We realiseren ons heel goed dat naast de grote groep inwoners die meer en meer digitaal willen communiceren met de gemeente er een groep mensen is die dit juist niet wil. Voor deze groep mensen blijven we de mogelijkheid bieden om via de traditionele kanalen zoals de balie, post en telefoon met ons te communiceren.

De ambtelijke organisatie neemt een open houding aan ten opzichte van de bevolking en is verander-bereid.

De communicatie vanuit de organisatie zal vooral pro actief zijn, via diverse kanalen: traditionele en nieuwe media. Wij zetten vooral onze eigen kanalen in en stellen ons niet afhankelijk op van de media. De nieuwe website zal tezamen met een nieuwe huisstijl ook bijdragen aan een meer eigentijdse uitstraling van de gemeente, passend bij de houding die we willen aannemen.

We kijken kritisch naar maatschappelijke ontwikkelingen en de gevolgen die dit heeft voor de ambtelijke organisatie. De gemeentelijke organisatie moet adequaat toegerust zijn op haar (huidige en toekomstige) taken, zoals in het sociaal domein en bij de nieuwe Omgevingswet.

De formatie van de gemeentelijke organisatie is gekoppeld aan de taken die we uitvoeren. We kijken permanent of we zaken anders, slimmer, beter en efficiënter kunnen uitvoeren.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.4 Overhead				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.40.1	Directie	-1.631	-2.385	-2.304	-2.304	-2.304	-2.306
0.40.2	Dienstverlening	-14.076	-16.710	-17.287	-17.266	-17.137	-17.149
0.40.3	Middelen	-4.928	-5.198	-5.048	-5.181	-5.197	-5.197
0.40.4	Sociaal	-879	-1.350	-1.056	-1.056	-1.056	-1.056
0.40.8	Fysiek	-1.364	-1.026	-927	-923	-922	-922
0.40.9	Doorberekende overhead	1.410	1.616	1.540	1.540	1.540	1.540
Totaal taakveld		-21.468	-25.052	-25.082	-25.189	-25.076	-25.090

Financiële toelichting

0.40.1 Overhead Directie (€ 81.000)

Het voordeel wordt veroorzaakt door lagere salariskosten.

0.40.2 Overhead Sector Dienstverlening (- € 577.000)

De (forse) uitzetting van de budgetten bij de sector dienstverlening bestaat uit een groot aantal mutaties. De belangrijkste zijn:

- De huur van de Hazenweg is in overleg met de nieuwe verhuurder verlengd tot 31 december 2019. Hierdoor ontstaan extra lasten.
- Het GBT gaat per 1 mei 2019 over naar nieuwe huisvesting. Hierdoor valt een deel van de opbrengsten weg.
- In de Kadernota 2018-2021 is budget toegewezen voor het digitaliseren van het archief.
- Versterking ICT-beheer voor het sociaal domein (Kaderbrief 2019-2022).
- Overige mutaties loonkosten.
- Lagere kapitaallasten.

Effect huisvesting / huur 2019	- € 364.000
Opbrengsten derden	- € 154.000
Digitaal archief Kadernota 2018-2021	- € 252.000
Uitbreiding formatie voor het ICT-beheer sociaal domein	- € 130.000
Overige mutaties loonkosten	€ 73.000
Lagere kapitaallasten	€ 234.000
Overig	€ 16.000

0.40.3 Overhead Sector Middelen (€ 149.000)

De belangrijkste wijzigingen in de budgetten zijn:

Het budget voor accountantskosten is conform de Kadernota 2019-2022 verhoogd met € 48.000; hier staat tegenover dat de salarislasten met ruim € 156.000 zijn verlaagd.

0.40.4 Overhead sector Sociaal (€ 294.000)

Er is sprake van een voordeel van € 103.000 doordat de stelpost overhead binnen het taakveld Sociaal is verrekend. Ook is er in 2019 een voordeel van € 30.000 door een verschuiving in de toerekening van salarissen aan andere taakvelden.

In 2018 zijn enkele budgetten opgehoogd voor in totaliteit € 158.000, waarvan € 103.000 ter dekking van WW-gelden voor voormalig personeel. Ten opzichte van de jaarschijf 2019 betekent eveneens een voordeel.

0.40.8 Overhead sector Fysiek (€ 100.000)

Doordat de procesregisseur Gildebor wordt verantwoord op de taakvelden en niet meer op overhead (€ 85.000), en de stijging in begrote loonkosten minder is dan meegenomen in de begroting 2018 (circa €25.000) ontstaat er een voordeel. Daartegenover staan hogere kapitaallasten (€ 5.000) en enkele indexeringsverschillen.

0.40.9 Doorberekende overhead (- € 76.000)

Het nadeel op de doorberekende overhead is het gevolg van de lager begrote ambtelijke inzet van uren aan investerings- en grondexploitatieprojecten.

Taakveld 0.5. Treasury

Betrokken afdeling(en)	Financiën
Budgethouder(s)	Pieter Kistemaker/Gijs Tiebot
Financieel adviseur	Bert Lankheet

Wat willen we bereiken?

We beschikken over voldoende financiële middelen om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten).

We willen een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities.

We willen de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij gaan de informatievoorziening die moet leiden tot een goede liquiditeitsprognose verbeteren.

Wat blijven we doen?

- We stellen een financieringsbehoefte op en analyseren de leningenportefeuille, rekening houdend met de wettelijke normen kasgeldlimiet en renterisiconorm.
- We volgen de rentemarkt nauwgezet.
- We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte door het aantrekken van kortlopende en langlopende geldleningen.
- We verstrekken geen geldleningen en garanties aan derden met uitzondering van leningen met gedeelde garantstelling met het Waarborgfonds Sport.
- We beheersen de risico's en proberen zoveel mogelijk zekerheden te vestigen bij leningen die in het verleden aan derden zijn verstrekt.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.5 Treasury		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.50.0	Treasury	5.222	2.623	2.449	2.628	2.429	2.380
0.50.1	Rente interne financiering	-44	-36	-34	-33	-33	-32
0.50.2	Deelnemingen	1.906	1.210	800	800	765	590
Totaal taakveld		7.084	3.797	3.215	3.394	3.161	2.938

Financiële toelichting

0.50.0 Treasury (- € 174.000)

Door de aanhoudend lage rentepercentages op opgenomen geldleningen nemen de lasten voor de eigen financiering met circa € 1,1 miljoen af. De lage rente veroorzaakt ook lagere rentebaten op verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties, instellingen en ambtenaren (- € 880.000). De dekking uit doorberekende kapitaallasten is in 2019 € 399.000 lager door een lagere boekwaarde en verlaging van het omslagpercentage van 2,25% naar 2%.

0.50.2 Deelnemingen (- € 410.000)

De baten uit dividenden nemen ten opzichte van 2018 met ruim € 400.000 af. In 2018 is de begroting gewijzigd door uitzonderlijk hoge dividenden van BNG Bank (€ 440.000) en Twence (€ 379.000). Voor 2019 en verder gaan we uit van respectievelijk € 300.000 en € 140.000. Ook voor Enexis is voorzichtigheidshalve het in 2018 met € 17.000 verhoogde dividend niet structureel bevonden. Vanaf 2022 vervalt de borgstellingsvergoeding Twence (- € 210.000). Een volledig overzicht van deelnemingen met dividendbaten is opgenomen in de paragraaf 6.5 Financiering.

Taakvelden 0.61. – 0.64 Belastingen

Betrokken afdeling(en)	Financiën
Budgethouder(s)	Pieter Kistemaker/Henk-Jan Tromp/Gijs Tiebot
Financieel adviseur	Silvia Pikkemaat/Sem Becker/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen als bijdrage aan een sluitende begroting.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

In de Kaderbrief 2019 -2022 zijn de uitgangspunten voor de woonlastenontwikkeling en de aanpassing van de tarieven vastgelegd. In de paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' wordt hierop nader ingegaan.

Wat blijven we doen?

Het heffen en invorderen van de volgende belastingen als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen:

- Onroerend zaakbelastingen.
- Parkeerbelasting.

- Hondenbelasting.
- Precariobelasting.

De tarieven worden in principe alleen aangepast met de inflatiecorrectie.

Wat mag het kosten?

OZB-woningen en OZB-niet-woningen

Taakveld 0.61 OZB woningen					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.61.1	OZB woningen	9.328	9.698	9.734	9.781	9.941	10.042
Totaal taakveld		9.328	9.698	9.734	9.781	9.941	10.042

Taakveld 0.62 OZB niet-woningen					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.62.1	OZB niet woningen	11.418	11.961	12.336	12.468	12.674	12.900
Totaal taakveld		11.418	11.961	12.336	12.468	12.674	12.900

Financiële toelichting

0.61.1 OZB woningen/O.62.1 niet-woningen (€ 411.000)

De opbrengst OZB is € 461.000 hoger door de inflatiecorrectie van 0,6% op basis van de Kaderbrief 2019-2022 en de toename van het aantal belastbare objecten. Daarnaast is er nog sprake van een doorwerkend effect uit de Kadernota maatschappelijke takenverkenning 2016-2019 namelijk O.8.2.1 OZB cumulatief 0,6%.

Daarentegen is een nadeel van € 50.000 door hogere perceptiekosten vanuit het GBT als gevolg van een nieuwe werkwijze voor de kostenverdeling.

Parkeerinkomsten, hondenbelasting en precariobelasting

Taakveld 0.63 Parkeerbelasting					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.63.1	Parkeerinkomsten	1.555	1.436	1.574	1.573	1.572	1.571
Totaal taakveld		1.555	1.436	1.574	1.573	1.572	1.571

Taakveld 0.64 Belastingen overig					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.64.1	Hondenbelasting	456	456	477	477	477	477
0.64.2	Precariobelasting	247	286	295	295	295	295
Totaal taakveld		703	741	772	772	772	772

Financiële toelichting

063.1 Parkeerinkomsten (€ 138.000)

Ten opzichte van 2018 zijn er lagere perceptiekosten vanuit het GBT (€ 83.000). De perceptiekosten worden door het GBT zo gericht mogelijk toegerekend en dit heeft voor dit taakveld een positief herverdeeleffect. Daarnaast zijn de begrote parkeerinkomsten structureel verhoogd (€ 55.000) ter dekking van de kapitaallasten van investeringen in parkeergarage De Beurs en het Shop & Go concept in 2018.

Taakvelden 0.7. – 0.10 Financiën

Betrokken afdeling(en)	Financiën/Stad en Regie
Budgethouder(s)	Gijs Tiebot/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Marianne Peper/ Silvia Pikkemaat/Mart Keur/Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een transparant, robuust en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende weerstandsvermogen (reserves) om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij gaan de tekorten binnen het sociaal domein evenwichtig en verantwoord aanpakken. De wijze waarop hier invulling aan zal worden gegeven zal in een Interventieprogramma worden vermeld.

Wat blijven we doen?

Wij houden grip op het financiële huishoudboekje en op de algemene reserve.

Voor de tarieven geldt in principe volledige kostendekkendheid. Door doeltreffend en doelmatig te werken, blijven ze voor de inwoners, bedrijven en instellingen zo laag mogelijk.

Externe subsidies verwerven, realiseren en verantwoorden. Wij blijven de mogelijkheden tot cofinanciering door andere overheden en partners optimaal benutten.

We blijven zorgen voor inzichtelijke financiën voor inwoners en ondernemers. Er wordt continu gestreefd om onze planning- en control cyclus verder te ontwikkelen en te digitaliseren.

Via de Beleidsrapportages en de Jaarstukken blijven we de gemeenteraad informeren over de belangrijkste afwijkingen op beleidsinhoudelijk en financieel gebied ten opzichte van de Beleidsbegroting.

Voor de opbrengsten van reclame uitingen blijven we afspraken maken over marktconforme vergoedingen. Er loopt in dat kader nu een nieuwe aanbesteding. Het is op dit moment onzeker af de begrote opbrengst opnieuw gerealiseerd gaat worden. Dit komt door het verdwijnen van het garantiebedrag in de nieuwe afspraken. De eventuele gevolgen hiervan zijn nog niet verwerkt in de meerjarenbegroting 2019-2022, omdat de effecten nu nog niet in te schatten zijn.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.70.1	Uitkeringen gemeentefonds	83.318	87.973	121.260	123.055	123.818	124.975
0.70.2	Integratie-uitkering sociaal domein	47.085	48.779	18.804	18.283	18.007	17.757
Totaal taakveld		130.403	136.752	140.063	141.338	141.825	142.732

Financiële toelichting

0.70.1 en 0.70.2 Uitkeringen gemeentefondsuitkering en integratie-uitkeringen sociaal domein (€ 3.311.000)

In de Kaderbrief 2019-2022 (zaaknummer 2247489) bent u in bijlage 3 geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen van de gemeentefondsuitkeringen op basis van de meicirculaire 2018. Het verschil tussen het ramingsbedrag in de begroting 2019 ten opzichte van 2018 is bijna € 3,15 miljoen voordelig. Nadien is er medio juli 2018 nog een rectificatie van het ministerie van BZK geweest met betrekking tot het klassieke re-integratiedeel van de Participatiewet (voordeel € 161.000).

Op basis van de doorrekening van de maartcirculaire 2018 (zaaknummer 2223254) was het verschil al ruim € 3,2 miljoen. Dit betreft met name de extra middelen als gevolg van de hogere accresontwikkeling van het gemeentefonds en de extra middelen voor de Wmo-taken (voor volume-ontwikkelingen en de compensatie voor het verlagen van het abonnementstarief Wmo).

Echter in de begroting 2018 wordt ook het 'oude' uitkeringsjaren 2016 en 2017 verrekend, dat wil zeggen mutaties na het opstellen van de jaarstukken 2017.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.80.1	Onvoorziene uitgaven	-13	-176	-166	-166	-166	-166
0.80.5	Begrotingstechnische correctie	-82	193	-1.268	-1.353	-1.753	-1.976
0.80.7	Externe subsidieverwerving	212	-156	-208	-208	-208	-208
0.80.8	Stelposten gemeentefonds	0	-3.580	-2.889	-3.385	-3.403	-4.439
0.80.9	Reclame	593	524	528	528	528	528
Totaal taakveld		710	-3.195	-4.003	-4.583	-5.001	-6.261

Financiële toelichting

0.80.5 Begrotingstechnische correctie (- € 1.461.000)

Grote verschillen worden veroorzaakt door de efficiencytaakstelling van het stadhuis/stadskantoor, de nieuwe stelposten op basis van de Kaderbrief 2019-2022 en de stelpost grondexploitatie.

De efficiencytaakstelling van het stadhuis/stadskantoor loopt op van € 134.000 in 2018 tot structureel € 536.000 in 2019 (op basis van de Kadernota 2017-2020).

In de Kaderbrief 2019-2022 zijn de volgende nieuwe stelposten opgenomen met ingang van 2019:

* Binnenstad Kaderbrief 2019-2022 (19-NB-1)*	- 250.000
* Duurzaamheid Kaderbrief 2019-2022 (19-NB-2)*	- 200.000
* Ambtelijke organisatie: efficiency uitvoering taken (19-NB-5)*	200.000

De opgenomen stelpost grondexploitatie ad € 1,2 miljoen in 2019 is de tegenhanger van de ontwikkeling van de reserve grondexploitatie.

0.80.7 Externe subsidieverwerving (- 52.000):

Verschuiving van de formatiebezuiniging (bezuinigingsvoorstel 2016-2019: 7.3.1. bestuursondersteuning) naar het juiste subtaakveld 0.10.8 regionale/internationale samenwerking.

Stelposten gemeentefonds (€ 691.000):

Algemene stelposten gemeentefonds (- € 1.155.000)

Participatiewet	299.000
Verhoogde asielinstroom	66.000
Armoedebestrijding onder kinderen	- 453.000
Armoedebestrijding onder ouderen	22.000
BTW compensatiefonds	864.000
Looncompensatie (3% structureel m.i.v. 2019)	-1.544.000
BTW verhoging van 6 naar 9%	- 70.000
Afvlakking accressen	- 330.000
Overige kleine verschillen	- 9.000
Totaal:	-1.155.000

Op basis van de diverse gemeentefondscirculaires zijn de bovenstaande stelposten ingesteld en eventueel gewijzigd.

Stelposten gemeentefonds: Wmo en Jeugd (€ 1.846.000):

Stelpost Wmo 2018 Huishoudelijke Ondersteuning	154.000
Stelpost Wmo 2018 Begeleiding	295.000
Stelpost Jeugd(zorg) 2018	647.000
Verwachte rijksbijdrage 2019 Jeugd	375.000
Verwachte rijksbijdrage 2019 Wmo	375.000
Totaal:	1.846.000

De stelposten 2018 voor de Wmo en Jeugd zijn geraamd op basis van de meicirculaire 2018 (zie bijlage 3 van de Kaderbrief 2019-2022 met zaaknummer 2247489). Daarnaast zijn de (lasten)budgetten voor de Wmo en Jeugd voor de prijsontwikkeling 2019 geïndexeerd, maar de

rijksbijdragen hiervoor ontvangen we pas bij de meicirculaire 2019 van het gemeentefonds. Vandaar dat er op de stelposten ook verwachte rijksbijdragen voor 2019 zijn geraamd.

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.90.1	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Totaal taakveld		0	0	0	0	0	0

0.90.1 Vennootschapsbelasting

Bij het opstellen van de begroting 2019 is geen rekening gehouden met een te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting (VpB). Wij hebben over 2016-2017 het standpunt ingenomen dat we voor 2016-2017 niet VPB plichtig zijn en dit standpunt met de Belastingdienst gecommuniceerd. De gemeente Hengelo zal wel geheel ofwel gedeeltelijk vennootschapsbelastingplichtig zijn indien de Belastingdienst afwijkt van dit standpunt. Wij zullen de raad hierover informeren, zodra hierover meer bekend is.

Taakveld 0.10 Mutaties reserves					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
9.80.2	Mutaties reserves programma 2	11	-45	-45	-45	-45	-45
9.80.4	Mutaties reserves programma 4	246	911	725	914	907	691
9.80.5	Mutaties reserves programma 5	-14	0	0	0	0	0
9.80.7	Mutaties reserves programma 7	-2.415	-226	-679	-679	0	0
9.80.8	Mutaties reserves programma 8	275	550	0	0	0	0
9.80.9	Mutaties reserves programma 9	5.435	1.998	2.799	-233	-3.165	-4.402
Totaal taakveld		3.539	3.189	2.799	-43	-2.303	-3.755

Financiële toelichting

9.80.4 Mutaties reserves programma 4 (- € 187.000)

Reserve onderwijshuisvesting (- € 187.000)

In 2019 zijn de lasten die gedekt worden uit de onderwijshuisvestingsreserve € 606.000 hoger dan in 2018. Dit komt voornamelijk door de komst van de nieuwe VO school en de ruimtebehoefte van de OSG. Voor de resterende stijgingen wordt verwezen naar programma 4. In 2019 wordt er €793.000 meer gedoteerd aan de onderwijshuisvestingsreserve, waardoor er per saldo minder uit de reserve wordt gehaald dan in 2018.

9.80.7 Mutaties reserves programma 7 (- € 453.000)

Reserve bodemsanering (- € 453.000)

In 2018 zijn er vanuit de reserve bodemsanering bijdragen geleverd aan een drietal projecten om de bodem te saneren. Het gaat hierbij om de projecten Kuipersdijk (€ 150.000), Hart van Zuid/Esrein (€ 200.000) en 't Rot (€ 103.000).

9.80.8 Mutaties reserves programma 8 (- € 550.000)

Vereveningsreserve binnenstad (- € 200.000)

In 2018 wordt een bedrag van € 200.000 onttrokken uit de reserve voor de extra afschrijving voor de kiosk Enschedesestraat (in verband met sloop).

Reserve Ruimtelijke kwaliteit Binnenstad (- € 350.000)

In 2018 vinden er twee onttrekkingen plaats uit deze bestemmingsreserve. Voor de herinrichting van de Enschedesestraat wordt € 250.000 bijgedragen uit deze reserve en voor het herstel van de Telgenflat € 100.000.

9.80.9 Mutatie reserves programma 9 (€ 800.000)

Algemene reserve (- € 650.000)

Mutaties in de algemene reserve:

Hogere storting in algemene reserve (Kadernota 2018-2021)	- 1.000.000
Oorspronkelijk verschil in jaarschijf 2019-2018 (Beleidsbegroting 2018)	- 25.000
Rentetoevoeging (van 2,25% in 2018 naar 2% in 2019 over € 5 miljoen)	13.000
Storting i.v.m. Industrieplein	81.000
Storting i.v.m. stelpost Integraal Actieplan Binnenstad	- 417.000
Budgetoverheveling 2017 (begrotingswijziging 2018)	- 754.000
Minder onttrekking t.b.v. sociaal domein (Kadernota 2018-2021)	- 1.885.000
Onttrekking Kaderbrief 2019-2022	3.337.000
Totaal	- 650.000

Bovenstaand overzicht laat zien dat de afgelopen jaren diverse mutaties zijn geweest die de algemene reserve raken, zoals de extra middelen ten behoeve van de binnenstad en Industrieplein. Om de begroting sluitend te presenteren worden er onttrekkingen gedaan, onder meer voor het sociaal domein. Daarnaast is er sprake van een budgetoverheveling van 2017 naar 2018, die via de algemene reserve loopt.

Reserve Grondexploitatie Algemeen (- € 220.000)

Deze dotaties in de reserve grondexploitaties nemen toe in 2019 ten opzichte van 2018 met € 220.000, dit leidt tot een voordeel van de reserve grondexploitatie voor hetzelfde bedrag.

De oorzaken zijn:

Hogere rentecompensatie	-220.000
Verkoop perceel grond in 2018	60.000
Nakomende kosten reeds afgesloten projecten	143.000
Onttrekking voor evenementenplein in 2018	-250.000
Onttrekking actieplan binnenstad in 2018	-1.175.000
Overheveling naar voorziening GREX	1.219.000
Dotatie exploitatieovereenkomst Deldenerstraat in 2018	<u>3.000</u>
Totaal	-220.000

Reserve grondexploitatie onderdeel Erfpachtgronden (- € 423.000)

In 2018 was begroot dat een deel van de winst van de erfpachten naar de algemene dienst zou gaan. In 2019 is als dotatie het volledige resultaat erfpacht geraamd. Dit leidt tot een nadeel. Daarnaast vindt er in 2018 een onttrekking plaats voor de afwaardering perceel grond van de kiosk i.v.m. sloop. (€ 51.000).

Reserve dekking kapitaallasten (€ 2.626.000)

In 2018 zijn er meerdere toevoegingen gedaan aan deze reserve voor onder meer de investeringen in Veldwijk Noord, Enschedesestraat/Lange Wemen en het evenementenplein. Dit betreft allen investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut waarbij al eerder gelden waren gereserveerd. Omdat door de vernieuwde BBV-regels er nu niet ineens afgeschreven mag worden, worden deze gereserveerde bedragen gestort in deze reserve van waaruit de jaarlijkse onttrekkingen worden gedaan. Het meerjarig saldo bestaat uit de onttrekkingen voor de kapitaallasten voor de betreffende projecten en de dotaties voor een gedeelte van de rentecomponent waarvoor nog geen gelden gereserveerd waren.

Reserve egalisatie accommodaties (- € 420.000)

Voor de renovatie van de panden aan de Koekoekweg 18 en Deldenerstraat 25 is in 2018 € 420.000 uit de reserve onttrokken. Hier staat een voordeel tegenover op het subtaakveld 8.20.7 Vastgoed.

Reserve vastgoedbedrijf (€ 72.000)

Voor energie labels is in 2018 € 55.000 aan de reserve onttrokken. In 2019 worden de geraamde advieskosten vastgoed € 40.000 en de taakstelling vastgoed € 87.000 aan de reserve vastgoed onttrokken. Hier staat een nadeel tegenover op het subtaakveld 8.20.7 Vastgoed.

Reserve decentralisatie-uitkeringen(- € 58.000)

In 2018 heeft er een onttrekking plaats gevonden uit de reserve decentralisatie-uitkeringen voor de verhoogde asielinstroom.

Reserve organisatieontwikkeling (- € 127.000)

Het nadeel is als gevolg van o.a. de lagere onttrekking voor het generatiepact en organisatieontwikkeling.

6. Paragrafen

6. Paragrafen

6.1 Lokale Heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening te geschieden.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, welke vooral door de burgers dienen te worden opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (o.a. OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd.

De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Hiervoor geldt het uitgangspunt dat ze kostendekkend zijn.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en daar waar mogelijk rechtvaardiger te verdelen. Hierdoor wordt een evenwichtige lastenverdeling bereikt.

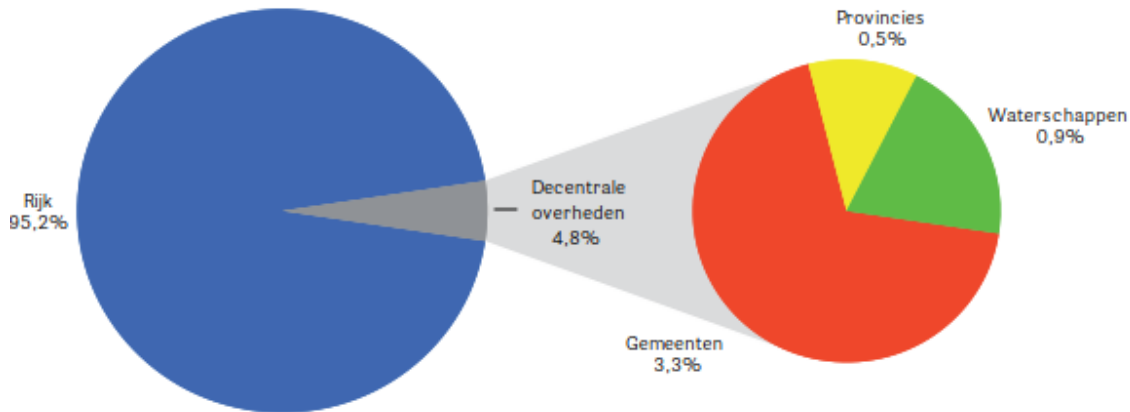
Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording dient de paragraaf lokale heffingen tenminste te bevatten:

- a. de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het kwijscheldingsbeleid.

Deze paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van de gemeente Hengelo.

A. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2018 3,3% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,8% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,2%.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2018

	2017		2018	2019
	Raming	Realisatie	Raming	Raming
	(bedragen * €1.000)			
Ongebonden heffingen				
Hondenbelasting	490	508	501	504
OZB eigenaren woning	9.867	9.914	10.446	10.566
OZB gebruikers niet-woning	4.585	4.719	4.854	4.994
OZB eigenaren niet-woning	6.832	6.916	7.231	7.431
Parkeerbelastingen	1.320	1.659	1.565	1.390
Precariobelasting	292	262	298	300
Toeristenbelasting	128	173	131	132
Gebonden heffingen				
Afvalstoffenheffing	8.116	8.110	7.487	7.548
Begraafrechten	513	468	521	502
BIZ	234	215	239	240
Havengelden	454	466	510	495
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	1.788	1.666	1.677	978
Leges omgevingsvergunning	2.268	2.272	1.935	2.079
Leges overig	117	158	99	108
Marktgelden	110	92	113	114
Rioolaansluitrecht	78	60	75	75
Rioolheffing	8.723	8.914	9.324	9.270
totaal	45.915	46.572	47.006	46.726

Tabel: begrote / werkelijke lokale heffingen gemeente Hengelo

B. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Beleidskaders

Het beleid voor de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en –regelingen;
- het coalitieprogramma 2018-2022;
- landelijke wet- en regelgeving.

Hervorming lokaal belastinggebied

Het vorige kabinet heeft in een brief d.d. 24 juni 2016, kenmerk 2017-0000356712, aan de Tweede Kamer bouwstenen gegeven voor een hervorming van het lokaal belastinggebied. Verschuiving van Rijks- naar gemeentebelastingen zou op de agenda van het het nieuw te vormen kabinet moeten staan. In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over de uitbreiding van het lokaal belastinggebied. De staatsecretaris van Financiën heeft in antwoord op Kamervragen aangegeven dat verruiming van de mogelijkheden van gemeenten om belasting te heffen niet tot een van zijn vijf prioriteiten, die grotendeels uit het regeerakkoord voortvloeien, behoren.

Duidelijk is inmiddels dat de door het Rijk bepaalde maximum vermogensgrenzen voor kwijschelding van lokale heffingen (die net wat lager zijn dan de door het Rijk bepaalde vermogensgrenzen voor de bijstand) niet worden aangepast (brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken d.d. 5 juni 2018, kenmerk 2018-0000100339).

Op 14 februari 2018 ondertekenden het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een interbestuurlijk programma (IBP) met bijbehorende gezamenlijke agenda. Uitgangspunt hierbij is dat de maatschappelijke opgaven van nu zich manifesteren op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal niveau. Vaak spelen ze op meerdere schaalniveaus tegelijk en liggen oplossingen niet in het bereik van één overheidslaag. Een toenemend aantal maatschappelijke opgaven is alleen op te lossen wanneer gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk als één overheid samenwerken richting partners. Over de fiscale thema's zijn in het IBP de volgende procesafspraken gemaakt:

- Decentrale belastingstelsels hebben regulier onderhoud nodig om in goede staat te blijven en toekomstbestendig te zijn. Rijk en medeoverheden gaan aan dit onderhoud werken en verkennen daarnaast de mogelijkheden die decentrale belastingstelsels bieden om de realisatie van gezamenlijke ambities te faciliteren.
- Afgesproken is om eventuele knelpunten in de fiscale regelgeving te inventariseren (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en de circulaire economie) en om te bezien of er, met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving, oplossingen kunnen worden geboden.

Bezwaar en beroep bij kwijschelding

Nu is geen bezwaar mogelijk tegen een beschikking uitstel van betaling. Tegen een beschikking kwijschelding van gemeentelijke belastingen is nu administratief beroep bij het college mogelijk. In de toekomst is in beide gevallen eerst bezwaar bij de invorderingsambtenaar mogelijk en is daarna de fiscale rechter bevoegd (rechtbank in eerste aanleg, gerechtshof in hoger beroep en Hoge Raad in cassatie).

De mogelijkheid van bezwaar en beroep via de fiscale rechter tegen beschikkingen over uitstel en kwietschelding van belastingen treedt niet per 1 januari 2019 in werking, zoals aanvankelijk de opzet was. Dat blijkt uit de 1e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst. Het voorstel is onderdeel van de stroomlijning van de invorderingsregelgeving voor belastingschulden en toeslagschulden. De geplande inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2019 blijkt niet haalbaar voor de Belastingdienst. Ook bij de gemeentelijke belastingen zouden deze nieuwe rechtsbeschermingsregels gaan gelden. De verwachting is dat de stroomlijning pas na 2021 te realiseren is.

Afschaffing actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen

Een van de instrumenten binnen het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht is het omgevingsplan. Gemeenten moeten in het nieuwe stelsel hun bestemmingsplannen, beheersverordeningen en andere regelingen over de fysieke leefomgeving uit andere verordeningen bundelen en omvormen tot één samenhangend en consistent omgevingsplan. Artikel 3.1, lid 4, Wet ruimtelijke ordening (Wro) bepaalde dat wanneer een bestemmingsplan niet tijdig is vastgesteld of is verlengd, voor de gemeente 'de bevoegdheid tot het invorderen van rechten ter zake van na dat tijdstip door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten die verband houden met het bestemmingsplan' vervalt (de zgn. legessanctie). In de aanloop naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt met deze wet de actualiseringsplicht uit de Wro voor een belangrijk deel van de bestemmingsplannen en beheersverordeningen afgeschaft. Hierdoor komt ruimte beschikbaar, zodat gemeenten in aanloop naar de Omgevingswet al kunnen starten met de voorbereiding van het tot stand te brengen omgevingsplan. Het wetsvoorstel vormt een onderdeel in de overgang naar het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht, zoals dat naar verwachting in 2021, met onder meer de Omgevingswet (Stb. 2016, nr. 156), in werking treedt. De wet is 1 juli 2018 in werking getreden.

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat wordt gestreefd naar 100% kostendekking. De voor 2018 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stijgen met een inflatiecorrectie van 0,6% in 2019 (inclusief correctie voorgaande jaren), uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. De overige uitzonderingen worden in het belastingvoorstel nader toegelicht.

C. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen.

Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt. De opbrengsten van de belastingen en overige heffingen worden in beginsel alleen aangepast aan de inflatiecorrectie. Deze bedraagt 0,6%.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2018 in Hengelo worden geheven zijn:

Ongebonden heffingen:	Gebonden heffingen:
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende- zaakbelastingen	Rioolheffing
Parkeerbelastingen	Baatbelasting
Precariobelasting	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Toeristenbelasting	Leges en Rechten

Ongebonden belastingen

Hondenbelasting

Op grond van artikel 226 van de Gemeentewet kan van de houder van een hond hondenbelasting worden geheven. De hondenbelasting is een algemene belasting. Dat houdt in dat de raad vrij is in de bepaling van de opbrengst: er hoeft geen relatie met de kosten te zijn.

De hondenbelasting bedraagt een vast bedrag per hond per jaar. Indien een hond maar een deel van het jaar gehouden wordt, is de houder van de hond hondenbelasting verschuldigd over dat deel van het jaar dat hij of zij de hond in bezit heeft.

Onroerende-zaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, worden meegenomen in het volgende belastingjaar.

Belastingplichtige:

- eigenaren van woningen;
- eigenaren van niet-woningen;
- gebruikers van niet-woningen.

Indien iemand zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning, dan betaalt hij of zij beide belastingen.

Grondslag onroerende-zaakbelastingen

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Voor iedere groep belastingplichtigen wordt een afzonderlijk tarief vastgesteld. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die met de begroting is vastgesteld. De beoogde opbrengst van de OZB per belastingplicht wordt eerst vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van de totale WOZ-waarde van de belastingplicht het OZB-tarief berekend. De ontwikkeling van het OZB-tarief is dus naast de ontwikkeling van de OZB-opbrengst afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van het OZB-tarief. Anders zou de OZB-opbrengst evenredig meestijgen. Andersom geldt hetzelfde. Een negatieve waardeontwikkeling van de vastgoedmarkt leidt tot een verhoging van het OZB-tarief, om te voorkomen dat de OZB opbrengst daalt.

De tariefaanpassing op basis van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt heeft voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker geen effect op de hoogte van de OZB-heffing. Immers, een gemiddeld vastgoedobject volgt de ontwikkeling op de vastgoedmarkt.

Parkeerbelastingen

Op basis van artikel 225 Gemeentewet kunnen gemeenten in het kader van parkeerregulering parkeerbelastingen heffen. Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden twee belastingen geheven:

- De parkeerbelasting voor een plek en een bepaalde tijdsperiode, waarvoor parkeerautomaten zijn geplaatst;
- De parkeerbelasting voor een door de gemeente verstrekte parkeervergunning.

Hiermee kunnen gemeenten op efficiënte en financieel verantwoorde wijze hun parkeerbeleid realiseren. Maar de opbrengst van het parkeren vloeit in de algemene middelen.

Precariobelasting

Artikel 228 van de Gemeentewet biedt de gemeente de mogelijkheid om precariobelasting op te leggen ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Voorbeelden zijn terrassen en uithangborden.

De precariobelasting wordt geheven van degene die het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, dan wel degene ten behoeve van wie dat voorwerp of die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn.

Het plaatsen van bouwmaterialen en het hebben van terrassen zijn voorbeelden van onderwerpen, die in een precariobelasting betrokken kunnen worden.

Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet kunnen gemeenten Toeristenbelasting heffen voor overnachtingen van personen binnen de gemeente die niet als ingezetene in de gemeente zijn ingeschreven. Voor zover de belasting wordt geheven van degene die gelegenheid tot verblijf biedt, is deze bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene ter zake van wiens verblijf de belasting verschuldigd wordt.

De doelstelling is hetzelfde als bij forensenbelasting, namelijk dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen.

Het verblijf in een attractiepark of pretparken valt niet onder de toeristenbelasting. Het is voor gemeenten wel mogelijk om hier een heffing voor op te leggen. Dit kan via de gemakkelijkhedenretributie.

Gebonden belastingen

Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is geregeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer.

Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de gemeente de wettelijke taak om zorg te dragen voor de inzameling van afvalstoffen die afkomstig zijn van particuliere huishoudens. De inzameling van afval wordt sinds 1996 uitgevoerd door Twente Milieu. De verwerking van met name restafval en GFT vindt plaats bij Twence. De kosten van de inzameling en verwerking van afvalstoffen wordt betaald uit de afvalstoffenheffing.

Belastingplichtige

Inwoners zijn verplicht afvalstoffenheffing te betalen, ook als zij geen afval voor inzameling aanbieden. De heffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente een wettelijke plicht tot inzameling heeft en de inzamelverplichting ook nakomt.

Grondslag

De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. De gemeente Hengelo hanteert als grondslag een vast bedrag plus een opslag naar rato van het aantal en soort aanbiedingen.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Afvalstoffenheffing		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.3	Afval	8.772	128	1.231	10.131	7.843	2.688	10.531
6.3	Inkomensregelingen				-	-400		-400
	Totaal	8.772	128	1.231	10.131	7.443	2.688	10.131
% Kostendekking								100

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld afval. De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het bedrijfs- en huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Omdat er ook bedrijfsafval op het taakveld is opgenomen worden niet alle kosten van het taakveld meegenomen.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel.

Met de invoering in 2008 van de Wet gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorgplicht voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater ook de zorgplicht voor het grondwater. Daarmee is ook de mogelijkheid ontstaan om de kosten die verbonden zijn aan de taken die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken, toe te rekenen aan de rioolheffing.

De rioolheffing is een bestemmingsheffing (bestemming is watertaken), er staan geen aanwijsbare tegenprestaties tegenover. De gemeente Hengelo hanteert één rioolheffing voor alle watertaken. De kosten die hiervoor worden gemaakt, worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen.

Elke gemeente is verplicht een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast te stellen. In een GRP wordt meerjarig inzicht gegeven in de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van het gemeentelijk rioolstelsel. De gemeenteraad heeft op 21 november 2017 een nieuw vGRP vastgesteld voor de periode 2018-2022.

Verwachte kosten

In totaal verwachten we het komende jaar ruim € 8,5 miljoen aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij eerst uit op welke taakvelden wij deze kosten zullen maken. Vervolgens gaan wij in op de herkomst van de middelen voor het dekken van deze taken.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Rioolheffing		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2	Riolering	7.362	242	917	8.521	9.270		9.270
6.3	Inkomensregelingen				-	-749		-749
	Totaal	7.362	242	917	8.521	8.521	-	8.521
% Kostendekking								100

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld riolering. De kosten zitten vooral in daadwerkelijk nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Baatbelasting

Op basis van artikel 222 van de Gemeentewet kan de gemeente baatbelasting instellen voor het heffen van onroerende zaken die gebaat zijn bij de bepaalde gemeentelijke voorzieningen. Na een aantal arresten van de Hoge Raad kan deze belasting alleen nog worden toegepast om geheel of gedeeltelijk de kosten te verhalen van rioolaanleg in het buitengebied of de verharding van zandwegen. Baatbelasting kan alleen worden geheven van eigenaren van gebate objecten. Wij leggen tot en met 2020 nog jaarlijks aanslagen op voor de riolering in het buitengebied.

Bijdrage Bedrijven Investerings Zones

Op basis van de Wet Bedrijven investeringszones kan een Bijdrage Bedrijven Investerings Zones worden opgelegd. Met deze bijdrage kunnen bedrijven in een bepaald gebied binnen de gemeente worden verplicht om voor een periode van maximaal vijf jaar een financiële bijdrage te leveren. Deze bijdrage wordt gebruikt om investeringen in het betreffende gebied ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of nader publiek belang in de openbare ruimte te bekostigen. Bij de uitvoering wordt om doelmatigheidsredenen zoveel mogelijk aangesloten bij de Wet WOZ en de OZB. In 2016 is een BIZ voor de gebruikers van niet-woningen in het centrum van Hengelo ingevoerd.

Leges en rechten

Leges

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening.

Kostendekkendheid

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese diensten richtlijn.

Op grond van artikel 229b van de Gemeentewet mag de legesverordening als geheel gezien maximaal kostendekkend zijn. Niet elke post zal dus afzonderlijk op zijn kostendekkendheid worden beoordeeld. Dit laatste zou ook moeilijk realiseerbaar zijn gezien het feit dat de kosten voor de individuele diensten moeilijk zijn te bepalen. Dat neemt niet weg dat een gemeente wel een kostendekkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten mag nastreven, als de gemeente in dit opzicht maar een consequente lijn volgt.

Op grond van het bovenstaande is het mogelijk om kruissubsidiëring toe te passen. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger stellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Daarnaast kan bij de tariefstelling uitdrukking worden gegeven aan het profijtbeginnel. Dat is een aparte beleidsmatige afweging. Onderlinge verschillen in - op zichzelf geoorloofde - kostendekkingspercentages tussen groepen van diensten zijn niet in strijd met de wet of met enig algemeen rechtsbeginnel.

De mogelijkheden tot kruissubsidiëring zijn door de komst van de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) beperkter geworden. De EDR maakt kruissubsidiëring binnen een cluster van samenhangende vergunningstelsels mogelijk. Dit betreft alleen de diensten aan dienstverrichters waarop de EDR van toepassing is (titel 3 van de Legesverordening). De wetgever heeft hierin geen aanleiding gezien om artikel 229b van de Gemeentewet te wijzigen. De EDR doorkruist daarmee de wettelijke regeling van artikel 229b Gemeentewet.

Bij de introductie van de Wabo in 2010 (omgevingsvergunning, zie Titel 2 van de Legesverordening) ging de wetgever ervan uit dat kruissubsidiëring tussen het cluster omgevingsvergunning en andere in de legesverordening opgenomen dienstverleningen niet mogelijk is. De wens van de wetgever is echter niet in een wettelijke bepaling vastgelegd, zodat in principe artikel 229b van de Gemeentewet onverkort geldt. Wij gaan echter uit van maximaal 100% kostendekkendheid binnen titel 2.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Leges		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
	Titel 1 Algemene dienstverlening							
0.2	Burgerzaken	242	400	2	644	641	-	641
	Totaal	242	400	2	644	641	-	641
	% Kostendekking							
								100
	Titel 2 Omgevingsvergunning							
8.3	Wonen en bouwen	1.295	889	22	2.206	2.079	21	2.100
	Totaal	1.295	889	22	2.206	2.079	21	2.100
	% Kostendekking							
								95
	Titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn							
1.2	Openbare orde en veiligheid	745	262		1.007	87		87
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	394	200		594	21		21
	Totaal	1.139	462	-	1.601	108	-	108
	% Kostendekking							
								7

Begraafrechten

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een vergoeding gevraagd voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De heffing wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven zoals die in de verordening begraafrechten zijn opgenomen. De tarieven worden jaarlijks verhoogd met de inflatiecorrectie.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Begraafrechten		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	691	3		694	502		502
6.3	Inkomensregelingen	3			3			-
	Totaal	694	3	-	697	502	-	502
% Kostendekking								72

Havengeld

Onder de naam havengeld wordt op grond van artikel 229 Gemeentewet een recht geheven ter zake van het gebruik overeenkomstig de bestemming van voor de openbare dienst bestemd gemeentewater en voor het genot van de diensten die daarmee worden verleend.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Haven		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
2.4	Economische havens en waterwegen	420	85	13	518	495	18	513
	Totaal	420	85	13	518	495	18	513
% Kostendekking								99

Marktgelden

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Markt		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	135	41	1	177	114	56	170
	Totaal	135	41	1	177	114	56	170
% Kostendekking								96

Rioolaansluitrecht

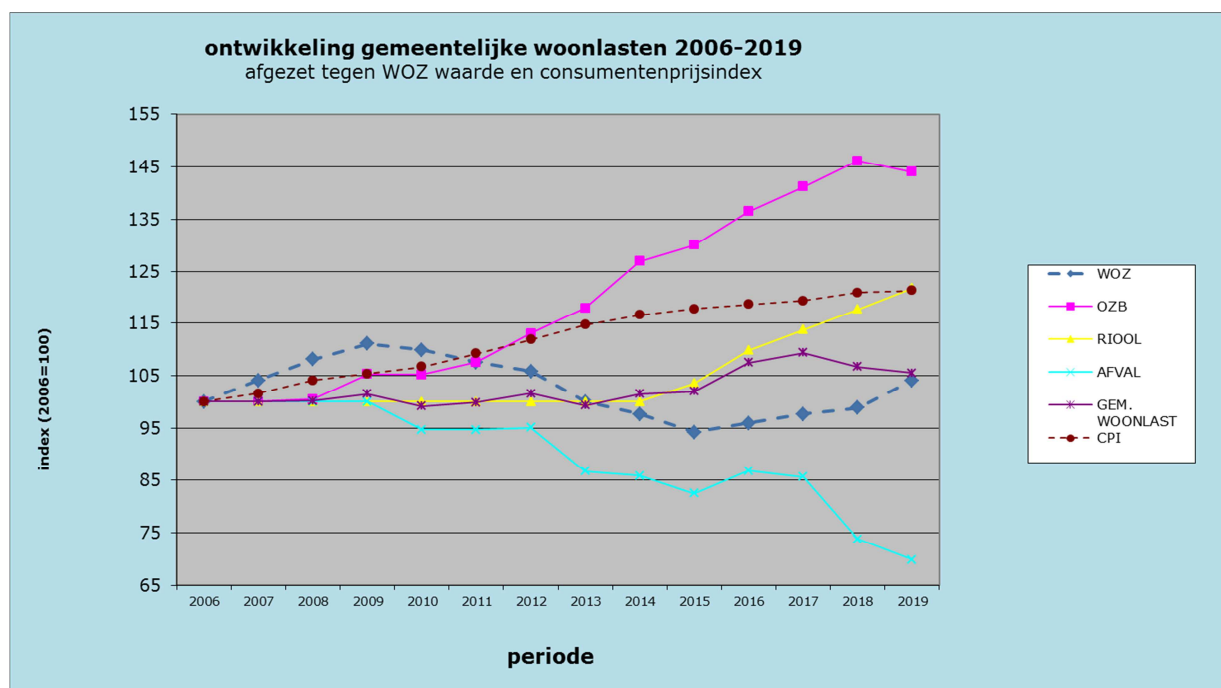
De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 229 van de Gemeentewet. In het rioolaansluitrecht worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het maken van een verbinding tussen het hoofdriool en een nog niet aangesloten pand.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Rioolaansluitrecht		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2	Riolering	75			75	75		75
	Totaal	75	-	-	75	75	-	75
% Kostendeckking								100

D. Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de woonlasten meerjarig afgezet tegen de ontwikkeling van de WOZ-waarde van een gemiddelde woning en de ontwikkeling van de consumentenprijsindex. In relatieve zin is de prijsontwikkeling van de OZB sterk te noemen. De afvalstoffenheffing en het rioolheffing liggen echter fors onder het niveau van het basisjaar, zodat de totale gemeentelijke woonlasten voor de gehele periode onder het niveau van de consumentenprijsindex blijven.

Rangorde van Twentse gemeenten naar hoogte van de gemeentelijke woonlasten, uitgaande van gemiddelde waarden van woningen (bron: COELO).

	2017	2018
Almelo	246	263
Borne	265	195
Dinkelland	356	252
Enschede	248	270
Haaksbergen	338	311
Hellendoorn	250	285
Hengelo	259	272
Hof van Twente	345	274
Losser	233	299
Oldenzaal	109	75
Rijssen-Holten	32	22
Tubbergen	247	102
Twenterand	210	120
Wierden	238	235
	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 398 de hoogste	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 387 de hoogste

E. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de ozb, onderhoudsrecht begraven, riool- en voor het vast recht bij de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend en ook geen kwijtschelding rioolheffing bij een grondslag > 500m3
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is voor 2019 uitgegaan van een totaalbedrag van € 1.154.620. Hierbij gaat het om:

Heffing	Bedrag 2019
Afvalstoffenheffing	400.000
Onderhoud grafrechten	3.130
OZB	2.000
Rioolheffing	749.490

6.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het formuleren van ambities en beleid maken én de uitvoering hiervan gaan gepaard met het maken van keuzes en het bewust afwegen van risico's. De aandacht voor dit onderwerp is dan ook actueler dan ooit. De gemeente bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. De regeldruk neemt toe, het takenpakket wordt uitgebreid en de verwachting van de burger wordt steeds duidelijker hoorbaar via openbare kanalen. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een glazen huis en neemt de kans op imago- en financiële schade toe en kan de impact hiervan groot zijn. De gemeente moet daarom op gestructureerde en transparante wijze de risico's beheersen.

De gemeente Hengelo heeft een integraal risicomanagementbeleid. Integraal risicomanagement is een brede invulling van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd. Risicomanagement is immers geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen.

Om vast te stellen dat wij voldoende in staat zijn risico's op te vangen, maken we een inschatting van het zogenaamde *benodigde weerstandsvermogen*.

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de gezondheid van de financiële positie op langere termijn van de gemeente.

Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen is een goede risico-inventarisatie nodig met een inschatting van het gevolg, de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact. Daarnaast is een kansberekening nodig omdat het niet waarschijnlijk is dat meerdere risico's zich op eenzelfde moment én in volle omvang zullen voordoen. Deze kansberekening voeren we uit met de zogenaamde Monte Carlo-analyse.

Risico's kunnen zich incidenteel voordoen, zoals eenmalige negatieve exploitatieresultaten. Deze risico's worden gedekt uit de algemene reserve. De vrij aanwendbare reserves vormen daarmee de zogenaamde *incidentele weerstandscapaciteit*.

Wanneer de financiële impact van risico's een structureel karakter heeft, is de algemene reserve als dekkingsmiddel niet toegestaan. Dan zal de *structurele weerstandscapaciteit* moeten worden aangesproken. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit uit hoofde van de overige heffingen.

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022	Volgt nog

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
We overzien de consequenties van onze keuzes en zetten daar gericht actie op, zodat we onze doelstellingen bereiken	Integraal risicomanagement implementeren. De functie van risicomanagement doorontwikkelen van een afzonderlijke activiteit naar een integraal onderdeel van alle (management)processen en projecten. <u>Stand van zaken</u> In 2019 werken we aan verdere bewustwording van de functie en meerwaarde van integraal risicomanagement. De risico's voor de hoofdthema's en grote projecten inventariseren we in ieder geval volgens deze methode. Concreet gaat het dan in ieder geval om de risico's op het gebied van: - Jeugd - WMO - Participatiewet - Inkoop en aanbesteden - Omgevingswet - Grondexploitaties - Gegevensbescherming (AVG) - Duurzaamheid - Open bestuursstijl - Organisatie (juridisch, personeel, informatie, veiligheid) - Binnenstad - Hart van Zuid - Renovatie Stadhuis & Nieuwbouw - Stadskantoor - Warmtenet

6.2.3 Indicatoren

Indicator	Waarde								
Begrotingssaldo (* € 1.000)	De meerjarenbegroting is minimaal financieel sluitend in 2019. <u>Stand van zaken</u> Het verloop van het meerjarenperspectief in de Beleidsbegroting 2019 – 2022 is: <table> <tr> <td>2019</td><td>€ 33</td></tr> <tr> <td>2020</td><td>€ 178</td></tr> <tr> <td>2021</td><td>€ 316</td></tr> <tr> <td>2022</td><td>€ 243</td></tr> </table>	2019	€ 33	2020	€ 178	2021	€ 316	2022	€ 243
2019	€ 33								
2020	€ 178								
2021	€ 316								
2022	€ 243								
Incidentele weerstandscapaciteit (* € 1.000)	Het vrij aanwendbare deel van de reservepositie beschouwen we als de incidentele weerstandscapaciteit. Dit zijn concreet de: - de vrij aanwendbare reserves en - de post onvoorzien <u>Stand van zaken</u> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2019: <table> <tr> <td>- vrij aanwendbare reserves</td><td>€ 33.087</td></tr> <tr> <td>- post Onvoorzien</td><td>€ 166</td></tr> </table>	- vrij aanwendbare reserves	€ 33.087	- post Onvoorzien	€ 166				
- vrij aanwendbare reserves	€ 33.087								
- post Onvoorzien	€ 166								

Structurele weerstandscapaciteit	De structurele weerstandscapaciteit is de onbenutte belastingcapaciteit. Voorgeschreven is dat de gemeentelijke tarieven, leges en heffingen voor maximaal 100% kostendekkend zijn. In Hengelo is dat ook het uitgangspunt voor de belangrijkste tarieven. Tenzij een risico zich manifesteert in deze tarieftaken, biedt dit geen ruimte aan structurele weerstandscapaciteit. Wanneer een structureel risico optreedt, is het niet altijd mogelijk de financiële impact op korte termijn in de begroting op te vangen. In dat geval kan een gemeente onder zeer strikte voorwaarden een beroep doen op extra financiering van het Rijk (artikel 12 Gemeentewet). Eén van de voorwaarden is dat de gemeente de belastingcapaciteit ten volle benut. Dat kan uiteraard niet oneindig. Daarom is door het Rijk een norm gesteld tot welk niveau het nog aanvaardbaar is lokale belastingen te verhogen, de zogenaamde artikel 12 norm. Elke gemeente mag de ozb-tarieven overigens zo hoog maken als zij wil. Maar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft met het Rijk een afspraak gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Dit heet de <i>macronorm</i>. Het verschil tussen de werkelijke hoogte van de lokale belastingen en de aanvaardbare hoogte van de artikel 12 norm noemen we de <i>onbenutte belastingcapaciteit</i> en betreft de <i>structurele weerstandscapaciteit</i>. <u>Stand van zaken</u> De gemiddelde woonlasten in de gemeente Hengelo bedragen in 2019 €713. Het landelijk gemiddelde is € 738. Voor 2019 is de benutte belastingcapaciteit dus 96,6% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 3,4%, zijnde € 25 vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, circa 38.700, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 967.500.
Benodigde weerstandscapaciteit (* € 1.000)	Het benodigde weerstandsvermogen bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's. Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's. We streven ernaar dat de hoogte van de algemene reserve 50% van het benodigde weerstandsvermogen is. <u>Stand van zaken</u> Volgens de Monte Carlo-analyse is de benodigde weerstandscapaciteit € 21.141.

Weerstands- vermogen (* € 1.000)	De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. De weerstandscapaciteit (weerstandsratio) berekenen we als volgt: Beschikbare weerstandscapaciteit ----- = Ratio weerstandsvermogen Benodigde weerstandscapaciteit Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals in de tabel hieronder weergegeven. <u>Stand van zaken</u> De beschikbare weerstandscapaciteit voor 2019 is € 34.220 De benodigde weerstandscapaciteit is € 21.141 De ratio die hieruit volgt is dan 1,6 en is daarmee ruim voldoende.
--	---

Waarderings- categorie	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < X < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < X < 1,4	Voldoende
D	0,8 < X < 1,0	Matig
E	0,6 < X < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

6.2.4 Overzicht van de belangrijkste risico's

In onderstaand overzicht geven we de belangrijkste risico's voor de gemeente Hengelo weer.

Thema/project	Risicogebeurtenis	Mogelijk Gevolg
Organisatie-risico – Juridisch	Ten gevolge van een rechterlijke uitspraak is de Parkeergarage BP Hofstedestraat niet langer aangemerkt als een Dienst Algemeen Economisch Belang (DAEB).	De boekwaarde van de activa moet worden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer en gegeven de exploitatie verliezen is die waarde nihil.
Sociaal Domein	De lobby om compensatie te krijgen van het Rijk voor de tekorten in het sociaal domein heeft geen effect.	De begrote compensatie van € 2 miljoen wordt niet gerealiseerd, waardoor aanvullende maatregelen moeten worden genomen.
	De bezuinigingen die vanuit het inkooptraject zijn voorzien leveren niet het beoogde resultaat en de doelstelling wordt niet gerealiseerd.	Er moeten aanvullende maatregelen worden genomen.
Grondexploitatie	De in de grondexploitaties gehanteerde uitgangspunten (uitgiftetempo, grondprijzen, rente en inflatie) vallen in de praktijk negatiever uit dan begroot en de gevolgen daarvan kunnen financieel niet binnen de grondexploitaties worden opgevangen.	Extra verliesvoorziening voor grondexploitaties vormen.
	De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking.	Projecten moeten worden afgewaardeerd en er is minder flexibiliteit.
Renovatie Stadhuis/Nieuwbouw Stads Kantoor	Vertraagde start van de bouw en uitlopende werkzaamheden in verband met voornamelijk aanvullende asbestsanering stadhuis en andere vloeroplossing stads Kantoor.	Vertraagde oplevering van stads Kantoor en stadhuis.
	De kans dat de geraamde kosten in post onvoorzien worden overschreden, met name vanwege het vele en deels onvoorziene achterstallig onderhoud in het stadhuis.	Onvoorziene kosten voor meerwerk.

Door nieuwe inzichten in de financiële situatie en de ontwikkelingen ten aanzien van het inkooptraject is er binnen het Sociaal Domein een verschuiving te zien in de grootste risico's. Risico's zoals onvoorziene kosten door de transitie en onverwachte bezuinigingen bij Jeugdzorg en WMO zijn komen te vervallen, omdat dit feiten zijn geworden en om die reden opgenomen zijn in de begroting. Daarentegen zijn er nieuwe risico's toegevoegd, zoals de lobby om compensatie te ontvangen en het niet behalen van de beoogde resultaten met het inkooptraject.

Ten aanzien van Grondexploitaties zijn geen grote wijzigingen geconstateerd. De gehanteerde uitgangspunten en de huidige marktontwikkelingen geven geen aanleiding tot een wijziging van het risicoprofiel.

Het risico van de Parkeergarage BP Hofstedestraat is ongewijzigd gebleven. Er zijn geen ontwikkelingen die tot een ander risicoprofiel leiden.

De lopende grote projecten laten wel een ander risicobeeld zien. Doordat de projecten verder gevorderd zijn, is er steeds meer grip op onverwachte gebeurtenissen. Dit is duidelijk terug te zien bij het project Warmtenet en ook bij de renovatie van het stadhuis en de nieuwbouw van het stadskantoor. De nasleep van de vertraagde start van de bouw en de andere vloeroplossing hebben nog een onzekerheidsfactor, waardoor deze nog steeds als risico zijn opgenomen.

6.2.5 Kengetallen

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
netto schuldquote	206,51%	239,60%	224,81%	203,80%	173,60%	171,71%
netto schuldquote gecorrigeerd	71,21%	99,76%	95,19%	87,63%	75,18%	75,34%

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen de vaste en vlottende financiering en de totale baten vóór reservemutaties en probeert daarmee een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. Het tweede kengetal doet hetzelfde, maar dan gecorrigeerd voor de door de gemeente aan derden (woningbouw en instellingen) doorverstrekte leningen. Voor 2018 is een stijging van beide kengetallen zichtbaar. Dit wordt aan de ene kant verklaard door de toegenomen financieringsbehoefte o.a. door de bouw van het stadskantoor. Daarnaast ontstaat een verschil tussen werkelijkheid (2017) en raming (2018 t/m 2022). In de begroting is sprake van een maximale financieringsbehoefte, terwijl het investeringstempo – en daarmee de financieringsbehoefte – altijd lager ligt dan geraamd. Vanaf 2018 laten beide kengetallen een daling zien. In de geprognosticeerde balans is een duidelijke daling zichtbaar van de saldi van zowel uitgegeven (nieuwe leningen worden niet meer verstrekt aan woningbouwcorporaties of andere maatschappelijke instellingen) als van de opgenomen geldleningen. Met de netto schuldquote staat Hengelo nog steeds nummer één op de ranglijst van alle gemeenten. Met de gecorrigeerde netto schuldquote staat Hengelo in de middenmoot.

2. Solvabiliteitsratio

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
solvabiliteitsratio	5,58%	5,06%	4,93%	5,38%	6,47%	7,35%

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. De hoogte wordt negatief beïnvloed door de financiering van de woningbouw. Indien deze buiten beschouwing wordt gelaten loopt deze ratio op tot bijna 14%. Het al in 2013 ingezette beleid op versterking van de algemene reserve leidt tot een structurele verbetering van de solvabiliteitspositie.

3. Grondexploitatie

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
grondexploitatie	29,13%	30,98%	26,09%	19,95%	10,75%	11,74%

Het kengetal grondexploitatie geeft aan de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Het is de vraag of dit kengetal veel inzicht geeft in de risico's van grondexploitatie. De jaarlijkse herzieningen en de paragraaf grondbeleid zijn daarvoor betere instrumenten.

4. Structurele exploitatieruimte

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
structurele exploitatieruimte	-3,50%	2,80%	0,06%	0,10%	0,80%	1,10%

Dit kengetal laat zien dat de begroting in meerjarig opzicht in structurele zin sluitend is.

In hoofdstuk 4 is het begrotingssaldo gepresenteerd als het verschil tussen de totale lasten en de totale baten. Hierbij is echter geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele lasten en baten. De incidentele lasten en baten zijn in bijlage 8.4 weergegeven. In deze bijlage is te zien dat de incidentele lasten hoger zijn dan de incidentele baten, hetgeen een gunstig effect heeft op het structurele begrotingssaldo. Het structurele begrotingssaldo ziet er als volgt uit:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Begrotingssaldo 2019-2022 (paragraaf 4.2)	33	178	316	243
Incidentele lasten en baten (zie bijlage 8.4)	142	199	2.099	2.786
Structureel begrotingssaldo 2019-2022	175	377	2.415	3.029

5. Belastingcapaciteit

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
belastingcapaciteit	99,03%	97,23%	96,64%	97,14%	97,61%	98,07%

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk vergeleken met het landelijk gemiddelde. Voor de landelijke gemiddelden voor 2019 en verder is uitgegaan van een structurele verhoging van 1%. Voor de begrotingsjaren geldt dat de verwachte lokale lastendruk licht onder het landelijk gemiddelde ligt.

Voor een (beter) inzicht in de hoogte van de lokale lastendruk wordt verwezen naar de paragraaf 6.1 Lokale heffingen.

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

ACTIVA (bedragen x € 1.000)				
	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
VASTE ACTIVA				
(Im)Materiële vaste activa	279.086	274.973	269.971	265.211
Financiële vaste activa	387.860	348.918	300.507	283.358
Totaal vaste activa	666.946	623.891	570.478	548.569
VLOTTENDE ACTIVA				
Bouwgrondexploitatie	75.675	57.958	31.630	33.215
Overige vlottende activa	-	-	-	-
Totaal vlottende activa	75.675	57.958	31.630	33.215
Totaal generaal	742.621	681.849	602.108	581.784

PASSIVA (bedragen x € 1.000)				
	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
VASTE PASSIVA				
Algemene reserves (incl grex)	12.873	12.826	15.817	19.682
Bestemmingsreserves	23.762	23.852	23.162	23.053
Gerealiseerde resultaat	-	-	-	-
Eigen vermogen:	36.635	36.678	38.979	42.735
Voorzieningen	43.064	42.711	42.526	43.503
Vaste schulden met looptijd > 1 jaar	574.551	517.585	447.655	428.895
Totaal vaste passiva	617.615	560.296	490.181	472.398
VLOTTENDE PASSIVA				
Theoretische financieringsbehoefte	88.371	84.875	72.948	66.651
Overige vlottende passiva	-	-	-	-
Totaal vlottende passiva	88.371	84.875	72.948	66.651
Totaal generaal	742.621	681.849	602.108	581.784

In de geprognosticeerde balans wordt de meerjarige ontwikkeling van de belangrijkste balansposten zichtbaar. Het gaat daarbij enerzijds om de vaste activa, zoals investeringen in gebouwen, bedrijfsmiddelen enz., de geldleningen aan derden en de netto waarde van de grondcomplexen (boekwaarde minus voorzieningen), anderzijds om de vaste passiva, zoals reserves, voorzieningen en opgenomen geldleningen.

In de (im)materiele vaste activa zijn vervangingsinvesteringen en bekende investeringen nieuw beleid begrepen. Bij de berekening van de boekwaarde worden de vastgestelde afschrijvingstermijnen in acht genomen. Er is sprake van en lichte daling van het investeringsniveau.

De financiële vaste activa omvatten alle uitgegeven leningen aan woningbouwcorporaties, andere maatschappelijke instellingen en ambtenarenhypotheken. Nieuwe geldleningen voor de woningbouw worden alleen nog door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw verstrekt. Hypothecaire geldleningen aan medewerkers mogen wettelijk niet meer worden uitgegeven. De beleidslijn t.a.v. geldleningen aan maatschappelijke instellingen is dat deze in principe niet meer worden verstrekt.

De dalende lijn van de restant schuld van verstrekte leningen is dan ook duidelijk zichtbaar. Niettemin zijn er – naar huidig – inzicht nog lopende leningen tot 2060.

De ontwikkeling van het eigen vermogen, het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves, is de optelsom van de verwachte mutaties dotaties en onttrekkingen in de meerjarenramingen. De groei in de saldi van de algemene reserves (algemene reserve en algemene reserve bouwgrondexploitatie) is een gevolg van de vastgestelde dotaties en onttrekkingen. De bestemmingsreserves geven een constant beeld te zien.

De voorzieningen zijn gebaseerd op de voorgenomen stortingen en onttrekkingen.

Anders dan bij een "normale" balans is niet het eigen vermogen de sluitpost, maar de behoefte aan financiering van de activa. Hiermee is geen indicatie gegeven over de wijze van financiering (kort of lang). De (theoretische) financieringsbehoefte ziet er redelijk stabiel uit voor de komende jaren.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Een groot deel van het gemeentelijk vermogen is geïnvesteerd in kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente, onder andere op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen en om veiligheid te waarborgen.

Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van onze kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

6.3.1 Wegen

Volumes

Cementbeton	132.838	m2
Dicht asfaltbeton	1.922.918	m2
Elementen	2.690.340	m2
Halfverharding	168.391	m2
Totaal	4.914.487	m2

Waaronder:		
fietspad	332.992	m2
rijbaan	2.768.919	m2
voetpad	1.240.698	m2

Onderhoudssystematiek

De gemeente Hengelo hanteert voor het beheer en onderhoud van wegen het kwaliteitsniveau zoals deze omschreven zijn in de landelijke richtlijnen van het CROW.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Hengelo streeft er naar om de richtlijnen van het CROW te handhaven.

Relevante veranderingen t.o.v. vorig jaar

Er zijn geen relevante veranderingen ten opzichte van vorig jaar.

Relevante beleidsnota's

- De wegennota 2003
- Het gemeentelijk verkeer- en vervoersplan 2003

Grote projecten en ontwikkelingen

- Dalmeden en Medaillon; de komende jaren blijft de gemeente Hengelo inzetten op gebiedsontwikkelingen. Er moeten nog delen openbare ruimte aangelegd worden in Medaillon en Dalmeden. Het areaal wegen en trottoirs neemt hierdoor verder toe.
- Kuipersdijk: het wegprofiel wordt aangepast en de oversteek van de F35 gerealiseerd
- Vervangen riolering en herinrichting Deldenerstraat tot Oldenzaalsestraat
- Herinrichten Mitchamplein met inpassing F35
- Herinrichting Centrum, Burgemeester Janssenplein, Langestraat, Willemstraat
- Klimaat-robust inrichten deel Enschedesestraat en Lange Wemen
- Oplossen (grond)wateroverlast Adamsweg
- Herinrichten Marskant met inbreiding woningbouw
- Aanleg delen van de Veldbeek en de Balktsbeek
- Inrichting Industrieplein
- Vervanging openbare verlichting Wethouder Kampstraat en Nijverheid

Huidige staat van onderhoud

Uit inspecties en de evaluatie over het onderhoud van de openbare ruimte was sprake van enige achterstand op het gebied van verharding en verlichting. Deze wordt onder andere veroorzaakt doordat in de jaren '70 en '80 veel infrastructurele voorzieningen zijn aangelegd, welke nu toe zijn aan vervanging. De afgelopen jaren zijn de budgetten verlaagd door bezuinigingen, maar inmiddels zijn de kosten voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden verhoogd. De budgetten zijn wel toereikend om de staat van onze wegen aan de landelijke CROW richtlijnen te laten voldoen. De veiligheid zal gewaarborgd blijven.

Kort cyclisch onderhoud wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. Hierbij worden meldingen verholpen en kleine reparaties aan straatwerk uitgevoerd. Het grote onderhoud aan de wegen, trottoirs en andere verhardingen wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door aannemers in opdracht van de gemeente. Opdrachten worden verstrekt als er niet meer voldaan wordt aan de landelijke richtlijnen voor wegen of wanneer er schades geconstateerd zijn waarbij onderhoud vereist is. Zo blijft de veiligheid gewaarborgd. Wel is het nodig kritisch te blijven nadenken over het gewenste beheerniveau.

Financiën

De budgetten zijn voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. De budgetten waren niet voldoende om alle onderhoudsmaatregelen en vervangingen uit te kunnen voeren. Ook wegen die wel voldoen aan de gestelde normen hebben onderhoud nodig. Dit wordt nu uitgesteld. Wanneer wegen onder het gestelde onderhoudsniveau dreigen te komen, krijgen deze een hogere prioriteit en worden deze eerder aangepakt.

Er wordt voor het onderhoud van de wegen niet jaarlijks gereserveerd. Er wordt wel gereserveerd als er vanuit onderhoud geld aan projecten moet worden bijgedragen en als er gecombineerde onderhoudsactiviteiten plaatsvinden. Als er achterstallig onderhoud is waar geen budget voor is, wordt

hiervan melding gemaakt aan de raad en wordt om extra budget gevraagd. Daarnaast zijn de ramingen t.b.v. de verkeersregelininstallaties geactualiseerd.

De budgetten zijn:

Wegen, Verkeer en Vervoer	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	668.466	668.466	668.466	668.466
Kapitaallasten	827.317	877.712	911.195	934.380
Exploitatielasten	5.691.940	5.696.156	5.754.657	5.754.657
Totaal	7.187.723	7.242.334	7.334.318	7.357.503

6.3.2 Groen

Volumes

Bomen	34.965	st
Cultuurlijke beplanting	244.368	m2
Natuurlijke beplanting	751.508	m2
Gras	3.842.119	m2

Relevant beleid

Onderhoudssystematiek

Het onderhoud van het groen wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. In de beheercatalogus 2007 is aangegeven hoe het groen beheerd moet worden. Er is bijvoorbeeld vermeld hoe lang het gras mag zijn, hoeveel onkruid aanwezig mag zijn, hoeveel overhang er mag zijn. Ook zijn hierin zaken vermeld zoals minimale vlakheid, minimale bedekking etc. De beheercatalogus maakt onderscheid in niveau "Hoog", niveau "Basis" en niveau "Laag". Bedrijventerreinen worden beheerd op niveau "Laag". Het centrum en de wijkwinkelcentra worden beheerd op niveau "Hoog". De rest van Hengelo wordt beheerd op niveau "Basis".

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Bij projecten als reconstructies of rioolvervangingen houden we rekening met het toekomstige en duurzame beheer van de openbare ruimte. Hengelo moet en kan groener, niet alleen de binnenstad, maar ook andere wijken. Groene buffers zijn belangrijk voor de stad en klimaatadaptatie. Wij zetten in op een zichtbare vergroening.

Een ander belangrijk onderdeel bij het aantrekkelijk maken van de binnenstad is het toevoegen van groen en water waar dat mogelijk is. Wij werken met en stimuleren innovatieve manieren om te vergroenen. Denk aan verticaal groen en de zogenaamde 'living pavements'. Living Pavement is een open tegelsysteem dat ruimte geeft aan (spontane) vegetatie in de openbare ruimte. Living Pavement

legt verbanden tussen actuele thema's als regenwateroverlast, het hitte-eiland-effect en fijnstof en de groeiende behoefte van de stedeling aan meer contact met groen in de directe leefomgeving.

Inzichten op gebied van spelen veranderen. Er is sprake van een verschuiving naar meer natuurlijk spelen en een grotere nadruk op ontmoeting. Er is meer aandacht voor informele speelruimte. In de jaren die achter ons liggen heeft de gemeente te maken gehad met forse bezuinigingen, ook op het speelbudget. Met het overblijvende budget zou de gemeente bijna de helft van het aantal speelplekken op den duur niet meer kunnen onderhouden. De gemeenteraad vond dit te ver gaan en heeft daarom extra geld beschikbaar gesteld, zodat toch nog 80% van het aantal ingerichte speelplekken in Hengelo voor de toekomst behouden kan blijven. Om dit te bereiken wordt ingezet op een verbetering van de kwaliteit van de overblijvende speelplekken, zodat de onderhoudskosten omlaag kunnen en de voorzieningen langer mee kunnen. Er moeten speelplekken verdwijnen en sommige speelplekken zullen worden samengevoegd. Het proces van opheffen en/of samenvoegen vindt plaats in een periode van vier jaar. De voorstellen hiervoor zijn gemaakt in overleg met de bewonersorganisaties en bewoners (het project 'participatie duurzaam spelen'). Het overzicht van op te heffen en samen te voegen speelplekken is op 26 september 2017 door het college vastgesteld, samen met een Meerjarenplan voor de uitvoering in vier jaar. De ingerichte speelplekken die kunnen blijven (80% in aantal) worden, op het moment dat ze aan het einde van hun levensduur zijn en aan vervanging toe zijn, duurzaam heringericht. De locaties van speelplekken die worden opgeheven blijven bespeelbaar. De bankjes blijven staan. Als de speelplek in het gras lag, blijft het gras; lag hij op een plein, dan blijft het plein. Er worden geen andere zaken op de vrijgekomen locaties geplaatst.

Relevante beleidsnota's

- Beheercatalogus 2007
- Bomenverordening 2018
- Groenplan Hengelo 2015
- Bomenbeheerplan 2010
- Nota snippergroen 2015
- Kadernota Spelen 2016

Grote projecten en ontwikkelingen

Uitbreidingslocaties

De komende jaren wordt er steeds meer openbare ruimte aangelegd in de uitbreidingsgebieden Dalmeden, Medaillon en 't Rot. Als gevolg hiervan neemt ook het areaal openbare ruimte en daarmee het groenareaal toe.

Reconstructies

De bomen in de Troelstrastraat zijn in een zeer slechte conditie en moeten worden vervangen. Hiervoor zijn middelen in de begroting 'gereserveerd.'

Nieuwe infrastructuur & openbare ruimte

De realisatie van de kruising Breemarsweg met de Laan Hart van Zuid start eind 2018. Het zuidelijke deel, inclusief de brug over het Twentekanaal, zal in 2019 in gebruik worden genomen.

Financiën

De budgetten zijn voldoende voor het regulier onderhoud om de vastgestelde onderhoudsniveaus te behouden. Er wordt jaarlijks niet voor groot onderhoud gereserveerd. Wanneer er onvoldoende budget beschikbaar is voor groot onderhoud, wordt hiervoor aan de raad een krediet gevraagd. Ook wordt gekeken of een combinatie kan worden gevonden met projecten en andere onderhoudswerkzaamheden die plaatsvinden, zoals rioleringswerkzaamheden en herstraten. De budgetten zijn:

Groen en Spelen	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	515.754	515.754	515.754	515.754
Kapitaallasten	91.241	105.134	116.534	127.742
Exploitatielasten	4.959.819	4.931.967	4.929.711	4.929.711
Totaal	5.566.814	5.552.855	5.561.999	5.573.207

6.3.3 Water en riolering

Volumes

Vrijverval riool	610.000	m1
Mechanisch riool	89.591	m1
Kolken	33.913	st.
Drukriool- en rioolgemalen	362	st.
Drainage	221.001	m1

Onderhoudssystematiek

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft maatwerk.

De gevolgen van de klimaatveranderingen maken steden minder leefbaar. Hitte, luchtkwaliteit, wateroverlast en stormen stellen ons voor nieuwe opgaven. We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende financiering nodig.

Relevante beleidsnota's

- Gemeentelijk Grondwaterplan (vastgesteld in 2013);
- Gemeentelijk Waterplan (vastgesteld in 2006).
- Nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022

Grote projecten en ontwikkelingen

- Klimaat-robust inrichten deel Enschedesestraat en Lange Wemen
- Inrichten tijdelijke waterberging in de openbare ruimte
- Oplossen (grond)wateroverlast Adamsweg
- Riolvervanging Deurningerstraat, rotonde tot Oldenzaalsestraat
- Rioolaanpassingen Deldenerstraat.
- Aanleg delen van de Veldbeek en de Balktsbeek
- Nader onderzoek in de grondwateraandachtsgebieden met mogelijke aanleg van drainage

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten en het Waterschap. Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP. Op basis van het GRP 2018-2022 zijn de budgetten voldoende. Hoewel het beheer meer risicogestuurd plaats vindt is de verwachting dat dit voldoende is om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland dan kan dit vaak worden opgelost door een geplande vervanging wat naar achteren te schuiven.

Riolering	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	318.330	318.330	318.330	318.330
Mutatie voorzieningen	1.646.743	1.956.713	2.194.664	2.463.108
Kapitaallasten	1.785.372	1.809.862	1.897.966	1.977.391
Overige exploitatielasten	4.360.793	4.388.615	4.422.331	4.445.457
Belastingen op producenten en huishoudens	-9.270.308	-9.632.590	-9.992.361	-10.363.356

Waterlopen	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	28.944	28.944	28.944	28.944
Kapitaallasten	8.755	8.645	8.533	8.423
Exploitatielasten	40.027	37.719	37.655	37.655
Totaal	77.726	75.308	75.132	75.022

6.3.4 Gebouwen

Volumes

Gebouwen	
Wettelijke taak (onderwijs)	83 gebouwen
Gemeentelijk beleid (kunst & cultuur, sport, welzijn, parkeren, kinderboerderij)	59 gebouwen
Huisvesting eigen organisatie en Gildebor	11 gebouwen
Herontwikkeling (grondexploitaties)	10 gebouwen
Afstoten (heroverweging eigendom, verkoop of sloop)	19 gebouwen

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 182 gebouwen (één gebouw kan uit meerdere adressen bestaan). Deze zijn voor € 524,8 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). Het gemeentelijk bezit aan objecten bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de onderhoudskosten voor de gebouwen onderdeel van verschillende beleidsprogramma's.

Beheer

Het Vastgoedbedrijf beheert de gemeentelijke vastgoedobjecten. Met 'de gemeentelijke vastgoedobjecten' worden alle verhuurbare objecten bedoeld die in gemeentelijk bezit zijn. De gemeente bezit dit vastgoed als middel om beleidsdoelstellingen te halen. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Gemeentelijke gebouwen die nog niet door het Vastgoedbedrijf worden beheerd zijn: stadion Veldwijk, het Twentebad en het stadhuis. Dit in verband met de geplande renovaties. Deze gebouwen zullen in een later stadium overgaan naar het Vastgoedbedrijf.

Schoolgebouwen en gebouwen in grondexploitaties worden ook niet beheerd door het Vastgoedbedrijf. Schoolgebouwen zijn juridisch eigendom van de schoolbesturen. Pas op het moment dat een school leeg komt te staan komt het volledige eigendom en beheer bij het Vastgoedbedrijf te liggen. Indien deze gebouwen niet nodig zijn voor beleidsdoelstellingen worden ze door het Vastgoedbedrijf verkocht. Gebouwen die in een grondexploitatie zijn aangekocht voor de ontwikkeling van een locatie blijven in principe in de grondexploitatie verantwoord.

Onderhoudssystematiek

In opdracht van het Vastgoedbedrijf is voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de gebouwen die op korte termijn worden afgestoten) het onderhoudsniveau inzichtelijk gemaakt conform de NEN 2767-systematiek (conditiemeting van gebouwen en installaties door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode). Deze informatie is in een meerjarige onderhoudsplanning gezet. Deze onderhoudsplanning bestrijkt een periode van 40 jaar die elk jaar, ten aanzien van de tijdstippen van onderhoud, wordt geactualiseerd. De gebouwen worden onderhouden conform de onderhoudsplanning.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Een groot deel van het gemeentelijk vastgoed is geïnspecteerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's en de werkelijke oppervlakte van de objecten. Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Eén keer per 4 jaar worden de condities van de panden opnieuw vastgesteld om te controleren of ze voldoen aan het minimale conditieniveau 3.

Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord wordt niets vermeld over het onderhoudsniveau. Tevens zijn er door de raad of het college geen richtlijnen vastgesteld met betrekking tot het onderhoudsniveau.

Relevante beleidsnota's

- Businessplan oprichting Vastgoedbedrijf 2012

Grote projecten en ontwikkelingen

- Naar verwachting zal in de loop van 2018 het gebouw aan de Beursstraat 44 worden aangekocht van Stichting Schouwburg Hengelo. Op dit moment worden de koop- en huurovereenkomst uitgewerkt alsmede de daarmee samenhangende subsidie. Vooruitlopend op de aankoop is structureel € 416.000 extra gereserveerd voor onderhoud in de Kadernota 2018-2021.
- De gebouwen aan de Bataafse Kamp 6-7, Paul Krugerstraat 49 en Bandoengstraat 7 komen vanuit onderwijs over naar het Vastgoedbedrijf. De gebouwen aan de Bataafse Kamp 6-7 en de Paul Krugerstraat worden verkocht. Het gebouw aan de Bandoengstraat 7 zijn wij voornemens om te slopen. Voor deze 3 gebouwen is daarom geen onderhoudsbudget begroot.

Huidige staat van onderhoud

Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Alle onderhoudsniveaus en de daar bijbehorende budgetten zijn hiermee in beeld. Voor de objecten die op korte termijn in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn er geen onderhoudsinspecties uitgevoerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

De getroffen onderhoudsvoorzieningen en de bestemmingsreserve zijn toereikend om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen.

De budgetten zijn:

	2019	2020	2021	2022
Regulier onderhoud	1.029.701	1.165.171	1.165.171	1.165.171
Groot onderhoud	959.348	1.308.006	1.448.576	423.033
Totaal	1.989.049	2.473.177	2.613.747	1.588.204

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen. Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen (met uitzondering van noodlokalen en leegstaande schoolgebouwen) en de gebouwen die in de grondexploitaties zitten, worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Het onderhoud van de objecten in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt. Voor de onderwijsgebouwen krijgen de schoolbesturen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor het onderhoud. Indien er voor gebouwen geen voorziening of reserve aanwezig is en er dient (groot) onderhoud uitgevoerd te worden, dient hiervoor bij de raad een krediet aangevraagd te worden. Dit geldt ook indien er bij een gebouw achterstallig onderhoud wordt geconstateerd.

6.4 Grondbeleid

Visie gemeentelijk grondbeleid

De gemeenteraad heeft de nieuwe nota grondbeleid 2017-2021 op 19 december 2017 vastgesteld.

De gemeente Hengelo wil met haar grondbeleid een bijdrage leveren aan de invulling van haar ambities op het terrein van o.a. volkshuisvesting en economie.

Het grondbeleid is ondersteunend aan programma 3 economie. Het gaat dan met name over de ontwikkeling van de volgende bedrijventerreinen: Westermaat De Veldkamp, Westermaat Campus, Oosterveld en de Kanaalzone in Hart van Zuid. De doelstelling is om 5 hectare bedrijventerrein per jaar te verkopen.

Het grondbeleid is ondersteunend aan het programma Volkshuisvesting. Het doel is om het tempo van realisatie van woningbouw te versnellen. In dat kader wordt in 2018 de gronden aan de Marskant verworven en wordt de grondexploitatie aangeboden aan de gemeenteraad zodat in 2019 begonnen kan worden met de realisatie.

Uiteraard zijn er ook raakvlakken met andere programma's, zoals:

- Verkeer (Laan Hart van Zuid, aanleg van wegen en parkeerterreinen in projecten).
- Sport, cultuur en recreatie (aanleg van openbaar groen in projecten).
- Volksgezondheid en milieu (rioleringen in de grondexploitaties).

Afhankelijk van de grondvoorraad zal een actief grondbeleid voor nieuwe projecten situationeel worden toegepast. De gemeente opereert behoedzaam en meer faciliterend. In dat opzicht wordt het huidige beleid uit de periode 2012 – 2017 voortgezet. Maar maatschappelijk kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Waar nodig pakt het grondbedrijf dan een actievere rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Ten opzichte van de vorige nota grondbeleid 2012 – 2017 hebben zich de volgende wijzigingen voorgedaan:

De regelgeving voor actief grondbeleid is belangrijk aangescherpt:

1. De Ladder voor duurzame verstedelijking (onderdeel Besluit ruimtelijke ordening): "De Ladder" beoogt vraag en aanbod van woningbouwlocaties en bedrijventerreinen beter in balans te brengen. Dit vindt op gemeentelijk niveau zijn vertaling in:
 - i. De Woonvisie;
 - ii. De Herprogrammering bedrijventerreinen.
 - b. Vennootschapsbelasting (Vpb-plicht) voor gemeenten: De Vpb-plicht beoogt het structureel maken van winst op het grondbedrijf minder aantrekkelijk te maken;
 - c. Het Besluit begroting en verantwoording (BBV): Het BBV is sterk gewijzigd met het doel risico's te beperken. De gemeente laat haar grondexploitaties aansluiten bij deze nieuwe regels.
2. De strenge regelgeving en de reeds gedane investeringen hebben als consequentie dat het grondbedrijf voorzichtig opereert en niet snel zal overgaan tot investeringen. Maar vanuit

maatschappelijk perspectief kan het juist wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Daar waar gewenst pakt het grondbedrijf dan een actievere rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad en kiest voor meer sturing door middel van actief grondbeleid. Het kan daarbij gaan om belangrijke locaties die niet door marktpartijen worden ontwikkeld en gerealiseerd, maar ook is heel goed mogelijk dat de gemeente uit strategische overwegingen gronden verwerft die wel goed in de markt liggen;

3. In anterieure overeenkomsten worden in het kader van het kostenverhaal de ambtelijke uurtarieven gehanteerd conform de ministeriële regeling inzake plankosten;
4. In anterieure overeenkomsten worden bepalingen opgenomen waarbinnen het project moet zijn gerealiseerd. Zo niet, dan kan de nieuwe bestemming zonder schadevergoeding worden ingetrokken. Dit is een uitvloeisel van de Ladder voor duurzame verstedelijking.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is voor de grondexploitaties enorm gewijzigd. De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties in de begroting aansluiten bij de nieuwe regelgeving. Indien er een looptijd wordt gehanteerd die langer dan 10 jaar is, moet dit apart inzichtelijk worden gemaakt. In de grondexploitaties wordt daarom geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel. De volgende vier gemeentelijk grondexploitaties hebben een looptijd langer dan 10 jaar:

- We zijn in 2009 een realisatie overeenkomst aangegaan met de woningcorporatie Welbions over Veldwijk Noord. Er zijn vertragingen in de uitvoering ontstaan, waardoor het de verwachting is dat de uitvoering van de overeenkomst pas in 2030 gerealiseerd is. We zijn met Welbions in gesprek om het project te verkleinen naar alleen het middendeel van Veldwijk Noord;
- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- Hart van Zuid is opgedeeld in diverse deelprojecten. De meeste grondexploitaties vallen ruim binnen de tienjaarstermijn. Uitzonderingen hierop vormt het WTC Businessdistrict waarin de laatste opbrengsten geraamd zijn in 2034. Het WTC Businessdistrict is een compacte kantorenlocatie waarvoor de lange looptijd op zich een risico beperkende maatregel is.
- In de grondexploitatie van het Oosterveld gaan we uit van een uitgiftetermijn van 11 jaar. Daarmee wijkt deze grondexploitatie heel licht af van de gestelde tienjaarstermijn en is er geen reden om de termijn aan te passen.

Planresultaten grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herzieningen vastgesteld door uw gemeenteraad. De laatste herzieningen per 1-1-2018 zijn vastgesteld in juli 2018. Deze herzieningen zijn de basis voor deze begroting.

De gemeenteraad heeft de parameters begin 2018 al vastgesteld en bij de vaststelling van de parameters is al rekening gehouden met het gewijzigde BBV. Voorgesteld wordt om de overige parameters (dus niet de rente) te handhaven zoals deze destijds zijn vastgesteld. Dat leidt tot de volgende parameters:

Omschrijving	2019	2020	2021	2022 t/m 2027	2027 ev.
Kostenindexering	3%	3%	2%	2%	2%
Rente	2%	2%	2%	2%	2%
Opbrengstenindex bedrijven	0%	0%	1%	2%	0%
Opbrengstenindex woningbouw	3%	3%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex kantoren	0%	0%	1%	2%	0%
Opbrengsten overig	0%	0%	1%	2%	0%

Hieronder staan de resultaten per grondexploitatie:

Omschrijving	Boekwaarde	Eindwaarde	Voorziening	Einde
	31-12-2017	jaarrekening	2017	looptijd
		2017		grex
Verliesgevend				
<u>Woningbouw</u>				
104 Lange Wemen grondexploitatie	-227.350	-513.017	483.427	2020
006 't Rot	8.047.145	-4.005.580	3.418.724	2025
027 M kwadraat	0	-0	1.442.255	2021
036 Kristenbos	0	-92.871	79.265	2025
101 Broek Noord	9.461.879	-4.252.300	3.701.883	2024
102 Broek Oost	3.557.324	-738.875	643.235	2024
<u>HART VAN ZUID</u>				
701 Lansinkveld Noord	10.280.566	-5.671.245	5.035.903	2023
702 Langelier Erve	3.881.030	-2.707.038	2.310.431	2025
703 hoofdinfrastructuur	232.438	-3.901.562	3.533.765	2022
704 EMGA	4.154.918	-4.922.555	4.371.088	2023
711 fase 2a Industrieplein e.o.	6.909.276	-6.891.797	4.921.863	2034
712 Vereenigingsgebouw	165.295	916.317	-751.699	2027
713 Noordelijke laan HvZ	-2.533.102	491.487	-403.190	2027
714 Woonstad Noord	2.388.978	859.263	-704.895	2027
715 Zuidelijke laan HvZ	295.394	-4.422.898	3.628.317	2027
716 Kanaalzone	1.631.030	555.312	-483.432	2024
790 Verspreide gronden	1.943.112	-1.965.419	1.780.141	2022
<u>Bedrijventerrein</u>				
016 Gezondheidspark	16.024.733	-6.085.906	5.194.262	2025
035 't Oosterveld	17.509.835	-4.152.183	3.339.447	2028
096 Campus	17.492.336	-8.480.908	7.096.444	2022
<u>Exploitaties buiten gemeentelijke administratie</u>				
De Veldkamp	51.882.099	-28.104.650	16.038.680	2027
BBV De veldkamp			1.957.370	2027
Businesspark XL	93.150.030	-35.758.871	5.758.489	2035
Subtotaal verliesgevend	246.246.965	-119.845.297	72.391.772	
Winstgevend				
			Contante Waarde	
<u>Woningbouw</u>				
007 VMBO	-533.331	7.391	7.246	2018
044 Veldwijk Noord	-2.901.413	374.625	289.597	2030
052 Dalmeden	40.031.211	14.535.807	11.016.325	2031
054 Medaillon	-20.453	164.750	155.247	2020
069 Brouwerijterrein	0	79.544	76.455	2019
XXX Wijkerslokatie Hemmelhorst	4.477.948	1.496.075	1.179.645	2029
<u>Bedrijventerrein</u>				
084 Zuidelijke Havenweg	343.497	34.424	33.749	2018
092 Veldkamptunnel	-0	0	0	2018
103 Watertorenpark	93.003	7.198	7.057	2018
Subtotaal winstgevend	41.490.461	16.699.814	12.765.322	

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een negatief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. De boekwaarde van de Veldkamp, de Hemmelhorst en Businesspark XL zitten niet in de gemeentelijke administratie. De boekhouding van de Hemmelhorst en de Veldkamp zitten bij de gemeente Borne en Businesspark XL zit bij de Gemeenschappelijke Regeling BXL in de administratie.

De negatieve bedragen op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. We presenteren de verschillende deelcomplexen bij Hart van Zuid, maar we treffen één voorziening voor het gehele project. Vandaar dat sommige winstgevende deelcomplexen in de bovenstaande tabel toch als verliesgevend wordt gepresenteerd. Voor het verlies treffen we voor ons aandeel op contante waarde een voorziening. Die voorziening komt uit per 1 januari 2018 op € 72,4 miljoen.

Tussentijdse winst

In 2016 is er een wijziging vastgesteld in de wetgeving die gevolgen heeft voor de tussentijdse winstneming van het grondbedrijf. Voor de komende jaren is het de verwachting dat er jaarlijks tussentijds winst genomen moet worden. Deze tussentijdse winsten worden niet opgenomen in de reserve grondexploitaties, omdat deze nog onzeker zijn (e.e.a. is afhankelijk van te realiseren kosten en opbrengsten). De totaal verwachte winsten zijn uiteraard wel verwerkt in de reserve grondexploitaties (bij het afsluiten van het project). Indien we overgaan op het nemen van de tussentijdse winst zal de totale winst daarmee niet wijzigen, alleen het tijdstip wordt, voor een deel, vervroegd.

Ontwikkeling Reserve Grondexploitaties

Naar verwachting bedraagt het vrij besteedbare deel van de reserve eind 2019 € 0,7 miljoen. Dit bedrag loopt naar verwachting op naar € 2,8 miljoen ultimo 2022. In de tabel hieronder staat de verwachte stand van de reserve in de komende jaren (* miljoen).

	2019	2020	2021	2022
Reserve	0,7	1,4	1,9	2,8

Risico's

De risico's van het grondbedrijf hebben met name betrekking op de vastgestelde grondexploitaties. Voor de risico's van de grondexploitaties geldt dat er een wisselwerking is tussen de herziening van de grondexploitaties en de risico's. Wanneer een risico (financieel) wordt verwerkt in de grondexploitatie vervalt daarmee dat specifieke risico; het wordt dan voorzien. Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is gelijk gebleven ten opzichte van de jaarrekening (€ 6,2 miljoen) bij 90% zekerheid. Er hebben zich wel wijzigingen in de risico's voorgedaan. De risico's zijn gedaald doordat er bij Broek Noord en Landmanserve (contractuele) afspraken zijn gemaakt waardoor de specifieke risico's, zoals het risico op een grondprijdsdaling, zijn vervallen. De risico's zijn bijvoorbeeld hoger ingeschat voor het gezondheidspark, omdat het de verwachting dat er meer substructuur nodig is als er kleinere kavels worden uitgegeven.

Hieronder staan de tien grootste risico's vermeld (tussen haakjes staat vermeld welke invloed het betreffende risico heeft):

1. **Rente:** In de grondexploitaties wordt meerjarig gerekend op een rente van 2% conform de voorschriften van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Gezien de ontwikkeling van de rente is het te verwachten dat de rente gaat stijgen ten opzichte van de inflatie en moet er een grotere voorziening worden getroffen (€ 0,8 miljoen, 21%);
2. **Ladder duurzame verstedelijking woningbouw:** De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking. De gemeente heeft bijna de volledige ruimte in die ladder geprogrammeerd, waardoor er geen flexibiliteit is en er nauwelijks ruimte is voor nieuwe initiatieven. Indien er voor gekozen wordt om flexibiliteit in de woningbouwprogrammering toe te passen, door programma's binnen de grondexploitatie te schrappen, moet er afgewaardeerd worden (€ 0,6 miljoen, 17%);
3. **Businesspark XL:** Wanneer het project verslechtert, moet de gemeente voor haar aandeel een hogere voorziening treffen (€ 0,4 miljoen, 10%);
4. **Uitgifteprijsen:** De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de uitgifteprijsen onder druk komen te staan (€ 0,3 miljoen, 7%);
5. **Maatschappelijke Vaste Activa:** De verkeerswaarde van de gronden in de Maatschappelijke Vaste Activa daalt, waardoor een grotere voorziening getroffen moet worden (€ 0,2 miljoen, 6%);
6. **Hart van Zuid fase 2b:** De afspraken met de koper van het Vereenigingsgebouw worden gekenmerkt door een hoog afbreukrisico (€ 0,1 miljoen, 4%);
7. **WTC business district; programma en uitgifteprijsen:** De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de uitgifteprijsen onder druk komen te staan en/of het niet volledig kunnen realiseren van het beoogde programma (€ 0,1 miljoen, 4%);
8. **De markt voor grondverkopen verslechtert:** De markt voor grondverkopen is goed en dat is verwerkt in de cijfers. Op het moment dat de markt verslechtert, gaan de verkopen minder snel en moet er meer voorziening getroffen worden (€ 0,1 miljoen, 4%);
9. **Algemeen risico; ladder duurzame verstedelijking niet woningbouw:** De gemeente heeft afspraken gemaakt met de netwerkstad gemeenten over de Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020 (€ 0,1 miljoen, 4%);
10. **Hart van Zuid Fase 1:** Wanneer de door de ontwikkelaar voorgestelde saneringsaanpak voor EMGA Zuid niet haalbaar blijkt, zal een andere aanpak meer kosten met zich mee brengen (€ 0,1 miljoen, 3%).

De tien grootste risico's bepalen afgerond 80% van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsvoornemens ten aanzien van het beheer van de financieringsportefeuille. Vanwege de risico's die ontstaan als een tekort aan liquide middelen optreedt of als overtollige middelen te voortvarend worden uitgezet is de financiering, meer dan andere beleidsterreinen, sterk wettelijk verankerd. Met name de Wet Fido en de uitvoeringsregeling van deze wet (Ruddo) geven de kaders aan waarbinnen gemeenten mogen handelen. Een van de wijzigingen die daarin sinds 2014 van kracht zijn is het verplichte schatkistbankieren: alle tegoeden van decentrale overheden worden automatisch afgeroomd en bij het Rijk belegd. Daarnaast hebben we als gemeente in de "Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo 2018" (art. 10) en in het Treasurybesluit 2014 regels met betrekking tot de financieringsfunctie opgesteld. In 2014 hebben we de mogelijkheden van geld uitlenen en garanties afgeven vastgelegd in de "Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014". Bij de vernieuwing van het BBV zijn uniforme kengetallen verplicht gesteld. Deze moeten er voor zorgen, dat alle gemeenten bij de waardering van hun financiële positie gebruik maken van kengetallen, die op voorgeschreven wijze zijn berekend. Belanghebbenden kunnen daardoor een objectief beeld krijgen van de toekomstbestendigheid van gemeenten en kunnen gemeenten onderling vergelijken. De rekenregels voor rentetoe-rekening zijn aangepast. De toepassing daarvan is in een notitie Rente van de commissie BBV vastgelegd.

Wat willen we bereiken

We willen:

- over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten);
- een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities;
- de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's);

Hoe gaan we dit doen

a. We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte

We stellen prognoses op van onze toekomstige liquiditeitsbehoefte. We houden daarbij rekening met mutaties in de huidige leningenportefeuille en waardeontwikkeling van bestaande activa en de voorgenomen vervangingsinvesteringen. Door te anticiperen signaleren we vroegtijdig liquiditeitsfluctuaties en kunnen we met inachtneming van de verwachte renteontwikkelingen vroegtijdig keuzes maken. Bij het aantrekken van leningen zorgen we er voor, dat er geen overliquiditeit ontstaat. Door de zeer lage rente op de geldmarkt (transacties korter dan 1 jaar) blijft het voorlopig nog aantrekkelijk om kort geld te lenen in de vorm van kasgeldleningen en in mindere mate in de vorm van "rood staan". De mogelijkheid wordt beperkt door de regelgeving m.b.t. de kasgeldlimiet. We maken optimaal gebruik van de mogelijkheden binnen de kasgeldlimiet zolang de markt hiertoe aanleiding geeft. Als we de kapitaalmarkt benaderen (transacties langer dan 1 jaar) overwegen we of we dit vroegtijdig doen met uitgestelde stortingsdatum of wachten met afsluiten tot de behoefte zich manifesteert. Vroeg afsluiten is duurder, maar geeft rentezekerheid en kan voordelig zijn in een aantrekkende rentemarkt.

b. We kennen de markt en maken gebruik van onze relaties

Gemeenten hebben een laag risicoprofiel voor geldgevers. We moeten er dan wel voor zorgen financieel gezond te blijven en laten zien dat we altijd aan onze betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Om de meest acceptabele condities te verkrijgen hebben we toegang tot grote geldverstrekkers, die ons lage risicoprofiel met de juiste condities waarderen. We maken tevens gebruik van tussenpersonen die, nog beter dan wij zelf, de marktontwikkelingen en toegang tot de

geld- en kapitaalmarkt kennen. Door altijd meervoudige offertes op te vragen verkrijgen we optimale condities.

c. We beperken onze risico's door de volgende beleidsuitgangspunten en maatregelen

- **Bij financieren en deelnemingen beperken we ons tot de publieke taken.**

Dit zijn de taken, die niet alleen voor de maatschappij als geheel of grote groeperingen wenselijk zijn, maar waar de overheid tevens haar rol neemt omdat marktpartijen vanuit zichzelf deze taken niet uitvoeren. Concreet betekent dit dat we geen rol meer willen vervullen in de financiering van derden. Dit is vanaf 2014 bestaand beleid dat we hebben vastgelegd in de "Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014". Dit heeft zowel betrekking op het actief uitlenen als op het borg staan voor geldleningen bij derden. In het verleden hebben we dit wel gedaan. Er zijn in de meeste gevallen waarborgen gesteld en overeengekomen, waaronder hypothecaire zekerheid op vastgoed. Een groepsgewijs overzicht van uitgaande geldleningen met de voorziening oninbaar en gewaarborgde leningen is opgenomen in de jaarstukken 2017 op blz. 119 en blz. 131.

We lopen ook risico's door het financieren van verbonden partijen en deelneming in andere rechtspersonen. De risico's van verbonden partijen worden toegelicht in de betreffende paragraaf. De risico's op verliezen bij deelnemingen zijn beperkt tot de boekwaarde. Vaak heeft financiering in een ver verleden plaatsgevonden, waardoor de boekwaarde vele malen lager is dan de reële waarde van de deelneming. De hogere marktwaarde biedt beperkte kansen. Waar verhandelen mogelijk is zonder het publieke belang te schaden zullen we dit overwegen. Zo zijn recent een deel van de aandelen Enexis verkocht en in 2017 alle aandelen Vitens. De keerzijde is, dat structurele dividendbaten weg vallen.

In volgende tabel zijn de deelnemingen opgenomen, die of een meer dan symbolische balanswaarde vertegenwoordigen of een dividendinkomst genereren.

Bedragen in euro

Aandelen van	Aantal aandelen	Boek-waarde aandelen 31-12-2017	Markwaar-de aandelen 1)	Dividend begroot 2019	Borgstel-tings-provisie 2019	Baten uit deel-nemingen 2019
BNG Bank NV	174.486	436.215	200.000	300.000		300.000
Enexis NV	213.099	40.840	6.000.000	130.000		130.000
Twence BV	105.681	0	100.000	140.000	210.000	350.000
OL Crematoria Twente		0	n.b.	50.000		50.000
Twente Milieu NV		154.285	n.b.			0
Totaal algemene middelen in programma 9				620.000	210.000	830.000
Twence BV (in afvalbegroting in programma 7 verwerkt)				482.000		482.000
Totaal programma 9				1.102.000	210.000	1.312.000

¹⁾ De marktwaarde van aandelen is puur indicatief en niet meer dan een theoretisch concept. Omdat deze aandelen niet vrij verhandelbaar zijn, kan de waarde alleen met vuistregels worden benaderd. Voor Enexis is de marktwaarde afgeleid van de waarderingsopinie die Deloitte jaarlijks opstelt. Voor Twence is deze afgeleid van de intrinsieke waarde van de onderneming.

- **We stellen een financieringsbehoefte op en analyseren de leningenportefeuille, rekening houdend met de wettelijke normen kasgeldlimiet en renterisiconorm.**

We gaan er vanuit dat alle bezittingen en vorderingen gedekt moeten zijn met een vorm van financiering. Door de toekomstige uitgaven en inkomsten te voorspellen aan de hand van ons meerjarenperspectief kunnen we bepalen welke (toekomstige) bezittingen nog niet zijn gedekt met bestaand eigen of vreemd vermogen. Dat deel is de financieringsbehoefte.

Bij het invullen van de financieringsbehoefte financieren we tegen zo laag mogelijke kosten met inachtneming van risico's. Kort geld aantrekken levert nu, medio augustus 2018, zelfs een rentevergoeding op. Dit maakt dat we optimaal gebruik maken van de kortgeldfaciliteit zo lang deze situatie voortduurt. De mogelijkheid om rood te staan of kasgeld aan te trekken wordt beperkt door de wettelijke bepalingen van de kasgeldlimiet: we mogen op grond van de Wet Fido niet langdurig meer dan 8,5% van onze begrotingsomvang kort financieren. Deze bepaling voorkomt dat nadelige effecten ontstaan als de variabele rente snel stijgt, een kenmerkend risico van de geldmarkt. Met de huidige gunstige rente van kort geld kunnen we een flinke stijging nog opvangen. We volgen de rentemarkt nauwgezet.

Bedragen in euro x 1.000

Kasgeldlimiet		2019	2020	2021	2022
1	Begrotingstotaal	303.839	301.008	303.277	291.750
2	Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3	Kasgeldlimiet (1 x 2)	25.826	25.586	25.779	24.799

Als we de kasgeldlimiet langdurig overschrijden gaan we consolideren: omzetten in geldleningen langer dan een jaar. We houden met de duur van nieuwe geldleningen rekening met het aflossingsschema van de bestaande geldleningen. Door te zorgen voor spreiding in aflossen van bestaande leningen voorkomen we dat we in enig jaar een te groot deel van onze schuld opnieuw moeten afsluiten. Dit zou in een periode van hoge rentes kunnen leiden tot een forse stijging van onze structurele rentelasten en daardoor een te zware aanslag vormen op de beschikbare algemene middelen. De wet Fido heeft hiervoor de renterisiconorm gesteld: we mogen maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1/1 van het jaar oversluiten. De prognose is als volgt:

Bedragen in euro x 1.000

Renterisiconorm		2019	2020	2021	2022
1	Begrotingstotaal	303.839	301.008	303.277	291.750
2	Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	60.768	60.202	60.655	58.350
4	Renterisico (renteherzieningen en aflossingen)	15.082	21.290	21.037	1.030
5	Ruimte onder de risiconorm (3 - 4)	45.686	38.912	39.618	57.320

Het renterisico bestaat uit de verplichte aflossingen. Renteherzieningen zijn alleen afgesproken bij geldleningen die doorgeleid worden aan Welbions. Hier dragen wij als gemeente geen risico.

Zoals blijkt uit het overzicht blijven onze renterisico's alle jaren ruim onder de renterisiconorm.

- **We speculeren niet:** De gemeente Hengelo heeft geen beleggingen of derivaten uitstaan bij marktpartijen. Doordat de rijksschatkist dagelijks positieve rekeningsaldi afroemt is er geen mogelijkheid meer om uitzettingen op korte termijn te doen.
- **We laten specialisten periodiek onze financieringsstructuur en renterisico beoordelen:** Periodiek laten we een financieringsspecialist mee kijken naar onze financieringsstructuur. Er wordt kritisch gekeken naar het portefeuillerisico en renterisico. Het meest recente onderzoek (2017) leidde tot de conclusie, dat in onze portefeuille geen onbenutte winstkansen zaten.

Verdere beleidsuitgangspunten

- **We passen totaalfinanciering toe**

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. We spreken van totaalfinanciering of integrale financiering. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten. Door totaalfinanciering worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

- **We rekenen reële rente toe aan de taakvelden**

We rekenen een reële rente toe aan taakvelden. Concreet betekent dit dat we het gemiddelde van de werkelijke kosten van geld lenen hanteren als basis voor de omslagrente voor de toerekening aan taakvelden. Het omslagrentepercentage mag het werkelijke gemiddelde rentepercentage van financieringscontracten met maximaal 0,5% overstijgen. In het verleden hanteerden we bij voorkeur een meerjarig stabiele omslagrente om de fluctuaties in doorberekende kapitaallasten te voorkomen. Door de relatief goedkope financiering in de laatste jaren is dit niet meer houdbaar en is vanaf 2016 de omslagrente al verlaagd via 4,5% en 3,75% naar 2,25%. In deze begroting 2019 hebben we de omslagrente nogmaals verlaagd naar 2%. Het (beoogde) gevolg is dat daardoor in de financieringsfunctie de "doorberekeningswinst" sterk afneemt. Voor de boekwaarde van de gemeentelijke grondcomplexen werd al een rente gehanteerd van 2%.

- **We volgen de rentemarkt nauwgezet**

We nemen kennis van de ontwikkelingen op de rentemarkt en de rentevisie voor de toekomst. Zo kunnen we op de meest geschikte momenten transacties afsluiten.

Financieringsbehoefte

We gaan er vanuit, dat alle bezittingen en vorderingen gedekt moeten zijn met een vorm van financiering. Dat kan eigen vermogen (reserves) of vreemd vermogen (voorzieningen, opgenomen geldleningen of crediteurenschulden) zijn. Door de toekomstige uitgaven en inkomsten te voorspellen aan de hand van ons meerjarenperspectief kunnen we bepalen welke (toekomstige) bezittingen nog niet zijn gedekt met bestaand eigen of vreemd vermogen. Dat deel is de financieringsbehoefte.

In 2018 zijn twee geldleningen van € 10 mln. aangetrokken. Deze waren nodig omdat we veel kort geld leenden, waardoor we de kasgeldlimiet dreigden te overschrijden. Samen met twee al afgesloten leningen van elk € 15 mln. met uitgestelde stortingen eind 2018 en eind 2019 hebben we de sterk oplopende financieringsbehoefte tot en met 2021 voor een deel ingevuld. Er blijft een financieringsbehoefte bestaan. De oorzaak is o.a. forse aflossingen van bestaande geldleningen.

Vanaf 2022 zien we dit sterk teruglopen. Naarmate het beeld verder in de toekomst ligt zijn de aannames groter.

Voor de komende jaren is de financieringsbehoefte als volgt:

<i>Bedragen in euro x 1.000</i>				
Soort kasstroom	2019	2020	2021	2022
Uit de exploitatie	-10.000	-15.000	-18.000	-20.000
Uit (des)investeringen	32.000	15.000	11.000	22.000
Uit financiële transacties (leningen)	15.000	21.000	21.000	1.000
Financieringsbehoefte	37.000	21.000	14.000	3.000

Wet Hof

Op 11 december 2013 is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën officieel gepubliceerd. Europa eist dat elk land de afspraken rond de beperking van de staatsschuld respecteert en in eigen wetgeving verankert. Dit raakt ook gemeenten, omdat gemeentelijke schulden meetellen in de overheidsschuld van Nederland. Alle gemeenten samen krijgen een plafond voor het totale EMU-tekort van gemeenten in een jaar. Het EMU-saldo is het totaal van uitgaven en inkomsten van de overheid in een jaar, uitgedrukt in bedragen of in een percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP). De norm voor het toegestane tekort voor alle decentrale overheden in 2019 is 0,4% van het BBP, daarvan is aan gemeenten 0,272% toegewezen.

Als gemeenten allen zouden moeten bijdragen aan de verlaging van de staatsschuld, zouden ze investeringen moeten afstellen of uitstellen en moeten gaan schuiven met de tijdstippen waarop ze grote uitgaven doen of inkomsten ontvangen, b.v. uit de grondexploitaties. Dat is te ingrijpend en is in het baten- en lastenstelsel ook helemaal niet nodig. Daarom wordt afgezien van een individuele gemeentelijke norm en kent het systeem geen sancties voor de individuele gemeenten. Alleen bij een meerjarige overschrijding van de EMU-norm kan het rijk ingrijpen door eisen te stellen aan het toegestane investeringsvolume of, in het uiterste geval, in de vorm van korting op de algemene uitkering. Voor gemeenten is het zinvoller om te sturen op sluitende baten en lasten en de hoogte van de netto schuld van de gemeente. In de paragraaf weerstandsvermogen bij financiële kengetallen zijn o.a. de kengetallen solvabiliteitsratio en netto schuldquote opgenomen. Gemeenten zijn verplicht om de EMU-saldoberekening te publiceren. De staat met de berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage 8.3.

Beleid bij verstrekte geldleningen

Ons uitgangspunt is dat we geen bankier willen zijn. We blijven instellingen ondersteunen, maar niet meer door geldleningen ter beschikking te stellen of hiervoor garant te staan. De Wet Fido en de daaraan gekoppelde Ruddo staan slechts een bancaire rol toe wanneer sprake is van een 'maatschappelijk belang'. Verder heeft de gemeente te maken met regelgeving in het kader van staatssteun. Verstrekking of garantie van een lening tegen een relatief lage rente aan een private partij zal door de Europese Commissie al heel gauw worden gezien als ontoelaatbare staatssteun. In dit kader past terughoudendheid.

In 2014 hebben we daarom het Treasurybesluit en de beleidsregels voor verstrekken van geldleningen aangepast en opnieuw vastgesteld. We volgen daarin de verscherpte wetgeving, die ons noodzaakt om een zeer prudent beleid te hanteren bij uitzettingen. We hebben leningen uitstaan bij verenigingen en stichtingen, maar ook woningbouwcorporaties en de hypotheekverstrekking aan ambtenaren. Lopende contracten worden gerespecteerd, maar kunnen niet verlengd of overgesloten worden. Hiermee nemen de risico's af van financiering van taken die niet tot onze kerntaken als overheid behoren. We blijven risico's lopen over leningen aan verenigingen en stichtingen, die in het verleden zijn afgesloten.

- **Leningen aan woningbouwcorporatie Welbions**

We verstrekken geen geldleningen meer ten behoeve van de woningbouw. De reeds afgesloten leningen kunnen ongewijzigd 'uitlopen'. De leningenportefeuille uitgeleend geld neemt door aflossingen van Welbions jaarlijks af. De woningbouwcorporatie kan haar financiering nu zonder directe bemoeienis van de gemeente realiseren. De beleidswijziging brengt (beperkte) financiële gevolgen met zich mee, waarmee in de meerjarenbegroting rekening is gehouden.

- **Verstrekking van geldleningen aan overige instellingen**

We verstrekken in principe geen geldleningen meer. Wel is de deur op een kier gezet voor sportverenigingen die een beroep doen op het waarborgfonds voor de sport. Deze instelling wil onder voorwaarden 50% van het te financieren bedrag garanderen, maar zal dat slechts doen indien de gemeente meedoet voor de resterende 50%. Uitgangspunt blijft dat een vereniging of stichting zonder de lening in haar voortbestaan zou worden bedreigd en dat de totale financiële huishouding van de aanvrager rente en aflossing mogelijk maakt, zodat het risico voor de gemeente beperkt is.

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen van rente

De volgende tabel geeft voor het begrotingsjaar 2019 aan hoe vanuit rentelasten, rentebaten en rentetoerekening het renteresultaat tot stand komt.

Omschrijving		Bedrag
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	22.529.000
b.	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-16.297.000
	Saldo externe rentelasten en rentebaten	6.232.000
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-2.604.000
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	1.396.000
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	5.024.000
d1.	Rente over eigen vermogen	0
d2.	Rente over voorzieningen	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	5.024.000
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-6.077.000
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury ¹⁾	-1.053.000

1) Het renteresultaat (f.) is een positief resultaat. De wijze van opmaken van de tabel is in de notitie rente van de commissie BBV voorgeschreven.

De aan taakvelden toegerekende rente (e.) bestaat uit € 2.731.000 die tegen een vast percentage wordt doorbelast en € 3.346.000 die tegen het omslagpercentage is doorbelast. Als we de werkelijk toegerekende rente tegen omslagpercentage delen door het totaal aan investeringen per 1 januari 2019 dan komen we op een omslagpercentage van 1,71%. Dit percentage is afgerond naar 2 %. De afwijking van 0,29% valt binnen de toegestane marge van 0,5%.

6.6 Verbonden partijen

Inleiding

Voor de uitvoering van taken kan de gemeente een beroep doen op andere organisaties of een andere organisatie oprichten. Als we taken hebben uitbesteed aan een organisatie, waarin we een bestuurlijk én financieel belang hebben is deze partij een verbonden partij. We zitten dan in het bestuur van deze organisatie of hebben stemrecht in de ledenvergadering/aandeelhoudersvergadering én lijden verlies als de organisatie failliet gaat of als wij aangesproken kunnen worden als ze haar verplichtingen niet kan nakomen. De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Beleidskader Verbonden Partijen Hengelo 2013", hierna "beleidskader" genoemd.

De vernieuwing van het BBV beoogt het inzicht te vergroten in de risico's van verbonden partijen en de wijze waarop ze bijdragen aan de output of de doelstellingen van de gemeente. Voor een betere beoordeling van de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente komt de beschrijving van deze bijdrage in de betreffende programma's beter tot zijn recht. Deze paragraaf blijft dan beperkt tot de visie en beleidsvoornemens en een totaalbeeld van verbonden partijen in een samenvattende lijst.

Beleidskaders, visie en beleidsvoornemens

In het beleidskader is de visie op verbonden partijen uitgebreid weergegeven. We volstaan hier met de hoofdlijn van het beleid. Aan de basis staat, dat we alleen samenwerken met verbonden partijen als dit het geëigende middel is om onze beleidsdoelstellingen te realiseren. Randvoorwaarde is, dat we het zo organiseren, dat de democratische controle op de uitvoering door de gemeenteraad optimaal is.

De samenwerking met verbonden partijen kent twee invalshoeken:

- De bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente (nut);
- Het risico dat de gemeente loopt door de deelname, met name financieel, maar ook bestuurlijk.

Het financiële risico is het risico, dat de gemeente loopt als de verbonden partij failliet gaat of aanspraak maakt op niet begrote bijdragen van de gemeente. Bestuurlijke risico's treden op als de gemeente aangesproken kan worden op haar bestuurlijke rol in de verbonden partij.

Deze invalshoeken moeten in balans zijn; een groter risico kunnen we pas accepteren als de bijdrage aan de doelstellingen eveneens groot is. Daaruit volgt ook dat we activiteiten, uitgevoerd door partijen die marginaal bijdragen aan onze doelstellingen maar wel een groot financieel risico opleveren, beter anders kunnen organiseren. We willen een methodiek toepassen waarin de begrippen "nut" en "risico" vanuit een duidelijk kader objectief worden bepaald. Tezamen zijn nut en risico de bestanddelen van de "waarde" van de samenwerking.

We hebben in 2018 voorbereidingen getroffen om de nota met het beleidskader te actualiseren. Dit doen we niet alleen. We hebben met enkele gemeenten samen besloten om kennis en visie te delen en gezamenlijk tot een nieuwe nota te komen.

Steeds meer ontstaat bij gemeenten het besef, dat niet alleen de verbonden partijen risico's met zich meebrengen waar we vinger aan de pols willen houden. Ook bij samenwerkingsverbanden die niet aan de kwalificatie "verbonden partij" voldoen kunnen financiële of bestuurlijke risico's spelen. Deze kunnen eveneens een grote impact hebben op de financiën of de reputatie van ons als gemeente. We hebben ook stappen gezet om een systematiek voor risicosignalering voor deze instellingen te ontwikkelen.

Bijdrage van verbonden partijen aan gemeentelijke doelstellingen

Het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording beoogt het inzicht van raadsleden in nut en risico van de verbonden partijen te vergroten. Dat inzicht ontstaat als in de programma's het samenwerken met de verbonden partij en de bijdrage aan de programmadoelstellingen worden toegelicht. In deze paragraaf beperken we ons tot het benoemen van het openbaar belang dat wordt gediend en benoemen we het programma waarin de relatie met doelstellingen moet worden gelegd.

Voorgenomen wetswijziging versterking positie van gemeenteraden

Het uitbesteden van taken aan een regionaal samenwerkingsverband betekent dat besluiten dat kader in organisatiebesturen en niet meer in de gemeenteraad genomen worden. De invloed moet gedeeld worden met andere gemeenten. Dit is inherent aan samenwerken. Het ministerie van BZK heeft per brief van 29 juni 2018 aangegeven de positie van gemeenteraden te willen versterken en daartoe o.a. de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen te willen aanpassen. Het ministerie beoogt de deelname van raadsleden in samenwerkingsbesturen te faciliteren en de inspraak van burgers mogelijk te maken, overigens niet d.m.v. rechtstreeks kiesrecht. Ook wordt de plicht om een zienswijze van raden te vragen mogelijk uitgebreid naar meer soorten besluiten, dan nu in de Wgr is geregeld. De minister verwacht eind 2018 met een wetswijzigingsvoorstel te komen.

Risicomanagement bij de verbonden partijen

De risicobeoordeling van verbonden partijen wordt nu nog gedaan op basis van een beoordeling van de jaarstukken en begrotingen van deze partijen. Daarmee oordelen we met algemeen aanvaarde normen over in rapportages zichtbare grootheden zoals bijvoorbeeld weerstandsvermogen, schuldpositie en resultaten in de meerjarenbegroting. Elke verbonden partij kent zelf veel beter de risico's die succes bedreigen. Dit besef is bij hen aanwezig. We zien steeds meer dat een eigen risicoanalyse is opgestart en dat deze een plek krijgt in de begrotings- en verantwoordingsstukken. De wijze waarop risico's worden benoemd en geobjectiveerd verschilt sterk per partij. In de beoordeling van de jaarstukken 2017 en conceptbegrotingen 2019 hebben we enkele kritische kanttekeningen geplaatst. Daarom kunnen we nu nog onvoldoende steunen op de gerapporteerde resultaten.

We hebben ons georiënteerd op door gemeenten gehanteerde systemen om de risico's en het nut van de samenwerking goed neer te zetten. Er blijkt geen ei van Columbus te zijn; veel gemeenten zitten in het proces om hun grip op verbonden partijen te vergroten.

In onze regio werken al enkele gemeenten samen in een gezamenlijke risico-uitvraag richting de verbonden partijen. De gevolgde methodiek sluit aan bij onze opvattingen m.b.t. risicoanalyse. De voordelen die hiermee kunnen worden bereikt zijn:

- de vragenlijst waarmee risico's worden opgespoord is doordacht en kan aan omstandigheden worden aangepast;
- de uitkomsten zijn concrete getallen, waardoor deze telbaar en vergelijkbaar zijn en in grafieken zijn weer te geven;
- hierdoor ontstaat informatie die de raad op overzichtelijke wijze krijgt aangeboden;
- de verbonden partijen zijn zelf betrokken bij de beantwoording, waarmee draagvlak ontstaat
- gemeenten kunnen werkzaamheden verdelen en de uitkomsten met elkaar delen;
- er vindt maar één uitvraag naar de verbonden partijen plaats namens meerdere gemeenten, waardoor deze partijen minder zwaar belast worden

We willen ons aansluiten bij deze samenwerking en willen ons inzetten op een zo volledig mogelijke deelname van Twentse gemeenten.

Ontwikkelingen bestaande verbonden partijen

SWB Midden-Twente

Na de start van Gildebor en het verkennen van het nieuwe taakgebied beheer van de openbare ruimte zet SWB binnen deze nieuwe kerntaak nu in op kwaliteit van dienstverlening en stapsgewijs verbeteren van het productieresultaat door optimalisering van de bedrijfsvoering. De noodzaak hiertoe is aanwezig, omdat binnen de kerntaken arbeidsontwikkeling en beschut werk geen grote besparingen meer haalbaar zijn. Tegelijkertijd zal de komende jaren de rijksbijdrage voor de WSW (Wet Sociale Werkvoorziening) dalen en tevens zal het beschikbare P-budget verder afnemen. Dat maakt het noodzakelijk dat het verdienvermogen van de hele organisatie groeit. Desalniettemin worden een aantal verliesgevendende jaren voorzien. De verliezen kunnen met het eigen vermogen worden opgevangen.

Regio Twente

In 2018 is de Agenda van Twente (2008-2017) opgevolgd door de Agenda voor Twente (2018 e.v.). De primaire inzet is niet gewijzigd, namelijk de krachten bundelen voor een technologische, innovatieve en sterke regio. Wat wel is gewijzigd is de financieringsstructuur. Waar tot 2018 Twence vanuit de bedrijfswinst bijdroeg aan de Agenda, gaat het dividend van Twence vanaf 2018 naar de aandeelhoudende gemeenten, die vervolgens autonoom hun besluiten nemen om al dan niet bij te dragen en deel te nemen aan de Agenda voor Twente.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het GBT gaat meer inzetten op het vergroten van de expertise en ziet informatieanalyse als een belangrijk middel daartoe. In 2019 verhuist het GBT naar een andere locatie in Hengelo. Omdat de gemeente Hengelo verhuist naar het nieuwe stadskantoor verliest ze de medehuurder van het pand aan de Hazenweg.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

Nadat de organisatie ODT in oktober 2017 al was opgericht is de feitelijke start van ODT nog uitgesteld. In 2019 gaat de Omgevingsdienst Twente van start. Alle 14 gemeenten en de provincie nemen deel. De taken bestaan voornamelijk uit het voorbereiden van, toezicht op en handhaving van milieuvoorschriften, de zogenoemde VTH-taken.

Twente Milieu

Haaksbergen heeft zich per 2018 aangesloten bij Twente Milieu en heeft in eerste instantie de taken in het kader van het beheer van de openbare ruimte overgedragen. Twente Milieu herzielt in 2018 het kostprijs-plus systeem (systematiek van kostentoerekening aan producten) samen met de aangesloten gemeenten. Vanaf het boekjaar 2020 zal de herziene kostprijsberekening van kracht moeten worden. In 2018 worden de statuten en de aandeelhoudersovereenkomst geactualiseerd.

De aandacht gaat vooral uit naar het operationaliseren van het wijzigende afvalbeleid van gemeenten, gericht op het reduceren van de hoeveelheden restafval tot 50kg in 2030.

Twence

Afval is een groeimarkt. De markt is een heel dynamische wereldmarkt. Twence ziet de vraag toenemen in de Euregio en Nederland en gaat daarom de import van afval uit het Verenigd Koninkrijk afbouwen. Dat betekent ook, dat men de komende jaren (tot 2020) onder vollast kan draaien, waardoor de capaciteit van de ovens ten volle wordt benut.

In Nederland blijft het opwekken van duurzame energie achter bij de ons omringende landen. Twence zet in op CO₂-afvang, de bouw van een tweede zonnepark op eigen terrein en het bouwen van een mestverwaardingsinstallatie op de locatie Elhorst Vloedbelt.

Om een bijdrage te kunnen leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de aandeelhouders zal Twence haalbaarheidsonderzoeken uitvoeren naar de volgende concrete initiatieven: geothermie,

luierverwerking, verwerking van verpakkingsafval, grootschalige asbestverwerking en grootschalige opwekking van zonne-energie. Deze initiatieven moeten passen binnen de door de aandeelhouders vastgestelde inhoudelijke en financiële kaders en uitgangspunten.

De gezamenlijke aandeelhouders van Twence hebben in december 2017 een positief besluit genomen over de toetreding van de gemeente Münster als aandeelhouder. Om de weg vrij te maken voor een volledig aandeelhouderschap is Munster door de Duitse toezichthouder (Kommunalaufsicht) gevraagd om een voorfase van communale samenwerking met Twentse gemeenten in te gaan. Bij een succesvolle samenwerking kan de volgende stap richting aandeelhouderschap genomen worden.

Warmtenetwerkbedrijf Hengelo en Warmtebedrijf Hengelo

Met ingang van 31 maart 2017 zijn Warmtenetwerk Hengelo BV en Warmtebedrijf Hengelo BV formeel gestart. Warmtenetwerk Hengelo BV voert alle transportactiviteiten middels het hoofdtransportnet uit en Warmtebedrijf Hengelo BV treedt op als energieproducent en leverancier aan de eindgebruikers. De belangrijkste activiteit van Warmtenetwerk Hengelo BV is de aanleg van de backbone. Dit is het hoofdtransportnet dat de warmte vanaf AkzoNobel transporteert. De aanleg hiervan is in 2016 gestart. Het eerste zuidelijke deel is inmiddels gereed. Het noordelijk deel zal naar verwachting in de loop van 2019 gereed zijn. Na aanleg van de backbone zal Warmtenetwerk Hengelo BV zich vooral nog bezig houden met het transport van de warmte naar de overnamepunten van Warmtebedrijf Hengelo BV.

Lijst van verbonden partijen

Overzicht gemeentelijke verbonden partijen (per 1 april 2018):

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Vertegenwoordiging
1. Gemeenschappelijke regelingen		
Regio Twente	Openbaar lichaam	College
Veiligheidsregio Twente	Openbaar lichaam	College
Sociaal Werk- en leerbedrijf Midden-Twente	Openbaar lichaam	College
Stadsbank Oost-Nederland	Openbaar lichaam	College
Crematoria Twente	Openbaar lichaam	College
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Openbaar lichaam	College (benoeming door gemeenteraad)
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Openbaar lichaam	College
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	Centrumgemeente regeling	College
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo	Centrumgemeente regeling	College
2. Stichtingen / verenigingen: geen		
3. Coöperaties / vennootschappen		
BNG Bank	N.V.	College
Twente Milieu N.V.	N.V.	College
Twence B.V.	B.V.	College
Enexis Holding B.V.	B.V.	College
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	B.V.	College
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	College
CSV Amsterdam B.V. *	B.V.	College
Verkoop Vennootschap B.V. *	B.V.	College
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. *	B.V.	College
CBL Vennootschap B.V. *	B.V.	College
Vordering op Enexis B.V. *	B.V.	College
4. Overige verbonden partijen		
Euregio	Nederlands-Duitse GR	College (raadsleden in Euregioraad)
5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd		
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	College
VNG Overijssel	Vereniging	College

Van alle verbonden partijen vermelden we een aantal kerngegevens, waarvan de informatieve waarde en de onderverdeling in categorieën verbonden partijen zoals in het BBV is bepaald. Voor de overzichtelijkheid en leesbaarheid van de tabellen splitsen we de tekstuele gegevens en de cijfermatige gegevens.

Toelichting gegevens

- Als de geprognosticeerde balans van de verbonden partij beschikbaar is zijn we hier vanuit gegaan.
- Waar deze niet opgenomen is hebben we getallen herleid vanuit de jaarstukken 2017 en de resultatenprognose 2018 en 2019, waarbij:
 - o eigen vermogen gelijk is gesteld aan EV jaarstukken 2017 + begrote resultaten 2018 en 2019 als deze bekend gemaakt zijn;
 - o vreemd vermogen gelijk is gesteld aan VV jaarstukken 2017 en constant gehouden als geen mutaties bekend gemaakt zijn.
- financieel belang is het ter beschikking gestelde bedrag dat we verliezen als de verbonden partij failliet gaat of in liquidatie zou geraken en/of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt; dit is:
 - o voor alle verbonden partijen de (boek)waarde van het door ons ingebrachte kapitaal, verhoogd met de waarde van verstrekte leningen of garanties;
 - o voor gemeenschappelijke regelingen beschouwen we de jaarlijkse bijdrage als het financiële belang bij faillissement (hypothetisch; we gaan uit van bedrijfscontinuïteit, omdat we jaarlijks de verrichtingen van deze partijen monitoren);
 - o voor aandeelhouderschappen: het verwachte dividend; de theoretische aandelenwaarde laten we hier buiten beschouwing.
- de risico's waar geen specifieke maatregelen tegenover staan zijn de door de verbonden partij totaal gekwantificeerde risico's, al dan niet afgedekt door hun weerstandsvermogen; de getallen zijn de totale risico's zoals gerapporteerd door de partij zelf, ons aandeel hierin is beperkt tot het aandeel in de verbonden partij.

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Regio Twente	Gemeentelijke beleidsvoering van o.a. GGD, recreatie en toerisme, economie en arbeidsmarkt	Deelname algemeen bestuur en afstemmingsberaden	2,3,6,7 en 9
Veiligheidsregio Twente	(Voorbereiding op) bestrijding van rampen en incidenten, w.o. brandweer	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	1
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	Ondersteuning mensen met afstand tot de arbeidsmarkt/WSW en samenwerking beheer en onderhoud openbare ruimte	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	5,6
Stadsbank Oost Nederland	Hulpverlening aan mensen met financiële problemen en schulden	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	6
Crematoria Twente	Lijkbezorging met inachtneming van wettelijke voorschriften	Deelname dagelijks bestuur	7
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Regionale afstemming en ontwikkeling XL-businesspark	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	3
Gemeentelijk Belasting kantoor (GBT)	Gemeentelijke heffing en invordering lokale belastingen	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	9

Omgevingsdienst Twente (ODT)	Handhaving wetgeving milieu	Deelname algemeen bestuur	7
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op het gebied van sociale zaken	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	6
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op ICT-gebied	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	9

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financiële belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat VP 2019	Risico's (geen spec. maatregelen)	Aandeel belang
Regio Twente	3.912	6.356	6.341	13.841	13.703	0	2.935	12,9%
Veiligheidsregio Twente	5.899	1.521	1.421	54.992	59.579	0	3.039	14,3%
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB) ¹⁾	27.275	4.819	3.833	6.211	6.211	-676	3.540	67,8%
Stadsbank Oost Nederland	881	1.321	1.324	19.515	19.309	3	n.b.	8,7%
Crematoria Twente	50	1.591	1.591	0	0	359	n.b.	16,4%
Regionaal Bedrijventerrein Twente ²⁾	5.758	-57	-130	128.261	124.220	-29	6.700	23,0%
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	1.894	263	567	5.663	5.316	51	n.b.	18,9%
Omgevingsdienst Twente (ODT)	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	n.v.t							
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	n.v.t							

1) De financiële bijdrage aan SWB is incl. € 11,5 mln. rijks gelden, die we rechtstreeks doorbetalen.

2) Het verwachte tekort van Regionaal Bedrijventerrein Twente van € 25 miljoen is volledig voorzien bij de deelnemende gemeenten. Wij voorzien € 5,7 mln. en hebben dit als resultaat verantwoord. Dit bedrag is wel als financieel belang aangemerkt, omdat we het kwijt raken als het verlies feitelijk wordt. Een scenarioanalyse geeft als worst case situatie een verslechtering van het resultaat van € 6,7 mln. Best case valt het verlies € 7,4 mln. mee.

2. Vennootschappen en corporaties

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Twente Milieu NV	Aandeelhouder	Gezamenlijke efficiënte duurzame afvalinzameling	7
Twence Holding BV	Aandeelhouder	Milieuverantwoordelijke afvalverwerking en kenniscentrum CO2-neutraliteit	7
Bank Nederlandse Gemeenten (gegevens 2016)	Aandeelhouder	Financiering publieke sector: laag houden kosten maatschappelijke voorzieningen	9
Vitens NV (gegevens 2016)	Aandeelhouder	Beschikbaarheid van drinkwater van hoge kwaliteit	9
Enexis NV	Aandeelhouder	Beschikbaarheid van het energienet, duurzame energiesystemen en energietransport	9
CBL Vennootschap BV (in USD * 1000)	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Vordering op Enexis BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Verkoop Vennootschap BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
CSV Amsterdam B.V.	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent en Attero	9
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Warmtenetwerk Hengelo BV	Aandeelhouder	Duurzame energieproductie	7
Warmtebedrijf Hengelo BV	Aandeelhouder	Duurzame energieleverantie	7

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financieel belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat 2019	% belang in organisatie
Twente Milieu NV	154	9.707	9.792	18.071	20.035	85	19,1%
Twence Holding BV	1.581	135.292	140.292	147.501	147.501	10.000	12,4%
Bank Nederlandse Gemeenten	736	5.205.000	5.205.000	135.072.000	135.072.000	n.b.	0,3%
Enexis NV	171	3.704.000	3.804.000	3.418.000	n.b.	200.000	0,07%
CBL Vennootschap BV	nihil	135	125	5	5	-10	0,2%
Vordering op Enexis BV	nihil	0	0	356.505	0	0	0,2%
Verkoop Vennootschap BV	nihil	138	125	8	8	-13	0,2%
CSV Amsterdam B.V.	nihil	770	670	0	0	-100	0,2%
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	nihil	1.610	1.590	5	0	-20	0,2%
Warmtenetwerk Hengelo BV	1.040	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	5,0%
Warmtebedrijf Hengelo BV	5.001	0	0	5.718	1.258	n.b.	5,0%

3. Verenigingen en stichtingen

Wij hebben geen gecombineerd bestuurlijk en financieel belang in verenigingen of stichtingen.

4. Overige verbonden partijen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Euregio (openbaar bestuurslichaam naar Duits recht)	Belangenbehartiging gemeenten NL-Duitse grensstreek	Deelname algemeen bestuur en Euregioraad	9

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financieel belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat VP 2019	Aandeel belang
Euregio (Openb. Lichaam volgens NL-Duits recht, volgt niet BBV)	24	1.382	1.382	35.000	35.000	n.b.	2,4%

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Bij de volgende verenigingen is in strikte zin geen sprake van een verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financiële impact bij faillissement of aansprakelijkheid door garantstelling.

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Vereniging Nederlandse Gemeenten	Lid van de vereniging	Krachtiger lokale overheid door samenwerking en belangenbehartiging	9
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland	Lid van de vereniging	Belangenbehartiging gemeenten in deelnemingen, w.o. Enexis NV en maatschappijen inzake verkoop Essent	9

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financieel belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat 2019
VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten	306	65.530	65.530	76.374	76.374	n.b.
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland	n.v.t.					

In bijlage 8.5 is een overzicht opgenomen van de vertegenwoordiging namens onze gemeente bij de verbonden partijen.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een overzicht van de deelnemingen opgenomen.

6.7 Bedrijfsvoering

6.7.1 Organisatie

De ambtelijke organisatie van de gemeente Hengelo is continu in beweging.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Maatschappelijke ontwikkelingen en ingrijpende veranderingen in wet- en regelgeving zijn van grote invloed op ons werk; op wat we doen, hoe we dit doen en met wie we dit doen. Complexe samenwerkingsvormen (zowel lokaal als regionaal) vergen andere sturing en flexibele inzet van mensen en middelen.

Ambities

Daarnaast vragen onze eigen ambities en het streven naar optimale dienstverlening aan de stad om een duidelijke focus op onze doelen en op een excellente taakuitvoering. Het college zet vol in op samenwerking, vernieuwing en transparantie.

Kernwaarden

Wij hanteren drie kernwaarden als leidraad voor onze houding en onze manier van werken:

- De logica van de Hengeloër als uitgangspunt en;
- Lef hebben; keuzes maken en daadkracht tonen;
- Dingen voltooien, door goed samen te werken.

Deze kernwaarden geven richting aan de manier waarop we de doorontwikkeling van onze organisatie vormgeven.

Doorontwikkeling organisatie

De visie op deze doorontwikkeling is samengevat in een plaatje; “de bollen van Jan”. Een organisatie waarin de inwoner en ondernemer centraal staan. Waarin wij op een logische manier en met de juiste houding kunnen doen waar de gemeente voor is: ervoor zorgen dat de Hengeloërs hier fijn en goed samen kunnen leven, wonen en werken. Dat is onze taak, daar werken wij dagelijks aan.

Er vinden ontwikkelingen plaats in alle domeinen, zoals bijvoorbeeld de transformatie én bezuinigingen binnen het sociaal domein en de invoering van de Omgevingswet. Onze visie op dienstverlening wordt steeds concreter toegepast en we zetten in op optimalisatie en professionalisering van onze bedrijfsvoering.

Hengelo's werken

Het verhuizen naar onze nieuwe werkomgeving in de binnenstad zal bijdragen aan een andere manier van werken; Hengelo's werken. Bewust werken, gericht op samenwerken en verbinden, met openheid en transparantie. Een goede manier van samenwerken draagt daarnaast bij aan de mate waarin we als gemeente in control zijn. Bij 'in control' gaat het erom dat we verrassingen voorkomen.

We zorgen ervoor dat de prioriteiten en niet de waan van de dag onze agenda bepalen. Alle kernwaarden komen hier samen: de logica van de Hengeloër, keuzes maken en dingen voltooien. Daarom heeft het thema 'in control zijn' onze specifieke aandacht.

Doelen

Bereiken?	Doen?
Een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie	Scherpe focus op de te bereiken resultaten vanuit de logica van de Hengeloër. Optimaliseren van de bedrijfsvoering en (concern) control. Door het innoveren van werkprocessen onder meer met behulp van informatietechnologie en het op grotere schaal gebruik maken van mobiele apparaten kan efficiënter worden gewerkt en de dienstverlening verder worden verbeterd.
Een flexibele organisatie met een grote mate van samenwerking, transparantie, creativiteit en innovatie	Het aanpassen van onze organisatie aan alle veranderende eisen en omstandigheden is een continu proces. We zetten onder meer in op: <u>Dienstverlening</u> : heroriëntatie op ons dienstverleningsconcept vanuit de logica van de Hengeloër. Zie ook programma 9, taakveld 0.4. <u>Sociaal</u> : vanuit de transities in het sociaal domein is de fase van transformatie ontstaan. Dit betekent écht anders samenwerken met partners en burgers, meer vernieuwen en keuzes maken met lef. Dit laatste is temeer relevant omdat we binnen het sociale domein voor een bezuinigingsopgave staan. <u>Fysieke keten</u> : de veranderende omgeving vraagt om een open houding, gericht op samenwerking intern en extern. Denken in mogelijkheden, handelen met lef vanuit vertrouwen en rugdekking. De Omgevingswet zal vanuit deze grondwaarden worden ingevoerd. <u>Cultuur</u> : inzetten op het laden van de kernwaarden lef, logica en voltooien. <u>Control</u> : met de ingrediënten voor effectief samenwerken komen we verder in control. Belangrijk uitgangspunt hierbij is nóg meer met elkaar optrekken en niet vóór elkaar denken. Hierdoor leggen we een stevige basis van waaruit we plannen uitvoeren. Het helpt ons scherp te krijgen waar we precies mee aan de slag willen, waaraan we kunnen zien dat we bereiken wat we willen en wie wanneer welke informatie nodig heeft om tijdig actie te kunnen ondernemen als dat nodig is.

6.7.2 Personeel

Veranderingen in de organisatie en de wijze waarop het personeelsbeleid wordt vormgegeven en uitgevoerd, moeten goed op elkaar aansluiten. Een modern personeelsbeleid dat aansluit bij de wensen van werknemers en de organisatiedoelstellingen is een voorwaarde voor goed en aantrekkelijk werkgeverschap en een goed presterende organisatie.

Goed werkgeverschap gaat om meer dan het optimaal benutten en inzetten van de aanwezige competenties en kwaliteiten van medewerkers. Het moet uitnodigen tot ontwikkelen en leren, tot veranderen en verbreden van de inzetbaarheid. Dat laatste is juist in tijden van ontgroening en vergrijzing in combinatie met de te verwachten krapte op de arbeidsmarkt van groot belang. Binnen het samenwerkingsproject 'Twentse Kracht' zetten we regionaal in op het gezamenlijk zijn van één aantrekkelijke Twentse Werkgever met een interne arbeidsmarkt zonder belemmeringen.

Het Hengelo's werken gaat meer vorm en inhoud krijgen nu de verhuizing naar onze nieuwe huisvesting in de binnenstad nadert. Hengelo's werken is bewust werken. Hengelo's werken is effectief samenwerken, over afdelingen en sectoren heen, met en voor onze inwoners en partners. Waarbij elk doel dat we formuleren en realiseren, vanuit ons eigen vakgebied, bijdraagt aan een stad waar mensen graag willen wonen en werken. Het is werken volgens onze kernwaarden. De nieuwe huisvesting en de inrichting van het stadskantoor gaan bijdragen aan openheid en transparantie, met veel meer ontmoetingsruimtes waar we inwoners, instellingen en ondernemers kunnen ontvangen en creatief kunnen samenwerken.

Doelen

Bereiken?	Doen?
Modern en aantrekkelijk werkgeverschap	Zorgdragen voor een prettig werkklimaat waarin medewerkers werken met plezier, met ruime ontwikkelmogelijkheden en aandacht voor talentontwikkeling.
Sociale werkgever die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	Invulling geven aan beleid om in het kader van de Participatiewet extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking.
Vergroten leervermogen en verbreden inzetbaarheid	Diverse activiteiten en programma's binnen de Twentse School.
Vergroten van mobiliteit	Stimulerende maatregelen en adequate begeleiding vanuit het loopbaancentrum met aandacht voor de rol van leidinggevers hierin.
Duurzame inzetbaarheid oudere medewerkers	Nieuw generatiepact aanbieden.
Instroom jongeren ter bestrijding van ontgroening/vergrijzing	Nieuw generatiepact aanbieden.
Optimaal benutten van talenten en het stimuleren van persoonlijk leiderschap	Bewustwording van het belang van persoonlijk leiderschap in de organisatie vergroten en hiervoor activiteiten ontwikkelen.
Leiderschapsontwikkeling	Organiseren van activiteiten met betrekking tot leiderschapsontwikkeling en instrumenten ontwikkelen ter ondersteuning van leidinggevers.
Integriteitsbewustzijn bevorderen	Het ontwikkelen van activiteiten met als doel het integriteitsbewustzijn en integer handelen te bevorderen.

Goede arbeidsomstandigheden (veiligheid, gezondheid en welzijn)	Onderhouden van maatregelen gericht op fysiek en mentaal gezonde medewerkers waaronder extra aandacht voor agressie en geweld.
Een verlaging van het ziekteverzuim naar maximaal 4,5%.	Blijvend aandacht voor de eigen regierol van leidinggevendenden bij (langdurig) verzuim.

6.7.3 Arbeidsvoorwaarden

Goede, moderne arbeidsvoorwaarden zijn onderdeel van aantrekkelijk werkgeverschap.

Voor 2019 e.v. zal onder meer op de volgende thema's worden ingezet:

Nieuw IKB

Met het Individueel Keuze Budget (IKB) worden de keuzemogelijkheden van werknemers ten aanzien van hun arbeidsvoorwaarden groter, waardoor beter kan worden ingespeeld op de persoonlijke behoefte van medewerkers. Het IKB is in 2017 ingevoerd en inmiddels toe aan vernieuwing.

In 2018 en 2019 wordt, in samenwerking met het GO, de aanpassing van het IKB per 01-01-2020 voorbereid. Er wordt gekeken naar een zo eerlijk mogelijke verdeling van het beschikbare budget voor alle medewerkers.

Woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor

Bij het nieuwe stadskantoor zijn geen parkeerplaatsen voor medewerkers voorzien. Uitgangspunt is duurzaamheid, daarom wordt vooral ingezet op stimulering van fiets- en OV-gebruik. Optimalisering van het bedrijfswagenpark betekent dat medewerkers geen eigen auto's meer hoeven te gebruiken voor zakelijke ritten. De medewerkers die dat nu wel (moeten) doen kunnen straks dus anders dan met de auto naar hun werk komen. Er blijft echter een groep medewerkers over die toch met de auto reist. Voor deze groep moet een parkeeroplossing komen die overlast in de wijken rond het stadskantoor zo laag mogelijk maakt. In het IKB kunnen (stimulerings)doelen zoals aantrekkelijke OV-abonnementen, fietsbeloningen of tegemoetkoming in parkeerkosten worden opgenomen. De werkkostenregeling (WKR) wordt onder de loep genomen om het beschikbare budget zo hoog mogelijk te maken.

Generatiepact

Het generatiepact van 2016 was succesvol. Onderzoek onder deelnemers, collega's van deelnemers en niet-deelnemers heeft geleerd dat er een groot draagvlak is om het generatiepact opnieuw open te stellen. Het gunstige effect op de organisatie van vitalere oudere werknemers en jonge instroom wordt breed gevoeld. Ook de medezeggenschap dringt aan op een vervolg van het generatiepact. Er komt een voorstel om het generatiepact eind 2018-begin 2019 opnieuw open te stellen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Een ander belangrijk thema wordt gevormd door de wet normalisering rechtspositie ambtenaren.

Deze wet zal op 1-1-2020 in werking treden en heeft tot doel om de rechtspositie van ambtenaren en werknemers uit het bedrijfsleven zoveel mogelijk gelijk te trekken. De arbeidsvoorwaarden van ambtenaren vallen niet langer onder het bestuursrecht maar onder het civiele arbeidsrecht. Ten gevolge van deze wet zullen onder andere de aanstellingen van ambtenaren wijzigen, is een ander ontslagstelsel van toepassing en wijzigt de totstandkoming van collectieve arbeidsvoorwaarden. Ook de geschillenbeslechting en de medezeggenschap wijzigen.

Bereiken?	Doen?
Passende arbeidsvoorwaarden met individuele keuzemogelijkheden in het IKB, met zo eerlijk mogelijke verdeling onder alle medewerkers	Onderhandelen in GO over aanpassing IKB.
Een zo duurzaam en overlastvrij mogelijk woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor	Stimuleringsmaatregelen voor fiets- en OV-gebruik. Een parkeeroplossing realiseren met zo weinig mogelijk overlast voor omwonenden. Koppelen aan doelen IKB.
Vervolg generatiepact	Onderhandelen in GO over nieuw generatiepact.
Vorbereiding op wet normalisering rechtspositie ambtenaren per 1-1-2020	Uitvoeren implementatie Wnra.

6.7.4 Informatievoorziening /-technologie

De organisatie blijft sterk inzetten op het verhogen van de efficiency van de bedrijfsvoering. We zetten actief in op samenwerking met andere gemeenten in de regio op het terrein van ICT. Uitgangspunt blijft dat we een goede dienstverlening willen bieden aan onze burgers. Het belang van ICT als middel om dit te bereiken neemt nog steeds toe.

Bereiken?	Doen?
Dienstverlening aansluiten op de digitale agenda 2017 en 2020: realiseren van een verbeterde interne/ externe (elektronische) dienstverlening.	Het Programma "(digitale) Dienstverlening" zal in 2018 en 2019 een steeds prominentere plaats in onze organisatie gaan innemen. In 2019 ligt de nadruk op het realiseren van technische innovaties en verbeteringen op basis van de 5 formules: Flitsformule, Wegwijsformule, Cocreatieformule, Handhaafformule en Beheerformule. We gaan in 2019 MijnHengelo.nl voor het domein Werk & Inkomen (specifiek: uitkeringsgerechtigden) verder uitbreiden. Daarnaast worden de eerste stappen gezet om het domein Fysiek (specifiek: ondernemers) ook op MijnHengelo.nl aan te sluiten. In 2019 gaan we ook blockchaintechnologie inzetten zodat we alle informatie veilig beschikbaar kunnen stellen in MijnHengelo.nl voor alle inwoners of bezoekers van de stad Hengelo. Wij vinden het belangrijk dat burgers en ondernemers op een veilige en betrouwbare wijze kunnen inloggen op omgeving van de gemeente Hengelo. In 2019 zorgen we voor betere aansluiting op de verschillende inlogmogelijkheden, als onderdeel van eIdas. In 2019 zetten we sterk in op de ontwikkelingen die ontstaan vanuit de Common Ground beweging. We zijn daar niet alleen volgend in maar zullen ook actief een bijdrage leveren om meer vorm te geven aan het begrip "SAMEN MET ANDERE GEMEENTEN".

	Tenslotte gaan we in 2019 ook inhoud geven aan een belangrijk kenmerk van de Flitsformule: direct besluiten. We gaan hier Robot Processing Automation voor inzetten.
Innovatie in bedrijfsvoering: Implementeren van efficiënte processen door innovatieve technologieën	In 2019 wordt verder gewerkt aan de innovatie van de IT-omgeving. Ter voorbereiding op de manier van werken die we voorstaan in de nieuwe huisvesting wordt een programma gestart om de wensen van de organisatie tot flexibel werken mogelijk te maken. CAD-virtualisatie, software om samen aan bedrijfsdoelen te werken en moderne audio/visuele middelen zijn voorbeelden van onderdelen van dit programma.
Beveiliging en Privacy: Optimale bescherming bieden van ons netwerk en data	In 2019 vindt wederom de ENSIA audit plaats. Deze is uitgebreid met een verplichte audit over de BAG en de BGT. Verder blijft de informatieveiligheid aandacht vragen. Aanscherping van procedures en aandacht voor bewustwording zijn de komende jaren de aandachtspunten.
Samenwerken: samenwerking in Twente verstevigen en uitbouwen	We nemen deel aan het IT platform Twente en verzorgen de ICT voor de gemeente Oldenzaal en de GR SWB Midden Twente. De professionaliteit van de ICT dienstverlening is mede voor deze twee organisaties in ontwikkeling. Daarnaast wordt samengewerkt met de gemeente Borne en Haaksbergen op het terrein van Werk en Inkomen.

6.7.5 Gegevensbescherming (AVG)

Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. De organisatie moet voldoen aan de eisen die deze nieuwe privacywetgeving stelt op het gebied van de omgang met en de beveiliging van persoonsgegevens. De organisatie moet een overzicht van de verwerkingen actueel houden, het zogenoemde verwerkingenregister. Daarnaast moet de organisatie in staat zijn om Data Protection Impact Assessments (DPIA) uit te voeren. De gevolgen van een verkeerde omgang met persoonsgegevens zijn zeer groot. Enerzijds kan dit nadelige gevolgen hebben voor burgers (bijvoorbeeld als er identiteitsfraude wordt gepleegd), anderzijds kan de gemeente beboet worden wanneer er op een verkeerde manier met persoonsgegevens wordt omgegaan. Datalekken moeten worden voorkomen. De organisatie moet ook invulling geven aan het gegeven dat burgers de rechten in het kader van de AVG kunnen uitoefenen (o.a. informatierecht, inzage recht, correctierecht).

Bereiken?	Doen?
Privacy by design borgen in de organisatie.	Bij ontwikkelingen (nieuw beleid, nieuwe verwerkingen, aanpassingen in verwerkingen en/of applicaties e.d.) tijdig advies inwinnen bij de Functionaris Gegevensbescherming over aspecten van gegevensbescherming. Deze stap (adviesvraag) inbouwen in de relevante processen.
Het register van verwerkingen vullen en actueel houden.	Een proces inrichten om wijzigingen in of aanvullingen voor het register van verwerkingen centraal te verzamelen en te beoordelen.

Een werkwijze opstellen om DPIA's te kunnen uitvoeren en waar nodig een DPIA uitvoeren.	Een proces inrichten om DPIA's te kunnen uitvoeren bij: • Nieuwe verwerkingen; • Wijzigingen in verwerkingen/applicaties; • Risicovolle verwerkingen (elke drie jaar). Onderdeel van het proces is het rapporteren over de DPIA aan de verantwoordelijke (College, Raad of Burgemeester).
Awareness-taken uitvoeren.	In overleg met de afdeling Communicatie een jaarplan opstellen en uitvoeren met zowel ad-hoc als terugkerende awareness-activiteiten.
Invulling geven aan de AVG-rechten van burgers.	Een e-formulier ontwikkelen om digitaal een verzoek tot inzage in de persoonsgegevens te krijgen.

6.7.6 Huisvesting

In 2017 zijn de werkzaamheden voor de nieuwbouw van het stads kantoor en de renovatie van het stadhuis gestart. Deze werkzaamheden hebben een vooraf berekende doorlooptijd van circa 21 maanden. Door enige maanden vertraging, veroorzaakt door een vertraagde start, aanvullende asbestsanering in het stadhuis en complicaties bij de gewicht besparende vloer van het nieuwe stads kantoor, ligt de verwacht oplevering van beide panden in het 3e kwartaal van 2019.

In 2018 zijn de (voorbereidende) werkzaamheden gestart van de implementatie van een flexibel en innovatief kantoor- en dienstverleningsconcept.

In 2019 denken we ook na over het maatschappelijk rendement van onze huisvesting. Wat het college betreft is die opbrengst groter dan het huisvesten van besturen, werken en dienstverleners. De hele Hengelose gemeenschap (en niet alleen ambtenaren en bestuurders) zou baat moeten hebben bij onze nieuwe huisvesting.

Bereiken?	Doen?
Nieuwbouw van het stads kantoor en renovatie van het stadhuis.	Oplevering van het nieuwe stads kantoor en gerenoveerde stadhuis door de betreffende aannemers. Inrichting van de diverse ruimten in beide panden met werkgroepen en extern advies. Implementatie van activiteit gerelateerd werken (als onderdeel van Het Hengelo's werken) Het gedachtengoed van de Hengelose serviceformules terug laten komen in het publieksdeel van het stadhuis en het stads kantoor. Oplossen vraagstuk parkeerbehoefte medewerkers.

6.7.7 Inkopen van diensten, leveringen en werken

In 2019 wordt de professionalisering van de inkoopfunctie verder vormgegeven. Dit is noodzakelijk doordat er vanuit wetgever en samenleving steeds hogere eisen aan het inkoopproces van publieke organisaties gesteld worden. Deze noodzaak is ook onderstreept door de accountant bij de jaarrekening 2017. Hoewel inmiddels de nodige verbeteracties (veegactie, inkooptoets) zijn uitgevoerd, is het rechtmatigheidsprobleem nog niet opgelost. Wel heeft de accountant geconstateerd dat de gemeente Hengelo op de goede weg is. Verdere professionalisering van de inkoopfunctie levert een positieve bijdrage aan rechtmatige inkoop.

Vanuit het Rijk zijn in het verleden initiatieven genomen om via (overheids-)inkopen te komen tot een duurzamere samenleving. Inmiddels is duurzaamheid een vanzelfsprekend onderdeel van inkoop en aanbesteding. Bovendien is er al jaren SROI beleid van kracht en stimuleren we maatschappelijk verantwoord ondernemen. Circulair inkopen is dé trend voor de komende jaren. Ook in het coalitieprogramma wordt inkoop en aanbesteding gezien als instrument om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Een professionele inkooporganisatie kan dit verder stimuleren en bijdragen aan het boeken van daadwerkelijke resultaten.

In Hengelo (vaak in samenwerking met de andere 13 Gemeenten in Twente) willen we rechtmatiger en vooral ook doelmatiger inkopen. Met het totale beïnvloedbare inkoopvolume kunnen we veel bereiken. In eerste instantie een goede kwaliteit qua diensten, leveringen en werken tegen een acceptabele prijs. Daarnaast willen we de lokale en regionale economie bevorderen, innovatie stimuleren en maatschappelijk verantwoord ondernemen aanjagen (SROI en duurzaamheid).

Bereiken?	Doen?
Professionele(re) inkoop organisatie	Uitvoering geven aan het inkoop verbeterplan: • Opzetten contractbeheer • Bouwen aanbestedingskalender • Actualiseren inkoopbeleid • Vormgeven inkooporganisatie • Ontwikkelen standaardprocessen
Meetbare resultaten duurzaamheid, SROI en innovatie	Uitvoering geven aan het inkoop verbeterplan: • Ontwikkelen stuurinformatie • Werken aan bewustwording Structureel aanstellen inkoopanalist

6.8 Investeringsen

6.8.1 Investeringsen - algemeen

Warmtenet

In de afgelopen periode is hard gewerkt aan de realisatie van de backbone. Hierbij hebben zich nogal wat tegenvallers voorgedaan waarvoor een voorziening is getroffen. Het zuidelijk deel van de backbone is in 2017 afgerond en in bedrijf genomen waarmee onder meer High Tech Systems Park en Veldwijk Noord en Zuid van duurzame warmte worden voorzien.

In 2018 wordt het leidingwerk van het noordelijke deel afgerond en wordt begonnen met de start van de bouw van DEC Noord aan de nieuwe Laan Hart van Zuid. Deze zal begin 2019 gereed zijn en vanaf dat moment kan ook het noordelijke deel van het warmtenet worden voorzien van duurzame warmte.

Daarnaast lopen er nog onderzoeken naar de mogelijkheden om de kwaliteit van het bestaande aan Warmtebedrijf Hengelo overgedragen leidingnetwerk te verbeteren. In 2018 worden de eerste verbeteringsmaatregelen gerealiseerd. In 2019 wordt dit afgerond.

Binnenstad

Voor de binnenstad hebben we in samenspraak met onze partners een integraal actieplan opgesteld waarmee de aantrekkelijkheid van de binnenstad wordt vergroot. Dit moet het bezoek aan de binnenstad vergroten en het economisch functioneren en vestigingsklimaat verbeteren. De maatregelen die hiervoor in ieder geval uitgevoerd moeten worden zijn:

- De herinrichting van de Enschedesestraat in samenhang met de al uitgevoerde reconstructie gecombineerd met de aanleg van de openbare ruimte in Langestraat en Burgemeester Jansenplein rondom het stadhuis en nieuwe stadskantoor.
- Daarnaast ligt er een hoge prioriteit bij de herinrichting van het Marktpllein en het aangrenzende kernwinkelgebied.
- Een andere belangrijke investering is de sloop van de Lambertuspassage en herinrichting en herontwikkeling van het daaromheen liggende gebied.

Nieuw stadskantoor/renovatie stadhuis

In 2017 zijn de daadwerkelijke uitvoerende werkzaamheden gestart voor de realisatie van een nieuw stadskantoor en de renovatie van het bestaande stadhuis voor de herhuisvesting van het gemeentelijk apparaat in het centrum van Hengelo. Het is de bedoeling dat beide gebouwen in de 2^e helft van 2019 worden opgeleverd. In dat jaar zal naar verwachting het restant van het dan nog beschikbare projectbudget (grotendeels) worden uitgegeven, naar verwachting tussen de € 15 en € 20 miljoen.

Aanvullende asbestsanering in het stadhuis is een concrete tegenvaller, die inmiddels met de 1^e Berap 2018 financieel opgevangen is. Risico's binnen het project zijn met name de (gewicht besparende) vloer van het nieuwe stadskantoor en de renovatiekosten van het stadhuis. Hierdoor zal de oplevering van stadskantoor en stadhuis niet in de zomer, maar in de 2^e helft van 2019 plaatsvinden. De trajecten voor interieurontwerp, inrichting en gewenste werkwijze in de nieuwe huisvesting (Hengelo's werken) zijn inmiddels gestart en lopen op schema.

Investerings uit het grondbedrijf (zie toelichting taakveld 8.2) :

- Broek Noord: Ontwikkeling Noordrand, start bouw ca 100 woningen in 2019
- Start verkoop van circa 25 kavels aan de Marskant
- Dalmeden is dé Hengelose woningbouwlocatie voor mensen die zelf een eigen woning willen (laten) bouwen; particulier opdrachtgeverschap. In 2019 zullen we ons weer volop inzetten om het mogelijk te maken te voldoen aan de vraag naar kavels voor de particuliere bouw.
- Door de aantrekkende woningmarkt is de vraag naar vrije kavels voor particulier opdrachtgeverschap in Dalmeden toegenomen. Medio 2018 is de grond voor 183 van de in totaal 520 woningen verkocht. Januari 2018 is gestart met de verkoop van de eerste kavels in het deelgebied Meander. Deze start was zeer succesvol en er zijn veel kavels gereserveerd. De eerste kavels in Meander worden medio 2018 bouwrijp opgeleverd en ook worden hiervoor de optie overeenkomsten verstrekt.
- Zodra het gros van deze 44 kavels in Meander en de 24 nog niet verkochte kavels in de overige deelgebieden zijn verkocht, kunnen we direct starten met de verkoop van de kavels in Stroom en Meander Zuid (totaal 43). We zullen er voor zorgen dat deze begin 2019 juridisch en technisch bouwrijp zijn. Daarnaast werken we de stedenbouwkundige plannen voor de rest van Meander verder uit zodat ook voor dit deel van Dalmeden het bestemmingsplan in 2019 kan worden afgerond en de grond bouwrijp kan worden gemaakt. Op deze manier zorgen we er voor dat we tijdig nieuw aanbod van kavels hebben. Naast het aanbod van kavels voor individuele particuliere opdrachtgevers, worden 13 woningen in Dalmeden aangeboden door Holtkamp Bouw en is er een initiatief van een collectief dat 29 woningen gaat realiseren in de vorm van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).

Hart van Zuid

- We maken een ontwikkelstrategie voor het WTC Twente Businessdistrict, deze is in 2019 gereed
- Het Industrieplein krijgt een nieuwe inrichting. In het ontwerp worden onder andere opgenomen een skatepark, een beek en een schakel in het F35 fietsnetwerk.
- Door de koper van het Vereenigingsgebouw wordt de verbouw gestart om het gebouw een nieuw leven te geven als horeca hotel en vergaderfaciliteit
- De nieuwe Laan Hart van Zuid en de nieuwe brug over het Twentekanaal zijn in 2019 gereed.

Deldenerstraat

- De Deldenerstraat wordt de komende jaren aangepakt. Projectmatig is het opgedeeld in 3 delen: Geerdinksweg – Tuindorpstraat, Tuindorpstraat – Marskant inclusief Mitchamplein en Marskant – Bornsestraat. In 2019 zullen de eerste ontwerpen uitgewerkt worden van het deel rondom het Mitchamplein. Hiervoor moet gekeken worden hoe dit ingepast kan worden in verband met voormalig garage Meijer. (zie paragraaf 2.1 Verkeer en vervoer). De financiële dekking van de gehele traverse is nog niet gedekt. Daar waar sprake is van rioolvervanging (Het deel tussen de Geerdinksweg en de Tuindorpstraat) zal ook de herinrichting van de weg bekostigd worden uit het GRP. Voor de overige delen van de Deldenerstraat dient voor de realisatie nog dekking te worden gevonden.

In 2019 gaan we ook verder met het investeren in verhardingen. Daar waar kabels en leidingen vervangen zijn en tegelverhardingen vervangen moeten worden zullen de oude materialen vervangen worden.

Haveninfrastructuur

Wij gaan verder met de fysieke aanpassingen in de haven voor grotere schepen, klasse Va. Dit doen wij om grotere schepen toegang te bieden tot onze haven en hier te kunnen laden en lossen.

6.8.2 Ontwikkelingen Algemene Reserve Investerings (ARI)

Met de vaststelling van de begroting 2009 is de Algemene Reserve Investerings (ARI) ingesteld. In de Kadernota 2009-2012 is de eerste inventarisatie van via ARI te dekken investeringen gemaakt.

De investeringen betroffen de: gebiedsinrichting van het Centraal Station Twente, de uitvoeringsmaatregelen naar aanleiding van het Binnenstadsdebat, de inrichting van de openbare ruimte Winkelcentrum Esrein-Hart van Zuid, de aanpassing 30 km/uur gebieden en het Hoogwaardig Openbaar Vervoer Kruispunt Kuipersdijk.

Inmiddels zijn alle bijdragen vanuit ARI verrekend met de genoemde projecten. Alleen resteert op dit moment nog een bedrag van € 1,7 miljoen als bijdrage voor het stadskantoor/stadhuis. Afhankelijk van de voortgang is de verwachting dat, met uitzondering van de verhuiskosten ad € 600.000, de verrekening in 2018 zal plaatsvinden.

6.9 Subsidies

Wat willen we bereiken

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door onszelf bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

Hoe gaan we dit doen?

Voor het jaar 2019 is de lokale regelgeving vastgelegd in de volgende documenten:

- Algemene subsidieverordening 2011
- Subsidie uitvoeringsregelingen 2019

Per afzonderlijke subsidie worden de voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend, de verplichtingen waaraan de subsidieontvanger moet voldoen en de wijze van betaling vastgelegd in een subsidiebesluit (beschikking). Waar mogelijk worden prestatieafspraken gemaakt.

We kennen jaarlijkse subsidies die per (boek) jaar of voor een bepaald aantal boekjaren aan een instelling voor een periode van maximaal 4 jaar wordt verstrekt, en eenmalige subsidies voor bijvoorbeeld projecten of activiteiten.

In de begroting is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering zoals in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen. De meeste subsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2019 zijn de subsidies geïndexeerd met 2,47% en de huursubsidies met de prijsindex van 0,6%.

Subsidies begroting 2019

Uitvoerings- /subsidieregelingen:	Specificatie subsidie 2019 (in euro's):	Subsidieplafonds 2019¹ (in euro's):
Kunst en Cultuur		
Basissubsidie amateurkunst		128.082
Culturele kernvoorzieningen: * Bibliotheek Hengelo * Oyfo * Schouwburg Hengelo * Metropool Hengelo	2.317.895 2.002.294 1.713.538 1.080.726	7.114.453
Beeldende kunst * Ateliers '93 * SWWK * Stichting HeArtpool * MHHK	6.176 11.244 13.592 3.804	34.816
Cultureel erfgoed * Museum Hengelo * Stichting Historisch Archief Beckum * Stichting Historie Brandweer Hengelo	16.136 2.642 1.130	19.908

Overige culturele voorzieningen * Hengelose Oranjevereniging * Stichting 4 mei	12.439 2.990	15.429
Stichting Lokale Omroep Hengelo		97.645
Aanjaagbudget Beeldende Kunst en Vormgeving		54.365
CultuurLokaal – regelingen voor incidentele projecten		
Culturele initiatieven		18.037
Podiumbudget		19.811
Internationaal		
Uitwisseling Partnerstad Emsdetten		2.157
Jeugd		
Vrijwillig Jeugdwerk		106.230
Sport en Bewegen		
Mindervalide Sport		21.741
Jeugdsport * kennismakingsactiviteiten * sporttechnisch kader	37.000 10.532	47.532
Welzijn		
Wijkwelzijnswerk		2.099.847
Zorg		
Maatschappelijke opvang, begeleiding en bemoeizorg * inloop GGz * inloop maatschappelijke opvang * bemoeizorg en begeleiding * begeleiding door vrijwilligers	348.398 465.872 148.894 52.761	1.015.925
Thuis in de buurt		26.737
Subsidie Voorschool Hengelo 2019		1.290.000
Stimuleringsregeling "lang zult u wonen"		50.000
Cultuurhistorisch erfgoed 2016 t/m 2019		
* Regeling Cultureel Erfgoed 2016 t/m 2019	48.521	
* Monumentenzorg	10.572	
* Kunst uit wederopbouwperiode	-	
* Karakteristieke boerderijen en opstallen	-	
* Begraafplaatsen en gedenkm monumenten	-	
* Voorlichting en communicatie 2016 t/m 2019	-	
* Regeling Archeologie 2016 t/m 2019	31.464	
* Regeling Gevelverbetering Binnenstad 2016 t/m 2019	107.018	

Bewonersparticipatie		
* Basissubsidie erkende bewonersorganisaties	59.967	
* Organiseren van wijkbrede activiteiten door erkende bewonersorganisaties	77.382	
* Buurtbonnen voor ongeorganiseerde bewoners(groepen)	54.364	

¹ De bovengenoemde subsidieplafonds kunnen door bezuinigingsmaatregelen nog worden aangepast.

7. Financiële overzichten

Totaaloverzicht (bedragen x € 1.000)						
	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Totaal lasten (excl. mutaties reserves)	-308.599	-301.659	-292.801	-290.260	-291.481	-278.987
Toevoegingen aan de reserves	-23.820	-10.900	-11.038	-10.749	-11.795	-12.763
Totaal lasten (incl. mutaties reserves)	-332.419	-312.559	-303.839	-301.008	-303.277	-291.750
Totaal baten (excl. mutaties reserves)	307.763	292.671	290.034	290.481	294.100	282.986
Onttrekkingen aan de reserves	27.359	14.088	13.838	10.706	9.492	9.007
Totaal baten (incl. mutaties reserves)	335.122	306.760	303.872	301.187	303.592	291.993
Totaal resultaat na bestemming	2.703	-5.799	33	178	316	243

7.1 Overzicht van lasten en baten per programma

Overzicht van lasten en baten per programma (bedragen x € 1.000)						
Programma	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
LASTEN (excl. mutaties reserves)						
1. Veiligheid	-7.768	-7.952	-8.241	-8.281	-8.321	-8.362
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-9.039	-9.405	-9.712	-9.801	-9.889	-9.909
3. Economie	-5.598	-3.818	-6.471	-6.402	-7.240	-6.981
4. Onderwijs	-10.453	-10.934	-11.411	-11.305	-11.429	-11.273
5. Sport, cultuur en recreatie	-23.679	-23.523	-22.717	-22.647	-22.430	-22.450
6. Sociaal domein	-132.307	-135.822	-131.330	-131.008	-130.220	-129.259
7. Volksgezondheid en milieu	-21.739	-21.742	-21.440	-21.872	-22.006	-22.207
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke Vernieuwing	-41.776	-33.885	-27.862	-25.754	-27.765	-16.881
9. Bestuur en ondersteuning	-56.241	-54.577	-53.617	-53.190	-52.181	-51.665
Totaal lasten	-308.599	-301.659	-292.801	-290.260	-291.481	-278.987
Programma	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
BATEN (excl. mutaties reserves)						
1. Veiligheid	152	114	102	102	102	102
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.485	943	945	944	944	944
3. Economie	3.276	5.648	5.727	5.658	6.504	6.238
4. Onderwijs	1.909	1.888	1.850	1.850	1.850	1.850
5. Sport, cultuur en recreatie	4.699	4.029	3.857	3.921	3.844	3.844
6. Sociaal domein	44.685	46.056	45.389	46.940	48.026	48.016
7. Volksgezondheid en milieu	22.986	19.994	20.476	20.800	21.110	21.457
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke Vernieuwing	36.624	28.871	25.069	23.201	25.333	14.930
9. Bestuur en ondersteuning	191.947	185.130	186.619	187.065	186.386	185.605
Totaal baten	307.763	292.671	290.034	290.481	294.100	282.986
Programma	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
SALDO BATEN EN LASTEN (excl. mutaties reserves)						
1. Veiligheid	-7.616	-7.839	-8.139	-8.179	-8.219	-8.260
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-7.554	-8.462	-8.767	-8.857	-8.944	-8.965
3. Economie	-2.322	1.830	-744	-744	-736	-743
4. Onderwijs	-8.544	-9.046	-9.560	-9.455	-9.579	-9.423
5. Sport, cultuur en recreatie	-18.980	-19.495	-18.860	-18.726	-18.586	-18.606
6. Sociaal domein	-87.622	-89.766	-85.941	-84.068	-82.194	-81.243
7. Volksgezondheid en milieu	1.247	-1.748	-964	-1.072	-896	-751
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke Vernieuwing	-5.152	-5.014	-2.794	-2.553	-2.433	-1.951
9. Bestuur en ondersteuning	135.706	130.552	133.002	133.875	134.205	133.940
Totaal resultaat voor bestemming	-836	-8.987	-2.767	221	2.619	3.999
	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
MUTATIES RESERVES						
Toevoegingen	-23.820	-10.900	-11.038	-10.749	-11.795	-12.763
Onttrekkingen	27.359	14.088	13.838	10.706	9.492	9.007
Totaal mutaties reserves	3.539	3.189	2.799	-43	-2.303	-3.755
Totaal resultaat na bestemming	2.703	-5.799	33	178	316	243

7.2 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen

x € 1.000

Algemene Dekkingsmiddelen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Lokale heffingen	23.929	24.107	24.361	24.687
2. Gemeentefondsuitkering	140.063	141.338	141.825	142.732
3. Dividend	815	815	780	605
4. Saldo financieringsfunctie	-2.449	-2.628	-2.429	-2.380
6. Overige algemene dekkingsmiddelen	2.449	2.628	2.429	2.380
Totaal	164.807	166.261	166.966	168.024

8. Bijlagen

8.1 Reserves en voorzieningen

8.1.1 Mutaties in de reserves

nr	reserve	31-12-2018	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2019	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2020
101	Algemene reserve	15.589	1.208	3.924	12.873	1.230	1.277	12.826
150	Reserve grex algemeen	274	2.663	2.215	722	2.263	1.573	1.412
310	Reserve centraal opleidingsbudget	100	-	-	100	-	-	100
311	Reserve communicatiebeleid	29	-	-	29	-	-	29
313	Vereveningsreserve binnenstad	200	-	-	200	-	-	200
314	Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	125	-	-	125	-	-	125
316	Reserve arbeidsvoorwaarden	137	-	-	137	-	-	137
320	Reserve dekking kapitaallasten	2.725	38	151	2.612	37	149	2.500
326	Reserve accommodaties egalitatie	63	69	69	63	69	69	63
327	Reserve vastgoedbedrijf	1.938	-	127	1.811	-	127	1.684
328	Reserve duurzaamheid	84	-	-	84	-	-	84
329	Reserve fietspadenplan	222	-	-	222	-	-	222
331	Reserve twentehaven	506	45	-	551	45	-	596
332	Reserve bodemsanering	5.891	930	251	6.570	930	251	7.249
367	Reserve onderwijshuisvesting	4.272	6.137	6.861	3.548	5.793	6.707	2.634
371	Reserve decentralisatie- uitkeringen	2.599	-	-	2.599	-	-	2.599
372	Reserve organisatieontwikkeling	2.564	-	292	2.272	-	171	2.101
374	Reserve compensatiefonds Bomenverordening	206	-	-	206	-	-	206
375	Reserve prj. bestrijding jeugdwerkloosheid	69	-	-	69	-	-	69
398	Reserve onderhoud buurtcentra	109	-	-	109	-	-	109
399	Reserve ARI	1.733	-	-	1.733	-	-	1.733
	Totaal reserves	39.435	11.090	13.890	36.635	10.367	10.324	36.678

nr reserve		31-12-2020	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2021	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2022
101	Algemene reserve	12.826	2.991	-	15.817	3.865	-	19.682
150	Reserve grex algemeen	1.412	2.639	2.101	1.950	-3.191	-4.076	2.835
310	Reserve centraal opleidingsbudget	100	-	-	100	-	-	100
311	Reserve communicatiebeleid	29	-	-	29	-	-	29
313	Vereveningsreserve binnenstad	200	-	-	200	-	-	200
314	Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	125	-	-	125	-	-	125
316	Reserve arbeidsvoorwaarden	137	-	-	137	-	-	137
320	Reserve dekking kapitaallasten	2.500	33	148	2.385	31	145	2.271
326	Reserve accommodaties egalisatie	63	69	69	63	69	69	63
327	Reserve vastgoedbedrijf	1.684	-	127	1.557	-	127	1.430
328	Reserve duurzaamheid	84	-	-	84	-	-	84
329	Reserve fietspadenplan	222	-	-	222	-	-	222
331	Reserve twentehaven	596	45	-	641	45	-	686
332	Reserve bodemsanering	7.249	90	90	7.249	90	90	7.249
367	Reserve onderwijshuisvesting	2.634	5.890	6.796	1.728	5.949	6.640	1.037
371	Reserve decentralisatie-uitkeringen	2.599	-	-	2.599	-	-	2.599
372	Reserve organisatieontwikkeling	2.101	-	125	1.976	-	107	1.869
374	Reserve compensatiefonds Bomenverordening	206	-	-	206	-	-	206
375	Reserve prj. bestrijding jeugdwerkloosheid	69	-	-	69	-	-	69
398	Reserve onderhoud buurtcentra	109	-	-	109	-	-	109
399	Reserve ARI	1.733	-	-	1.733	-	-	1.733
Totaal reserves		36.678	11.757	9.456	38.979	6.858	3.102	42.735

8.1.2 Aard en reden reserves

Algemene reserve

Gevormd vanuit resultaten van algemene middelen zonder directe bestemming, nodig t.b.v. het weerstandsvermogen van de gemeente (o.a. voor calamiteiten).

Algemene reserve grondexploitatie

Buffer ter afdekking van de risico's vanuit grondexploitatie. De bedragen zijn gebaseerd op de herzieningen van de grondexploitaties per 1-1-2018. Bij de verminderingen zijn de begrote mutaties en de claims (winst- en verliesnemingen) verwerkt.

Reserve centraal opleidingsbudget

Niet bestede middelen van het centraal opleidingsbudget worden hierin gedoteerd als buffer voor tegenvallers in reguliere opleidingsbudgetten.

Reserve communicatiebeleid

Reservering bij verkoop van St. Kabeltevee Hengelo met doel deze te besteden ter dekking van kapitaallasten van investeringen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Besteding dient plaats te vinden t.b.v. de burgers van de gemeente Hengelo conform de oorspronkelijke doelstellingen van de stichting.

Reserve vereveningsreserve binnenstad

Middelen ter versterking van de kwaliteit van de binnenstad (concentratie horecafunctie).

Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad

Ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad o.a. voor de herinrichting van de openbare ruimte van het kernwinkelgebied, het versterken en ondersteunen van de woonfunctie in de binnenstad.

Reserve arbeidsvoorwaarden

Bestemd voor de uitvoering lokale arbeidsvoorwaarden.

Reserve dekking kapitaallasten

Door de wijziging van de BBV-systematiek, met ingang van 2017, voor investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zal voor de oude 'probleemgevallen' en nieuwe gevallen gebruik kunnen worden gemaakt van de dekkingsreserve kapitaallasten. Het gereserveerde bedrag in deze nieuwe reserve kan worden gebruikt voor de dekking van de jaarlijkse kapitaallasten, die voortvloeien uit de betreffende investeringen. Op basis van de vastgestelde nota Investerings- en activeringsbeleid gaat de voorkeur bij alle uitbreidings- en vervangingsinvesteringen uit naar het toepassen van de reguliere afschrijvings- en rentesystematiek. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.

Reserve egalisatie accommodaties

Ter dekking van (groot) onderhoud van gebouwen, welke niet direct meer in gemeentelijk gebruik zijn, maar zijn nog wel eigendom van de gemeente.

Reserve vastgoedbedrijf

Egalisatie van verkoopresultaten.

Reserve duurzaamheid

Bestemd voor dekking van interne duurzaamheid.

Reserve fietspadenplan

Als correctie op de negatieve boekwaarde van cpl. 42 Fietspadenplan/Duurzaam Veilig is de vermogenstoename ondergebracht in deze reserve.

Reserve Twentehaven

Bestemd voor toekomstig incidenteel groot onderhoud van de haven.

Reserve bodemsanering

Middelen ter dekking van lasten bodemsaneringen.

Reserve onderwijshuisvesting

Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven binnen het meerjarig investeringsprogramma onderwijshuisvesting.

Reserve decentralisatie-uitkeringen

Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie-uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode.

Reserve organisatieontwikkeling

Bestemd voor de transitie van meer mobiliteit in de organisatie naar een flexibele organisatie met de juiste medewerker op de juiste plek, zoals verwoord in de notitie "Koersvast in krappe tijden".

Reserve groencompensatie bomenverordening

Egalisatie van baten en lasten bomenverordening.

Reserve projecten bestrijding jeugdwerkloosheid

Bestemd voor projecten ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid.

Reserve onderhoud buurtcentra

Doel: meerjarig onderhoud van buurtcentra.

Reserve ARI

Bestemd ter dekking van toekomstige lasten die voortvloeien uit de ARI-investeringen.

8.1.3 De mutaties in de voorzieningen

nr	Voorziening	31-12-2018	vermeerdering	vermindering	31-12-2019	vermeerdering	vermindering	31-12-2020
501	groot-onderhoud stadhuis/stadskantoor	0	50	0	50	50	0	100
503	pensioen wethouders	5.879	125	0	6.004	125	0	6.129
508	riolering	6.997	1.647	4.521	4.123	1.956	1.985	4.094
510	gebiedsgericht grondwaterbeleid	1.339	0	0	1.339	0	0	1.339
511	afval	1.780	0	265	1.515	0	176	1.339
512	complexen derden	23.755	0	0	23.755	0	0	23.755
522	wachtgeld Muziekschool re-organisatie	721	0	0	721	0	0	721
523	afwikkeling Warmtenet	3.144	0	0	3.144	0	0	3.144
527	renovatie sportvelden	79	35	35	79	36	35	80
528	gebouwen/installaties	195	33	64	164	58	96	126
533	onderhoud vastgoed	1.871	338	341	1.868	338	419	1.787
535	onderhoud gebouwen onderwijs	307	340	306	341	340	545	136
	Totaal voorzieningen	46.067	2.568	5.532	43.103	2.903	3.256	42.750

nr	Voorziening	31-12-2020	vermeerdering	vermindering	31-12-2021	vermeerdering	vermindering	31-12-2022
501	groot-onderhoud stadhuis/stadskantoor	100	50	0	150	51	0	201
503	pensioen wethouders	6.129	125	0	6.254	125	0	6.379
508	riolering	4.094	2.195	1.964	4.325	2.463	2.100	4.688
510	gebiedsgericht grondwaterbeleid	1.339	0	0	1.339	0	0	1.339
511	afval	1.339	0	127	1.212	0	116	1.096
512	complexen derden	23.755	0	0	23.755	0	0	23.755
522	wachtgeld Muziekschool re-organisatie	721	0	0	721	0	0	721
523	afwikkeling Warmtenet	3.144	0	0	3.144	0	0	3.144
527	renovatie sportvelden	80	36	35	81	36	43	74
528	gebouwen/installaties	126	58	17	167	58	17	208
533	onderhoud vastgoed	1.787	338	826	1.299	338	29	1.608
535	onderhoud gebouwen onderwijs	136	340	358	118	340	129	329
	Totaal voorzieningen	42.750	3.142	3.327	42.565	3.411	2.434	43.542

8.1.4. Aard en reden voorzieningen

Voorziening groot onderhoud stadhuis/stadskantoor

T.b.v. groot onderhoud stadhuis en stadskantoor op basis van een meerjarige onderhoudsplanning.

Voorziening pensioen wethouders

Te verwachten verplichtingen jegens de pensioenen wethouders, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.

Voorziening riolering

Bestemd voor het in stand en op peil houden van het rioolstelsel alsmede egalisatie van de tarieven rioolheffing.

Voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid

Ter dekking van grondwaterverontreiniging in centrumgebied.

Voorziening afval

Reserve vanuit toevallige meevallers taakveld afvalverwerking/-verwijdering ten behoeve van egalisatie mogelijk toekomstige tegenvallers.

Voorziening complexen derden

Voorziening t.b.v. grondcomplexen, waarvan we de administratie niet zelf voeren.

Voorziening wachtgeld Muziekschool reorganisatie

Te verwachten wachtgeldverplichtingen i.v.m. reorganisatie Muziekschool.

Voorziening afwikkeling Warmtenet

Voorziening voor de afwikkeling Warmtenet

Voorziening renovatie sportvelden

T.b.v. het toekomstig groot onderhoud van sportvelden afgezonderde middelen. Aan de voorziening ligt een onderhoudsplan ten grondslag.

Voorziening gebouwen/installaties

T.b.v. het toekomstig groot onderhoud voor gebouwen en installaties. Na de afronding van de verbouwing van het Twentebad zal deze voorziening worden gewijzigd in voorziening onderhoud Twentebad op basis van een nieuw onderhoudsplan.

Voorziening onderhoud vastgoed

Ter dekking van groot onderhoud van gebouwen. Aan de voorziening ligt een meerjarig onderhoudsplan ten grondslag.

Voorziening onderhoud gebouwen onderwijs

Idem gebouwen onderwijs.

8.1.5 Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2019-2022

(bedragen * € 1.000)

Subtaakveld	Omschrijving reserves	2019	2020	2021	2022
9.80.2	Toevoeging aan reserve twentehaven	-45	-45	-45	-45
9.80.4	Toevoeging aan reserve onderwijshuisvesting	-6.137	-5.793	-5.890	-5.949
9.80.4	Onttrekkingen aan reserve onderwijshuisvesting	6.861	6.707	6.796	6.640
9.80.9	Toevoeging aan reserve dekking kapitaallasten	-38	-37	-33	-31
9.80.9	Onttrekking aan reserve dekking kapitaallasten	151	149	148	146
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve	-1.208	-1.230	-1.164	-1.079
9.80.9	Onttrekking aan reserve vastgoedbedrijf	127	127	127	127
9.80.9	Onttrekking aan reserve organisatieontwikkeling	292	171	125	107
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve grondexploitatie	-2.610	-2.644	-2.674	-2.711
9.80.9	Onttrekking reserve grondexploitatie t.b.v. stelpost grondexploitatie	1.219	1.167	1.349	1.375
9.80.9	Onttrekking aan algemene reserve grondexploitatie (overig)	787	787	787	451
Totaal programma 9:		-601	-641	-474	-969
TOTAAL		-601	-641	-474	-969

8.2 Lasten en baten per taakveld

Taakveld	Omschrijving taakveld	Lasten	Baten	Saldo
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-5.974.577		-5.974.577
1.2	Openbare orde en veiligheid	-2.266.269	101.931	-2.164.338
Totaal programma : 1. Veiligheid		-8.240.846	101.931	-8.138.915
2.1	Verkeer en vervoer	-7.688.173	431.697	-7.256.476
2.2	Parkeren	-1.084.941		-1.084.941
2.4	Economische havens en waterwegen	-557.161	512.936	-44.225
2.5	Openbaar vervoer	-381.371		-381.371
Totaal programma : 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		-9.711.646	944.633	-8.767.013
3.1	Economische ontwikkeling	-92.237		-92.237
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-5.063.393	4.969.005	-94.388
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-518.292	422.681	-95.611
3.4	Economische promotie	-797.192	335.420	-461.772
Totaal programma : 3. Economie		-6.471.114	5.727.106	-744.008
4.1	Openbaar basisonderwijs	-31.227	35.414	4.187
4.2	Onderwijshuisvesting	-7.586.062	492.865	-7.093.197
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-3.793.402	1.321.938	-2.471.464
Totaal programma : 4. Onderwijs		-11.410.691	1.850.217	-9.560.474
5.1	Sportbeleid en activering	-347.577	10	-347.567
5.2	Sportaccommodaties	-6.994.269	3.025.502	-3.968.767
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-6.007.057	777.061	-5.229.996
5.4	Musea	-465.512		-465.512
5.5	Cultureel erfgoed	-259.729		-259.729
5.6	Media	-2.540.778	54.612	-2.486.166
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.102.482		-6.102.482
Totaal programma : 5. Sport, cultuur en recreatie		-22.717.404	3.857.185	-18.860.219
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075.119	741.115	-11.334.004
6.2	Wijkteams	-4.385.051		-4.385.051
6.3	Inkomensregelingen	-51.912.832	43.374.304	-8.538.528
6.4	Begeleide participatie	-12.031.891		-12.031.891
6.5	Arbeidsparticipatie	-5.409.935	60.876	-5.349.059
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672.082		-2.672.082
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321.269	1.212.876	-20.108.393
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183.084		-18.183.084
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-411.298		-411.298
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-2.927.575		-2.927.575
Totaal programma : 6. Sociaal domein		-131.330.136	45.389.171	-85.940.965
7.1	Volksgezondheid	-2.829.150		-2.829.150
7.2	Riolering	-7.436.913	9.345.473	1.908.560
7.3	Afval	-8.769.767	10.538.613	1.768.846
7.4	Milieubeheer	-1.713.250	89.700	-1.623.550
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-690.725	502.370	-188.355
Totaal programma : 7. Volksgezondheid en milieu		-21.439.805	20.476.156	-963.649
8.1	Ruimtelijke ordening	-1.278.232	79.203	-1.199.029
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-23.957.016	22.857.924	-1.099.092
8.3	Wonen en bouwen	-2.626.828	2.131.373	-495.455
Totaal programma : 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing		-27.862.076	25.068.500	-2.793.576
0.1	Bestuur	-4.263.547		-4.263.547
0.2	Burgerzaken	-2.331.257	988.010	-1.343.247
0.4	Overhead	-27.423.697	2.341.577	-25.082.120
0.5	Treasury	-13.997.420	17.212.281	3.214.861
0.61	OZB woningen	-832.424	10.566.547	9.734.123
0.62	OZB niet-woningen	-89.407	12.425.731	12.336.324
0.63	Parkeerbelasting	-46.082	1.620.153	1.574.071
0.64	Belastingen overig	-33.057	804.562	771.505
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		140.063.282	140.063.282
0.8	Overige baten en lasten	-4.600.344	597.242	-4.003.102
0.9	Vennootschapsbelasting			
0.10	Mutaties reserves	-11.038.478	13.837.921	2.799.443
Subtotaal programma : 9. Bestuur en ondersteuning		-64.655.713	200.457.306	135.801.593
Totaal		-303.839.431	303.872.205	32.774

8.3 EMU-saldo

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
	Volgens realisatie tot en met juni 2018, + raming resterende periode	Volgens begroting 2019	Volgens meerjaren-raming in begroting 2019	Volgens meerjaren-raming in begroting 2019	Volgens meerjaren-raming in begroting 2019
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.799	-2.767	221	2.619	3.999
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	9.061	9.311	10.859	11.213	11.779
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.530	2.568	2.903	3.142	3.411
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	9.000	10.278	8.075	7.489	8.059
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, niet op de exploitatie verantwoord en niet al in mindering gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	2.300	4.521	1.985	1.964	2.100
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw- en woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)		14.083	8.279	3.227	4.290
8 Baten bouwgrondexploitatie: voor zover niet op de exploitatie verantwoord	-1.922	20.524	18.656	20.788	10.386
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	2.314	1.050	1.271	1362	335
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten					
11 Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Berekend EMU-saldo	-6.144	8.746	16.999	27.648	18.991

8.4 Overzicht van incidentele baten en lasten 2019-2022

(bedragen groter of gelijk aan € 100.000; bedragen * € 1.000)

- = nadeel

Subtaakveld	Omschrijving incidentele bate/last	2019	2020	2021	2022
Totaal programma 1:		0	0	0	0
Totaal programma 2:		0	0	0	0
Totaal programma 3:		0	0	0	0
4.20.4-5	Ruimtebehoefte havo/vwo	-500	-150	-90	
Totaal programma 4:		-500	-150	-90	0
Totaal programma 5:		0	0	0	0
6.50.1	Perspectiefjaar werkloze jongeren	-150	-150		
6.20.1	Implementatie Inkoop 2019 team WMO	-204			
Totaal programma 6:		-354	-150	0	0
7.40.3	Incidentele dotatie reserve bodemsanering	-840	-840		
7.40.3	Incidentele onttrekking reserve bodemsanering	160	160		
7.40.6	Intensivering klimaatdoelen (18-NB-6.1)	-179	-179		
Totaal programma 7:		-859	-859	0	0
8.30.6	Invoeringskosten Omgevingswet	-233	-280	-170	
Totaal programma 8:		-233	-280	-170	0
0.40.2	Huisvesting	-1.675			
0.40.2	Digitalisering archief	-250	-250		
0.70.1	Gemeentefonds - Bodemsanering (DU)	840	840		
0.70.1	Gemeentefonds - Schulden en armoede (DU)	124	124		
0.80.8	Stelpost afvlakking accressen	-1.315	-751	-11	
9.80.9	Onttrekking reserve grondexploitatie (algemeen)	156			
9.80.9	Onttrekkingen/toevoegingen algemene reserve	3.924	1.277	-1.828	-2.786
Totaal programma 9:		1.804	1.240	-1.839	-2.786
TOTAAL		-142	-199	-2.099	-2.786

8.5 Overzicht van verbonden partijen en vertegenwoordiging

In het overzicht worden de volgende afkortingen gebruikt:

GR	Gemeenschappelijke regeling	= publieke rechtspersoon op grond van de Wet op de Gemeenschappelijke regelingen
OL	Openbaar Lichaam	= gemeenschappelijke regeling met een geëeld bestuur (algemeen en dagelijks bestuur)
AB	Algemeen Bestuur	= hoogste en besluitvormend orgaan in een publieke rechtspersoon
DB	Dagelijks bestuur	= dagelijks besluit voorbereidend orgaan in de rechtspersoon
BC	Bestuurscommissie	= bestuur van een activiteitendomein binnen een rechtspersoon
PFB	Portefeuillehoudersberaad	= (voor)overlegstructuur van portefeuillehouders t.b.v. inspraak van gemeenten
ALV	Algemene ledenvergadering	= hoogste en besluitvormend orgaan in een vereniging
AVA	Alg. vergadering van aandeelhouders	= hoogste en besluitvormend orgaan in een aandelenvennootschap

Benoemingen gemeenteraad na voordracht college

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Regionaal Bedrijventerrein Twente	GR - OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw	1. Van Wakeren 2. Bruggink	Per deelnemer 2 AB-leden, gemeenteraad besluit op voordracht van het college
		DB	Ten Heuw	Gerrits	Per deelnemer 1 AB-lid, college voordracht aan AB

Benoemingen en voordracht door het college

1. Gemeenschappelijke regelingen

Regio Twente, bestuurscommissies en overlegstructuren

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Regio Twente	GR - OL	AB	Bruggink	Van Wakeren	Collegeleden vormen het bestuur. Per gemeente neemt één raadslid deel in het Presidium, dat de Twenteraad bijeenkomsten voorbereidt.
		DB	Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	
BC Publieke Gezondheid (PGZ)		BC	Bruggink	van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld waarin de GGD opereert
BC Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)		BC	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Zorg en Jeugdhulp
BC Agenda van Twente		BC	Bruggink	Gerrits	Vervanging vanuit portefeuille Economische Zaken
Commissie Grens Twente		BC-DB	Schelberg	Bruggink	Euregio-raadsleden zijn tevens lid/adviseur van deze commissie, die de Twentse belangen in de Euregio behartigt.
PFB Mobiliteit		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Verkeer en vervoer
PFB Arbeidsmarkt/Economische zaken		PFB	Arbeid: Ten Heuw EZ: Gerrits	Arbeid: Gerrits EZ: Ten Heuw	Overleg is feitelijk grotendeels al gesplitst; portefeuillehouder taakgebieden Werk resp. Econ. Zaken
PFB Middelen		PFB	Ten Heuw	Gerrits	Portefeuillehouder taakveld Middelen
PFB Belangenbehartiging		PFB	Bruggink	Nog te bepalen	Aandachtspunt: lobby mobiliteit borgen in het PFB

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
PFB Afval en Duurzaamheid		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
PFB Informatie Service Punt (ISP) Milieu		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
Portefeuillehouders overleg Sport		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Sport
PFB Vrijtijdseconomie		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Economische zaken; vervanging vanuit rol bij Agenda van Twente en AB Regio Twente
Kennispunt Twente		Netwerk organisatie	Bruggink	Hen Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering (Coalition of the Willing)
Shared Services Netwerk Twente (SSNT)		Netwerk organisatie	Bruggink	Ten Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering
Netwerkstad (ontwikkelagenda Netwerkstad)		Bestuurlijk overleg	Gerrits, Schelberg	Ten Heuw, loco-burgemeester	Vertegenwoordiging vanuit rol bij regionale samenwerking
Bestuurlijk overleg drie Twentse steden		Bestuurlijk overleg	Schelberg, Ten Heuw	Loco-burgemeester, Gerrits	Hengelo's initiatief als mogelijk alternatief voor netwerkstad (Coalitions of the willing). Eventueel Bruggink. Starten met brede Kick off drie steden
Eurocities: Social Affairs Forum		Netwerk organisatie	Van Wakeren	Bruggink	Op basis van de portefeuillevdeling
Eurocities: Mobility Forum		Netwerk organisatie	Gerrits	Bruggink	Op basis van de portefeuillevdeling

Overige gemeenschappelijke regelingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Veiligheidsregio Twente	GR- OL	AB	Schelberg (plv. voorzitter)	Loco-burgemeester	Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie Regio (GHOR), Bevolkingszorg (oude gemeentelijke crisisbeheersing)
		DB	Schelberg (plv. voorzitter)		Vervanging binnen het DB geregeld; Gerritsen (bm Almelo vervangt Schelberg)
Districtelijk Veiligheidsoverleg Twente		Bgm-overleg	Schelberg (plv. vz)		Veiligheidsoverleg burgemeesters Twente
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	GR- OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw (vz)		Elk van de deelnemende colleges wijst 2 leden aan.
		DB	Ten Heuw (vz)	Gerrits	Het AB benoemt dan vervolgens 1 lid per gemeente in het DB.
Stadsbank Oost Nederland	GR- OL	AB	Ten Heuw	Gerrits	De GR Son is in 2015 gewijzigd van een raadsregeling in een collegeregeling.
		DB	Ten Heuw		Vervanging vanuit AB
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	GR- OL	AB	Ten Heuw	Gerrits	Elk van de colleges B&W van de deelnemende gemeenten wijst een lid aan.
		DB	Geen vertegenwoordiging		Drie leden, waaronder de voorzitter. Twee leden van het DB worden aangewezen uit de deelnemers met een inwonertal van meer dan 50.000 inwoners. Van de deelnemende gemeente waar het DB-lid als voorzitter wordt benoemd, wordt een tweede AB-lid aangewezen. Nu geen zetel voor Hengelo.

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
OL Crematoria Twente	GR- OL	AB	Gerrits	Ten Heuw	Geen direct inhoudelijk belang; vertegenwoordiging vanuit algemeen/gemeentelijk belang
		DB	n.t.b.		
Omgevings Dienst Twente (ODT)	GR-OL	AB	Schelberg	Gerrits	De colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het algemeen bestuur aan.
		DB	Geen vertegenwoordiging		De leden van het DB worden door het algemeen bestuur aangewezen.
Samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	GR-Centrumgemeente regeling	Portefeuillehouders overleg	Ten Heuw	Van Wakeren	Hengelo is centrumgemeente
Samenwerking ICT Hengelo	GR-Centrumgemeente regeling	Portefeuillehouders overleg	Bruggink	Ten Heuw	Hengelo is centrumgemeente

2. Verenigingen en stichtingen

In deze categorie zijn we niet meer vertegenwoordigd.

3. Coöperaties en vennootschappen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
BNG Bank N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Enexis Holding N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Verkoop Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
CBL Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Claim Staat Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Vordering op Enexis B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Twente Milieu N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Twence B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Warmtenetbedrijf Hengelo BV	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.

4. Overige verbonden partijen en instellingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
Euregio	GR naar Duits recht	AB	1. Schelberg 2. Bruggink	1. Locoburmeester 2. Van Wakeren	Raadsleden nemen deel aan de Euregioraad (hier buiten beschouwing gelaten). Hengelo mag 4 raadsleden in de Euregioraad afvaardigen.

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
		DB	Schelberg	Locoburgemeester	Vervanging uit AB
Grote Stedenbeleid (G40)	Netwerkorganisatie	DB	Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	Het G40-netwerk behartigt de belangen richting kabinet, 1 ^e en 2 ^e kamer en ministeries.
G40 Pijler Sociaal		Pijler	Nog te bepalen	Nog te bepalen	Actieve deelname voorgenoemen gezien intenties coalitieprogramma.
Sterke keten van participatie, leren, werken en ondernemen		Themagroep onder pijler sociaal	Ten Heuw (vz)		Ten Heuw is voorzitter van deze nieuwe themagroep.
G40 Pijler Fysiek		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenoemen gezien intenties coalitieprogramma.
Pijler Economie en Werk		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenoemen gezien intenties coalitieprogramma.
Uitvoeringscommissie Saasveld-Gammelke	Provincie	Commissie provincie Overijssel	Gerrits		De taken van de uitvoeringscommissie zijn in 2018 afgerond.
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Enschede-Zuid	Provincie	Commissie provincie Overijssel	1. Gerrits 2. Van Wakeren		
Regiegroep Nieuwe Energie Overijssel	Provincie	Regiegroep	Bruggink		
Cultuurconvenant Oost Nederland		Convenant	Van Wakeren		
Pact van Twickel		Uitvoeringsprogramma	Gerrits		

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	Algemene ledenvergadering	Een collegelid	Een collegelid	
		Commissie Economie, klimaat, energie en Milieu	Bruggink		
VNG-Overijssel	Vereniging	Platform Sociaal Domein	1. Bruggink 2. Van Wakeren	1. Ten Heuw 2. Gerrits	
		Platform Fysiek domein	Gerrits	Ten Heuw	
		Platform Financiën	Ten Heuw	Gerrits	
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland (VEGANN)	Vereniging		Ten Heuw	Gerrits	
De "Overijsselse Ombudsman"	Vereniging		Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	

8.6 Meerjarig investeringsoverzicht

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Subtaakveld	Totaal kredieten	Werkelijke kosten en opbrengsten t/m 2017	Beschikbaar krediet 2018	Beschikbaar krediet 2019	Beschikbaar krediet 2020	Beschikbaar krediet 2021	Beschikbaar krediet 2022
Programma 2. VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT:								
2.1 Verkeer en vervoer	Wegen, straten en pleinen	1.745	1.633	112	0	0	0	0
	Netheid openbare ruimte	10	0	10	0	0	0	0
	Openbare verlichting	2.878	547	1.028	320	324	328	332
	Verkeersbeleid	3.360	2.842	-667	310	445	170	260
2.2 Parkeren	Parkeervoorzieningen	811	5	590	0	0	216	0
2.4 Economische havens en waterwegen	Fysiek havenbeheer	5.600	0	4.200	1.400	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	Openbaar vervoer	2.852	4.184	-1.333	0	0	0	0
Programma 3. ECONOMIE:								
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Bedrijventerreinen grondexpl.	34.182	53.094	-2.689	-3.062	-3.753	-4.764	-4.643
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Markt	298	0	0	0	0	298	0
Programma 4. ONDERWIJS:								
4.2 Onderwijshuisvesting	Huisvesting bijzonder basisonderwijs	3.770	0	3.570	50	50	50	50
	Huisvesting bijzonder voortgezet onderw	26.858	16.975	9.411	232	80	80	80
	Gymnastieklokalen	350	0	0	350	0	0	0
Programma 5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE:								
5.2 Sportaccommodaties	Sporthallen	39	0	39	0	0	0	0
	FBK stadion	245	0	180	65	0	0	0
	Zwembaden	8.734	4.926	3.373	183	46	133	73
	Sportparken	3.915	43	1.682	1.080	500	425	185
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Muziekschool (Oyfo)	1.750	0	0	1.750	0	0	0
5.4 Musea	HEIM	600	0	600	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Oppervlaktewater	150	0	150	0	0	0	0
	Openbaar groen	200	47	153	0	0	0	0
	Speelvoorzieningen	1.337	44	574	206	171	171	171
Programma 7. VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU:								
7.2 Riolering	Riolering	10.478	1.388	3.288	0	2.261	2.071	1.470
7.3 Afval	Afval	80	0	80	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	Openbare toiletten	255	0	0	0	0	255	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Begraven	38	0	0	0	0	0	38
Programma 8. VOLKSHUISVESTING, RO EN STEDELIJKE VERNIEUWING:								
8.2 Grondexploitatie	Grondexploitatie	46.830	85.133	2.173	-6.441	-10.377	-17.562	-6.096
8.3 Wonen en bouwen	Integraal Actieplan Binnenstad	3.103	162	2.941	0	0	0	0
Programma 9. BESTUUR EN ONDERSTEUNING:								
0.1 Bestuur	Raad en raadscommissies	187	0	40	107	0	0	40
0.2 Burgerzaken	Burgerzaken	14	0	14	0	0	0	0
0.4 Overhead	Dienstverlening	56.130	9.522	35.585	3.430	2.658	1.482	3.453
	Middelen	0	14	-14	0	0	0	0
	Fysiek	100	0	52	0	0	14	33
Geheel - Totaal		216.898	180.559	65.142	-21	-7.596	-16.631	-4.555

8.7 Nieuw beleid

De voorstellen voor nieuw beleid die in de Kaderbrief 2019-2022 zijn verwoord staan hieronder. In de politieke markt van 4 juli 2018 is de Intensivering van het Internationaal beleid hier nog aan toegevoegd.

De voorstellen zijn financieel verwerkt in deze Beleidsbegroting.

Kaderbrief 2019-2022 (inclusief politieke markt)					
- = nadeel; bedragen * € 1.000					
nummer:	omschrijving nieuw beleid:	2019:	2020:	2021:	2022:
19-NB-1	Binnenstad	-250	-500	-750	-1.000
19-NB-2	Duurzaamheid	-200	-300	-400	-500
19-NB-3	Gezamenlijke huisvesting Oyfo op een locatie	-18	-105	-105	-105
19-NB-4	Verhoging normvergoeding scholenbouw VSO	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
19-NB-5	Ambtelijke organisatie: slimmer, beter en efficiënter uitvoeren van taken	200	400	600	840
19-NB-6	Afval(beleid)	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
Subtotaal nieuw beleid Kaderbrief:		-268	-505	-655	-765
	Intensivering internationaal beleid (n.a.v. politieke markt 4 juli 2018)	-57	-57	-57	-57
Totaal nieuw beleid		-325	-562	-712	-822

Stadskantoor Hengelo
Hazenweg 121

Postadres:
Postbus 18,
7550 AA Hengelo

Internet:
www.hengelo.nl

Telefoon:
14074

Email:
gemeente@hengelo.nl

